English section page 67–106

ᛅᚱ ᚢᛁᛋ ᛅᛚᛅᛁ

Tímarit

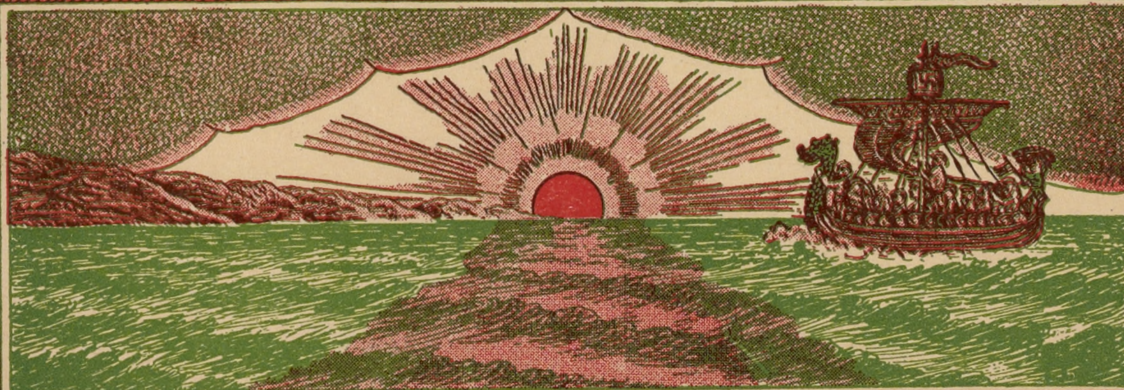

Þjóðræknisfélags Íslendinga

XLV. ÁR

WINNIPEG, MANITOBA
1964

TÍMARIT

Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

XLV. ÁRGANGUR

Tilgangur félagsins er:

1. Að stuðla að því af fremsta megni að Íslendingar megi verða sem beztir borgarar í hérlendu þjóðlífi.

2. Að styðja og styrkja íslenzka tungu og bókvísi í Vesturheimi.

3. Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan.

Þetta er sá félagsskapur meðal Íslendinga í Vesturheimi, er aðallega byggir á þjóðernislegum grundvelli og hvetja vill þá til framsóknar og virðingar til jafns við þá þjóðflokka aðra, er þetta land byggja.

Meðlimagjald $2.00 á ári

Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi

Winnipeg, Canada

IN MEMORIAM

HEIÐURSFÉLAGAR OG FORSETAR

His Excellency Lord Tweedsmuir, Hon. Patron
His Excellency the Rt. Hon. The Earl of Athlone, K.C.
Kjartan Helgason, fyrrum prófastur
Stephan G. Stephanson, skáld
Frú Stefanía Guðmundsdóttir, leikkona
Prófessor Sv. Sveinbjörnsson, tónskáld
Þorbjörn Bjarnason, skáld (Þorskabítur)
Einar H. Kvaran, rithöfundur
Ragnar E. Kvaran, fyrrum prestur og forseti
Kristján Níels Júlíus (K. N.), skáld
Séra Jónas A. Sigurðsson, skáld og forseti
Dr. Rögnvaldur Pétursson, forseti og ritstjóri
Prófessor F. S. Cawley, Ph.D.
Friðrik Swanson, málari
Kapt. Sigtryggur Jónasson
Dr. B. J. Brandson, læknir
J. Magnús Bjarnason, rithöfundur
Dr. Hjörtur Thordarson, raffræðingur
Mrs. Guðrún H. Finnsdóttir, skáldkona
Friðrik Hallgrímsson, dómprófastur
A. S. Bardal, útfararstjóri
Ólafur Pétursson, fasteignasali
Sveinn Björnsson, forseti Íslands
Árni Pálsson, prófessor
Sigurgeir Sigurðsson, biskup
Ásmundur P. Jóhannsson
Dr. A. H. S. Gillson, U. of M. President
Einar Jónsson, myndhöggvari
Jón J. Bíldfell, fyrrum ritstjóri
Einar Sturlaugsson, prófastur
Þ. Þ. Þorsteinsson, skáld
Dr. Sig. Júl. Jóhannesson, skáld
Gunnar B. Björnsson
G. J. Oleson
Halldór Hermannsson, prófessor
Dr. theol. Rúnólfur Marteinsson
Einar Páll Jónsson, ritstjóri og skáld
Dr. Þorkell Jóhannesson, háskólarektor
Rt. Rev. C. V. Pilcher, Sydney, Australia
Dr. John C. West, fyrrv. forseti U. of N.D.
Dr. Vilhjálmur Stefánsson

Félagatal Þjóðræknisfélagsins 1963

A. Heiðursverndarar (Honorary Patrons)

His Excellency the Right Honourable Vincent Massey, fyrrv. landstjóri Kanada.
Herra Ásgeir Ásgeirsson, forseti Íslands.
His Excellency the Right Honourable George P. Vanier, landstjóri Kanada.

B. Heiðursfélagar (Honorary Members)

Prófessor Sigurður Nordal, Reykjavík, Ísland
Dr. Watson Kirkconnell, President, Acadia University, Wolfville, N. S.
Dr. Henry Goddard Leach, New York, N. Y.
Jóhannes Jósefsson, íþróttamaður, Reykjavík, Ísland
Guttormur J. Guttormsson, skáld, Riverton, Man.
Mrs. Jakobína Johnson, skáldkona, Seattle, Wash.
Mrs. Laura Goodman Salverson, skáldkona, Toronto, Ont.
Fröken Halldóra Bjarnadóttir, ritstj. Hlín, Blöndósi, Ísland
Jónas Jónsson, fyrrv. alþingismaður, Reykjavík, Ísland
Thor Thors, sendiherra Íslands, Washington, D.C.
J. T. Thorson, yfirdómari, Ottawa, Ontario
Árni G. Eylands, stjórnarráðsfulltrúi, Stavanger, Noregi
Vilhjálmur Þór, bankastjóri, Reykjavík, Ísland
Gísli Jónsson, ritstjóri Tímaritsins, Winnipeg, Manitoba
Próf. Ásmundur Guðmundsson, fyrrum biskup Íslands
Séra Albert E. Kristjánsson, prestur, Blaine, Washington
Pófessor Richard Beck, Grand Forks, North Dakota
Dr. Helgi P. Briem, fyrrv. sendiherra, Reykjavík, Ísland
Sigurður Þórðarson, söngstjóri, Reykjavík, Ísland
Dr. Thorbergur Thorvaldson, prófessor emeritus, Saskatoon, Sask.
Dr. Árn Helgason raffræðingur, Chicago, Ill.
P. H. T. Thorlakson, M.D., Winnipeg, Manitoba
Guðmundur Grímsson, fyrrv. yfirdómari, Bismarck, North Dakota
Stefán Einarsson, fyrrv. ritstjóri Heimskringlu, Vancouver, B.C.
Dr. Stefán Einarsson, próf. emeritus, Reykjavík, Ísland
Gunnar Thoroddsen, ráðherra, Reykjavík, Ísland
Valdimar Björnsson, ríkisféhirðir, Minneapolis
Guðmann Levy, fjármálaritari Þjóðræknisfélagsins, Winnipeg, Manitoba
Dr. theol. Valdimar J. Eylands, Winnipeg, Manitoba
Mrs. Kristín Thorsteinsson, Gimli, Manitoba
Hon. John G. Diefenbaker, forsætisráðherra Kanada
Hon. Dufferin Roblin, forsætisráðherra Manitobafylkis
Guðm. Í. Guðmundsson, utanríkisráðherra Íslands
Sigurður Sigurgeirsson, bankaritari, Reykjavík, Ísland
Ólafur Hallsson, Eriksdale, Manitoba
Dr. H. H. Saunderson, President University Manitoba

C. Styrktarfélagar 1963
Sustaining members

Mr. J. T. Beck

Mr. and Mrs. Olafur Hallsson

Mr. Fred Thordarson

Mrs. Louisa Gislason

Mrs. M. S. Perkins

Dr. and Mrs. Richard Beck

Mr. Walter Johannson

Mr. Grettir Leo Johannson

Mrs. Ingibjörg Jónsson

D. Life members

K. Valdimar Björnson, Minneapolis, Minn., U.S.A.

Björn Björnson, Consul of Iceland, Minneapolis, Minn., U.S.A.

Dr. Helgi P. Briem, Reykjavík, Iceland

Grettir Eggertson, Winnipeg, Man.

Dr. Árni Helgason, Consul of Iceland, Wilmette, Ill., U.S.A.

Eric Ísfeld, Winnipeg, Man.

Grettir Leo Johannson, Consul of Iceland, Winnipeg, Man.

J. Walter Jóhannson, Pine Falls, Man.

Mrs. B. E. Johnson, Winnipeg, Man.

Guðmann Levy, Winnipeg, Man.

Mrs. Anna Margrét Levy, Winnipeg, Man.

Óskar E. Levy hreppstjóri, Ósum, Húnavatnss., Iceland

Gunnar R. Pálsson, Lake Park, Florida, U.S.A.

Rev. P. M. Pétursson, Winnipeg, Man.

Árni Sigurðsson, Seven Sisters Falls, Man.

Dr. P. H. T. Thorlakson, Winnipeg, Man.

Dr. Richard Beck, Grand Forks, N. Dak.

Mrs. Margret Beck, Grand Forks. N. Dak.

Mrs. Mekkin S. Perkins, Des Moines, Calif.

Einar E. Stephanson, Red Deer, Alta.

Walter Maxon, Innisfail,Alta.

1. ÍSLAND

E. Ársfélagar

Jóhannes Eiríksson, Kristneshæli, Eyjafjarðarsýslu

Landsbanki Íslands, Reykjavík

Miss Kristín H. Pétursdóttir, Reykjavík

Séra Ásgeir Ingibergsson, Hvammi í Dalasýslu.

2. KANADA

Ashern, Man.

Björn Jónasson

Atikokan, Ont.

Einar I. Swanbergson

Brandon, Man.

Dr. E. J. Skafel

Elfros, Sask.

Helgi Hornfjörð
Rósmundur Árnason

Hayland, Man.

Sigurður B. Helgason

Kristnes, Sask.

Guðmundur Stefánsson
Bæring Gablielsson

Leslie, Sask.

Ásgeir Gíslason
Páll Guðmundson

Matheson Island, Man.

Árni G. Johnson

Montreal, Ont.

Mrs. H. L. Robson

Prince Rupert, B.C.

Kristján Einarsson

Riverton, Man.

Hallgrímur Joh.Stadfeld
Valgeir G. Stadfeld
M. Coghill
Kris. Thóransson
S. B. Johnson
Guðjón E. Johnson

Saichton, B.C.

Mrs. Thordis Fisher

Toronto, Ont.

H. J. Péturson.

Winnipeg, Man.

Mrs. L. A. Björnson
J. A. Eastman
Miss Vilborg Eyjólfsson
Miss Carolina Gunnarsson
Mrs. Gyða Hurst
Halldór J. Stefánsson
David Björnson
Mrs. Rose Björnson
G. F. Jónasson
Lovisa Bergman
Loyd Magnus
J. M. Page

Wynyard, Sask.

Thorsteinn Guðmundson
Magnús Jónasson

3. BANDARÍKIN

Boston, Mass.

Kormákur Ásgeirsson
Kapt. Jóhannes G. Ásgeirsson
Valgeir Einarsson
Kapt. Thor Guðmundss.
Kapt. Guðm. Jóhanness.
Gunnlaugur Jónsson
Kapt. Theodór Jónsson
Guðmundur Pálsson

Cashmere, Wash.

Chris Guðmundson

Charlottesville, Virg.

Prof. R. L. Kellogg

Ft. Landerdale, Fla.
Gunnlaugur Illugason

Grand Forks, N. Dak.
Mrs. V. Guðmundson,
University of N. Dak. Library

Ithaca, N.Y.
Vilhjálmur Bjarnar

Lincoln, Nebraska
Prof. Paul Schach

Hopple, N. Dak.
Mrs. Laufey Aaland

New Brunswick, N.J.
Prof. Helgi Johnson,
Rutgers University Library

Minneapolis, Minn.
G. T. Athelstan
Mrs. Edda Laxdal

New Haven, Conn.
Yale University Library

Hickville, L.I., N.Y.
Olaf Helgason

Oceanside, L.I., N.Y.
Andrés Guðmundson

Salinas, Calif.
Prof. Loftur Bjarnason

4. DEILDIR OG SAMBANDSFÉLÖG

The Icelandic Society of New York
Hannes Kjartansson
Jerome Miller
Mrs. Jerome Miller
Miss Halldóra Rútsdóttir
Ludvik Jónsson
Richard Richardson
Mrs. Margrét Rossback
Mrs. Thorey Vogle
Edward Eoulfield
D. Sommerfield
Árni Ólafsson
Capt. Olaf Olsen
Capt. Magnús Norðdahl
Mrs. William Richards
Mrs. Edda Magnússon
Mrs. Eane Thomson
Mrs. Nanna Kolberg

„Frón", Winnipeg

Forseti
Jakob F. Kristjánsson

Varaforseti
Próf. Haraldur Bessason

Skrifari
Páll Hallson

Varaskrifari
Skúli Jóhannson

Gjaldkeri
Jochum Ásgeirsson

Varagjaldkeri
Miss Guðbjörg Sigurðsson

Fjármálaritari
Gunar Baldvinsson

Varafjármálaritari
Valdimar Lárusson

Bókavörður
Mrs. Ólína Johnson

Meðlimir

Ævifélagar:

Grettir L. Johannson
Séra Philip M. Pétursson
Walter Johannson
Grettir Eggertson
Guðmann Levy
Anna M. Levy
Mrs. B. E. Johnson
Eric H. Ísfeld

Ársfélagar:
Hallgrímur Axdal
Hannes Anderson
Margrét S. Anderson
Jochum Ásgeirsson
Mrs. Jochum Ásgeirsson
Oddný Ásgeirsson
Soffía Benjamínsson
Jóhann Th. Beck
Svanhvít Beck
Shirley G. Block
Rafnkell Bergson
Andrés Björnsson
Gunnar Brynjólfsson
Guðmundur Bjarnason
Skúli Böðvarsson
O. G. Björnsson
Haraldur Bessason
Ásgerður Bessason
Ólafur Bjarnason, Seattle
Guðrún Baldvinsson
Gunnar Baldvinsson
Jóhannes Christie
Jóhanna Cooney
Jón Christopherson
H. F. Danielson
Mrs. H. F. Danielson
Lína Dunning
Gestur Davidson
Mrs. R. Davidson
C. O. Einarsson
Árni G. Eggertson, Q.C.
Maja Eggertson
Stefanía Eydal
Gunnar Erlendsson
Jens Elíasson
Ólafía Finnbogason
G. Finnbogason
Fred Friðfinnsson
A. Fridrickson
Mrs. Trausti Friðriksson
Ingunn Gíslason
Mrs. Ragnar Gíslason
J. S. Gillies
Magnús Gunnlaugsson
Matta Gunnlaugsson
Kristinn Gunnlaugsson
Carl Hanson
Ben Heiðmann
Karólína Heiðmann
Páll Hallson
Th. Hansson

Eric Helgason
Svava Helgason
Fanney Helgason
Thor Otto Hallson
Jón Hafliðason
T. L. Hallgrímsson
Jónína Hjálmson
Th. Ísleifson
Mrs. Th. Ísleifson
Björg Ísfeld
Sigríður Jakobsson
Steindór Jakobsson
Rósa Jóhannsson
Kristín Johnson
Skúli Jóhannsson
Erika Jóhannsson
Bertha Jones
Mrs. Jóhanna Jónasson
Ingibjörg Jónsson
J. G. Jóhannsson
Finnur Johnson
Kristín Johnson
Páll Johnson
Ólína Johnson
Mrs. Á. P. Jóhannsson
Inga Johannson
Miss Halla Josephson
K. W. Johannson
Hlaðgerður Kristjánsson
Mrs. Gestný Kristjánsson
J. F. Kristjánsson
Mrs. J. F. Kristjánsson
W. Kristjánsson
Jón K. Laxdal
J. J. Líndal
Una S. Líndal
W. J. Líndal
H. V. Lárusson
Ari G. Magnússon
Helgi Marteinsson
Sumarliði Matthews
Jakobína Nordal
Mrs. Ben. Ólafsson
Th. Olafsson
Helgi Olsen
Óli Ólafsson
Elva Oleson
Snorri Oleson
Sesselja Oddson
Jónína Olson
Margrét Paulson
Mrs. William Paulson
Guðbjörg Paulson
Sigríður Phepps
Þórey Pétursson
Hólmfríður Pétursson
Margrét Pétursson
Ólafur Pétursson
Pétur J. Pétursson
Hannes J. Pétursson
Jón Samson
Rósa Sigfússon
Bergljót Sigurðsson
Guðbjörg Sigurðsson
Halldór Sigurðsson
Rannveig Sigurðsson
Regina Sigurðsson
Mrs. Sigríður Sigurðsson
Sigurþór Sigurðsson
María Sigurðsson
Mrs. Hrund S. Skúlason
Stefán Stefánsson
Ingunn Steinthorson
Hans M. Sveinsson
Guðrún Sveinsson
Björgúlfur Sveinsson
Ingi Sveinsson
Líney Sveinsson

TÍMARIT

ÞJÓÐRÆKNISFÉLAGS ÍSLENDINGA

FERTUGASTI OG FIMMTI ÁRGANGUR, 1963

Ritstjórar

GÍSLI JÓNSSON

HARALDUR BESSASON

WINNIPEG, MANITOBA

Gefið út af Þjóðræknisfélagi Íslendinga í Vesturheimi

1964

Myndir

Bls.

Stjórnarnefnd félagsins 4

Ólafur Hallsson 7

Hólmfríður Danielson 7

Gísli les á bók 61

Albert Thorvaldsen 90

Self-portrait, Thorvaldsen 92

Statues in The Church of Our Lady 94

PRENTAÐ HJÁ COLUMBIA PRINTERS, WINNIPEG

Efnisyfirlit

Bls.

DR. RICHARD BECK: Þjóðræknisfélagið 45 ára ... 5

GUTTORMUR J. GUTTORMSSON: Fenrisúlfurinn ... 30

HJÖRTUR PÁLSSON: Jörfagleði í Dölum ... 31

SN. J.: Sir William Alexander Craigie ... 37

HARALDUR BESSASON: Bréf frá St. G. St. og Sigfúsi Blöndal ... 38

ÁSGEIR GÍSLASON: Sléttubönd og hringhendur ... 54

SN. J.: Kvöldræða ... 55

G. J. og H. B.: Bækur ... 56

RICHARD BECK: Helztu viðburðir ... 62

GUTTORMUR J. GUTTORMSSON: Know Thyself ... 67

DR. TRYGGGVI J. OLESON: Anglo-Saxon England and Iceland ... 80

HÓLMFRÍÐUR DANIELSON: Albert Thorvaldsen, Sculptor ... 90

RICHARD BECK: Mannalát ... 106

Fertugasta og fjórða ársþing ... 114

From left to right:
J. T. Beck, H. Bessason, J. F. Kristjánsson, P. M. Pétursson, W. J. Lindal, G. L. Johannson, G. Levy.

DR. RICHARD BECK:

Þjóðræknisfélagið 45 ára

Tildrög stofnunar Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi og starfssaga þess að þeim tíma eru all nákvæmlega rakin í ritgerð dr. Rögnvaldar Péturssonar „Þjóðræknisfélagið 20 ára“, sem birtist hér í ritinu 1939, og í ritgerð minni „Aldarfjórðungsafmæli Þjóðræknisfélagsins“ í 25. árgangi þess rits 1944. Þess gerist því engin þörf að segja þá sögu félagsins hér að nýju, en vísast um það efni til fyrrnefndra ritgerða.

Gísli skáld Jónsson, ritstjóri þessa tímarits áratugum saman, sem verið hefir handgenginn félaginu og málum þess frá upphafi vega, bregður glöggu ljósi á stofnun þess og það andrúmsloft, er á þeim árum ríkti hér í Vesturálfu, í smágrein, sem hann birti hér í ritinu á þrjátíu ára afmæli þess og félagsins. Honum farast þannig orð:

„Fáir Íslendingar, jafnvel þeir bjartsýnustu, hefðu dirfst, þegar félagið var stofnað, að spá því þrjátíu ára aldri, hvað þá lengri. Á þeim árum, í stríðslokin fyrri, voru all aðsúgsmiklir hinir svonefndu hundrað prósent menn — sem töldu næst landráðum, að hugsa, tala eða vinna að nokkru því, sem ekki var enskt. Félag vort, og reyndar fleiri þjóða einkafélög, var að nokkur leyti stofnað til að mótmæla þeirri stefnu, en einkum þó til að stuðla að innbyrðis samkomulagi og samvinnu meðal allra Íslendinga, án tillits til pólitískrar eða trúarlegrar skiftingar. Sagan sýnir nú að það tókst. Gifta vor varð flokkadráttunum yfirsterkari.“

Þegar í minni er borið það viðhorf til erlendra þjóðbrota, sem Gísli lýsir í frásögn sinni, kemur það ekki á óvart, þó að þaðan megi sjá nokkur áhrif í stefnuskrá Þjóðræknisfélagsins frá þeim umbrotaárum. Mun það því hreint engin tilviljun, að tjáning þjóðhollustunnar við kjörlandið er færð í markvísan orðabúning í upphafsmálsgrein stefnuskrárinnar, er segir, að tilgangur félagsins sé í fyrsta lagi sá: „að stuðla að því að fremsta megni að Íslendingar megi verða sem beztir borgarar í hérlendu þjóðlífi.“ Þetta er vel mælt og viturlega, enda hefir þessi málsgrein, og þær stoðir, sem undir hana renna í hinum tveim málsgreinum stefnuskrár félagsins, verið áttaviti vor í starfsmálum félagsins fram á þennan dag. Sem frekari túlkun umræddrar málsgreinar leyfi ég mér að endurtaka eftirfarandi ummæli úr forsetaskýrslu minni á 25 afmæli félagsins:

„Annars er framangreind málsgrein laga félags vors prýðilega skilgreind í ritgerðum þeirra dr. Rögnvaldar Péturssonar og séra Guttorms Guttormssonar í fyrsta árgangi **Tímarits** þess. Leggja þeir báðir réttilega áherzlu á það atriði, að það sé meir en þegnhollustan ein við hið

nýja land, þó sjálfsögð sé og mikilvæg, sem hér er um að ræða, menn verða að leggja eitthvað á borð með sér, menningarlega talað, til þróunar þjóðarinnar, sem þeir eru orðnir hluti af, annars geta þeir illa hlutgengir talizt. Séu þeir snauðir að veraldlegum auði, skyldu þeir minnast orðanna ódauðlegu: „Silfur og gull á ég ekki, en það sem ég hefi, það gef ég þér." Er þar í þessu sambandi átt við þá menningarlegu auðlegð og þann hugsjónaarf, sem Íslendingar hafa að erfðum þegið. Af þeim auði andans og manndómsins ber þeim að miðla sinni nýju þjóð sem örlátlegast."

En til þess, að það geti orðið, verða menn vitanlega að varðveita sem lengst og ávaxta sem bezt dýrmæta menningararfleifð sína. Á þetta minnir önnur málsgrein stefnuskrár félags vors, svohljóðandi: „Að styðja og styrkja íslenzka tungu og bókvísi í Vesturheimi." Eigi verður það heldur gert til lengdar, ef menn slitna úr tengslum við ætternislegan og menningarlegan uppruna sinn. Þessvegna er það, í þriðja lagi, aðalmarkmið félagsins: „Að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan."

Nægilega hefir þá lýst verið tilgangi Þjóðræknisfélagsins, og í anda hinnar þríþættu stefnuskrár þess, hefir starf þess verið unnið nú í hálfan fimmta áratug. Segja má einnig, að á starfsemi þess séu þrjár hliðar, sú hliðin, sem snýr að oss Íslendingum innbyrðis hér í álfu, sú hliðin, sem snýr að Íslandi, og sú hliðin, sem snýr að erlendum mönnum og þjóðum. En þessar meginkvíslir félagsstarfsins falla óhjákvæmilega með ýmsum hætti í sama farveg.

Þegar rennt er sjónum yfir farinn veg félagsins, mun eigi annað verða með sanni sagt, en að stofnendur þess hafi lagt traustan grundvöll að starfsemi þess. Ber þeim því heiður og þökk vor hinna, er leitazt höfum við að fylgja þeim í spor. Það yrði of langt mál, ef telja ætti upp þá hina mörgu, karla og konur, sem hlut áttu að stofnun félagsins, en allmargra þeirra er getið í framannefndum ritgerðum í tilefni af 20 ára og 25 ára afmælum félagsins. Hér verða aðeins taldir eftirfarandi stofnendur, er jafnframt voru fyrstu embættismenn félagsins, en það voru:

Forseti: Séra Rögnvaldur Pétursson

Vara-forseti: Jón J. Bíldfell

Ritari: Dr. Sigurður Júl. Jóhannesson

Vara-ritari: Ásgeir I. Blöndahl

Gjaldkeri: Ásmundur P. Jóhannsson

Vara-gjaldkeri: Séra Albert E. Kristjánsson

Fjármálaritari: S. D. B. Stephansson

Vara-fjármálaritari: Stefán Einarsson

Skjalavörður: Sigurbjörn Sigurjónsson

Yfirskoðunarmenn reikinga: Einar P. Jónsson og Hannes Pétursson.

Mr. Ólafur Hallsson

Flestir þeirra komu síðan með mörgum hætti við sögu félagsins, stóðu þar í fylkingarbrjósti árum eða jafnvel áratugum saman, eins og starfssaga félagsins ber órækast vitni. Af þessum fyrstu embættismönnum félagsins eru nú tveir ofan moldar, þeir séra Albert E. Kristjánsson, Blaine, Washington, og Stefán Einarsson ritstjóri, Vancouver, B.C.

Útbreiðslu- og fræðslumál

Frá stofnun Þjóðræknisfélagsins hefir útbreiðslustarfsemi af hálfu þess að sjálfsögðu verið eitt af meginviðfangsefnum stjórnarnefndar þess. Sú viðleitni hefir verið í því fólgin, að koma á fót félagsdeildum, hvar sem því varð viðkomið, að styðja í starfi þær deildir, er þegar höfðu stofnaðar verið, og að afla félaginu sem flestra einstakra félagsmanna sem víðast um Vesturálfu. Frá stofnun og starfsemi deilda félagsins fyrstu 25 ár þess er skýrt í framannefndum ritgerðum okkar dr. Rögnvaldar, og verður því farið fljótt yfir þá sögu hér. Til þess að spara rúm og óþarfar endurtekningar, er stofnár flestra deildanna tilgreint í svigum.

Deildin „Frón" í Winnipeg (1919), fyrsta deild félagsins og jafngömul því, er enn vel starfandi og meðal fjölmennustu deilda þess. Deildin „Fjallkonan" í Wynyard, Sask., sem stofnuð var sama ár, var starfandi fram til 1954. Af öðrum elztu deildum félagsins lifa deildin „Ísland" (1921), Brown (Morden), Man., og deildin „Brúin" (1923), Selkirk, Man, enn góðu lífi, en deildin „Snæfell" (1923), Churchbridge, Sask., og deildin "Iðunn" (1926), Leslie, Sask., voru starfandi fram á síðustu ár.

Aðrar núverandi deildir félagsins eru „Báran" (1937), Mountain og

Mrs. Hólmfríður Danielson

Garðar, N.Dak., „Esjan“ (1939), Árborg, Man., „Gimli“ (1943), Gimli, Man., „Aldan“ (1944), Blaine, Wash., „Lundar“ (1946), Lundar, Man., og „Ströndin“ (1956, sambandsdeild frá 1946), Vancouver, B.C. Ennfremur sambandsdeildirnar „Vestri“, Seattle, Wash., og „The Icelandic Society of New York“, sem báðar sameinuðust félaginu á ný fyrir nokkurum árum (1959 og 1960).

Eftirfarandi deildir voru einnig vel starfandi um allmörg ár: „Ísafold“ (1939), Riverton, Man., „Skjaldborg“ (1942), Mikley (Hecla), Man., og „Grund“ (1943), Argyle, Man.

Deildir félagsins, að sambandsdeildum þess meðtöldum, brúa álfuna frá New York til Seattle og Vancouver, og bera því vitni, hvað félagið stendur víða fótum að ógleymdum félagsmönnum, sem dreifðir eru um álfuna bæði í Kanada og Bandaríkjunum, og á Íslandi. Umræddar deildir eiga eðlilega við mismunandi aðstæður að búa, sem hefir sín óhjákvæmilegu áhrif á starfsemi þeirra. Fjölmennustu deildirnar eru í Vancouver, Árborg, Winnipeg og Gimli, enda mun starf þeirra með hvað mestum blóma. Hinar deildir félagsins halda einnig furðu vel í horfinu, þegar fækkun hinnar eldri kynslóðar er tekin með í reikninginn, bæði vegna þess, hve fylking hennar þynnist nú óðum, og einnig vegna brottflutnings eldra fólksins úr hinum eldri byggðum vorum vestur á Kyrrahafsströnd, og á það ekki sízt við um Vatnabyggðirnar í Saskatchewan. En þá er þess jafnframt að minnast, að ýmsir þeir, sem bezt voru starfandi að þjóðræknismálunum í fyrri heimahögum sínum, halda áfram að vinna þeim málum síðan vestur kom, hvort heldur er t.d. í Vancouver, Blaine eða Seattle. Ennfremur skyldi það þakklátlega munað, að á ýmsum þeim stöðum, þar sem eigi hefir lengur reynzt fært að halda uppi deildastarfsemi, eru enn einstaklingar, og jafnvel nokkur hópur þeirra, sem halda trúnaði sínum við málstað Þjóðræknisfélagsins og sýna í verki ræktarsemi sína við íslenzkar menningarerfðir.

En svo að horfið sé aftur að deildum félagsins, þá er það augljóst mál, enda oft á það bent í skýrslum forseta, að þær eru hornsteinar starfsemi þess, og framtíð félagsins því undir því komin, hvernig þeim farnast. Með þeirri staðhæfingu er, hins vegar, alls ekki verið að gera lítið úr starfi eða stuðningi einstakra félagsmanna eða gildi starfs þeirra fyrir félagsheildina. „Því dáð hvers **eins** er öllum **góð**, hans auðna félagsgæfa“, sagði Einar skáld Benediktsson réttilega og viturlega.

Rúm leyfir eigi að rekja í þessari frásögn starfssögu deildanna, þótt maklegt væri, en ársskýrslur þeirra, sem birtar eru í **Tímariti** félagsins, varpa nokkru ljósi á starf þeirra Þær sýna, að deildirnar hafa í starfi sínu, eftir ástæðum haldið vakandi áhuga á þjóðræknismálum og íslenzkum menningarmálum í víðtækari skilningi, með ýmiskonar samkomuhöldum, móttöku gesta heiman um haf, eða annara heimsækjenda til fræðslu og skemmtunar, sem tíðum hafa þá verið á vegum Þjóðræknisfélagsins. Sérstaklega mikilvægt hefir verið það verk

deildanna að halda uppi íslenzkum bókasöfnum og íslenzkukennslu, að meðtalinni söngkennslu fyrir börn og unglinga. En það hafa margar þeirra gert á umræddu tímabili, og gera, sumar þeirra, góðu heilli, enn í dag. Eitt er víst, að deildir félagsins hafa með mörgum hætti auðgað félagslífið og eflt samheldni Íslendinga á þeim stöðum þar sem þær hafa verið starfandi, og að öllu samanlögðu drjúgum meir en réttlætt tilveru sína.

En þó að mikinn fróðleik um harla margþætta starfsemi deildanna sé að finna í prentuðum skýrslum þeirra, er þar í rauninni ekki nema hálfsögð sagan, lýst ytra borðinu. Um hina hliðina, alúðina og fórnfýsina, sem að baki hinnar ytri starfsemi liggur, fór ég eftirfarandi orðum í forsetaskýrslu minni á 40 ára afmæli félagsins: „Hver fær talið sporin eða handtökin, tímann eða orkuna, er fjölmargar konur og karlar hafa lagt af mörkum, að ógleymdum beinum fjárútlátum, í þarfir deilda Þjóðræknisfélagsins og jafnframt í þágu félagsskaparins sjálfs í víðtækari merkingu? Slík fórnfæring í þjónustu menningarlegrar hugsjónar og framkvæmdar hennar í verki verður hvorki auðveldlega tölum talin eða á vog metin.“ Á þann trúnað við málstað félagsins og það göfuga markmið, sem það stefnir að, er jafn skylt að minna á þessum tímamótum í sögu þess.

Útbreiðslu- og fræsðlustarf Þjóðræknisfélagsins fléttast eðlilega saman með mörgum hætti, enda miðar sú starfsemi, beint og óbeint, að sama marki, í anda annarar málsgreinar stefnuskrár félagsins, um varðveizlu íslenzkrar tungu og bókvísi í Vesturheimi. Hefir starfið í þágu útbreiðslumála löngum lent á herðum stjórnarnefndar félagsins, þó að margir aðrir hafi einnig lagt þeim málum lið, oft fyrir atbeina nefndarinnar. En sú starfsemi heyrir einnig undir fræðslumálin, þar sem erindi þau, er flutt hafa verið af hálfu stjórnarnefndarinnar á stofnfundum deilda eða öðrum samkomum þeirra, hafa vitanlega fjallað um íslenzk menningarmál, ósjaldan samhliða íslenzkum söng, upplestri íslenzkra ljóða, og sýningu mynda frá Íslandi. Ennfremur hafa forsetar félagsins og aðrir úr stjórnarnefnd þess árlega flutt ávörp eða ræður á Íslendingadögum og öðrum samkomum meðal Íslendinga vestan hafs.

Fyllri frásögn um útbreiðslu- og fræðslustarfsemi forseta og annara embættismanna félagsins á því tímabili, sem hér um ræðir í sögu þess, er skráð í skýrslum forseta og deilda í **Tímariti** þess. Þegar kærkomna gesti frá Íslandi hefir að garði borið, svo sem oft hefir verið á umræddum árum, hefir stjórnarnefndin einnig átt hlut að því, af félagsins hálfu, að þeir gætu verið á deildasamkomum, með ræðuhald, söng eða aðra tónlist, eftir því sem ferðir þeirra eða aðrar ástæður leyfðu. Verður vikið nánar að sumum þeim heimsóknum í kafla þessa yfirlits um samvinnumál félagsins við Ísland.

Oftar en einu sinni hefir verið á það bent á ársþingum félagsins, að þar sem stjórnarnefndarmenn þess eiga löngum tímafrekum skyldu-

störfum að sinna, og vinna því félagsstörfin í hjáverkum, þá þyrfti félagið í rauninni að vera þess umkomið, að hafa í þjónustu sinni sérstakan erindreka, sem ferðaðist um meðal deildanna og ynni með þeim hætti að útbreiðslu- og fræðslumálunum samtímis. Í samræmi við samþykkt, er gerð var á ársþinginu 1947, réði stjórnarnefndin frú Hólmfríði Danielson sem erindreka (umboðsmann) fyrir nokkurn hluta starfsáranna 1947—48. Ferðaðist hún á því tímabili víða meðal deildanna, kenndi íslenzku og söng, stofnaði leshring í íslenzkum bókmenntum og átti fundi með þeim, og flutti erindi á mörgum samkomum. Rækti hún þetta starf af miklum áhuga og dugnaði, átti allstaðar góðri samvinnu að fagna, enda bar það ágætan árangur. Hún hefir einnig með ýmsum öðrum hætti látið sig skipta fræðslumál félagsins. (Um erindrekastarf frú Hólmfríðar, sjá skýrslu forseta, skýrslu deilda, og skýrslu hennar sjálfrar í þingtíðindunum frá þeim árum).

Haustið 1950 varð Þjóðræknisfélagið fyrir því happi, að Páll V. G. Kolka læknir, sem jafnframt er góðkunnur sem skáld, rithöfundur og fyrirlesari, gaf kost á sér til að ferðast um íslenzku byggðirnar vestan hafs á vegum félagsins. Heimsótti hann flestar deildir félagsins, flutti erindi og sýndi kvikmyndir frá Íslandi á samkomum, og kom einnig heim á fjölda íslenzkra heimila. Vann hann með þessu öllu hið ágætasta þjóðræknis- og kynningarstarf. Margar samkomurnar voru prýðilega sóttar, aðrar miður, eins og gengur, og kemur þar margt til greina, en hvarvetna átti hinn góði gestur hinum beztu viðtökum að fagna að verðleikum. (Sambr. ummæli í skýrslum forseta og deilda, og sjá einnig hina ítarlegu og athyglisverðu skýrslu Páls læknis í **Tímariti** félagsins 1951).

Þrem árum síðar áttu félagið og deildir þess jafn kærkomnum gesti að fagna heiman um haf, en það var séra Einar Sturlugsson, prófastur frá Patreksfirði, hinn mikli velgjörðarmaður íslenzka bókasafnsins við Manitobaháskóla, er var hér á ferð seinni hluta sumars og haustið 1953. En um ferðir hans fer þáver. forseti félagsins, dr. Valdimar J. Eylands, þessum orðum í skýrslu sinni fyrir það starfsár félagsins:

„Hann kom hingað vestur í boði háskóla Manitobafylkis, Íslendingadagsnefndarinnar og Þjóðræknisfélagsins. En hann hafði ekki á sér gestasnið meira en svo að hann fór að segja má dagfari og náttfari um helztu byggðir vorar í Manitoba, Saskatchewan, British Columbia, Washington og Norður-Dakota. Á þessum ferðum sýndi hann hreyfimyndir frá Íslandi 19 sinnum, flutti 15 erindi um Ísland, og 15 guðsþjónustur. Er mér ekki kunnugt um nokkurn gest frá Íslandi, sem á jafn skömmum tíma hefir lagt á sig aðra eins vinnu og séra Einar gerði hér. Stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins stóð fyrir þessum ferðum prófastsins og skipulagði þær. Að lokum vottaði nefndin honum þakkir og leysti hann út með lítilfjörlegum minningargjöfum. Tel ég sjálfsagt, að þetta þing vilji nú formlega votta honum þakkir félagsins og Vestur-Íslendinga.“ Var vitanlega vel und-

ir það tekið, og jafnframt kemur það glöggt fram í skýrslum deildanna, hvað vænt fólki þótti um komu séra Einars.

Þá er ástæða til að minnast sérstaklega heimsóknar séra Braga Friðrikssonar vestur um haf sumarið 1960, en hann kom hingað til að kynna íslenzka myndlist. Ferðum hans lýsti ég annars á þessa leið í forsetaskýrslu minni fyrir það starfsár:

„Ferðaðist hann á vegum Þjóðræknisfélagsins um byggðir vorar í Manitoba og Norður-Dakota, flutti erindi með litmyndum af Íslandi og íslenzku þjóðlífi, og sýndi prentmyndir af kunnum verkum margra hinna merkustu íslenzkra listmálara. Þegar hann hvarf heim um haf aftur, varð séra Jón Bjarman að Lundar við tilmælum félags vors um að halda áfram sýningum séra Braga í Churchbridge, Saskatchewan, og á ýmsum stöðum á vesturströndinni. Munu þeir prestarnir, að samanlögðu, hafa heimsótt flestar deildir félagsins á vegum þess, og vil ég í félagsins nafni þakka þeim fræðslu- og landkynningarstarfsemi þeirra. Var hér jafnframt um nýmæli að ræða, því að eigi hefir áður farið fram slík kynning íslenzkrar málaralistar meðal Íslendinga í Vesturheimi, og er vonandi, að þessi menningarlega viðleitni félags vors hafi orðið þeim, er sýningarnar sóttu, til ánægju og fróðleiks.“ Um hitt er óþarfi að fara mörgum orðum, hve vel þeim prestum var tekið á ferðum þeirra.

Áður en lokið er þessum þætti um útbreiðslu- og fræðslumálin, ber að minnast með sérstöku þakklæti hins víðtæka og mikilvæga starfs dr. Finnboga Guðmundssonar í þágu þeirra mála, er hann dvaldi hér vestra sem prófessor í íslenzkum fræðum við Fylkisháskólann í Manitoba. Var hann óþreytandi að ferðast um byggðir vor Íslendinga til ræðuhalda af hálfu Þjóðræknisfélagsins, og vann því einnig, beint, og óbeint, hið mesta gagn með sögulegri ferð þeirra Kjartans O. Bjarnasonar myndatökumanns um Íslendingabyggðir hér í álfu frá hafi til hafs til kvikmyndartöku af Vestur-Íslendingum, lífi þeirra og störfum. Á hinum mörgu samkomum þeirra flutti dr. Finnbogi fræðandi erindi, en Kjartan sýndi hina fögru kvikmynd sína af Íslandi í litum. Seinna var kvikmynd þeirra félaga af Vestur-Íslendingum sýnd um allt Ísland; með sýningu hennar og mörgum erindum og þáttum í Ríkisútvarpinu íslenzka hefir dr. Finnbogi einnig lagt merkilegan skerf til framhaldandi menningarlegra samskipta Íslendinga yfir hafið.

Síðan hann tók við kennaraembættinu í íslenzkum fræðum við Manitobaháskóla hefir Haraldur Bessason prófessor unnið jafn ötullega að útbreiðslu- og fræðslumálum Þjóðræknisfélagsins. Hann hefir þegar heimsótt flestar deildir félagsins, sumar þeirra oftsinnis, og flutt erindi á samkomum þeirra um íslenzkar bókmenntir og menningarmál, hið sama hefir hann gert á fjölmörgum öðrum samkomum meðal Íslendinga vestan hafs.

Hér að framan hefir, í sambandi við útbreiðslumálin, verið samtímis rætt um fræðslumálin á breiðum grundvelli, bæði af hálfu Þjóðrækn-

isfélagsins sjálfs og deilda þeirra. En með fræðslumálunum er, í þrengri merkingu, einkum átt við íslenzkukennslu og söngfræðslu á íslenzku. Hefir félagið, að vonum, látið sig það mál miklu skipta, styrkt deildir félagsins með fjárframlögum til þess máls, og á eigin vegum haldið uppi íslenzkukennslu í Winnipeg áratugum saman. Um starfsemi félagsins á því sviði fyrstu 25 árin vísast til áðurnefndra ritgerða okkar dr. Rögnvaldar um félagið. En frá þeim tíma og fram á síðari ár hefir verið haldið áfram íslenzkukennslu á Laugardagsskóla félagsins í Winnipeg. Hafði frú Ingibjörg Jónsson, núverandi ritstjóri **Lögbergs-Heimskringlu**, skólastjórnina með höndum árum saman, og rækti það starf með frábærri alúð og sambærilegum dugnaði. Naut hún í því starfi ágætrar aðstoðar margra prýðilegra kennara, meðal þeirra frú Hólmfríðar Danielson, er æfði börnin í íslenzkum söng. Frú Ingibjörg var einnig í mörg ár formaður í milliþinganefnd í fræðslumálum af félagsins hálfu, er útvegaði kennslubækur og skipulagði íslenzkukennsluna. Skylt er að geta þess, að meðan hans naut við og heilsa hans leyfði, var Ásmundur P. Jóhannsson byggingameistari aðalumsjónarmaður Laugardagsskólans og vann það verk af fágætum áhuga og umhyggju fyrir hag skólans. Þá skal þess þakklátlega minnst, að meðan hann dvaldist hér vestra, vann dr. Finnbogi Guðmundsson ötullega að íslenzkukennslu barna og unglinga, og síðan hann kom hingað vestur, hefir Haraldur prófessor Bessason einnig unnið dyggilega að sama marki, bæði með leshring um íslenzkar bókmenntir fyrir eldra fólkið og kvöldskóla fyrir yngra fólk, sem vel hefir gefizt. (Nánari frásagnir um íslenzkukennsluna fyrri og síðar á umræddu tímabili er að finna í árlegum skýrslum forseta félagsins, og í skýrslum milliþinganefndar í þeim málum og skólastjórans í **Tímariti** félagsins). Ennfremur má það ekki vera ósagt látið, að félagið skuldar miklar þakkir hinum mörgu kennurum, sem af trúnaði við íslenzkar erfðir og af áhuga fyrir viðhaldi íslenzkrar tungu hér vestan hafs og ást á henni, lögðu það á sig, ósjaldan ár eftir ár, að kenna íslenzku á Laugardagsskóla þess. Nöfn þeirra geymast í sögu félagsins í þingtíðindum þess.

En Þjóðræknisfélagið hefir eigi aðeins leitazt við að vekja áhuga yngri kynslóðarinnar á ætternislegum uppruna sínum og menningarerfðum með fræðslu í íslenzku. Forystumenn félagsins gerðu sér það snemma ljóst, að nauðsyn bæri til að hefja félagslega samvinnu við yngri kynslóð vora. Á ársþinginu 1935 var svohljóðandi tillaga frá útbreiðslumálanefnd þingsins samþykkt einum rómi: „Nefndin leggur til að reynt verið að stofna unglingafélag eða félög til viðhalds og eflingar íslenzkum bókmenntum og öðrum verðmætum í íslenzkum menningararfi. Megi störf slíkra félaga fara fram á ensku, og séu félög þessi í samvinnu við aðalfélagið og undir umsjón þess.“

Þessi viðleitni bar þann árangur, að laust fyrir þjóðræknisþingið 1938 var stofnaður félagsskapur „Young Icelanders“, er gerðist sam-

bandsdeild Þjóðræknisfélagsins þegar þá á þinginu. Tók það seinna upp nafnið „The Junior Icelandic League“, en hefir nú um langt skeið borið heitið „The Icelandic Candian Club“. Fara fundir og aðrar samkomur þess félagsskapar fram á ensku, eins og kunnugt er, en eigi að síður vinnur það, í anda móðurfélags síns og stefnuskrár sinnar, að varðveizlu íslenzkrar menningarerfða, meðal annars með útgáfu ársfjórðungsrits síns, **The Icelandic Canadian**, sem átt hefir vaxandi útbreiðslu að fagna, en ritstjórinn er nú, og hefir verið um mörg undanfarin ár, Walter J. Lindal dómari, vara-ritari félags vors. Fram á síðari ár var „The Icelandic Canadian Club“ einnig sambandsdeild í Þjóðræknisfélaginu, og í nánum tengslum við það, eins og ársskýrslur og félagatal í **Tímariti Þjóðræknisfélagsins** bera vitni.

Hefir, eins og vera ber, verið margvísleg samvinna milli Þjóðræknisfélagsins og „The Icelandic Canadian Club“, einnig margt félagsfólk hins síðarnefnda einnig í Þjóðræknisfélaginu. Sem eitt dæmi um samstarf þessara félaga, má geta þess, að á árunum 1945—46 áttu þau samvinnu um merkilegt og gagnlegt námsskeið í íslenzkum fræðum, meðal annars með fyrirlestrahaldi á ensku um íslenzk efni, undir umsjón frú Hólmfríðar Danielson, þáver. forseta „The Icelandic Canadian Club“, er hafði sér við hlið í undirbúningsnefndinni fulltrúa bæði úr félagsskap sínum og Þjóðræknisfélaginu.

Áður en skilizt er við fræðslumála hliðina á starfi félagsins, má á það minna, að félagð átti hlut að því að koma upp í Winnipeg íslenzku bókasafni félagsfólki til almennra afnota, sem áratugum saman hefir verið starfrækt af deildinni „Frón“ af hálfu félagsins, og hefir félagið veitt safninu nokkurn fjárhagslegan stuðning, en deildin annars haft mestan veg og vanda af viðhaldi safnsins og aukningu, að ógleymdum fjölda gjafabóka, sem félaginu og safninu hafa borizt úr mörgum áttum.

Þá skyldi það einnig munað í sambandi við útbreiðslumál félagsins, að það hafði lengi á dagskrá sinni, og hélt með þeim hætti vakandi, málinu um stofnun kennarastóls í íslenzku við Manitobaháskóla. Hitti þáver. forseti félagsins, séra Philip M. Pétursson, því vel í mark, er hann komst svo að orði um háskólamálið í skýrslu sinni á 30 ára afmæli félagsins 1949:

„Þetta er fjórðungsaldar draumur Þjóðræknisfélagsins að rætast, og er það góðs viti fyrir framtíðina. Íslendingar hafa haft eitthvað líkt þessu í huga frá næstum því fyrstu tíð. Það á vel við, að vér getum haldið upp á 30 ára afmlishátíð Þjóðræknisfélagsins með því að auglýsa samþykkt háskólans um að hann hafi tekið fyrsta sporið í að ganga inn á samninga um að stofnsetja þennan fyrrnefnda kennslustól.“

Einnig hefir Þjóðræknisfélagið stutt háskólamálið fjárhagslega. Jafnframt skyldi það þakklátlega munað, að það var einn af allra ótrauðustu og ágætustu forystumönnum félagsins, Ásmundur P. Jóhannsson, sem stærstan fjárhagslegan

skerf lagði til stofnunar háskólastólsins.

Á þjóðræknisþinginu 1958 var einnig samþykkt einum rómi tillaga, sem þáverandi forseti og ritari félagsins flutti í umboði stjórnarnefndarinnar, þess efnis, að félagið beiti sér fyrir því, að komið verði upp í íslenzka bókasafninu við Manitobaháskóla sérstakri deild rita um og eftir dr. Vilhjálm Stefánsson landkönnuð. Samþykkt var einnig að leggja fram nokkurt fé til bókakaupa fyrir slíka deild. Er hún þegar orðinn merkur þáttur háskólabókasafnsins.

Útgáfumál

Í rauninni eru útgáfumál Þjóðræknisfélagsins m e g i n þ á t t u r í fræðslustarfsemi þess, því að öll hafa þau rit, sem félagið hefir sjálft gefið út eða átt einhverja hlutdeild að, miðað í þá átt að fræða lesendur um íslenzka tungu, sögu og bókmenntir, í fáum orðum sagt, um menningarerfðir vorar í heild sinni. Rita þeirra, sem út höfðu komið á vegum félagsins eða með aðstoð þess, er nægilega getið í ritgerð minni í tilefni af aldarfjórðungsafmæli þess, og verður hér því farið fljótt yfir sögu hvað þau snertir.

Um sex ára skeið (1934—40), að haustinu og vetrinum til, gaf félagið út barnablaðið **Baldursbrá**, undir ágætri ritstjórn dr. Sigurðar Júl. Jóhannessonar, en ráðsmaður blaðsins öll árin var Bergthór E. Johnson. Varð rit þetta vinsælt og reyndist notasælt við íslenzkukennslu félagsins.

Félagið átti einnig hlut að þýðingu og útgáfu merkisritsins **Þjóðarréttarstaða Íslands**, eftir sænska þjóðréttarfræðinginn og Íslandsvininn dr. phil. Ragnar Lundborg. Var þýðingin upprunalega prentuð í **Tímariti** félagsins, en síðan sérprentuð í bókaformi. Lýsir útgáfa þessi vel áhuga forystumanna félagsins á sjálfstæðisbaráttu heimaþjóðarinnar, er einnig átti sér sterk ítök í hugum félagsfólks almennt. Mörgum árum áður hafði félagið veitt ríflegan fjárstyrk til útgáfu Íslandssögu (**History of Iceland**, 1924) eftir norsk-ameríska sagnfræðinginn dr. Knut Gjerset.

Það var einnig samkvæmt áskorun, sem fram kom á ársþingi félagsins 1939, að hafizt var handa um útgáfu **Sögu Íslendinga í Vesturheimi**. Var sérstök framkvæmdanefnd valin til þess að hafa málið með höndum, og var dr. Valdimar J. Eylands hinn upphaflegi formaður, en síðan þeir dr. Runólfur Marteinsson og séra Philip M. Pétursson; ritari nefndarinnar var dr. Sigurður Júl. Jóhannesson. Var mál þetta síðan til meðferðar á mörgum ársþingum félagsins, er studdi fjárhagslega útgáfu fyrstu tveggja bindanna. En öðrum ber þó aðallega heiðurinn af því, að hafa staðið straum af útgáfu sögunnar og ráðið því verki farsællega til lykta. Má þar fyrst nefna Soffanías Thorkelsson verksmiðjustjóra, sem ábyrgðist allan kostnað við fyrsta bindi sögunnar og studdi útgáfu ritsins með mörgum hætti, þessu næst sjálfboðanefnd velunnara málsins, sem tók við málinu af félaginu og sáu um útgáfu 2. og 3. bindis og sölu þess vestan hafs; formaður þeirra nefndar var Guðmundur F. Jónasson forstjóri, en Jóhann

G. Jóhannson kennari ritari, og síðast en ekki sízt Menntamálaráð Íslands, er annaðist útsölu fyrri bindanna á Íslandi og sá um útgáfu tveggja seinustu bindanna. Skuldum vér Jónasi Jónssyni ráðherra miklar þakkir fyrir afskipti hans af þessu útgáfumáli, eins og raunar fyrir svo margt annað oss til handa Íslendingum vestan hafs. Eins og kunnugt er, samdi Þorsteinn Þ. Þorsteinsson rithöfundur fyrstu þrjú bindi sögunnar, en dr. Tryggvi J. Oleson prófessor tvö síðustu bindin. (Annars vísast til þingtíðinda félagsins frá þeim árum um sögumálið, sérstaklega til skýrslu nefndarinnar 1949 og til skýrslu forseta 1954).

Ásamt „The Icelandic Canadian Club“, átti félagið einnig hlut að útgáfu fyrirlestrarsafnsins **Iceland's Thousand Years** (1946), er út kom undir ritstjórn Skúla Johnson prófessors, en ofannefnd félög höfðu, eins og fyrr getur, átt samvinnu um fræðslunámsskeiðið þar sem fyrirlestrarnir voru haldnir, og stjórnarnefndarfólk Þjóðræknisfélagsins flutt marga þeirra. Hefir erindasafn þetta fengið ágæta dóma og náð miklum vinsældum. Hér má bæta því við, að á síðasta ársþingi sínu ákvað Þjóðræknisfélagið að styðja fjárhagslega útgáfu **Sögu Íslendinga í Manitoba** eftir Wilhelm Kristjánsson kennara.

Allmörg hin síðari ár hafði Þjóðræknisfélagið stutt fjárhagslega vikublöðin íslenzku, og hefir, eins og sjálfsagt var, haldið þeirri styrkveitingu áfram síðan blöðin sameinuðust. Verður aldrei of mikil áherzla á það lögð, hver líftaug vikublað vort hið íslenzka er í allri þjóðræknislegri og félagslegri viðleitni vorri hér í álfu, sameiningarafl vor á meðal innbyrðis og brú yfir álana milli vor og ættþjóðarinnar. Þjóðræknisfélagið hefir einnig átt ótrauða stuðningsmenn þar sem voru fyrrv. ritstjórar blaðanna, þeir Einar P. Jónsson skáld og Stefán Einarsson, og gegnir vissulega sama máli um núverandi ritstjóra frú Ingibjörgu Jónsson, sem margsýnt hefir í verki, í ræðu og riti, heilhuga stuðning sinn við Þjóðræknisfélagið, málstað þess og önnur menningarmál vor.

Er þá komið að merkasta og mikilvægasta þættinum í útgáfumálum félagsins, en það er útgáfa ársrits þess, **Tímarits Þjóðræknisfélags Íslendinga**, frá upphafi vega og fram á þennan dag. Var aðdragandanum að stofnun ritsins, stefnu þess og útkomu fram að þeim tíma all ítarlega getið í ritgerðum okkar dr. Rögnvaldar um félagið. En, eins og kunnugt er, var hann ritstjóri **Tímaritsins** frá byrjun og til dauðadags (1940). Var Gísli Jónsson skáld þá kosinn ritstjóri, og skipaði þann sess einn saman fram til ársins 1958, en síðan hafa þeir hann og Haraldur Bessason prófessor verið ritstjórar sameiginlega. Liggur það í augum uppi, hve mikla þakkarskuld félagið á Gísla Jónssyni að gjalda fyrir prýðilega ritstjórn hans áratugum saman, og jafn ágætlega hefir verið haldið í horfi um efnisval og alla útgerð ritsins síðan þeir hann og Haraldur prófessor tóku sameiginlega við ritstjórninni.

Efnisskrá ritsins ber því vitni, að það hefir frá byrjun náð vel til-

gangi sínum sem málgagn Þjóðræknisfélagsins, verið bæði fræðandi og menntandi, eins og slíku riti sæmir, flutt jöfnum höndum laust mál og ljóð. Vandað hefir einnig verið til innihaldsins, enda hafa flestir kunnustu rithöfundar og helztu skáld Íslendinga vestan hafs lagt ritinu til efni, og auk þess ýmsir þjóðkunnir rithöfundar og merkisskáld heima á ættjörðinni.

Harla fjölskrúðug er því sú mynd, sem brugðið er upp í ritinu af vestur-íslenzkum bókmenntum og menningarlífi. Ekki má heldur gleyma því, að ritið hefir mikið sögulegt gildi, því að innan spjalda þess, í þingtíðindum Þjóðræknisfélagsins, geymist starfssaga þess félagsskapar, sem enginn mun neita, að orðin sé ærið merkur þáttur í félagsmálasögu Íslendinga í Vesturheimi. Þá er um ræðir sögulegt gildi **Tímaritsins**, má bæta því við, að síðan **Almanak Ólafs S. Thorgeirssonar** hætti að koma út, hafa þættirnir „Helztu viðburðir“ og „Mannalát“ meðal Íslendinga í Vesturheimi, er áður birtust í **Almanakinu**, komið út í **Tímaritinu**, og hefir dr. Richard Beck tekið þá saman, eins og hann gerði áður á annan áratug, meðan **Almanaksins** naut við.

Vegna aukins prent- og útgáfukostnaðar hefir útgáfa ritsins á síðari árum orðið félaginu mjög þungur baggi fjárhagslega. Með það fyrir augum að halda stuðningi sem flestra auglýsenda í ritinu og ná til sem flestra lesenda, var sú tilbreytni hafin (að undangenginni samþykkt þjóðræknisþingsins árið áður) á ritinu í fyrra að birta nokkurt lesmál um íslenzk efni á ensku máli. Er þess að vænta, að þeirri breytingu verði vel tekið og að hún nái tilgangi sínum.

En því til sönnunar, hve vel hefir tekizt um útgáfu ritsins, má á það benda, að það hefir fyrir löngu hlotið þann vitnisburð hinna dómbærustu manna í þeim efnum, að það eigi sess í hópi merkustu tímarita, sem nú koma út á íslenzku. Má finna þeim ummælum stað í fjöldamörgum umsögnum um ritið fyrr og síðar, þó að eigi verði það nánar rakið hér.

Ýmisleg menningarmál

Eins og frá er skýrt nánar í rit gerð minni um Þjóðræknisfélagið 25. ára, hafði það fram að þeim tíma, auk þeirra starfa, sem þegar hefir verið lýst, látið sig skipta, eða haft forgöngu um, margvísleg menningarmál varðandi sögu eða samtíð Íslendinga í Vesturheimi. Hvað fortíðina snertir, hefir það haft með höndum söfnun sögugagna og þjóðlegs fróðleiks, með nokkrum árangri, ennfremur söfnun ýmissa íslenzkra muna, er menningarsögulegt gildi eiga. Er milliþinganefnd í minjasafnsmálinu enn starfandi, mörg hin síðari ár undir ötulli forystu frú Marju Björnsson, og er það hreint ekki orðið lítið eða ómerkilegt, sem safnazt hefir af ýmsum minjagripum. Eigi hefir þó ennþá fengizt heppilegur eða varanlegur staður fyrir geymslu þeirra, þar sem þeir geti jafnframt verið til sýnis almenningi, en vonandi, að úr því rætist áður langt líður.

Þá hefir félagið átt sinn drjúga þátt í því að halda á lofti minningu íslenzkra landnema vestan hafs og

öndvegisskálda vorra beggja megin hafsins. Þannig efndi stjórnarnefnd félagsins til hátíðarhalds 12. okt. 1950 í tilefni af 75 ára afmæli íslenzka landnámsins í Manitoba og komu fyrstu Íslendinga til Winnipeg í október 1875. Á þessari sögulegu hátíðarsamkomu flutti Hannes Kjartansson, aðalræðismaður Íslands í New York, kveðjur og árnaðaróskir íslenzku þjóðarinnar og las upp símskeyti frá forseta Íslands, herra Sveini Björnssyni.

Félagið átti einnig nokkurn þátt í því, að söguskáldinu vinsæla, Jóhanni Magnúsi Bjarnasyni, var sumarið 1948 reistur minnisvarði í Elfros, Sask. Annars áttu kvenfélagið í Elfros, ásamt dr. Kristjáni Austmann, aldavini skáldsins, og þjóðræknisdeildin „Iðunn" í Leslie, Sask., aðalþáttinn í því, að skáldinu var reistur þessi minnisvarði. Af hálfu deildarinnar komu þar mest við sögu, þeir traustu velunnarar félags vors, Páll Guðmundsson í Leslie og Rósmundur Árnason í Elfros.

Þjóðræknisfélagið gekkst einnig fyrir því, að aldarafmæla þeirra Stephans G. Stephanssonar og Gests Pálssonar var minnzt með virðulegum hætti, og hélt í samvinnu við deildina „Frón" sambærilega minningarsamkomu í tilefni af 150 ára afmæli Jónasar Hallgrímssonar.

Sé horfið til samtíðarinnar mun mörgum hinna eldri enn í fersku minni afskipti félagsins af hinu svokallaða „Ingólfsmáli", sem bæði var réttlætis- og mannúðarmál (Smbr. kaflann um það í fyrrnefndri ritgerð minni). Mjög var það einnig í anda rótgróinnar íslenzkrar íþróttamannshugsjónar, að félagið studdi íþróttir árum saman, enda var íþróttafélagið „Fálkinn" í Winnipeg í mörg ár sambandsdeild félagsins.

Þá er eigi síður ánægjulegt að minnast þess brautargengis, sem félagið veitti Björgvin Guðmundssyni tónskáldi á sínum tíma, með almennri fjársöfnun í námssjóð honum til styrktar, er hann var að brjótast áfram á listamannsbrautinni. Í sama anda vann félagið á síðari árum, er það átti hlut að söfnun fjár í námssjóð til styrktar listakonunni, Miss Agnes Sigurdsson, píanóleikara, er hún stundaði framhaldsnám í New York, en ekki getur fegurra eða þarfara þjóðræknisverk heldur en að blása þeim nokkurn byr undir vængi, sem sækja fram á listabrautinni og líklegir eru til þess að auka á hróður ættstofns vors með afrekum á því sviði, um leið og þeir auðga líf annarra með list sinni.

Loks er það eitt mál, sem samtímann varðar og lengi var á dagskrá félagsins, en það var bygging samkomuhúss í Winnipeg fyrir Íslendinga. Var milliþinganefnd starfandi í því máli ár eftir ár og miklar umræður um það á ársþingum félagsins, og beitti frú Björg Ísfeld sér fyrir því af brennandi áhuga. Eftir ítarlegar rannsóknir og umræður, reyndist þó eigi fært að koma málinu í framkvæmd. En þökk sé þeim, sem báru það fyrir brjósti og að því unnu, af hugsjónaást og heilum huga, þó að sá draumur þeirra yrði eigi að veruleika. (Frekari gang málsins geta þeir, sem vilja, rakið í þingtíðindum félagsins).

Ársþing félagsins og önnur samkomuhöld

Óþarft er að fjölyrða um það, hve mikill og merkur þáttur ársþing Þjóðræknisfélagsins og fjölbreyttar samkomur í sambandi við það er orðinn í 45 ára sögu félagsins. Skagfirðingar hafa sína „Sæluviku“, sem löngu er landfræg orðin. Má með eigi minni sanni segja, að þjóðræknisþingið og samkomurnar, sem fylgja í kjölfar þess, séu „Sæluvika“ vor Vestur-Íslendinga, að minnsta kosti Íslendinga í Winnipeg og nágrenni, og þeirra annarra, er um lengri veg geta sótt þingið og samkomur þess. Hefir þeim vitru mönnum og konum, er á sínum tíma ákváðu þingtímann, réttilega verið það ljóst, að þingið og samkomurnar samhliða því yrðu fólki voru bæði til uppbyggingar og skemmtunar í skammdeginu, sumarauki í vetrarríkinu, sem löngum hefir völdin á þeim tíma ársins hér inni í meginlandinu.

Nokkurra sérstakra minningarhátíða, sem Þjóðræknisfélagið hefir átt hlut að á síðari árum, er þegar getið, en auk þess hefir það á síðastliðnum tuttugu árum staðið að miklum fjölda af fyrirlestra- og söngsamkomum, myndasýningum og virðulegum fjölmennum samsætum til heiðurs mikilsmetnum og kærkomnum gestum heiman af ættjörðinni eða einhverjum þeim úr vorum hópi Íslendinga vestan hafs, er getið hafa sér frægðarorð eða hlotið sérstaka viðurkenningu á einhverju sviði, og með þeim hætti orðið ættstofninum til sæmdarauka. Enn önnur samsæti hafa haldin verið til þess að votta hlutaðeigandi þökk fyrir vel unnin störf í þágu félags vors og annarra menningarmála. Eigi verða neinar þær samkomur taldar hér, en látið nægja að vísa til umsagna um þær í ársskýrslum forseta félagsins og annars staðar í þingtíðindunum.

Um hitt þarf ekki að fara mörgum orðum, hve mikið fræðslu- og skemmtigildi slíkar samkomur eiga, og hversu snar þáttur hefir verið með þeim ofinn í þjóðræknisstarfsemi vora og menningarlega viðleitni.

Samvinnumálin yfir hafið

Öllum, sem um það mál hugsa alvarlega, er það ljóst, hve djúpum rótum vér Íslendingar vestan hafsins stöndum í jarðvegi ættjarðarinnar, ætternislega og menningarlega. Frá upphafi vega hefir það því eðlilega verið eitt af megin viðfangsefnum Þjóðræknisfélagsins „að efla samúð og samvinnu meðal Íslendinga austan hafs og vestan“, svo að vitnað sé aftur til orða stefnuskrár þess, enda má óhætt fullyrða, að menningarleg samskipti þeirra í milli séu nú orðin fjölþættari en nokkru sinni áður, og má svipað segja um viðhald ættartengslanna. Renna margar stoðir undir þá brúarbyggingu yfir hafið, eins og nánar mun lýst verða.

Þeirri margþættu samvinnu fyrsta aldarfjórðunginn í sögu félagsins eru gerð ítarleg skil í ritgerðum okkar dr. Rögnvaldar um það tímabil, og leyfir rúm eigi að endurtaka þá frásögn hér, enda gerist þess eigi þörf. Hins vegar hafa hin ætternislegu og menningarlegu samskipti Íslendinga yfir hafið á síðustu tveim ára-

tugum verið svo mörgum þáttum slungin, að stiklað verður aðeins á stóru í þeim efnum, en nákvæmari lýsing er skráð í skýrslum forseta og annars staðar í þingtíðindum félagsins.

Á aldarfjórðungsafmæli félagsins (1944) sýndi Ríkisstjórn Íslands, eins og alkunnugt er, félaginu og Vestur-Íslendingum í heild sinni þann mikla sóma og vinsemdar vott, að senda á afmælisþing félagsins hinn merkasta og ágætasta mann, sjálfan biskupinn yfir Íslandi, herra Sigurgeir Sigurðsson. Var málflutningur hans og framkoma öll með þeim glæsibrag, að ógleymdu ástúðlegu viðmóti hans, að öllum, sem honum kynntust, mun lengi þakklátlega í minni geymast. Auk þeirra erinda og ávarpa, er Sigurgeir biskup flutti á þjóðræknisþinginu og öðrum samkomum í Winnipeg, heimsótti hann íslenzkar byggðir beggja megin landamæranna og hélt ræður á samkomum margra deilda félagsins. Var hann hvarvetna mikill aufúsugestur, og vann þjóðræknismálum vorum hið mesta gagn með heimsóknum sínum og ræðum. Er ekki ofmælt, að heimsókn hans hafi verið merkur viðburður í sögu Íslendinga vestan hafs, einnig vakti hún víðtæka athygli hérlendra manna. (Um það efni vísast annars til greinar minnar „Heimsókn biskups Íslands", **Tímaritið** 1945).

En Ríkisstjórn Íslands lét eigi þar við lenda. Sigurgeir biskup hafði eigi lokið dvöl sinni hér í álfu, þegar þáverandi utanríkisráðherra Íslands, Vilhjálmur Þór, sem oss hefir um margt reynzt hinn vinveittasti, bauð Þjóðræknisfélaginu, í nafni ríkisstjórnarinnar, að velja fulltrúa fyrir Vestur-Íslendinga til þess að vera gestur stjórnarinnar á Lýðveldishátíðinni 17. júní. Valdi framkvæmdanefnd félagsin, eins og kunnugt er, þáverandi forseta félagsins, þann, er þetta ritar, til þeirrar sendifarar. Flutti hann kveðjur Þjóðræknisfélagsins og Vestur-Íslendinga á Lýðveldishátíðinni að Þingvöllum og síðan slíkar kveðjur og ræður á fjölmennum samkomum um land allt. Átti hann alls staðar framúrskarandi viðtökum að fagna og var margvíslegur sómi sýndur. (Frá þeirri sögulegu heimför er nánar greint í ritgerð minni „Endurreisn lýðveldis á Íslandi", **Tímaritið** 1945, og í forsetaskýrslu minni í þingtíðindunum fyrir árið 1945. Frásögn um ferðina frá íslenzku hliðinni er að finna í bókinni **Lýðveldishátíðin 1944**, Reykjavík, 1945).

Í þessu sambandi er skylt að geta þess, að þegar þáverandi foresti Íslands Sveinn Björnsson, kom til Bandaríkjanna í virðulegu boði Roosevelts forseta þeirra, seint í ágústmánuði 1944, sýndi Ríkisstjórn Íslands allmörgum Vestur-Íslendingum þá miklu sæmd að bjóða þeim sem gestum sínum til New York til fundar við Svein forseta. Austurför þessari er annars all ítarlega og vel lýst í grein dr. Valdimars J. Eylands „Á ferð og flugi", sem birt var hér í ritinu 1946, en hann var einn af boðsgestum. En óhætt má segja, eins og hann leggur áherzlu á, að ferð þessi var okkur öllum, er hana fórum, til ógleymanlegrar ánægju, og þakkarskuld okkar við

stjórn Íslands að sama skapi. Voru viðtökurnar og veizluhöldin undir stjórn dr. Helga P. Briem, þáverandi aðalræðismanns Íslands í New York, um allt með hinum mesta höfðingsbrag, en hann hefir fyrr og síðar reynzt félagi voru traustur vinur.

Á undanförnum 20 árum, síðan Sigurgeir biskup sótti aldarfjórðungsafmæli félags vors, hefir mikill fjöldi kærkominna gesta af ættjörðinni sótt oss heim, og eru í þeim hópi ýmsir helztu andlegir leiðtogar þjóðarinnar og menningarfrömuðir, menntamenn, rithöfundar, skáld og tónsnillingar, og forystumenn á öðrum sviðum. Hafa margir þeirra flutt ræður á ársþingum félags vors eða á öðrum samkomum af hálfu þess eða deildanna, og nokkurra þeirra, sem beint komu á vegum félagsins og víðförlastir voru um byggðir vorar, hefir þegar verið getið í kaflanum um útbreiðslu- og fræðslumálin. Rúm leyfir, því miður, eigi að telja upp nöfn hinna, þó að maklegt væri, enda eiga þar við orð skáldsins: „Það þýðir ekki að þylja nöfnin tóm, og þjóðin mun þau annars staðar finna.“ Hvað félag vort snertir, eiga þau orð sérstaklega við með tilliti til þess, að nöfn þessara mikilsmetnu og kæru gesta heiman um haf eru geymd samtímamönnum og sögunni í forsetaskýrslum og á öðrum stöðum í þingtíðindum félagsins.

Sérstök ástæða er þó til þess að minnast þess, að á 30 ára afmæli sínu (1949), naut Þjóðræknisfélagið þeirrar miklu ánægju og sæmdar að hafa á ársþinginu sem fulltrúa Ríkisstjórnar Íslands og gesti sína, þau ágætu hjón, Thor Thors sendiherra og frú Ágústu Thors. Flutti sendiherrann snjalla ræðu á þinginu, ennfremur faguryrtar og hjartahlýjar kveðjur frá forseta Íslands, herra Sveini Björnssyni, Bjarna Benediktssyni utanríkisráðherra, Eysteini Jónssyni menntamálaráðherra og dr. Alexander Jóhannessyni, rektor Háskóla Íslands. Er jafnframt skylt að geta þess, að Þjóðræknisfélagið hefir ávallt átt framúrskarandi stuðningsmann, þar sem Thor sendiherra er, og hefir hann með mörgum hætti sýnt í verki góðhug sinn til félagsins. Má sem eitt dæmi þess nefna farsæla þátttöku hans í sameiningu vestur-íslenzku vikublaðanna, en Þjóðræknisfélagið lét sig það mál skipta. (Smbr. skýrslu þáver. forseta félagsins í þingtíðindunum fyrir árið 1955).

Á umræddu tímabili í sögu þess hefir Þjóðræknisfélagið fengið í heimsókn tvær kunnar og vinsælar íslenzkar söngkonur. Hin fyrri (haustið 1954) var frú Guðmunda Elíasdóttir, óperusöngkona frá New York, og fer þáver. forseti félagsins, dr. V. J. Eylands, eftirfarandi orðum um heimsókn hennar í forsetaskýrslu sinni fyrir það ár:

„Kom hún í boði stjórnarnefndar félags vors og hélt fyrir atbeina þess söngsamkomur á ýmsum stöðum bæði hér í Winnipeg og nærlendis. Var aðsóknin að samkomum hennar mjög mikil yfirleitt, og fólk mjög hrifið af söng hennar og allri framkomu. Er óhætt að segja, að fólki voru var mikil ánægja og þjóðernislegur styrkur að heimsókn hennar.“

Ennþá víðtækari var þó söngför

ungfrú Guðrúnar Á Símonar söngkonu meðal vor Íslendinga haustið 1958. Þjóðræknisfélagið og Canada-Iceland Foundation stóðu sameiginlega að heimsókn söngkonunnar og ferðum hennar, en þeim er, meðal annars, lýst á þessa leið í forsetaskýrslu minni fyrir það ár:

„Aðalsöngsamkomu sína hélt söngkonan í Playhouse leikhúsinu hér í borg (þ.e. Winnipeg) hinn 5. nóvember undir umsjón Celebrity Concerts (Canada) Ltd. í samvinnu við fyrrnefnd félög. Var samkoman prýðisvel sótt, um 800 manns, og vakti söngurinn mikla hrifingu áheyrenda, enda hlaut söngkonan að verðugu ágæta dóma hljómlistargagnrýnenda stórblaðanna þar í borg. Söngkonan hélt einnig samkomur á vegum þjóðræknisdeildanna í Árborg, á Gimli og í Vancouver, og undir umsjón Kvenfélagsins „Freyju" í Bellingham og Lestrarfélagsins „Vestra" í Seattle, nær alls staðar við mikla aðsókn og hvarvetna við frábærar undirtektir áheyrenda. Hún söng einnig í kanadíska útvarpið og sjónvarpið." Ummælum mínum um heimsókn söngkonunnar lauk ég sem hér segir: „Með komu sinni jók hún á hróður Íslands og Íslendinga, og með heimsókn hennar er ofinn nýr og minnisstæður þáttur í menningarlegum samskiptum Íslendinga yfir hafið."

Ekki er nema sanngjarnt að geta þess, að nefndina, sem undirbjó samkomur og ferðir söngkonunnar, skipuðu þau Walter J. Lindal, dómari, formaður, frú Hólmfríður Danielson og Grettir L. Johannson ræðismaður, var forseti einnig með í ráðum.

Tvisvar á umræddu tímabili hefir Þjóðræknisfélagið notið þeirrar miklu ánægju að taka á móti Karlakór Reykjavíkur og eiga hlut að hljómleikum af hans hálfu á söngferðum kórsins víðsvegar um meginland Norður-Ameríku. Gerðist sá merkisatburður í fyrra skiptið haustið 1946, er kórinn hélt marga hljómleika á vorum slóðum, bæði í Winnipeg og Norður-Dakota, við mikla aðsókn og framúrskarandi undirtektir. Í Winnipeg stóð stjórnarnefnd félagsins fyrir viðtökunum, en í Norður-Dakota efndi þjóðræknisdeildin „Báran" til samsætis að Garðar, og átti einnig hlut að hljómleikum kórsins í Cavalier. Eftir að hafa vísað til frásagna vikublaða vorra um komu kórsins, fer dr. V. J. Eylands, þáver. forseti Þjóðræknisfélagsins þessum orðum um hana í skýrslu sinni:

„Vert er þess þó að geta hér, sem er almannarómur, að framkoma kórsins varð Íslandi og íslenzku þjóðinni beggja megin hafsins til hins mesta sóma. Hljómurinn af söng þessara manna ómar í sálum þúsundanna mörgu, sem á þá hlustuðu, en þó hvergi eins skært og innilega, eins og í hugum landa þeirra á dreifingunni miklu."

Í seinna skiptið heimsótti kórinn byggðir vorar haustið 1960. Um þá heimsókn leyfi ég mér að taka upp eftirfarandi ummæli úr forsetaskýrslu minni fyrir umrætt starfsár:

„Kem ég þá að sögulegasta og merkasta atburðinum, sem gerðist í samvinnumálunum við Ísland á

árinu, en það er heimsókn Karlakórs Reykjavíkur á vorar slóðir. Hélt hann, eins og kunnugt er, tvær samkomur í Winnipeg, og hafði Þjóðræknisfélagið átt drjúgan hlut að undirbúningi þeirra, ennfremur hélt kórinn samkomu í Árborg á vegum þjóðræknisdeildarinnar þar Var hinum kærkomnu söngvasvönum heiman um haf fagnað með virðulegum veizluhöldum bæði í Winnipeg og Árborg, og einnig með sömu rausn að Mountain, N.Dakota, þar sem kórinn söng allmörg lög í norðurleiðinni. Hefir öllum þessum veizluhöldum og samkomum kórsins verið ítarlega lýst í vikublaði voru, **Lögbergi-Heimskringlu**, og sé ég ekki ástæðu til að endurtaka það, en vísa til þeirra greinargóðu umsagna. Hitt er víst, að Karlakór Reykjavíkur fór hingað að þessu sinni mikla sigurför, eigi síður en í fyrri heimsókn sinni fyrir fjórtán árum. Söngur kórsins vakti almenna og verðskuldaða hrifingu allra þeirra, sem áttu þess kost að hlýða á hann, og að vonum snertu íslenzku lögin sérstaklega djúpa strengi í hjörtum vorum. Það eru því engar ýkjur, að kórinn hafi með söng sínum fært Ísland nær oss og oss nær Íslandi og lagt mikinn og varanlegan skerf til menningarlegra samskipta milli vor Íslendinga yfir hafið."

Hið sama má segja um hljómleika þá, er Rögnvaldur Sigurjónsson, hinn víðkunni íslenzki píanóleikari hélt á vegum Þjóðræknisfélagsins í Playhouse leikhúsinu í Winnipeg þ. 18. september í ár (1963) í samvinnu við Celebrity Concerts Ltd., við góða aðsókn og frábærar undirtektir tilheyrenda. Hann hlaut einnig mjög lofsamlega dóma hljómlistargagnrýnenda stórblaðanna í Winnipeg. Sömu ágætu viðtökum og dómum átti hann að fagna á hljómleikum sínum í Vancouver, B.C., Seattle, Wash., og Washington, D.C. Er það hverju orði sannara, sem Haraldur Bessason prófessor sagði í tilefni af heimsókn Rögnvalds píanóleikara í grein um hann í **Lögbergi-Heimskringlu:** „Ísland á ekki upp á betri landkynningu að bjóða en sína færustu listamenn. Þessum mönnum hefir verið gaumur gefinn af þeim, sem af „óíslenzkum" uppruna eru". Með hljómsnilld sinni jók Rögnvaldur áreiðanlega á hróður Íslands vestan hafsins. Nánari frásögn um heimsókn hans verður að finna í skýrslu núverandi forseta, séra Philips M. Péturssonar, fyrir umrætt starfsár, og í skýrslu formanns undirbúningsnefndar heimsóknarinnar, Grettis L. Johannsonar ræðismanns.

Skal þá vikið að öðrum hliðum á samvinnumálunum yfir hafið. Fyrir nokkrum árum átti Þjóðræknisfélagið hlut að því, að Fjármálaráðuneyti Íslands veitti leyfi til þess, að senda mætti, að uppfylltum vissum skilyrðum, gjafaböggla héðan að vestan til vina og ættingja á Íslandi, er undanþegnir væru tollgjaldi. Hefir þessi ráðstöfun mælzt vel fyrir, og greitt fyrir viðhaldi vina- og ættarbanda yfir hafið.

Árið 1958 gerðust þau tíðindi í samvinnumálunum við Ísland, að þáverandi forsætisráðherra, Hermann Jónasson, skipaði fimm manna nefnd til þess að vinna að auknu samstarfi og kynningu milli Ís-

lendinga austan hafs og vestan, á grundvelli tillagna sem Árni Bjarnarson, bókaútgefandi á Akureyri, hafði samið að tilhlutun ríkisstjórnarinnar. Nefndarmenn eru: Árni Bjarnarson, sem er formaður, séra Benjamín Kristjánsson, prestur að Laugalandi í Eyjafirði, Egill Bjarnason, auglýsingastjóri í Reykjavík, Hallgrímur Fr. Hallgrímsson, aðalræðismaður Kanada, Reykjavík, og Steindór Steindórsson yfirkennari, á Akureyri.

Samsumars komu þrír af nefndarmönnum, þeir Árni Bjarnarson, Steindór Steindórsson og séra Benjamín Kristjánsson, ásamt með frú Gerði Bjarnarson og Gísla Ólafssyni, lögregluvarðstjóra á Akureyri, vestur um haf, með það markmið sérstaklega fyrir augum að safna efni í æviskrá Vestur-Íslendinga, og unnu þau að því verki fram í september. Varð þeim allvel ágengt, og greiddi stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins að sjálfsögðu götu þeirra eftir föngum. Hið sama gerðu mörg önnur félagssystkini vor og aðrir Íslendingar víðs vegar um álfuna. Næsta sumar voru þeir Árni Bjarnarson og Gísli Ólafsson á ferðalagi vestan hafs sömu erinda, samhliða því að þeir sóttu Íslendingasamkomur í Winnipeg og víðar.

Ofannefndar ferðir til söfnunar nauðsynlegra heimilda, báru þann árangur, að 1961 kom út fyrsta bindi ritsafnsins **Vestur-íslenzkar æviskrár**, undir ritstjórn séra Benjamíns Kristjánssonar, sem lagt hefir á sig geysilegt verk við samningu ritsins, en Árni Bjarnarson, er með mörgum öðrum hætti hefir unnið að eflingu sambands og samvinnu Íslendinga yfir hafið, hefir manna mest beitt sér fyrir útgáfu ritsins. Er þar um hið gagnmerkasta rit að ræða, bæði frá sagnfræðilegu og mannfræðilegu sjónarmiði, og jafnframt er útgáfa þess mikill og varanlegur skerfur til framhaldandi gagnkvæmra kynna og menningarlegra samskipta milli Íslendinga austan hafs og vestan. Stendur engum nær en oss Vestur-Íslendingum að stuðla með öllum hætti að því, að útgáfa þessa mikla merkisrits geti haldið áfram og náð tilgangi sínum í sem fyllstum mæli.

Fleira merkilegt og mikilvægt gerðist einnig á árinu 1961 í samskiptum Íslendinga yfir hafið, og þá um annað fram það, er Birgir Thorlacius, ráðuneytisstjóri Menntamálaráðuneytis Íslands, tilkynnti stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins, að ráðuneytið hefði ákveðið að veita stúdent eða kandidat af íslenzkum ættum búsettum í Kanada styrk til náms í íslenzkum fræðum í heimspekideild Háskóla Íslands árlega frá 1. okt. til 1. maí. Nemur styrkur þessi 20,000 íslenzkra króna, og er miðaður við að nægja fyrir fæði, húsnæði og námsbókum. Var Þjóðræknisfélaginu falið að auglýsa styrkinn og gera tillögur til Menntamálaráðuneytisins um hverjum skyldi veita hann. Varð nefndin að sjálfsögðu fúslega við þeim tilmælum, og hafa nokkrir námsmenn þegar orðið styrksins aðnjótandi. Lýsir þessi höfðinglega styrkveiting af hálfu Menntamálaráðuneytisins miklum góðhug í garð vor Vestur-Íslendinga, jafnframt því og hún eflir ættar- og menningartengslin milli Íslendinga heima og hérlendis.

Á umræddu tímabili í sögu félags vors hefir Þjóðræknisfélagið á Íslandi einnig unnið að eflingu samhuga og samvinnu yfir hafið með mörgum hætti. Meðal annars efnir félag þetta árlega til Gestamóts fyrir Vestur-Íslendinga, er sækja ættjörðina heim, og greiðir götu þeirra með öðru móti. Félagið hefir einnig átt hlut að merkilegum kveðjusendingum heiman um haf á þjóðræknisþing vor og við önnur tækifæri, og sent oss á segulbandi til notkunar á samkomum fræðandi og skemmtandi efni. Höfum vér árum saman átt margháttaða og ánægjulega samvinnu við þetta ágæta félag, og stöndum í mikilli þakkarskuld við það. En þar eru helztu forystumenn þeir Sigurður Sigurgeirsson bankaritari, um mörg ár formaður félagsins, og dr. Finnbogi Guðmundsson, en þeir eiga sér að baki í félagsskap sínum fjölda mætra manna og kvenna, sem málstaðnum unna.

Í ritgerð minni í tilefni af aldarfjórðungsafmæli Þjóðræknisfélagsins er ítarlega skýrt frá samvinnu þeirri, sem þáverandi stjórnarnefnd félagsins átti við Sýningarráð Íslands varðandi Heimssýninguna í New York 1939, er fólst einkum í því að láta gera eirsteypu af hinni miklu styttu af Leifi Eiríkssyni, sem Bandaríkin sendu Íslandi að gjöf Alþingishátíðarárið. Stóð eirsteypan fyir framan skála Íslands á Heimssýningunni. Var það síðan ætlunin, að gefa Bandaríkjunum afsteypuna og að hún yrði reist í höfuðstað þeirra, Washingtonborg, en þegar fé skorti til þess, þrátt fyrir margar tilraunir í þá átt á þjóðþingi Bandaríkjanna, var styttunni fenginn staður framan við Mariner's Museum, hið mikla Sjóminjasafn Bandaríkjanna, í Newport News, Virginia, og í fyrra formlega afhent safninu til varðveizlu um óákveðinn tíma, að undangenginni samþykkt Þjóðræknisþingsins og stjórnarnefndar Þjóðræknisfélagsins. Er hún þar á verðugum og ágætum stað, og talið, að 250,000 manns sjái hana þar árlega. (Ítarlegri frásögn um afgreiðslu þessa máls er að finna í forsetaskýrslu minni frá í fyrra, sem prentuð er annars staðar hér í ritinu, en um gang þess áður geta menn lesið í þingtíðindum fyrri ára).

Eitt af þeim málum, sem félagið hefir lengi haft á dagskrá sinni er **skógræktarmálið**, en það er, eins og nafnið gefur í skyn, sú viðleitni félagsins og félagsfólks, að eiga nokkra hlutdeild í því að klæða ættlandið skógi, því til aukinnar fegurðar og nytja. Á síðari árum hefir frú Marja Björnsson beitt sér fyrir því máli af miklum dugnaði, verið óþreytandi að rita um það mál og flytja um það erindi bæði á þjóðræknisþingum og víða annars staðar á samkomum, jafnframt því og hún hefir haft forystu í milliþinganefndum um málið, og hefir þessi viðleitni borið þó nokkurn árangur. Í þessu starfi af félagsins hálfu hefir frú Marja notið ágætrar aðstoðar manns síns, Sveins læknis Björnssonar, og annarra velunnara málsins. Þjóðræknisfélagið sjálft hefir einnig stutt það með fjárframlögum. Þessi viðleitni vor Íslendinga vestan hafs hefir einnig mælzt vel fyrir heima á Íslandi, og er sérstakur skógarreitur á Þingvöllum helgaður Vestur-Íslendingum. Munu flestir verða á

einu máli um það, að hér sé göfugum málstað að vinna. (Frekari frásagnir um þetta mál er að finna í þingtíðindunum).

Þá er annað merkismál, sem snertir jafnt oss Íslendinga vestan hafs og landa vora heima á ættjörðinni, sem félagið hefir haft með höndum undanfarið. Eins og kunnugt er, lét Ríkisstjórn Íslands slá gullpening til minningar um Jón Sigurðsson forseta í tilefni af 150 ára afmæli hans. Peningurinn er seldur bæði innan lands og utan, og verður ágóðanum af sölunni varið til framkvæmda á fæðingarstað Jóns Sigurðssonar, Rafnseyri við Arnarfjörð. Að tilmælum forseta Íslands hefir Þjóðræknisfélagið tekið að sér sölu minnispeningsins vestan hafs, og féhirðir félagsins, Grettir L. Jóhannson ræðismaður, haft umsjón með henni, og orðið allvel ágengt, enda sæmir oss Vestur-Íslendingum það eitt, að leggja því máli lið, og eiga með þeim hætti nokkurn þátt í því að endurreisa og fegra fæðingarstað hins mikilhæfa og ástsæla stjórnmálaleiðtoga ættjarðar vorrar.

Milli Háskóla Íslands og Þjóðræknisfélagsins eru sterk tengsl, eins og saga þess sýnir. Taldi félagið sér því mikla sæmd að því að þiggja virðulegt boð Háskólans um að eiga sérstakan fulltrúa á 50 ára afmælishátíð hans haustið 1961. Sótti forseti félagsins Háskólahátíðina, flutti þar kveðju félagsins og afhenti skrautritað ávarp frá því. En núverandi rektor Háskólans, Ármann Snævarr lagaprófessor, lætur sér mjög annt um viðhald ættarbanda og menningarlegra samskipta milli Íslendinga yfir hafið, eins og gert hafa forverar hans í rektorsembættinu.

Öllum, sem annt er um að halda við og efla ættar- og menningartengsl Íslendinga yfir hafið, má vera það mikið fagnaðarefni, hve gagnkvæmar heimsóknir þeirra í milli hafa farið í vöxt á síðustu árum, og eiga hinar tíðu og greiðu flugferðir milli Íslands og Vesturheims vitanlega mestan þátt í því.

Á þjóðræknisþinginu í fyrra var þess að verðleikum sérstaklega minnzt, að sumarið áður voru 15 ár síðan fyrsta hópferð var farin á vegum Loftleiða frá Winnipeg til Reykjavíkur, er Grettir L. Johannson ræðismaður skipulagði, samtímis voru tíu ár liðin frá því að Loftleiðir hófu reglubundnar flugferðir milli Vesturálfu og Íslands, og hafa þær með þeim beinu og tíðu flugferðum sínum lagt ómetanlegan skerf til viðhalds ættartengsla og menningarlegra samskipta Íslendinga yfir hið breiða haf. Minnug þess, bauð stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins Loftleiðum að eiga fulltrúa á fyrrnefndu ársþingi félagsins, er jafnframt væri gestur þess. Sótti Sigurður Magnússon, upplýsingastjóri Loftleiða, þingið sem fulltrúi félags síns og gestur vor. Flutti hann kærkomnar kveðjur heiman um haf og prýðilegt erindi á þinginu, og sýndi þar áhrifamikla kvikmynd. Var hann um allt hinn ákjósanlegasti fulltrúi heimaþjóðarinnar og félags síns. (Um komu hans, sjá annars þingtíðindin og ítarlegar frásagnir í **Lögbergi-Heimskringlu**, þar sem ræða hans er einnig birt).

En svo að haldið sé áfram frásögninni um hópferðir milli Íslands og Vesturálfu, þá ber næst að geta hópferðar þeirrar, sem prófessor Finnbogi Guðmundsson efndi til sumarið 1953, og tókst með ágætum. Sumarið 1962 gerðist það í þessum flugferðum yfir hafið, að snemma í júní flaug stór hópur Íslendinga frá Winnipeg til Reykjavíkur, til dvalar á Íslandi fram eftir sumrinu, og sumir fram á haust, en í ágústmánuði kom 40 manna hópur frá Íslandi og ferðaðist síðan víðs vegar um byggðir Íslendinga vestan hafs. Fararstjórar voru þeir séra Bragi Friðriksson og Guðni Þórðarson blaðamaður. Þjóðræknisfélagið fagnaði þessum stóra gestahóp frá Íslandi með virðulegri og fjölsóttri samkomu. En með þessari hópferð var brotið blað í slíkum samskiptum vorum yfir hafið.

Loks ber þess að minnast, sem raunar er öllum mjög í fersku minni, að síðastliðið sumar voru farnar tvær hópferðir til Íslands „efri leiðina". Þ. 6. júní flaug rúmlega 40 manna hópur, á vegum „The Icelandic Canadian Club", frá Winnipeg um New York til Íslands, undir fararstjórn Walters J. Lindal dómara, vara-ritara félags vors, og þ. 13. júní flaug 110 manna hópur frá Vancouver til Reykjavíkur, á vegum þjóðræknisdeildarinnar „Ströndin", og voru fararstjórar þeir Snorri Gunnarsson, forseti deildarinnar, og Sigurbjörn Sigurdson söngstjóri. Var hér um sögulega ferð að ræða, þar sem flogið var yfir norðurhvel jarðar beint til Reykjavíkur. Tókust báðar þessar ferðir prýðilega, og verður vonandi framhald á þeim, jafn mikilvægur þáttur og þær eru í kynnum og menningarlegum samskiptum milli vor Íslendinga austan hafs og vestan.

Eins og kunnugt er af blaðafrásögnum beggja megin hafsins, þá hafa ýmsir af forystumönnum félags vors, og aðrir nátengdir, er framarlega standa í félags- og menningarmálum vorum, þegið á síðari árum virðuleg heimboð til Íslands af hálfu opinberra aðila eða vina og velunnara. Er þess hér minnzt með þakklæti, en nánar er frá þeim minnisstæðu heimsóknum greint í skýrslum forseta félagsins og annars staðar í þingtíðindum þess, ennfremur í eigi allfáum sérstökum ritgerðum í **Tímariti** félagsins. Hafa ferðir þessar jafnframt átt sinn drjúga þátt í því að treysta ættar og menningarböndin, enda hafa eigi allfáir þessara heimsækjenda til ættjarðarstranda flutt erindi um þjóðræknismálin og Vestur-Íslendinga í Ríkisútvarpið íslenzka og á samkomum víðs vegar um landið, en þakkarverð er öll sú viðleitni, er miðar að því að auka gagnkvæman skilning og góðhug milli Íslendinga heima og hér vestra, því að í þeim jarðvegi á framhaldandi samvinna vor í milli sínar djúpu og sterku rætur.

Með það í huga þykir mér bezt sæma að ljúka þessum kafla um samvinnumálin yfir hafið með því að draga á ný athygli að þeirri heimsókninni heiman um haf, er ber hæst, og er um leið einhver allra merkasti viðburðurinn í sögu Þjóðræknisfélagsins frá stofnun þess. En það er vitanlega ógleym-

anleg heimsókn forsetahjóna Íslands, herra Ásgeirs Ásgeirssonar og frú Dóru Þórhallsdóttur, haustið 1961. Samkvæmt ósk Ásgeirs forseta skipulagði stjórnarnefnd félagsins ferðir forsetahjónanna og föruneytis þeirra um byggðir Íslendinga í Kanada, undir forystu Grettir L. Johannsonar ræðismanns og féhirðis vors, er leysti það verk af hendi með mikilli prýði. Var Þjóðræknisfélaginu sýnd mikil viðurkenning og sambærilegt traust með þessari ósk forsetans. Hitt er alkunnugt, hver sigurför og um leið sómi Íslendingum heimsókn forsetahjónanna var, og hve sterk stoð var með henni hlaðin undir brúna milli Íslendinga yfir hafið. Um þessa sögulegu ferð vil ég að öðru leyti vísa til hinnar prýðilegu greinar Haralds Bessasonar prófessors og vara-forseta félags vors, „Heimsókn forseta Íslands til Kanada" (**Tímarit Þjóðræknisfélagsins** 1962).

Stuttu eftir að hann varð forseti Íslands, sýndi Ásgeir Ásgeirsson Þjóðræknisfélaginu einnig þann sóma að gerast heiðursverndari þess, eins og Sveinn Björnsson forseti, fyrirennari hans. Hið sama hefir núverandi Landstjóri Kanada, His Excellency the Right Honorable George P. Vanier, gert eins og fyrirrennarar hans hver eftir annan. Lýsir sú afstaða þessara mikilsvirtu þjóðhöfðingja beggja megin hafsins mikilli góðvild í garð Þjóðræknisfélagsins og um leið viðurkenningu á hlutverki þess og starfsemi, sem vér félagsmenn metum og þökkum.

Félagsstarfið út á við

Að því var vikið í byrjun þessa máls, að einn af meginþáttunum í starfi Þjóðræknisfélagsins væri sú hliðin, er snýr að erlendum mönnum og þjóðum, með öðrum orðum: Kynning á Íslandi, sögu þess, bókmenntum og menningu. Að þessu mikilsverða verkefni hefir félagið unnið með mörgum hætti, beint og óbeint, eins og þegar hefir verið getið að nokkuru, svo sem með framlagi sínu til útgáfu hinnar ensku **Íslandssögu** Gjersets prófessors, með farsælum stuðningi sínum við Íslandssýninguna í New York 1939, með hlutdeild sinni í námsskeiði því og fyrirlestrahöldum, sem leiddi til útgáfu ritsins **Iceland's Thousand Years** og í sjálfri útgáfu þess.

Þá er það hvorki orðinn lítill né ómerkilegur skerfur, sem embættismenn félagsins á ýmsum tímum og aðrir félagsmenn þess hafa lagt til umræddrar kynningar út á við með ræðum sínum og fyrirlestrum á ensku um íslenzk efni, sem skipta orðið þúsundum, og með fjölda ritgerða um sömu efni á ensku, er prentaðar hafa verið í víðlesnum blöðum og tímaritum, bæði í Kanada og Bandaríkjunum. Nokkra hugmynd um þetta fræðslu- og kynningarstarf geta menn fengið með því að lesa skýrslur forseta félagsins í **Tímariti** þess og vikublöðin vesturíslenzku, og koma þar þó hvergi nærri öll kurl til grafar. Þá hafa ýmsir forystumenn félagsins og aðrir, sem því standa nærri, ritað heilar bækur um íslenzk efni á ensku, sem víðlesnar hafa orðið, og lagt með þeim hætti drjúgan og varanlegan skerf til kynningarstarfsins.

Hér að framan hefir starfssaga Þjóðræknisfélagsins síðastliðin 20 ár verið rakin í megin dráttum, en margs látið ógetið, sem lesa má um í forsetaskýrslum þess og annars staðar í þingtíðindunum. Höfuðstarfsmanna félagsins, embættismanna þess á umræddu tímabili, hefir eigi heldur nema að litlu leyti getið verið, og verður eigi að þessu sinni frekar getið, nema hvað þeir og starfstímabil þeirra í embættunum eru talin upp í embættismannatali félagsins frá umræddum árum, sem fylgir þessari frásögn. Annað sæmir, hins vegar, eigi heldur en hér séu taldir embættismenn félagsins á þessum tímamótum í sögu þess, en þeir eru:

Forseti: Séra Philip M. Pétursson

Vara-forseti: Prófessor Haraldur Bessason

Ritari: Frú Hólmfríður Danielson

Vara-ritari: Walter J. Lindal dómari

Féhirðir: Grettir L. Jóhannsson ræðismaður

Vara-féhirðir: Jóhann Th. Beck

Fjármálaritari: Guðmann Levy

Vara-fjármálaritari: Ólafur Hallsson

Skjalavörður: Jakob F. Kristjánsson

Yfirskoðunarmenn reikninga: Davíð Björnsson og Gunnar Baldwinson.

Lokaorð

Ekki ætla ég mér þá dul að leggja neinn fullnaðardóm á 45 ára starf Þjóðræknisfélagsins, enda er mér málið alltof skylt til þess. Tek ég því þann kostinn að vitna til ummæla tveggja merkra og mætra manna um starf félagsins og gildi þess, en báðar eru tilvitnanirnar úr kveðjum sem þeir sendu á fertugsafmælisþing félags vors og prentaðar í þingtíðindunum fyrir það ár.

Séra Albert E. Kristjánsson, einn af stofnendum félagsins og fyrstu embættismönnum þess, komst svo að orði í niðurlagi kveðju sinnar, sem jafnframt var holl áminning og hvatning til félagsfólks:

„Höfum við gengið til góðs götuna fram eftir veg?“ Við þessari spurningu verður mér létt um svar og segi hiklaust já. Þrátt fyrir öll axarsköft (og hver smíðar ekki fáein á 40 árum) og þrátt fyrir töpuð tækifæri vegna seinlætis í framkvæmdum, hefir Þjóðræknisfélagið þó verið meðal hinna allra þörfustu og nytsömustu félagssamtaka meðal Vestur-Íslendinga. Eru afrek þess íslenzkri þjóð til gagns og sóma þegar orðin mörg og merkileg. Megi því enn endast aldur til að vinna mörg fleiri sömu tegundar. Þjóðræknisfélag Íslendinga í Vesturheimi lengi lifi!“

Steindór Steindórsson, yfirkennari við Menntaskólann á Akureyri, sem ferðazt hefir víða meðal Íslendinga vestan hafs á síðustu árum, og því kynnzt þeim, lífi þeirra og starfi, sendi þeim og félaginu merkilega kveðju á fyrrgreindum tímamótum, og fórust, meðal annars, þannig orð:

„Í fjörtíu ár hefir félagið verið útvörður íslenzkra menningarerfða vestan hafs. Það setti merkið hátt í öndverðu og hefir hvergi hvikað frá stefnu sinni: að efla íslenzka menningu og samhug meðal Íslendinga vestan hafs og tengsli þeirra við heimaþjóðina. Ekki hefir verið blásið í lúðra né bumbur barðar, til

þess að auglýsa félagið eða störf þess. Það hefir unnið sitt starf hægt og markvisst eins og þeir gera, sem vinna í þjónustu andans.

En straumur tímans rennur óstöðvandi og er óstöðvanlegur. Limar ættartrésins íslenzka fjarlægjast hverjar aðrar, eftir því sem meiðurinn hækkar og vex. Geymd gamalla erfða reynist æ torveldari eftir því sem árin líða. Til þess að verja þá geymd og halda við því, sem þarf og á að geymast, var Þjóðræknisfélagið stofnað, og starf þess er þegar orðið mikið og merkilegt.

Á þessum merku tímamótum flyt ég félaginu hamingjuóskir með vel unnið starf og á enga ósk betri því til handa en að framtíðin færi því sífellt vaxandi viðfangsefni og vaxandi þrótt til að leysa þau."

Þetta er vel mælt og drengilega, og munu allir velunnendur Þjóðræknisfélagsins taka undir þá ósk, en þeir eru, sem betur fer, margir beggja megin hafsins. Sjálfur er ég eins fasttrúaður á málstað þess og ég hefi ávallt verið, og tel að enn sé langt til nætur í málum þess, þótt við ramman reip sé að draga, ef vér göngum djarflega á hólm við erfiðleikana, samstilltum huga og samstilltum kröftum.

Embættismannatal Þjóðræknisfélagsins 1944—1964

(Talið frá þingi til þings í febrúar ár hvert, að undanteknu árinu 1952, er þingið var haldið í júníbyrjun).

Forsetar

Dr. Richard Beck 1944—1946.
Dr. Valdimar J. Eylands 1946—1948.
Séra Philip M. Pétursson 1948—1952.
Dr. Valdimar J. Eylands (aftur) 1952—1957.
Dr. Richard Beck (aftur) 1957—1963.
Séra Philip M. Pétursson (aftur) síðan 1963.

Vara-forsetar

Dr. Valdimar J. Eylands 1944—1946.
Séra Philip M. Pétursson 1946—1948.
Dr. Tryggvi J. Oleson 1948—1953.
Séra Egill H. Fáfnis 1953—1954.
Séra Philip M. Pétursson (aftur) 1954—1963.
Prófessor Haraldur Bessason síðan 1963.

Ritarar

Séra Sigurður Ólafsson 1944—1945.
Séra Halldór E. Johnson 1945—1949.
Jón J. Bíldfell 1949—1952.
Mrs. Einar P. Jónsson 1952—1957.
Próf. Haraldur Bessason 1957—1963.
Mrs. Hólmfríður Danielson síðan 1963.

Vara-ritarar

Mrs. Einar P. Jónsson 1944—1945.
Jón Ásgeirsson 1945—1947.
Jón J. Bíldfell 1947—1949.
Mrs. Einar P. Jónsson (aftur) 1949—1952.
Próf. Finnbogi Guðmundsson 1952—1957.
Walter J. Lindal dómari síðan 1957.

Féhirðar

Ásmundur P. Jóhannsson 1944—1945.
Grettir L. Johannson ræðismaður síðan 1945.

Vara-féhirðar

Sveinn Thorvaldson 1944—1945.
Séra Egill H. Fáfnis 1945—1949.
Grettir Eggertson 1949—1953.
Miss Margrét Pétursson 1953—1954.
Thor Viking 1954—1955.
Steindór Jakobsson 1955—1956.
Mrs. Hólmfríður Danielson 1956—1963.
Jóhann Th. Beck síðan 1963.

Fjármálaritarar

Guðmann Levy síðan 1944.

Vara-fjármálaritarar

Dr. S. E. Björnsson 1944—1945.
Árni G. Eggertson, Q.C. 1945—1952.
Ólafur Hallson síðan 1952.

Skjalaverðir

Ólafur Pétursson 1944—1952.
Jón K. Laxdal 1952—1953.
Ragnar Stefánsson 1953—1960.
Mrs. S. E. Björnsson 1960—1961.
Jakob F. Kristjánsson síðan 1961.

Endurskoðunarmenn

Grettir L. Johannson ræðismaður 1944—1945.
Steindór Jakobsson 1944—1955.
Davíð Björnsson síðan 1955.
Jóhann Th. Beck 1945—1963.
Gunnar Baldwinson síðan 1963.

FENRISÚLFURINN

Vetrar sólin lágt á lofti
logar yfir Fenris hvofti
þeim sem hótar hana að gleypa,
himni og jörð í myrkur steypa.

Nauðsyn er að upp hún hækki,
afgrunnsdýið niður lækki,
himinn úr þeim háska bjargi
henni að lenda í Fenrisvargi.

Þegar sól á himni hækkar
hennar ríki á jörðu stækkar,
lengist dagur, dýrðin bjarta
dreifist út frá sólar hjarta.

Þá er liðið langt af vetri. —
Ljóssins hátíð, öllum betri,
hefst, en lágt í holu dimma
hörfar Fenrisdýrið grimma.

Heim að friða himins vegna
heiðin jól og kristin megna.
Hví skal nokkru himintungli
háski standa af Fenrisúlfi?

Háski er meðan myrkravöldin
megna að bera ægisskjöldinn.
Þegar lýkur þau að hylla
þrýtur máttur til hins illa.

Gangi í lið með góðum vættum
guð og menn að varna hættum.
Hildarleik við himintunglin
hætti þeir sem leystu úlfinn.

Guttormur J. Guttormsson.

HJÖRTUR PÁLSSON:

Jörfagleði í Dölum

Íslendingar hafa fundið sér margt til dundurs og skemmtunar á liðnum öldum. Í þeim efnum á hvert tímabil sína sögu, sem nú er horfin og gleymd, nema að því leyti, sem um hana verða fundnar götóttar heimildir í munnmælum og sögnum. Fornöldin átti sinn garpskap og íþróttir, sem klassísk heiðríkja hefur hvelfzt yfir í þúsund ár. En mörlandinn hefur einnig þreyð svarta daga eigi síður en bjarta og arfur þeirra í sögn og ljóði oft orðið honum tamari en bókmenntir um víkinga. Mannfundir og skemmtanir á miðöldum báru þunglamalegan svip, blandinn viðkvæmum trega, sem varð furðulega lífseigur. Það var tregi viðlagsins og þjóðvísunnar, sem er rótseigasta líftaugin í íslenzkri lýrik. Stundum var hann eilítið glettinn, jafnvel grár, og það er þetta undarlega sambland af glettni og trega, sem skapar andrúmsloft ljósaskiptanna, þegar skemmtanir Íslendinga eru að hverfa úr heiðríkju fornaldarinnar inn í miðaldarökkrið.

Dansar og vikivakar

Dansleikir með öllu, sem þeim fylgir, voru á miðöldum einna vinsælastar skemmtanir alþýðu á Íslandi. Sjálfsagt hefur það verið fleira en eitt, sem olli því, að kappgirni og íþróttahugur eldri tíma fór halloka í þeirri samkeppni. Í fornöld kunnu Íslendingar ekki að dansa. Á miðöldum og miklu lengur var vesöld og volæði þjóðarinnar oft meira en hófi gegndi, og geistlega valdið og vaxandi ítök þess kom því til leiðar, að nú voru upp teknar aðrar skemmtanir en áður. Með því jukust einnig erlend menningaráhrif, sem m.a. komu fram í skemmtunum útlendinga, en danslistin barst Íslendingum sunnan úr álfu yfir Þýzkaland og boðleiðina heim.

Á þessum tímum var ekki lenzka að leika fyrir dansinum á hljóðfæri, heldur sungu dansendur vísurnar eða danskvæðin sjálfir, og var orðið dans þá haft jöfnum höndum um kveðskapinn og dansleikinn. Þeir, sem þátt tóku í þessum skemmtunum, dönsuðu síðan eftir hrynjandi söngsins.

Framan af fjölluðu dansarnir oftast um útlend efni og títt um riddarann, sem langaði með jómfrúna góðu út í lundinn, en um siðaskipti tók þjóðin að líta sér nær og orti um íslenzk efni undir erlendum háttum, sem með tilkomu dansanna leystu ljóðmálið úr fjötrum dróttkvæðabarningsins, sem þá hafði gengið sér til húðar í upphaflegri mynd. Þessum nýju dönsum var gefið heitið vikivakar.

Á öllum öldum

Ekki verður með fullri vissu um það sagt, hvenær fyrst var stiginn dans á Íslandi, en það er kunnugt af sögu Jóns biskups helga, að á hans dögum og jafnvel fyrr var

leikur sá kær mönnum „að kveða skyldi karlmaður til konu í dans blautleg kvæði og regileg og kona til karlmanns mansöngsvísur. Þennan leik lét hann af taka og bannaði sterklega. Mansöngskvæði vildi hann eigi heyra né kveða láta, en þó fékk hann því eigi af komið með öllu". — Virðast því dansar hafa verið komnir til sögunnar á Íslandi fyrir upphaf tólftu aldar. — Blómatími vikivakanna mun hafa verið snemma á sautjándu öld. Orðið vikivaki kemur ekki fyrir í fornsögum. Guðbrandur Vigfússon taldi það hafa komizt inn á 15. öld, því að þar sem fyrst er talað um slíkar skemmtanir á Íslandi í seinni tíð, eru þær nefndar öðrum nöfnum, vaka eða vökunótt. Síðasti gleðileikurinn á Jörfa í Haukadal í Dalasýslu mun hafa verið haldinn á fyrsta áratug átjándu aldar, sennilega 1706 eða 1707. — En telja má líklegast, að þessi gamla skemmtan, sem tíðkazt hafði á Íslandi síðan á elleftu öld, hafi liðið algjörlega undir lok kringum 1800.

Víða glatt á Hjalla

Sjálfsagt hafa dansar verið iðkaðir víðar um land í einhverri mynd en nú er kunnugt. Þó höfum við enn sagnir af gleðileikum og dönsum allvíða. Frægasta skemmtunin af þessu tagi er Jörfagleðin, sem haldin var á Jörfa í Haukadal vestur. Var henni við brugðið, og fara ýmsar sögur af svallinu, sem henni fylgdi, en að því verður komið síðar. —

Fyrir miðja átjándu öld voru haldnir allfrægir dansleikir á Þingeyrum, en lengst héldust vikivakarnir á Vesturlandi á ýmsum stórbæjum, þó að aðeins séu óljósar sagnir um flestar þessar gleðir. Ingjaldshólsgleðin undir Jökli og Stapagleðin voru orðlagðar, en við Stapagleðina var kenndur dans og nefndur Stapadans. Ingjaldshólsgleðin var bæði fræg og fjölsótt, og vitað er til þess, að unglingum var jafnvel kennt að dansa til að þeir gætu staðið sig þar betur. En þessum gleðskap á Ingjaldshóli hnignaði og lagðist að lokum af eftir að einhverjir alvarlegir atburðir gerðust þar, sumir segja, að tveir menn hafi fótbrotnað, aðrir, að bóndinn á bænum hafi andazt með sviplegum hætti nóttina eftir eina gleðina, og hafi þeim þá verið hætt. Í þjóðsögum Jóns Árnasonar er getið um aðra jólagleði undir Jökli. Á hún oftast að hafa verið haldin á Munaðarhóli. En sagan segir, að þar hafi einnig gerzt þeir atburðir, sem ekki urðu aftur teknir. Einu sinni sem oftar var þar haldin gleði. Var leikið og drukkið vel um kvöldið, en um nóttina drap Latínu-Bjarni Jónsson Teit Jónsson lögréttumann á Grímsstöðum í Breiðuvík með göldrum, og er sagt, að síðan hafi ekki verið haldin jólagleði undir Jökli.

Um miðja átjándu öld lítur út fyrir, að vikivakarnir hafi átt allgóðu gengi að fagna, því að þá er þeirra getið allvíða, einkum sunnanlands. Þá höfum við sagnir af vikivökum í Skálholti, Efra-Seli í Hreppum, Eyvindarmúla í Fljótshlíð, Reykjavík, Flangastöðum á Garðskaga og Þingeyrum nyrða, eins og áður segir. — Á Hjalla í Ölfusi hafa vikivakar að líkindum átt sér stað fyrir átjándu öld. Hefur

þar sennilega verið líf í tuskunum, því að þaðan er talið, að runnið sé máltækið „Nú er glatt á Hjalla“.

Guð og góðir siðir

Fulltrúar annars heims í landinu töldu það skyldu sína að berjast gegn þessum leikjum alþýðunnar, enda var þar oftast nær fast drukkið og „siðferðið stundum eins og hurð á hjörum“.

Áður var drepið á baráttu Jóns biskups helga gegn dönsunum, þó að eigi fengi hann með öllu af komið. Í Vísnabókarformálanum talar Guðbrandur biskup Þorláksson um brunavísur og amorskvæði og virðist ekki sérlega hrifinn. — Séra Jón Magnússon í Laufási (d. 1675) hefur ort sand kvæða, þar á meðal eitt um ónýting tímans, en þar stendur:

„Tafl og spil eða ráðulaust reik
með lát og leik
lítt trúi ég kristnum sæmi“.

Þó að stundum hafi eflaust verið ástæða til að beita sér gegn því í góðra siða nafni, að leikina keyrði um þverbak, gengu hinir geistlegu herrar á tíðum fulllangt í að fordæma alla veraldlega skemmtan og kalla hana „apaskap“. — Í Forordningu um helgihald sabbatsins 1744 stóð þessi klausa, gefin út frá Hólum í Hjaltadal: „Allt tafl, leikir, hlaup, spil, gárungahjal og skemmtan, — fyrirbjóðast alvarlega hér með öllum, einum og sérhverjum án mismunar að viðlögðu straffi, sem helgidagsbrot áskilur“. — 28. erindið í Upprisusálmi Steins biskups Jónssonar hljóðar þannig:

„Leikar, ofdrykkja, dans og spil
Drottni gjörast þá sízt í vil,
enga guðsdýrkan eflir slíkt,
óskikkan sú þó gangi ríkt“.

Dansleikirnir á Þingeyrum urðu til þess, að séra Þorsteinn Pétursson á Staðarbakka samdi latínurit til höfuðs öllum skemmtunum og leikjum, sem nöfnum tjáir að nefna, öðrum en sálmasöng og guðsorði 1757. Þar segir hann, að stundum hafi kviknað í leikhúsum, ennfremur hafi fólk dottið og meitt sig við leiki. Þetta álítur prófasturinn, að sé bein refsing frá guði almáttugum fyrir þetta óguðlega athæfi. En þessi dæmi eru þau sögulegu rök, sem höfundurinn færir fyrir því, að öll skemmtan sé syndsamleg og sá, sem hana elski, sé „sem gagnslaus jarðarhnaus“. — Hins vegar er Meistari Jón góður fulltrúi þeirra gömlu, íslenzku guðfræðinga, sem láta leiki og hóflegar veraldarskemmtanir njóta sannmælis, en hann segir, að skemmtan sé einn af þeim hlutum, „hver á stundum sé nauðsynleg, bæði fyrir líkamann og sálina, því hvorugt af þeim getur þolað jafnaðarlega mæðu, nema maður á stundum taki sér nokkra endurnæring. Þar fyrir er mönnum það leyfilegt“.

Rétt er og að taka fram, að ekki er víst, að klerkunum einum hafi staðið stuggur af gáskafyllstu skemmtunum liðinna alda. Þjóðsögur sköpuðust meðal alþýðu. Hjátrú var landlæg, og taumlausar skemmtanir eiga eflaust sinn þátt í þjóðsögunum um „móður mína í kví, kví“, dansinn í Hruna og ósköpin á Bakkastað.

Vistir og veraldargengi

Ráða verður af líkum, að fremur muni það hafa verið óvanalegt, að nokkur einn maður hafi haldið vikivakana eða aðrar hliðstæðar samkomur á eigin kostnað, heldur munu menn hafa lagt saman, þeir er skemmtunarinnar nutu. — Auðvitað var þá munur mannvirðinga og skapgerðar engu minni en nú, svo að eflaust hafa verið til þeir höfðingjar og rausnarmenn, sem lögðu metnað sinn í að bjóða til veglegs gildis, og sakar ekki að geta þess í því sambandi, að á Jörfa bjuggu jafnan efnamenn og hýstu stórmannlega, svo að það hlýtur að hafa ráðið nokkru um, að sá staður valdist til þessa skemmtanahalds öðrum fremur, a.m.k. á Vesturlandi. Til þess hefur þurft rúmgóð húsakynni, mat og „mjaðarföng minnst til þriggja vikna“, eins og Davíð segir í ágætu kvæði um Jörfagleði, en fyrr á öldum var ekki á allra færi að veita það hverjum, sem hafa vildi; þeir voru fleiri, sem höfðu nóg með sjálfa sig.

„Í dansinn allir bruna . . .“

Jörfi stendur sunnanmegin í Haukadal miðjum undir háum, samnefndum hnúki. Eins og áður segir var á þessum bæ haldin frægasta gleðisamkoma fyrri alda á Íslandi í formi dansleika, enda hefur nafnið Jörfagleði oft verið notað síðan, þegar menn hafa þurft að lýsa alltaumlausum skemmtunum, en gleðin í Dölum vestur mun í eðli sínu ekki hafa verið ósvipuð nútíðar-þorrablótum Íslendinga.

Langt fram á sautjándu öld var gleði haldin á Staðarfelli fyrir vesturhluta Dalasýslu, en þótti ekki slík sem á Jörfa. Eftir að Staðarfellsgleðin var úr sögunni var fjölmennt enn meir að Jörfa, en þangað sóttu auk Dalamanna Skógstrendingar og Hrútfirðingar og ef til vill einhverjir fleiri, þó að ekki séu um það sagnir.

Hreinlífi þótti þar sjaldan á háu stigi, en svo mikið kapp lagði bæði hefðarfólkið og alþýða manna á að sækja Jörfagleðina, að vinnufólk gerði það að ráðningarskilyrði, að það mætti fara þangað.

„Hér er kominn Hoffinn“

Ekki er vitað með vissu, hvernig gleðileikir liðinna alda fóru fram, hvort sem það var á Jörfa eða annars staðar, né hvað á skemmtiskránni var. Sjálfsagt hefur það verið mismunandi eftir tímabili, sveit og sýslu. Sennilega hefur samkoman hafizt með borðhaldi. Einhvers staðar er þess getið, að Jörfagleði hafi verið haldin á baðstofugólfinu, þar eð jafnan var fremur stórhýst á Jörfa.

Þá er snæðingi var lokið á vikivakanum, var tekið til drykkju, og var þá borin vínskál inn í veizlusalinn, sem kölluð var vítabikar, og var þá sungin þessi vísa:

„Bolli víta borinn er inn,
bragnar mega hann finna,
að skemmta þeim í skilnaðinn,
svo skuli þá til hans minna“.

Síðan var skálin drukkin og eflaust fleiri minni, og tóku menn svo að dansa. Það af fólkinu, sem lék ekki, sat á palli og horfði á. Stundum kváðust karlar og konur á vísur, og margt annað var haft til skemmt-

unar. Talið hefur verið, að sá hafi verið nefndur Hoffmann eða Hoffinn, sem stýrði Jörfagleði, en Alfinn sá, sem gekk honum næstur. Sennilega hefur þetta átt sér stað, þegar um hinn svokallaða Hoffinsleik var að ræða, en í Jörfagleði segja sumir, að leiknir hafi verið ýmsir leikir, svo sem Þórhildarleikur og hindarleikur.

Og allir kannast við þetta gamalkunna upphaf: „Hér er kominn Hoffinn“.

„Blómarósir blikna“

„Margt er það, sem máninn sér milli skýjaþykkna“. Áður var sagt, að Jörfagleðin hefði ekki beinlínis fengið orð fyrir hreinlífi. Þar voru drykkjur stórar, og fóru fram minni mörg. En:

„Vel eru dætur vestanlands
vaxnar til að stíga dans,
stíga vikivaka . . .“

Við síðustu Jörfagleðina, sem haldin var, er sagt, að komið hafi undir nítján börn. Fylgdi það sögunni, að ekki hefði alls staðar verið hægt um vik að feðra þessa anga. —

Séra Einar Jónsson að Kirkjubæ hefur það eftir Jóni Sigurðssyni í Njarðvík, að þau hafi ekki verið 19, heldur 30, og sýnir þetta, hve jólagleðin á Jörfa hefur verið alræmd. Hins vegar er ekkert undur, þótt nítján verði þrjátíu, þegar talan er búin að vera 150 ár á leiðinni vestan úr Dölum og austur á land.

Ekki er heldur kyn, þótt Magnús Stephensen háyfirdómari tali um „ótilhlýðilega aukningu og margföldun mannkynsins“ í „Eftirmælum 18. aldar“.

Sýslumannaraunir

Björn sýslumaður Jónsson „afskipaði“ Jörfagleði í fyrra sinn 1695 vegna söguburðar um siðleysið. En hvorki var þeirri skipan hlýtt, né heldur batnaði siðferðið. Gleðin var haldið eftir sem áður, enda dó Björn sama árið, og hafði þá efnum hans hnignað mjög síðan hann dæmdi af gleðina. — Upp úr aldamótunum 1700 þótti gleðin á Jörfa ganga svo úr hófi, að sýslumaðu lét dóm ganga og bannaði hana. Var Jörfagleði aldrei haldin eftir það.

Þá var sýslumaður í Dalasýslu Jón Magnússon, bróðir Árna prófessors, og hafði hann sýsluna í umboði Páls Vídalíns, mágs síns. Segir sagan, að hann hafi sjálfur verið á gleðinni, en ekki er þess getið, að hann hafi gert sér þar neitt far um að halda góðum siðum. —

Trú manna var sú, að Jóni Magnússyni hefði hefnzt fyrir að dæma gleðina af, því að eftir það dundu á honum hver ósköpin eftir önnur. Hann missti brátt sýslu fyrir tvö brot og var þá dæmdur til hýðingar, en konungur gaf honum upp húðlátið og rak hann úr Skálholtsbiskupsdæmi. Þá fór hann að búa á Ásgeirsá í Víðidal, en síðan á Sólheimum í Sæmundarhlíð. Féll hann þá enn í freistni í kvennamálum og varð líflaus, en konungur gaf honum líf. Hann andaðist hálfáttræður 1783 og hafði þá lengi búið við fátækt og basl. En eins virðist sagan hafa gleymt að geta Jóni til málsbóta: Á því leikur lítill vafi, að þessi frægi dómur hans stendur í sambandi við Stórubólu, sem hér gekk um þessar mundir. Og hvaða viðbrögð voru þá heiðarlegum valdsmanni eðlilegri?

Álfahefndir

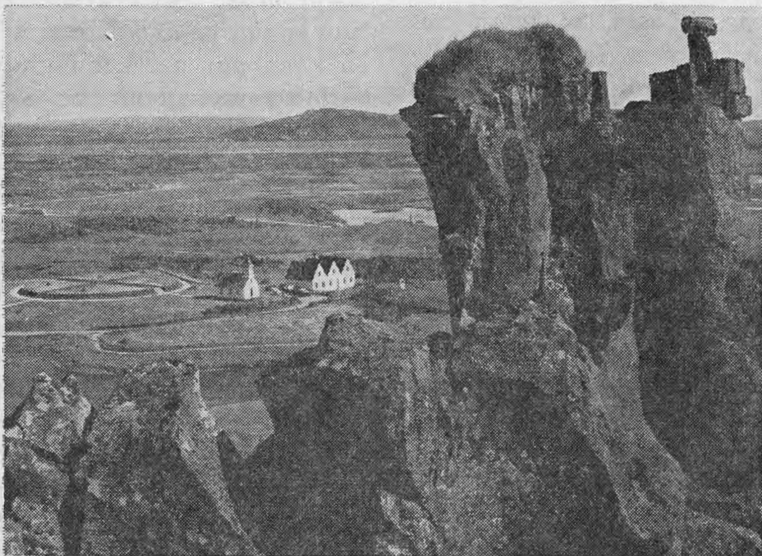
Ekki voru þó allir þeirrar trúar, að Jóni hefði hefnzt fyrir að afnema Jörfagleði.

Sagan segir, að þegar það var gert, hafi búið þar kona, er Þórdís hét. Sagt er, að henni hafi þótt svo mikið fyrir því, að gleðin var numin af, að hún hafi flutt af jörðinni. En veturinn eftir bar svo við, að snjóflóð hljóp fram úr gili í Jörfahnúk, en það hafði þá ekki gerzt áður, svo að kunnugt væri. Þess vegna voru allar ófarir Jóns sýslumanns og snjóflóðið talið vottur um reiði álfa og landvætta, sem áttu að hafa tekið þátt í gleðinni. Og það sögðu þeir, sem skyggnir voru, að ekki hefðu færri ósýnilegir en sýnilegir tekið í henni sinn þátt, og þeim var svo kennt um alla óhamingjuna.

Önnur öldin

Gleðifólk gistir ekki lengur að Jörfa. Tími vikivakanna er liðinn með allri sinni jólagleði. Jörfagleði tuttugustu aldarinnar ber annan svip en skemmtanir horfinna kynslóða.

En þegar dregur að jólum látum við hugann reika í skammdeginu. Það er seiður í orðinu Jörfagleði. Við það eru tengdir tregablandnir og glettnir örlagaþræðir, sem ekki verða lengur raktir á réttan hátt, af því að þeir, sem þeir spunnust um, eru löngu horfnir undir græna torfu. En forvitnin lifir góðu lífi og kyndir undir ímyndunaraflinu og hvað bezt, ef við vitum, að gátan verður aldrei ráðin.

Séð yfir Þingvelli

Sir William Alexander Craigie

(1867—1957)

Ein af vorum æðstu skyldum
er að muna liðna tíð:
gleyma' ei árum gjafamildum,
gleyma' ei þeim er voru stríð;
muna þá sem mikið unnu
móður vorri' og gagnlegt starf,
skilningsdjúpir skeiðið runnu,
sköpuðu framtíð dýran arf.

Íslands ráð er allt á reiki,
illa hirt um minnissjóð. —
Ætli' hún gleymi einnig Craigie
okkar ræktarsmáa þjóð?
Lengstan hluta langrar æfi
lands vors afrek frægði hann;
var við einskis annars hæfi
allt það er hann Fróni vann.

Snælands mikli andans auður
Engilsöxum hulinn var,
unz hann gekk fram alls-ótrauður
og þann töfrakyndil bar
sem að lýðum lýsti veginn
lands vors inn í hugarsal.
Sigurbrautin er hans eigin,
aldrei þessu neitað skal.

Þá var loksins leyst úr fjötrum
ljóða vorra stærsta grein.
Ef hún sýndist sveipuð tötrum,
samt á logagullið skein.
Loks var málsins mikla smiðja
mörgum þjóðum opin sýnd,
tvisvar þriggja alda iðja
Íslands skálda heiðri krýnd.

Ekki' er þó einum reiti
afmarkaður ferill hans,
tengdur víðar hans er heiti
heiður mennta þessa lands.
Tunga lands vors, ljóð og saga,
líka heill og blómgun þess,
eru það sem alla daga
æðstan skipa lét hann sess.

Hví hefir ennþá enginn ritað
afrekssögu þessa manns?
Hefir Ísland ekkert vitað
um hann þá og verkin hans?
Eflaust mun það aldrei gleymast
ættjörð Craigie's hver hann var.
Hér á minning hans að geymast
hjartfólgnari' en jafnvel þar.

Finnst sá enginn ungra manna
er eigi rækt og manndóm til
og hafi mennt svo mikla' og sanna
að megni Craigie' að gera skil?
Hver mun sá er verkið vinni,
— vinna fleiri sá mun góð —
varða hlaði mannsins minni,
er megi sæma Íslands þjóð?

* * *

Aftur sagt skal, að ef Craigie
á að gleymast vorri þjóð,
er það sæmst hún ei sér hreyki
eða þykist minnisgóð
á þau verk er unnu henni
andans garpar — fallnir nú;
þá skal bert, hún beri' á enni
brennimark: **Ég var ei trú.**

Sn. J.

HARALDUR BESSASON:

Bréf frá Stephani G. Stephanssyni og Sigfúsi Blöndal

Eins og kunnugt er, voru „Bréf og ritgerðir" Stephans G. Stephanssonar gefin út af Þjóðvinafélaginu á Íslandi á árunum 1939—1948. Dr. Rögnvaldur Pétursson í Winnipeg átti frumkvæðið að þeirri útgáfu, en dr. Þorkell heitinn Jóhannesson sá um prentun hennar.

Það mun sízt ofmælt að „Bréf og ritgerðir" Stephans sé ein merkasta útgáfa sinnar tegundar á íslenzku. Í hverju bréfi og hverri ritgerð, en hvort tveggja fyllir um 1400 blaðsíður, er eitthvað, sem er ofar öllum hversdagsleik. Þegar „Bréfin" tóku að birtast hafði Stephan fyrir löngu hlotið viðurkenningu sem eitt af stórbrotnustu skáldum Íslandssögunnar. Það var því ekki að undra, þó að mjög yrði rýnt í óbundið mál frá hans hendi af hinum dómbærustu mönnum. Dr. Sigurður Nordal varð einna fyrstur til að hefja slíka rannsókn, og í gagnmerkri ritgerð, sem fylgdi Andvöku-úrvali hans árið 1939 er tekið svo til orða: „Því fer svo fjarri, að ég hafi haft neina löngun til þess að gylla hann, (þ. e. Stephan) að ég hef leitað dauðaleit að einhverjum höggstöðum á honum í bréfum hans, þessum sæg af einkabréfum til alls konar manna, sem honum gat aldrei til hugar komið, að yrðu birt almenningi. En ég reið ekki feitum hesti frá þeirri leit. Ef nokkuð er að mununum, er maðurinn, sem kemur fram í bréfunum, enn grómlausari en kvæðin sýna, gætnari og grandvarari, hárvissari í dómum á sjálfan sig og skilningi á sjálfum sér. Allt, sem ég hef þótzt athuga skást um Stephan, hafði hann séð betur sjálfur."

Dr. Steingrímur J. Þorsteinsson vitnar og mjög í bréfin í einni gagnorðustu og beztu ritgerð, sem samin hefir verið um Stephan, **Stephan G. Stephansson Aldarminning** (Skírnir 1953). Þar segir meðal annars: „Það eru ein allra merkustu bréf, sem til eru eftir Íslending, og einhver sannasta og fyllsta heimild, sem til er á íslenzku um mikinn mann." Enn er stuðzt við bréfin í viðamiklum ritgerðum um **Á ferð og flugi** og **Kolbeinslag** eftir Óskar Halldórsson (fyrri ritgerðin) og Sigurð V. Friðþjófsson. Þær ritgerðir birtust í 19. hefti „Studia Islandica", sem gefið er út af Heimspekideild Háskóla Íslands.

Eins og sjá má af framangreindu, hefir á síðari áratugum verið lögð mikil rækt við útgáfu á verkum Stephans og rannsóknir á þeim. Mikill fengur var að nýrri heildarútgáfu á Andvökum, sem Menningarsjóður gaf út í fjórum bindum á árunum 1953—58. Dr. Þorkell Jóhannesson bjó öll bindin undir

prentun og samdi athugasemdir við kvæðin, sem eru hluti fjórða bindis og töluvert á þriðja hundrað blaðsíður að lengd.

Þessu sinni þykir hlýða að birta sjö áður óprentuð bréf frá Stephani. Fimm þeirra eru til fornvinar hans, Jóns Jónssonar frá Mýri í Bárðardal, en tvö til Thorstínu Jackson.

Jón frá Mýri fluttist til Vesturheims árið 1903, og um það leyti fluttust og níu barna hans vestur. Þremur árum áður hafði kona Jóns, Kristjana Helga Jónsdóttir, látizt. Tvær dætur urðu eftir á Íslandi, Aðalbjörg, kona Jóns Karlssonar á Mýri og Sigrún, síðar kona séra Adams Þorgrímssonar, sem var prestur á Lundar í Manitoba.

Í bréfum sínum til Jóns víkur Stephan nokkuð, að raunum þeim, sem steðjað höfðu að hinum fyrrnefnda, en Jón var „gerður til þols en ekki til þverbrests", eins og Stephan orðar það. Og víst þurfti Jón oft á þolinu að halda. Hann missti konu sína frá stórum barnahóp aldamótaárið, tveir synir hans dóu í æsku. Sonur hans Baldur dó ungur hér vestra. Baldur hafði lokið háskólanámi við mikinn orðstír, var hinn mesti efnismaður og skáld gott. Ein mesta raun Jóns var þó að þurfa í ellinni að sjá á bak Guðnýju dóttur sinni, sem dó frá stórum barnahóp.

Jón frá Mýri átti til frændsemi að telja við Helgu, konu Stephans, eins og fram kemur í bréfunum.

Í bréfunum ræðir Stephan allmjög um bókmenntir við fornvin sinn, enda ekki undarlegt, því að Jón hafði mikla ánægju af slíku og orti sjálfur og skrifaði. Það má sjá, að Stephani hefir þótt vænt um stuðning Jóns í „Vígslóðaærslunum", en vísur hans, sem Stephan nefnir í því sambandi, birtust í Lögbergi 10. marz 1921, og er Stephan þar sagður eiga samstöðu með Kristi.

Af bréfi því, sem Stephan ritar Jóni skömmu eftir útkomu þriðja bindis af Andvökum, má sjá, að honum hefir sárnað sumir ritdómar. „Hafsteinskan" í Lögréttu virðist eiga við ritdóm, sem birtist um Andvökur í því blaði 31. ágúst 1910, en þar segir, að margt gott sé í því kvæðasafni, „þótt miklu meira hafi reyndar verið úr því gert í ritdómum blaða og tímarita en rétt er. Þar er ekki fátt innan um, sem lítið eða ekkert er í varið."

Heimir Thorgrimson, dóttursonur Jóns frá Mýri, hefir góðfúslega léð bréf afa síns til birtingar. Bréfin til Thorstínu Jackson eru í vörzlum Háskólabókasafnsins í Manitoba, en þau ritaði Stephan aðeins fáum mánuðum fyrir andlát sitt.

Bréfin frá dr. Sigfúsi Blöndal eru svör við fyrirspurnum, sem dr. Stefán Einarsson sendi honum, meðan hinn síðarnefndi vann að bókmenntasögu sinni um íslenzka höfunda eftir 1800. Bréf þessi eru mjög merk, því að þau hafa að geyma mat Blöndals á sjálfum sér.

Sigfús Blöndal var Húnvetningur, fæddur að Hjallalandi í Vatnsdal 2. okt. 1874. Ungur að árum hóf hann nám við Hafnarháskóla og lauk þaðan kandídatsprófi í latínu, með grísku og ensku að aukagreinum árið 1898.

Ævistarf Blöndals var bókavarzla við Konunglega bókasafnið í Kaup-

mannahöfn, en þar gegndi hann mjög erilsömu starfi um fjóra áratugi.

Þrátt fyrir miklar embættisannir, munu aukastörf Blöndals duga honum til ævarandi frægðar. Hann var lektor í íslenzku við Hafnarháskóla 1931—46. Af útgáfum hans má nefna: Æfisögu Jóns Indíafara 1908—09 (það verk hafði hann áður þýtt og gefið út á dönsku), Píslarsögu Jóns Magnússonar 1914, Odysseifskviðu Sveinbjarnar Egilssonar (í annað sinn) 1912, Kvæði Jóns Thoroddsens (önnur útgáfa) 1919, Pilt og Stúlku Jóns Thoroddsens (fjórða útg.) 1923. Þá skrifaði Blöndal fjölda ritgerða um íslenzk efni í skandinavisk blöð og tímarit. Hann annaðist ritstjórn við Safn til sögu Íslands VI, 1937—39 ásamt Einari Ólafi Sveinssyni. Fjórum árum eftir lát Blöndals, 1954, kom út geysimikið verk eftir hann um væringja (Væringja saga), sem hann hafði safnað til á efri árum sínum. Útgáfu þess annaðist dr. Jakob Benediktsson. Árið 1943 kom út kennslubók í nútíma íslenzku eftir Ingeborg Stemann og Sigfús Blöndal. Bókin var á dönsku og sú fyrsta sinnar tegundar á nokkru Norðurlandamáli utan Íslands.

Eftir Blöndal liggja allmargar ljóðaþýðingar, og tvær ljóðabækur voru gefnar út eftir hann, Drottningin í Algeirsborg og önnur kvæði 1917 og Sunnan yfir sæ 1949.

Vísa sú, sem Blöndal getur um í öðru bréfanna í sambandi við áskorun Heuslers er svo:

Mun-at óðs vant á Íslandi
meðan leikr hyrr of hjarni,
mær ann manni,
en of mar blika
himins heiðar stjörnur.

Höfuðafrek Blöndals er enn ótalið, en það er íslenzk-danska orðabókin hans, langstærsta orðabók og vandaðasta, sem til er um nútíðar íslenzku og eitt af stórafrekum íslenzkra fræða fyrr og síðar. Orðabókarstarf sitt hóf Blöndal á sumardaginn fyrsta 1903, og ætlaði hann sér í fyrstu að semja handhæga orðabók og ljúka því starfi á fimm árum. Verkinu lauk hann fimmtugur árið 1924. Ekki má gleyma því, að fjölmargir unnu að orðabókinni með Sigfúsi, en slíkt rýrir í engu afrek hans.

Sigfús Blöndal var slíkur tungumálagarpur, að orð fór af. Hann var af hinum gamla klassiska skóla og daglegt líferni hans og framkoma öll minntu á klassiska heiðríkju. Í afmælishófi, sem íslenzkir Hafnarstúdentar héldu Blöndal sjötugum, fórust próf. Jóni Helgasyni svo orð: „Brynjólfur biskup og Sigfús Blöndal eru einu menn af Íslendingum, sem sagnir eru um að hafi mælt á gríska tungu, en sá er munurinn að á söguna um Brynjólf legg ég lítinn trúnað, en hitt veit ég eru óyggjandi sannindi að Blöndal hefur talað grísku bæði í Aþenu og Delfí og öðrum fornfrægum stöðum. Og ekki er ég handviss um að honum yrði öldungis orðfall þó að hann hefði Tsjung Hsi Tai á aðra hönd og Ling Fu Lei á hina.“

Náinn vinur Blöndals, dr. Jakob Benediktsson, mælti svo um hann

látinn: „Ein persónulegasta ritgerð Sigfúsar og að mínu viti bezta ritgerð sem hann hefur skrifað á íslenzku er grein sem hann nefndi „Hvítasunnuhugvekju um söng og gítarspil“ (í Ársriti Fræðafélagsins, 9. árg.). Niðurstöðu greinarinnar dregur hann saman í hina frægu lífsreglu, sem Þúkýdídes lætur Perikles telja einkenni Aþenubúa: „filokalein met' evteleias“, að elska hið fagra og láta það sjást í dagfari sínu án íburðar. Þessi orð sóma sér vel sem einkunn á æviferli Sigfúsar Blöndals sjálfs. Hann hafði aldrei úr svo miklu að spila fjárhagslega að til íburðar hefði nægt, var alla ævi vinnusamur eins og afköst hans sýna, en tókst þó að sinna manneðli sínu og listamannseðli á þann hátt að hann varð listamaður í einni erfiðustu listagrein mannkynsins, listinni að lifa mannsæmandi lífi.“ (Skírnir 1950).

Það má virðast undarleg ráðstöfun að birta bréf eftir Stephan G. Stephansson og Sigfús Blöndal í sama þættinum, svo ólíkir sem þessir tveir menn hljóta að hafa verið. Margt áttu þeir þó sameiginlegt og þó einkum það að vera afburðamenn, sem í fjarska við fósturjörð sína fengu unnið íslenzkri tungu slíkt gagn með því að helga henni hverja tómstund frá annríki embætta sinna, að uppi mun haft, meðan einhver er ofan jarðar, sem talar þá tungu eða ritar.

Þegar Stephan fór Íslandsför sína árið 1917, tókust kynni með honum og Blöndal, eins og ráða má af sjö bréfum, sem Stephan skrifaði Blöndal og prentuð eru í „Bréfum og ritgerðum“. Í bréfi, sem Stephan ritaði 13. marz 1924, kemst hann svo að orði: „Að vísu hafði ég heyrt, áður en við hittumst, að þú hefðir, þegar á skólaárum þínum, þótt hamhleypa við „lærðu málin“. Einhver skólabróðir þinn gat þess við mig. En þegar við höfðum ögn kynnzt, vafðist það fyrir mér, hvort þessi maður gæti verið „grimmilegur“ málfræðingur, eins og ég hafði hugboð um þá náunga. Mér fannst þú myndir of andlega „liðlegur“ til þess. Í málfræði veit ég ekkert, og flest heimska verður að fordómum. Þó vissi ég, að málfræðingar eru þarfa-menn. En oft fannst mér, að það væru menn, sem byðu mér til borðs með sér, en á borðum væri tóm bein. Það er skáldið í þér, Sigfús, sem hefir varnað þér að verða eintómur „beina-karl“.“

Efalaust hefir Stephan ekki eytt miklum tíma í lestur málfræðibóka, en málfræðigáfa hans var þó með hreinum ólíkindum, og engin tilviljun er það, að í Blöndals-orðabók er oft að finna ívitnanir í kvæði Stephans G. Stephanssonar, stundum á hverri eða annarri hverri síðu. Slíkt veitir nokkurt hugboð um álit hins hálærða málfræðings Sigfúsar Blöndals á málsmeðferð hins óskólagengna bónda frá Alberta, sem hélt því fram um sjálfan sig, að í íslenzkri málfræði vissi hann ekkert og stæði þar að baki nemendum í barnaskóla.

Bréf frá Stephani G. Stephanssyni til Jóns frá Mýri

27-2-1909. Box 78.
Markerville, Alta.

Góði gamli vinur. Þökk fyrir forna viðkynningu og bréfið þitt ný-

lega komna. Eitt af því sem ég bjóst við að sjá í Foam Lake ferðinni var náttúrlega þú, en svo varð það nú ekki, og auðvitað þótti mér það slysni, ekki sízt vegna þess, að einhverjir gátu þess til við mig, að þú myndir vera lasinn, þú hefðir svo sterklega búizt við að koma. Jæja, það var gott það var ekki nema það, að þú varst prettaður um keyrslu, fyrst svona fór.

Já, þökk fyrir bréfið og lýsingarnar á fjölmenninu þínu. Bréfið gengur hér milli fólksins míns, frændanna þinna, eins og myndabók. Allir vilja sjá ættingjana.

Sjálfur hefi ég orðið „átta barna faðir í Álfheimum". Einn dreng hefi ég misst, sjö á ég lifandi, 4 drengi og 3 stúlkur, öll eins mannvænleg og fólk gerist, bæði til sálar og líkama og fremur vönduð í sér. Baldur er elztur, hægur í fasi og ljóshár og fremur stór, sterkur í bezta lagi og hefir gaman af hestum. Hann er giftur og á tvö börn, son og dóttur, og er nýfarinn að búa sér, 2 mílur héðan.

Guðmundur er næstelztur, dökkhærður og móeygður, hagur á smíðar, giftur og á líka dóttur og son, býr enn hér heima í húsi á heimajörð okkar.

Þá er Jakob, dökkhærður meðalmaður duglegur og ögn mislyndur, seinn til svars og svipar ögn í Bárðdælakynið.

Tvíburar eru þær Stefaný og Jóný — Stefaný er dökkhærð og móeygð, svipar í föðurkyn mitt, til Guðnýjar heitinnar á Eyjadalsá. Jóný er bjarthærð og bregður til Reykjarhólskynsins, móðurættar minnar. Þetta fólk má heita fullorðið og öll eru þau heima, nema Baldur.

Gestur er yngstur drengjanna, 15 ára, ljóshærður og líkist líklega Baldri í sjón. Yngst er Rósa, 8 ára, hálf-blökk og nokkuð næm eftir aldri. Annars mórillast allir mínir krakkar með árafjöldanum.

Þú ættir að bregða þér hingað vestur með tímanum og sjá frændlið þitt. Þetta eru ekki nema liðugar 300 mílur á milli, beint í vestur. Margt gæti maður skrafað, sem enginn endist til að skrifa.

Ég þakka þér fyrir ljóðin þín. Ég hefi lesið þau en enga málvillu fundið, sem ég þekki. En þar er ekki til „manns að moka" þar sem ég er, með málfræðina, barnaskólabarn ræki mig þar í vörðurnar. Bezt þykir mér hjá þér „Ó Ísland þjóð er ekki mál." Svona er ég innrættur. Öll lýsa kvæðin góðviljuðum manni, en viðkvæmum. Góð er síðasta vísan í „Fátækrafjölskyldan". Ég á bágt með að lofa eða lasta ljóð annarra, ekki sízt að hæla þeim við þá sjálfa. Eftir allt, erum við sem kváðum, eins og börnin með gullin sín, við breiðum þau út og sýnum fólkinu þau, og þau eru því sjaldnast eins mikils virði og okkur. Ég hefi haft, að þessu, stráka-lukku með ruglið mitt, ég veit það. Kröfur til skáldskaparins eru að breytast, og ég hefi flotið á breytingunni, það er allt og sumt.

Mér hættir til að rífa mig upp úr öllu hljóðum, og met það kannske of mikils hjá öðrum, enda hefir mér verið sagt að ekkert blítt né innilegt sé til í ljóðunum mínum, og alt sé þar kalt og þurrt.

Þetta bréf er verra en vera ætti,

en ég hefi ekki betri tök í bráðina, því ég vildi ekki draga gamlan vin á svari. Kannske getum við senzt línu seinna millum okkar. Konan, mamma og krakkarnir biðja kærlega að heilsa þér og þínum, og við sem elzt erum og þekktum þig, óskum alls góðs, og berum til þín hlýjan hug frá æskudögum okkar.

Þinn einlægur,
Stephan G. Stephanson.

10-11.-1910. Box 78
Markerville, Alta.

Góðvinur, Jón minn. Þökk fyrir bréf þitt, langt og skemmtilegt, sem komið er nú fyrir nokkru. Ég var nú einmitt farinn að kvíða því, og flaug það líka í hug, strax sem ég sendi þér bréf mitt, hið fyrra, að þér myndi finnast ég taka kvæðunum þínum fálega, næstum drembilega, því það liggur í grun mínum, að ég hafi þótt um dagana óhægligjarn í garð annarra kvæðamanna, og mun mér það talið til stærilætis og kaldlyndis. Og þó er það nú ekki alveg maklegt, því ég legg mitt eigið á líka vog og hlut annarra, og er ekki sérlega „upp með mér“ yfir mínum kveðskap. Eins og þú kvað ég ekki í fyrstunni nema við sjálfan mig, bjóst aldrei við að vera í flokki höfunda, og ásældist það ekki, né reyndi að koma ár minni þar fyrir borð, því satt að segja hefði ég getað verið búinn að koma rugli mínu út í bókarmynd, löngu fyr en nú, því mörg ár eru síðan að útgefendur og prentsmiðjur vóru að víkja að því við mig, að setjast niður og safna því handa sér, en af því að ég var önnum kafinn, að hafa ofan af fyrir mér og mínum, mátti ég ekki við því, ofan á annað, að kasta í þá margra mánaða gjafavinnu minni við skriftir á því, bara til að gefa prenturum atvinnu og útgefendum hagsvon.

Það eru eiginlega allt önnur atvik en metnaður minn, að Andvökur eru orðnar til. Ég lét það á endanum viljuglega til við vini mína, sem borguðu mér þau vinnulaun við að skrifa upp, sem ég setti þeim, og allt hafa þeir viljað sem bezt gera. Okkar á milli, ég fékk $500.00 fyrir hérumbil 10 mánaða uppdubbun á „Andvökum“ og smá aukakostnaði. Ég sinnti engu öðru þann tíma, og lagði að mér. Vann sunnudaga eins og sýkna. Auðvitað er ég óæfður bóndi við bókaritun, og vönum seinni, en að náttúrufari er ég ekki ókjörnari til þess en algengt er. Ég er nú að segja þér frá þessu, af því ég veit ekki nema að þú hafi eins mikið gaman af að heyra það og sumt annað, sem almennara væri.

En svo ég komi að því sem ég hvarf frá: mér er nærri sárt um alla sem við kveðskap fást, en ég ýti aldrei undir þá. Skáldskapur er „brauðlaus list“ og allra veðra vonbrigðulust. En mönnum, eins og mér og þér, getur verið hamingja að kveðskapnum, sú, „að kveða sér til hugarhægðar“, og bjóða ekki annað fé við því, né framavonir. Auðvitað, ef eitthvað verður fram yfir, er það gott.

Vísurnar, sem þú sendir mér núna, líka mér allar vel. Bezt þykir mér „Litið um öxl.“ En ef til vill, er það fremur tilfinning mín, en kostur vísunnar sjálfrar fram yfir hinar, sem því veldur. Ég er efni hennar kunnugur, og sárnar oft við forlög-

in. En réttilega, gæti öðrum manni fundizt einhver önnur vísan þín betri. Dómar okkar draga í öllu dám af skapbrigðum sjálfra okkar. Svo þakka ég þér fyrir, að geta gert þér ánægju að „Andvökum“. Þeim hefir viðrað vel, enn sem komið er. „Sameiningarklikkan“ hér og „Hafsteinsdýrkunin“ heima hafa ekki komið sér fyrir enn, ætluðu að þegja, en hefir aðeins umlað í „Sam.“ og „Lögréttu“ við III.ja bindið, hvað sem úr verður. Ég á þaðan úlfsvon, og á það skilið frá þeim skepnum. En þeir hafa enn ekki getað einhvern vegin „vatnslímt sig í kollinn“. En það bíður nú kannske síns tíma. Það er búið að skrifa ósköp um „Andvökur“. Hannes Þorsteinsson í „Þjóðólfi“, Dr. Helgi Pétursson í „Ísafold“, Matth. Jochumsson í „Norðra“ og Þorsteinn Erlingsson í „Þjóðviljanum“ — allt vingjarnlegt, (þó Matti sé raunar í illu skapi undir niðri) og margt hið mesta hól, að mér finnst.

Guðmundur minn á Sandi er í einhverju aðsigi, segir hann mér, með sinn dóm um „Andvökur“. En í honum er nú urgur við mig út úr heimapólitík minni, sem hann segist muni eiga bágt með að fyrirgefa mér. Ég hefi sagt honum, að ég myndi ráða minni stefnu, og ekkert til baka draga, og sagt honum því svo væri. Vegna forns velvilja hans til mín, vil ég síður eiga í erjum við Gvend, ekki að ég óttist svo mælsku hans né málstað. En svo er ekki hætt við því mjög á mína hlið. Í versta lagi sendi ég honum spaugvísu, því ekki kemur hann mér til að tölnast og tyggjast við sig, þó svo væri að hann reyndi það, sem ég varla býst við.

Jæja, Jón minn. Allt þetta er nú meinlaust, og gert til þess, að eitthvert gaman sé að lífinu, því það væri dautt úr öllum æðum væri það alveg æfintýralaust. Eins langt og ég fæ séð, (og þeir hafa ekki sýnt, að þeir sjái lengra, sem segja, að annað beri fyrir sín augu) þá hafa (og verða) allar mannþjóðir verið sínir eigin lukku-smiðir, eður hitt. Engum ytri mætti eiga þær neina gæzku upp að inna. Að sól og frost hafa ekki steindrepið þær, og allt annað, sem við ýmist köllum gott eður illt, er því að þakka, að þær hafa seiglazt upp í það að semja sig að því, sem ekki varð umflúið. Svona verður það framvegis, öll okkar auðna undir okkur sjálfum komin. Tilveran utan við okkur, hefir enga fyrirætlan með okkur, fremur en við værum engir til. Þarna sérðu grunninn undir trú minni. Og æfi manns er ekki alveg til ónýtis, hafi maður getað ögn hreyft hugsunarháttinn kringum sig, eður þó ekki sé annað en það, að næstu og yngri sporgöngumennirnir manns eigi, af því maður þó var uppi, ekki alveg eins örðuga æsku, eins og maður sjálfur átti. Þetta er rótin að því, að ég er ekki lamaður af lífsleiðanum — og „punktum og basta“.

Sumarið hérna brann og fraus á víxl. Uppskera verður rýr. Hey nóg. Óþreskt enn, hér hjá okkur. Haustið gott, fram að þessum síðustu dögum. Þó er jörð fryst. Kuldablástur nú í 2 daga, með éljaköstum. Snjógráð á jörð, varla grasfyllingur þó. Blítt veður í dag, sem er hinn 11.

Af mínum högum er það fljótsagt: Við bjuggum hér saman, ég og

drengir mínir mörg ár. Svo skiftist allt upp. Sá elzti, Baldur, á land, töluvert af gripum og hestum, hérumbil víst skuldlaust, og kemst fullvel af, það sem af er búskapnum. Sá næsti, Guðmundur, átti lausafé, gripi og hross, uppá liðuga $1000.00, sem hann seldi flest og setti í verzlun hér. Svo á hann land. Ég held honum gangi allvel. Báðir giftir, og eiga 3 börn hvor. Sá yngsti, Jakob, er heima hér enn og ógiftur. Þó að við vinnum saman, á hann bæði land og lausafé svo, að ég held hann hefði nóg að gera oftast að hirða um það einn. Útúr þessu félagsbúi okkar fór ég svo með allar skepnurnar og allar skuldirnar. Ég á tvö lönd örfáa gripi og hesta, og nokkur svín, því ég treysti mér ekki lengur til mikillar vetrar-fjármennsku, en vil sem minnst þurfa annarra við. Ég er oft lasinn, aldrei eyðilagður, farið að förlast vinnuþol, en ekki alónýtur enn. Búskap hætti ég, sjái ég mér færi að komast svo af, en enn er það ekki. Víst væri gaman, að sjá þig hér vestra, hvíla þig þangað til þér leiddist, hjá Laugu systur, hérna á næsta bæ og mér. Við hefðum gaman af því, og svo allt frændfólkið, sem þú átt hérna.

Kannske kem ég austur til ykkar næsta sumar, verði Íslendingadagur haldinn. Mér var boðið í sumar sem leið, en svo seint, að ég gat ekki komizt. Ef af því yrði, leita ég þig uppi, því næsta sinn, sem ég ferðast skal ég ekki verða auglýsingagóss til uppboðs á vissum stað og klukkutíma og við það bundinn. Ég ætla að flakka eins og höfuðið horfir.

Í nágrannabænum, Red Deer, býr kunningjakona þín, Kristín Þorvaldsdóttir, gift Halldóri Ásmundssyni frá Haga. Í sumar ráðgerði hún að heimsækja þína byggð og þig, en ekkert varð af því.

Og Jón minn, nú hætti ég. Vil ekki að þú hafir nýju gleraugun brúkunarlaus, en vildi síður sprengja þau fyrir þér, en að því er nú komið. Allt frændfólk þitt og kunningjar hér á heimili biðja að heilsa ykkur og vertu svo sæll.

Vinsamlegast,
Stephan G. Stephanson.

17-3-1921 Box 76
Merkerville, Alberta.

Elsku bróðir.

Ég kem nú ekki til að tefja þig né mig lengi, í þetta sinn — aðeins meðan ég er að segja: þakka þér kærlega fyrir vísurnar þínar í Lögbergi síðasta! og ég get sagt þér með sönnu, að tvær síðustu vísurnar, sem eru annars efnis en hinar á undan, munu vera, að mínum dómi, það fallegasta sem sagt hefir verið í þessum Vígslóðaærslum enn.

En kollgáta væri það, næsta ólíkleg að hitta á, hversu margir Vestur-Íslendingar, átta sig á, hvert var „fyrsta orðið“, eður skilja hvað þú átt við — einkum þeir hérna — kristnuðu. Svo mun því nú komið.

Ég náði aldrei til þín framar, né vissi hvað af þér varð, í ösinni í Wynyard í ágúst, eftir að við skyndi-kvöddumst þarna við pallinn — og var ég þó að líta eftir þér.

Heyrðu — gætir þú ekki brugðið þér vestur hingað, einhverntíma í júní-langdegi, þegar gömlum er

gott að ferðast, og helzt þegar einhver hátíðabragur væri hér, og búskapar-böndin lausust, svo sem um Íslendingadag (17. júní hér) eða við heldri manna heimsóknir í byggðina? Það ætti að létta þér ögn upp í svip, og frændbálkur þinn hér er orðinn stór.

Þó að skyggi skýið svart
á skin, með dökkva sínum,
sýni sig eitthvað útlits-bjart
augunum ljósu þínum.

Vertu nú sæll!
Vinsamlega,
Stephan.

7-10-1924 Box 76.
Markerville, Alta.

Góðvinur Jón. Heila þökk fyrir bréfið þitt langa, fallega og fróðlega. Öðru nær en mér leiddist það, né að það „sækti illa að mér". Ég varð því feginn, því svo langt var nú umliðið síðan ég reit þér, að ég var orðinn smeykur um að þær línur hefðu tapazt til þín, og þótti ver, væri svo, ekki þess vegna að þær væru svo merkar, heldur hins, að ég vissi þig eiga þær skilið, fyrir fallegu vísurnar þínar.

Ég verð að afsaka að ég svaraði þér ekki nú þegar. Það dróst svona þessa daga, af því annað lá fyrir. Oft hefi ég til þess hugsað að geta ekkert við þig talað í Wynyard, síðast þegar við sáumst þar í svip. Mér fannst það skeytingarleysislegt af mér, undir þínum ástæðum þá, en ég var í skjaldborg mannmergðar, og þú hvarfst mér líka óðara, eitthvað inn í hana. Já, margt hefir þungt fyrir lagzt, Jón, bótin sú, að þú varst gerður til þols en ekki til þverbrests, og undrið er, sá niðjafjöldi sem enn stendur uppi kringum þig, svo ákaft sem valfallið var þó. Nei, Jón — geti engir þínir komið á prent neinu af ljóðum þínum, að þér lifandi, þá skildu þau samt ekki eftir í þeirra umsjón, viljugri né þægðarlausri, og ráddu **sjálfur** hvað þú vilt geyma, hversu svo sem það kann að **geymast.** Ekki það, að ég efi að séra Adam hafi vit á að úrvelja, eftir góðri reglu — en „reglan" svíkur oft, af því enginn kann að segja að „hverju barni gagn kann að verða", sízt annarra börn. Maður veit helzt sjálfur, hvað af sínu „innra eðli" var dýpst tekið, hvort sem það var vinsælt eða formgallalaust, og það eitt kann að tóra, sem næst sverfur sálarlífi manns sjálfs — hvað sem dómararnir dæma.

Það sem þú átt að gera, er að safna ljóðum þínum öllum, sem þú sjálfur hefir geð á, og koma þeim svo fyrir á handritasafninu heima, með hverjum þeim skilmálum sem þú setur, t.d. tímalengd til birtingar eftir þinn dag o. s. frv. Þú átt að gera meira, rita upp „minningar" þínar eða æfisögu, og koma fyrir á sama stað. Síðar kann þetta að gagni koma, á ýmsan hátt, og þér verður það ánægja að eiga andlegt starf með höndum, nú enn, á úthallinu — ánægja eins og við forðum sögðum eða hlýddum á sögurnar í rökkrinu. Ég hefi ráðið öðrum til sama, þó því hafi líkl. verið lítið fylgt. Ástæða mín til þess er: Einhvern tíma verður Minningarsaga Íslendinga rituð. Viðhorf okkar Vest-

manna hér, verður þar þáttur í, og ekki sá ógreinilegasti, því þar sitja hérlend og íslenzk menning samsíða, svo gera má samanburð, hversu sem hann svo fellur — og öll vor þekking fæst með einu móti: með **samanburði.** Því vil ég, að sem bezt skilríki séu til um hugsunarhátt og atburði Íslendinga hér, óbrjálaðra sveitamana, öndvert því sem fyrir var, í mesta „framfaralandinu", hversu sem um yrði svo dæmt, og sjálfur hefi ég mína grillu um það. En minningar okkar og bréf verða beztir vottar, skrifuð af skynbærum Íslendingum. Blöðin eru ónóg, varpa aðeins villuljósi yfir svo margt.

Þú þarft ekki þér að hlífa. Greinin þín, sem „Tíminn" tók var vel þegin. Ég er að þessu jamli, þér aðeins til **íhugunar.** Fyrir kvæðin, þakka ég þér líka. Þau sem fyr lýsa frjálslyndum manni og velviljuðum, og útbúnaðurinn með Steingrímskum blæ, sem líkl. er hvortveggja, náttúrufar til þess sem vel fer á, og samtíðarmennska þín við þau ljóð, og ekki „leiðu að líkjast." Nú er ég þrotinn, í þetta sinn, og vertu alténd sæll, og Helga biður að heilsa þér.

Vinsaml.

Stephan.

11-2--1925. Box 76.

Markerville, Alta.

Fornvinur. — Þökk fyrir langa bréfið þitt dags. 14. f.m. Bæði konu minni og systur og mér var ánægja að fá þessar fréttir af þér og þínum, auk margs fleira, þar sem þú gerir grein fyrir sjálfum þér, og þrátt fyrir það, að lífið hefir oft farið raunalega með ykkur, er bótin sífellt sú, að þú hefir mætt misjöfnum með hugprýði ins góða og víðsýna manns, sem dreifir og dregur úr því „sem á sjálfum liggur" með því að lyfta líka undir byrðar annarra einstaklinga, lýðs og lands, þó ekki sé nema með ímyndunarhöndum hugar og vilja, af því aðstæður hans standa á víðari veginn frá heima-haganum. Það sættir mann, að lokum, við ýmislegt, sem aldrei varð af, og er næstum hugnun yfir hálfverkunum manns að finna til þess að hælar áorku manns hafa aldrei náð nándum við tær velviljans sem til var.

Vísurnar sem þú sendir þakka ég þér, en, enn er skilningur minn á kveðskapnum jafn öfugur og óbreyttur: að finnast oft mestur „andi" í því, sem aðrir dæma, að einhver hafi ofgert, t.d. mér getur þótt meiri „snúður að" einhverju sem nefnt er „skammir" eða „guðleysi", en í venjulegum sálmi eða ástavísu og haldið það þessvegna „háleitara" og segi það koma af því, að „skáldmóður" höf. sjálfs blés lifandi anda í skammavísuna, en varð utanveltu í ástavísunni! Svona er það með ýmislegt af þínu, mér finnst þú njótir þín stundum bezt, þar sem öðrum myndi þykja þú verða óhæfilegastur. Það er þessvegna, að ég held fram að hirða sem flest, jafnvel ýmislegt sem illa er liðið í bráðina. Haltu ritum þínum saman, ljóðum og minningum, þér sjálfum til ánægju í afkastaleysu ellinnar, fyrst og fremst, og framtíðinni til viðkynningar og viðvörunar! svo sem verkast vill. Svo geri ég — kannske af einfeldni, en ekki mun ég sjálfum mér illráður af á-

settu ráði. Þegar þú hefir gengið frá þessu, sem þú getur, sendu það á safn heim, t.d. dr. Guðmundi Finnbogasyni, með þeim fyrirmælum sem þér sýnist, t.d. að engum sé opið né lesið í vissan árafjölda, (sumt eða allt) nema ritverði, og sé hann svo sjálfráður að stinga undir stól, ef eitthvað að hans dómi sé um skör fram sagt og óverðskuldað, eður of ómerkilegt til geymslu. Ég er nú bara að brjóta upp á þessu, þér til hugleiðingar, en ekki sem nein „álög". Engar eru fréttir, nema örðug tíð og aðstæður manna, þó allt skrölti sjálfsagt af á endanum, eins og vant er.

Já, ég vildi þú værir meira nærlendis. Ég gæti t.d. léð þér nokkrar nýjar ágætisbækur að heiman, sem þú hefir kannske ekki séð enn, og lítið verður líkl. hér getið, því okkur skortir menn sem hafa máttinn til þess.

Sjálfur er ég ekki vel hraustur. Líkl. með „árar í bát", að því er iðjusemi snertir. Settist inn frá vana-verkum litlu fyrir jól, og hefi ekki annað aðhafzt en hirða um eldstæði og eldivið og skrifa kunningjum mörgum, sem ég skuldaði það.

Með kærri kveðju okkar.

Þinn fornfélagi —

Stephan.

Bréf frá Stephani G. Stephanssyni til Thorstínu Jackson

13-3-1927. Box 76.

Markerville,
Alberta, Can.

Miss Th. Jackson,
531 W. 127 Street, New York.

Góða vina — Þökk fyrir bréf, æðilöngu ritað en nýkomið. Fyrirgefðu blýið. Ég er enn illa pennafær. Hefi laka fótaferð, haltur og hálf-handarvana og reikull í gangi — hægra megin meira, eins og minn kvilli hagar því. En þó, ég hefi setið í stól stund á dag nú í viku — Verra var það.

Mínir meðhjálparar hér seldu bók þína uppá $94.50 alls. Ögn hjálpaði ég og Rósa dóttir mín til. Ekkert tókum við í sölulaun. Sendum Hall allt sem áskotnaðist. Gerðum það ekki illa eftir ástæðum. Byggð Íslendinga hér fámenn og strjál. Hér eiga þökk skilið sveitungar mínir, góðir drengir, Jón Sveinsson að Markerville og Ófeigur Sigurðsson R.R. No. I, Red Deer, Alta.

Þakka þér velvild þína til okkar viðvíkjandi myndum þínum, en ófært er það kostnaðar vegna, hér er svo langt undan landi, nema svo bæri til að þú kæmir vestur á Kyrrahafsströnd. Það er þá ekki kostnaðarsamur krókur.

Vinsamlega,

Stephan G.

27-3-1927. Box 76.

Markerville, Alberta, Canada.

Vinkona góð.

Þökk fyrir bréfið þitt frá 20. þ.m. og hitt ekki síður, hversu margir, ótrúlega margir, það eru, sem hugsa hlýtt til mín nú orðið og næstum ótilunnið af mér. Eflaust ætti það að verða mér að heilsubót, svo innilega sem þess er óskað af ýmsum. Bréfin bera þess vitni nú.

Þó er hitt aðalerindið mitt, að þakka þér, að þú skrifaðir „verkamönnunum" okkar góðu hér, Jóni

og Ófeigi. Það bætir „mannlífið“ að gera þeim „aðvart“ sem urðu manni til greiða, svo þeir viti, að maður viti það með þeim.

Síðar getum við ráðgert um ferð þína hingað, ef af getur orðið — og þér yrði óhætt að leita til Ófeigs eða Jóns væri ég ver við látinn en þeir. Báðir eru þeir „ósinkir“ til góðs og greiða. Svo nem ég staðar við bréfið þetta sinn, því enn er ég afkastasmár við þesskonar — Hefi ekki getað hrundið „ræfilshætti“ vanheilsu minnar vel af mér enn sem komið er og er alltaf **„mérhlífinn“**.

Vinsamlega,

Stephan G.

Bréf frá Sigfúsi Blöndal til Stefáns Einarssonar

16. júní 1948.

Kæri vinur:

Þökk fyrir bréf þitt dags. 6. júní. Mér þótti mjög vænt um það, treysti þér manna bezt til þess að dæma af sanngirni um kvæði mín, og þykir auðvitað sómi að því að þú telur kvæði mín þess verð að geta um þau í íslenzkri bókmenntasögu — ég segi eins og Horatius sálugi á sínum tíma:

Quod si me lyricis vatibus inseres
sublimi feriam sidera vertice.

En enginn er dómari í sinni eigin sök, og mér eins og öðrum hættir sjálfsagt til þess að líta öðruvísi á kvæði mín en öðrum. Mér dettur ekki í hug að jafna mér við þá sem dýpst og hæst hafa náð í okkar ljóðaskáldskap, og óvíst tel ég hvaða áhrif mín kvæði kunna að hafa á aðra. Ef til vill er ég fullmikill kosmopolit; það er nokkuð til í því sem Jakob Smári einu sinni sagði við mig: „Hvort kvæðin yðar ná alþýðuhylli er ég ekki viss um“, — **„þér eruð svo ólíkur öllum öðrum íslenzkum skáldum“**. Nú, — ég er ánægður ef fer um mig, eins og Landor sagði um sig: „I shall dine late, but the dining room will be well lit and the guests few and select.“ Og ég hef átt því láni að fagna að sönn íslenzk góðskáld hafa metið kvæði mín. Sigurður Sigurðsson frá Arnarholti var á sínum tíma að eggja mig til að gefa út kvæðabók — „þú átt að safna kvæðunum þínum, nú eru þau dreifð, **en það er merkilegt hvað maður man þau.“**

Hannes Hafstein hældi mikið fyrstu kvæðum mínum í **Sunnanfara** og skrifaði ítarlega um **Drottninguna í Algeirsborg** (í **Þjóðólf** eða **Lögréttu?**) og hældi kvæðunum þar, ef til vill meira en þau áttu skilið. En einna vænst þótti mér um nafnlausa vísu, sem mér var send í Rvík skömmu eftir að bókin kom út:

Er ég las þitt ljóðakver
ljóst varð anda mínum,
að afturgenginn Grímur er
í gullkornunum þínum.

Ég hef aldrei getað með vissu fengið að vita hver höfundurinn var. Nú hef ég sent Ragnari Jónssyni í Rvík handrit af nýrri kvæðabók, **Sunnan yfir sæ**, og er ætlazt til að hún komi út í haust.

Orsökin til þess að ég orti „Drottninguna í Algeirsborg“ er einkennileg. Veturinn 1897 í febrúar-marz

lá ég í lungnabólgu, og einu sinni um vorið, þegar ég var orðinn hress, var ég á gangi ásamt vini mínum, Árna Þorvaldssyni, síðar yfirkennara við Akureyrarskólann, úti á Öster Fælled í Khöfn, sem þá var fallegur völlur, en nú er að mestu leyti í Fælledparken. Það var sólskin og hvasst og hressandi hafgolan kom utan af Eyrarsundi. Og ég mundi þá eftir spítalavistinni, og datt í hug, að gott hefði nú verið að fá inn til sín svona golu, meðan maður lá þar fárveikur með mikinn líkamshita. Bragarhátturinn í „Rizpa" Tennyson's var að söngla í hausnum á mér, og allt í einu datt mér í hug lína:

„líður saltþrungin, hress og hlý hafgolan inn til mín". Og svo leiddi hvað af öðru — hver gat nú sagt þetta eftirminnilega — veikur maður, veik kona? Og hvernig stóð þá á fyrir þeim sem þetta sagði? Og þar sem ég einmitt var nýbúinn að lesa Tyrkjaránssögu Björns á Skarðsá datt mér í hug að leggja þetta í munn íslenzkri konu, sem hefði verið flutt hertekin til Algeirsborgar og lægi þar banaleguna, svo öll hennar æfi rifjaðist upp fyrir henni. Ég bjó mig vel undir kvæðið, las allt sem ég komst yfir um Tyrkjaránið prentuð og óprentuð skjöl í Ríkisskjalasafninu danska og í Árnasafni, og samdi svo ritgerð á dönsku um Tyrkjaránið, sem kom út 1899. Kvæðið sýndi ég nokkrum kunningjum mínum, og Ágúst Bjarnason vildi fá það í Árný, sem félag ísl. stúdenta í Höfn gaf út 1901, en ég vildi láta það koma í sérstakri ljóðabók, en af ýmsum ástæðum kom sú bók ekki út fyrr en 1917.

Þá sný ég mér að einstökum kvæðum í bókinni, en um þau er lítið að segja. „Atli Húnakonungur," „Seiðkonan", Guðrún Ósvífrsdóttir", „Vofur" og „Draumur Hannibals" komu út í **Sunnanfara** á árunum 1897—1898. Nokkur forngrísk kvæði, sem ég þýddi á stúdentsárunum komu í **Árný** 1901, kórsöngur í Bakkynjum Euripidesar í **Lögbergi** 1. jan. 1903; mestallt það leikrit þýddi ég á stúdentsárunum, lauk þýðingunni í **Lögstör** 1899, en það kom fyrst út 1923. „Hólmskorun" þýddi ég úr spænsku; það kvæði var prentað í **Þjóðólfi** 27. jan. 1910 (ég var þá mikið að hjálpa Fiske við taflrit hans). Um kvæðin í Eimreiðinni er hér ekki þörf að skrifa, ég vísa þér í þína ágætu efnisskrá. „Síðasta sigling Jóns Indíafara" er frá því um 1908. „Bæn í útlegð" 1911 og prentað það ár í Lögbergi (21. des. 1911); „Ný von", „Kveðið í andvöku" og „Frelsarinn" eru frá árunum 1915—1917; „Við lát systur minnar" er ort í september 1917 og var sungið við jarðarför hennar; „Blindsker" er ort nótt sem ég gisti 1917 eða 1918 hjá frú Þórunni Sívertsen í Höfn, hún vildi fá kvæðið í gestabók sína. Inngangskvæðið „Ég barði að óðsins björtu hliðum" er ort 1917. Hitt mun allt vera frá stúdentsárunum 1897—1898.

Er ég byrjaði á orðabókinni, sumardaginn fyrsta 1903, varð ég að leggja kveðskapinn á hilluna, mestmegnis. Ég man eftir að Andreas Heusler, einu sinni er hann var á ferð hér, spurði mig, hví ég væri hættur að yrkja, og ég svaraði að það væru svo mörg skáld á Íslandi, en hinsvegar fáir, sem vildu leggja sig í orðabókarstarf, og svo kom

vísan, sem þú finnur prentaða síðast í „Islandske Epigrammer“. En kvæðum sem ég síðar hef látið frá mér í **Eimreiðinni**, **Skírn** og **Fróni** er víst óþarfi að skýra nánar frá í þessu sambandi.

Þú spyr mig um uppáhaldshöfunda mína og áhrif frá þeim. Ég vil þar nefna Walter Scott, allt frá því ég, 12 ára gamall, las Ivanhoe, síðar þótti mér enn vænna um hina skozku rómana hans „því skozkari því betri“ segi ég nú. Burns varð líka snemma uppáhaldsskáld mitt, og svo sumar skáldsögur Dickens. Líka elskaði ég Rudyard Kipling, sem ég kynntist á stúdentsárunum og Tennyson, sem áreiðanlega hefur haft áhrif á mig, ekki sízt bragfimi hans. Browning og Landor urðu líka síðar skáld, sem ég fékk miklar mætur á, Landor var svo elskulega grískur og ítalskur og **Imaginary Conversations** ein af mínum uppáhaldsbókum. Og ekki má gleyma Grikkjunum — ég las alla **Ódysseifskviðuna** á grísku í skóla að gamni mínu, og — Euripides var sérstaklega uppáhald mitt. Leo Tolstoj kynntist ég í 6. bekk, þá las ég **Stríð og frið** á frönsku, síðar bæði á ensku og dönsku, og nú á stríðsárunum loksins á rússnesku. Sú bók opnaði augu mín fyrir svo mörgu nýju, og þessi undarlega veröld merkilegra bókmennta hreif mig, og hrifiningin óx á stúdentsárunum er ég las bók Thor Langes um Alexiej Tolstoj, afarfínt skáld á ýmsum sviðum, ekki sízt sem ljóðskáld; ég hef þýtt „Útfararsöng“ hans (Tropar), sem kemur í næstu ljóðabók minni og svo smákvæði.

Á stúdentsárum mínum las ég í þýðingum ýmislegt eftir rússneska höfunda, einkum Turgenjev, Dostojevski og Korolenko, en lærði ekki málið; fyrst nú, eftir að ég hafði sagt af mér bókavarðarstöðunni hef ég lært það svo að ég nú get lesið rússneskar bækur — þó alltaf með orðabók — á frummálinu, en get hvorki skrifað né talað rússnesku svo að í lagi sé.

Af klassiskum ritum annarra þjóða hef ég auðvitað lesið allmikið, einkum þýzkum og frönskum og svo dálítið af ítölskum og spænskum, og fáein á öðrum málum, en ekkert hefur haft varanleg áhrif á mig, nema hvað ég hef stælt bragarhætti (v. Platen í „Frá dansinum“) og notað mótív úr þýzkum alþýðuvísum og stúdentakvæðum og annars staðar frá, — en allt er það lítilvægt. Eitt kvæði er þó innspírerað af Djelaleddin Rumi („Andi náttúrunnar“), ég las ýmsilegt eftir hann í þýzkri þýðingu, og síðar meir á ensku — því miður hef ég aldrei lært persnesku né arabisku svo að ég gæti lesið frumrit á þeim málum. En persneskur skáldskapur er dýrðlegur og ég hef lesið þar dálítið í þýðingum. Ég átti dálítið við kínversku hér á árunum, en hef alveg lagt það mál á hilluna — hef auðvitað lesið ýmislegt í þýðingum, en ekki held ég að geti verið að tala um áhrif þaðan.

Enskan hefur orðið mér andlegt móðurmál, held ég geti með sanni sagt, þær bókmenntir (auk grískunnar) eru mér kærastar. Af norðurlanda-bókmenntum eru sænskar bókmenntir þær sem ég hef lesið mest í og þykir vænt um, Runeberg, Tegnér, Fröding og Karlfeldt og

gamli Bellman og svo Selma Lagerlöf eru allt skáld sem ég hef lesið hvað eftir annað. Af íslenzkum skáldum dáðist ég í æsku minni mest að Bjarna Thorarensen og Grími Thomsen — honum á ég mikið að þakka, því hann glæddi í mér ástina til Grikklands, þó ég síðar sæi að þýðingar hans úr grísku væru yfirleitt ekki góðar. Af núlifandi íslenzkum ljóðaskáldum finnst mér mest varið í Davíð Stefánsson.

Og ég gæti haldið áfram að tala um uppáhaldsbækur á ýmsum málum, lifandi og dauðum, — ýmsar útópíur, t.d. Macmillan Brown's, Wells o. fl., H. C. Andersen, Ibsen, Holberg, Moliére o. fl. o. fl., — Hóraz, sem ég oft hef í vasanum á ferðalögum o. s. frv. . . . Annars á ég til þrjú óprentuð leikrit. Eitt af þeim, um grísk efni úr Pelopseyjarstríðinu, sendi ég í danskri þýðingu Konunglega leikhúsinu hér (í fyrra heimsstríðinu), en fékk það endursent — en með góðum ummælum censors í rauninni, — honum fannst það þó ekki nógu dramatiskt; má vel vera að það sé rétt. Ég veit ekki nema ég reyni til að laga það eitthvað. Annað leikrit er gamanleikur um íslenzkt efni, þriðja (nýlega samið) enskt. Nú fer maður að sjá hvað úr þessu verður; **nonum premitur in annum** réði Hóraz sálugi manni til að gera, og það er víst heillaráð. Og þó ég færi nú að deyja, býst ég við að einhverjir sjái til um að þau verði útgefin eftir minn dag, og eins **Endurminningar** mínar, en þær vil ég ekki gefa út sjálfur, enda ekki fullgerðar nema æskuárin til þess ég varð stúdent.

24. júlí 1948

Mér þykir vænt um að sjá að þér hefur líkað vel greinin með upplýsingunum um skáldskap minn; auðvitað gæti ég skrifað miklu ítarlegar um það, en býst varla við að þér né öðrum sé það nauðsynlegt. Samt, úr því nú ég skrifa þér, vildi ég nefna dálítið, sem ég mun ekki hafa minnzt á í fyrra bréfinu.

Ég er, eins og þú veizt, mjög hneigður fyrir söng, og hef sérstaklega haft eyra fyrir margbreyttum bragarháttum. Mér hefur fundizt að íslenzkum skáldum yfirleitt hafi verið of hætt til að hjakka í sama farið og fyrirrennarar þeirra. Og af því sönglistin öldum saman náði ekki tökum á alþýðunni okkar eins og í mörgum öðrum löndum, voru kvæði skáldanna oft undir lögum sem alls ekki áttu við. Því sér maður lög eins og „Auf ihr Brüder lass uns wallen“ við „Fanna skautar faldi háum“ Jónasar Hallgrímssonar o. s. frv. — Ég vísa þér annars um það mál í greinarstúf, „Hvítasunnuhugvekju um söng og gítarspil“, sem ég skrifaði í **Ársrit** Fræðafélagsins IX, ár, 1927—28. — Ég hef sumstaðar reynt að innleiða útlenda bragarhætti, sem mér þótti mikið varið í, og sjálfur hef ég búið ekki svo fáa til, einkum í þýðingum mínum á grískum kveðskap, t.d. á kórsöngunum í **Bakkynjum** Euripidesar og víðar. Stundum hef ég sjálfur búið til lög við mín eigin kvæði, stundum lög við kvæði annarra, ef mér fannst ekki nógu gott lag til. En ekki hef ég látið neitt af þeim lögum koma fyrir almennings sjónir, og hafa þó ýmsir kunningjar mínir hér eggjað mig á það. Jón Blön-

dal, sál. systursonur minn, raddsetti ýms af þeim og lagði mikið að mér að fá þau út, og ég veit ekki nema ég geri það á endanum. Því miður er ég ekki svo söngfróður, að ég treysti mér til að gera slíkt hjálparlaust, og gítarspil mitt er eingöngu gítarspil viðvanings, og fer versnandi nú í ellinni. En mikla ánægju hef ég haft af því að læra það litla sem ég kann. Ég held að ekki sé til það augnablik að ekki sé eitthvert lag að söngla í hausnum á mér.

Við grísku kórsöngvana sá ég undir eins að sjaldnast er hægt að nota grísku hreimana í íslenzkum ljóðum, en það verður þá að nota eitthvað, sem er eins margbreytt og fjölskrúðugt og því má t.d. ekki þýða kórsöng úr Bakkynjunum með laginu „Látum hnífa hvassa stýfa hans frá bol“ eins og Grími Thomsen varð á. Og að þýða Hómer undir fornyrðislagi eins og Sveinbjörn Egilsson og Benedikt Gröndal reyndu, er í rauninni ógerningur, — þessir tveir vitru menn reistu sér þar hurðarás um öxl. En prósaþýðingar Sveinbjarnar á Hómer eru yfirleitt ágætar og hafa haft mikil áhrif.

6. ágúst 1948

Rétt eftir að ég var búinn að láta á póstinn bréf til þín kom ný sending frá þér, mjög kærkomin gjöf til mín, nfl. Islandica XXXII—XXXIII, með riti þínu **History of Icelandic Prose Writers 1800—1940.** — Það verður alveg grundvallandi bók fyrir alla, sem stunda íslenzk fræði á þessu sviði og þú átt þökk og heiður skilið fyrir hana.

Þú nefnir, eins og sjálfsagt er, „Samhengið í íslenzkum bókmenntum“ Sigurðar Nordals, góða grein og merkilega, og á öðrum stað getur þú líka um, að Guðmundur Finnbogason hafi ritað um sama efni, — en ég man nú ekki hvar, en það má rétt vera. Ég hef líka skrifað um þetta, en á dönsku, svo það fellur fyrir utan það svið, sem bók þín fjallar um. Það er grein, sem fyrst var prentuð í **Nordisk tidskrift** (Lettersteds) 1915, var upprunalega fyrirlestur, sem ég hélt árið áður í Kvindelig Læseforening í Khöfn. Þessi grein var svo endurprentuð í bók minni **Islandske Kulturbilleder** með titlinum „Traditionen i den islandske Literatur“. Hún vakti talsverða eftirtekt hér á Norðurlöndum. Rolf Nordenstreng skrifaði ritdóm um bókina í **Uppsala Nya Tidning** 15. nóv. 1924 og sagði m.a.: „Traditionen i den islandske Litteraturen“, som borde läsas av varenda literaturforskare och kulturhistoriker i Nordens alla land,“ og í Danmörku fékk ég líka góða dóma, ég nefni hér J. V. Christensen (ritstjóra og landþingsmann) sem í **Ringsted Folkeblad** 22. maí 1924 m.a. segir um ritgerðina: „Litterært set et Mesterværk er „Traditionen i den islandske Litteratur“. Beretningen er intet mindre en grundlæggende i sin Knaphed“. Ég veit ekki til að nokkur Íslendingur hafi minnzt á þessa ritgerð, en fyrst þú á annað borð skrifar um mig, þá vildi ég benda þér á hana, því ég held hún sé þess verð að hennar sé minnzt. Það er

nú ekki svo mikill áhugi fyrir íslenzkum nútímabókmenntum hér á Norðurlöndum sem ætti að vera, en þetta er þó tilraun til að sýna og sanna að „andinn lifir æ hinn sami“ í okkar litlu þjóð. J. V. Christensen fór nú svo langt í ritdómi sínum, að hann vildi láta prenta kafla úr þessum ritgerðum upp í löggiltar kennslubækur fyrir skóla hér í Danmörku, en það var nú ekki gert og mun víst ekki verða gert úr þessu.

Mér er ekki mikið um að hæla sjálfum mér, enda á það sjaldan við, en hér vildi ég þó benda á þessa ritgerð, og bið þig afsökunar á því — afsökun mín er líka sú, að þú hefur óskað þess, að ég segði þér frá skáldritum mínum, og ritgerðin stendur dálítið í sambandi við þau.

Sléttubönd og hringhendur

Vorvísa

Fæðist vindur hláku hlýr
hæðir rindar titra.
Glæðist yndi fönnin flýr
Flæðin linda glitra.

Vetrarnætur

Blíðu sólar þrýtur þrek
þíðu skjólin fenna.
Hríðargjólu frostin frek
fríðu blómin spenna.

Árdegi í Vatnabyggð

Roði lýsir austri í
enda vísar bætur.
Ljósadísir dags á ný
úr döfinni rísa á fætur.

Glóa hreinu himintjöld
horfin meinin nætur.
Syngur á greinum fugla fjöld
fold í leyni grætur.

Morgunblær í laufgum lund
ljúfa hrærir strengi.
Honum kær er heiðrík stund
hörpu slær hann lengi.

Blakta strá og blöð á grein
blómum stráðum ögur.
Angar fáguð akurrein
öxin há og fögur.

Fé um leitin fer á beit
frjóvir reitir gróa.
Fáar sveitir fergi eg leit
farsæld veitir nóga.

Vel þér blómafaldur fer
fegurð þinni hæfa.
Blessist allt sem býr hjá þér
byggðin kostagæfa.

Ásgeir Gíslason.

KVÖLDRÆÐA

Langur dagur leið að kveldi,
lýsti sól — og gerir enn;
fjöll eru roðin aftans eldi,
enda náttmál komin senn.

Dagur er til dáða' og starfa.
Dimman unz að leggst á jörð
sérhver vinni þjóð til þarfa.
Það er skipun bein og hörð.

Veröld öll er yrkisgarður,
allra sameign reiknast hún;
og ef reitur er þar harður,
úr honum samt skal gera tún.

Ég var sendur, sagt að vinna:
Sjá, þar bíður starfið þín.
En hvar eru verkin handa minna?
Hver fær bent á afrek mín?

Vel ég sá og þekkti' að þörfin
barna var í hverri átt.
En lítil urðu' og lakleg störfin,
mín liðsemd smá — ég gat svo fátt.

Þessu verra þó er annað:
Þegar bókin skoðuð er,
mun það verða sýnt og sannað
að sveikst ég um og dró af mér.

Mörg er stund að engu orðin,
eyðan verður nú ei fyllt.
Ávöxtunar er þá forðinn
orðinn skuld ef fénu' er spillt.

Verst af öllu — verra' en þetta —
var þó hitt: ég gerði rangt;
freklega vék ég frá því rétta,
fjarska' er bilið stundum langt.

Oftast réð því helber heimska,
ég hugði rétt það ekki var;
stundum líka grátleg gleymska,
ég gleymdi' að hugsa eins og bar.

Stundum rangt af viti' og vilja
vann ég — freisting tók þá völd.
Það er erfitt þetta' að skilja,
en þessa munu hörðust gjöld.

Að mér kynni' eg ekki' að stjórna
er, því miður, helzti rétt,
og meiru átti eg að fórna,
ekki þó að væri létt.

* * *

Við höfum báðir sannleik svikið,
svikið margoft, ég og þú,
og því skuldum, skuldum mikið.
Um skuldina krafðir munum nú.

Við höfum gert það minnst er máttum,
er myrtan létum helgan sann;
við höfum þagað er við áttum
einarðlega' að verja hann.

Það er víst, að þöglu svikin,
þau eru verri' en annað flest;
mann frá sönnum sæmdum vikinn
sýna þau jafnan einna bezt.

* * *

Afleiðing af orsök fæðist,
enginn lögum þeim fær breytt;
því er von að hana hræðist
hver sá, gagn er vann ei neitt.

Hegning að mín hljóti' að bíða
hygg ég ekki vafamál.
En ekki mun um eilífð svíða
eldur kvala mína sál.

Í hliði dauðans sjónum sálar
sýnt mun allt er lifði' eg hér.
Hönd á vegginn hlutlaust málar.
hvikar ei þó að blöskri mér.

Þetta sama þín mun bíða
— það er lögmál fast og strangt —
þó máske hafir minnu' að kvíða,
minna' að gert þú hafir rangt.

* * *

Hvernig mun þá hegning varið?
Hér er spurning næsta brýn.
Öruggt verður ekki svarið,
of skammt hrekkur þekking mín.

Framför ef var innsta þráin,
enda takmark lífsins sjálfs,
mun þá ekki einmitt spáin
okkur svara — minnst til hálfs?

Það er ljóst að þar af fljóti
þroskatöf að rækja' ei dyggð,
rökin segja' að með því móti
muni farsæld nokkuð styggð.

Þung mun refsing — það má skilja —
þessi töf á efling manns;
víst mun andstætt æðsta vilja
að við brjótum lögmál hans.

En er það lögmál er ég þekki
algilt — hver má segja' um það?
„Metaskálar alvalds ekki
oss eru kunnar", skáldið kvað.

Enn ég spyr, hvort eitthvað gildi,
um er dæmt skal lífsins tafl,
að ég gott að vísu vildi,
viljann þó að brysti afl.

Svar að vísu veit ég eigi,
en vænti' að jákvætt muni það.
Og ekki kvíði eg þeim degi
er ég breyta skal um stað.

Að vita' hið rétta er mér annast;
eðlisrökin virðast sterk.
Um hegning okkar hygg ég sannast
að hún mun' okkar sjálfra verk.

Sn. J.

Bækur

Kalevala
Karl Ísfeld
íslenzkaði.

Endur fyrir löngu eignaðist ég alþýðlega Söngvabók, sem kennd var við Skandinavíu. Þar eru meðal annara finnsk lög við hendingar úr Kalevala. Ég hafði þá óumræðilega löngun til að finna lag við Sjómannasöng Jónasar: „Reisum tré svo renni að ósi rangajór, því langar stórum". — Ég fann strax að hér var í eðli sínu um hrynhendan hátt að ræða, þótt innrím og endarím vantaði, sem veldur hinu volduga fossfalli íslenzkrar hrynhendu. En lögin voru því miður lítilsvirði — litlu eða engu snjallari en rímnalögin íslenzku, enda kölluð **Ruhna**, sem bendir eitthvað í sömu áttina.

Þetta voru mín fyrstu kynni af Kalevala. Að vísu hafði ég lesið eitthvað um Elías Lönnrot, þann er safnaði þessum finnsku þjóðvísum og sneið þau og saumaði saman í einn heildar kvæðabálk, en þar við sat. Enda áttu Finnar engar skrásettar bókmenntir fyrir þann tíma á öðru máli en sænsku. Nú eiga þeir mörg ágæt ljóðskáld á báðum málunum. Og stærsta tónskáld Norðurlanda, að Grieg látnum, var Finninn Sibelius.

Og svo var það einn bjartan dag fyrir rúmu ári síðan, að ég átti erindi inn á skrifstofu Bókaútgáfu Menningarsjóðs í Reykjavík. Eftir stutt ánægjulegt viðtal var ég leiddur inn í bókahlöðuna og boðið að kjósa mér að gjöf hvaða bók eða bækur, er ég helzt girntist að eiga. Íslenzka þýðingin af Kalevaka lá þar á borði, var síðara bindið þá rétt nýkomið af pressunni. Þarna fékk ég bók, sem ég hafði aldrei áður séð, í snilldar þýðingu eftir skáld, er ég hafði aldrei heyrt nefndan á nafn. Hann hét Karl Ísfeld og dó á bezta aldri, sjö blaðsíðum áður en þýðingin var fullgjör.

Þessar bækur eru himnesk gjöf til prentara. Letrið er stórt og fallega skorið, myndskreytingin, ásamt upphafsstöfunum, í líkingu forns tréskurðar, pappírinn hvítur og hreinn og ekki of þykkur, bandið traust og vandað.

Ekki er að sjá úr hvoru málinu þýðingin er gjörð — sænsku eða finnsku, en bæði eru málin í rauninni móðurmál Finna. Þýðingin virðist afburða snjöll — íslenzkt rím og hrynjandi, sem að líkindum ekki er að finna í frumkvæðinu, sumt hrynhent og sumt með endarími eingöngu.

Að sjálfsögðu hafa þessi þjóðsagnakvæði misst einhvers í að frumleika við það að vera safnað og skrásett svo seint á tímum (um 1830) eftir að kristin og önnur seinni tíma áhrif höfðu blandazt inn í þau. En samt er nægilegt eftir aftan úr svörtustu forneskju til að gefa þeim hrollkenndan ófreskis blæ. Söguhetjurnar fæðast og vaxa í jörð og á eins og ormar, eða liggja í móðurkviði svo árum skiftir í hafinu, eins og hvalir. Þetta kastar nýju ljósi á sumar okkar fornaldarsögur, sem svo tíðrætt er um finngálkn, seið-

konur og galdramenn á Finnmörk og í Jötunheimum.

Aftast í síðara heftinu er all löng og greinagóð ritgjörð um Kalevala, uppruna þess, breytiþróun og björgun frá tortímingu, ásamt um íslenzku þýðinguna og höfund hennar, eftir Sigurð A. Magnússon, blaðamann og rithöfund. Hygg ég að hann fari með rétt mál, er hann segir, að þýðingin sé með meiri glæsibrag en frumkvæðið, eftir þeim smáklippum að dæma, er ég hefi séð á sænsku og ensku. Er það reyndar ekki að undra, því enginn nema Íslendingur kann að glíma við straumnið hrynhendunnar.

Ein málsgrein er þar þó nálægt niðurlagi greinarinnar, sem ekki má fara óátalið. Hún hljóðar svo:

„Bandaríska ljóðskáldið H. W. Longfellow hafði Kalevala að fyrirmynd, þegar hann reyndi að semja amerískt þjóðkvæði, Hiawatha, en þar brást honum bogalistin.“

Svona staðhæfingu á maður sízt von á frá merkum rithöfundi. Maður freistast til að halda, að hann hafi aldrei lesið Hiawatha, en farið eftir frásögn einhvers óhlutvands skriffinns. Þegar Longfellow var við nám á Norðurlöndum varð hann eflaust hrifinn af stíl og hrynjanda Kalevala ljóðanna og hugkvæmdist, að yrkja álíka sagnabálk útaf þjóðsögnum frumþjóða Vesturheims. Hefði víst fáum dottið til hugar að nefna það stælingu, ef annar háttur hefði verið notaður, því efnið var annarstaðar frá og ólíkt.

Nú á dögum hafa víst fæstir þolinmæði til að lesa löng söguljóð. En fyrir og um miðja síðustu öld var allt öðru máli að gegna. Menn gleyptu við söguljóðum Moore's, Scott's, Tennyson's og Tegners. Longfellow var þar heldur ekki neinn viðvaningur. Hiawatha, sem var hans annað eða þriðja söguljóð, öðlaðist strax þjóðarhylli. Stórkarlar Bandaríkjanna, Emerson, Hawthorne og O. W. Holmes, hrósuðu kvæðinu og voru allir sammála um, að enginn hefði túlkað betur eða á listrænni hátt söngva og sagnir Indíánanna en Longfellow gerði í Hiawatha. Merk tónskáld, svo sem Stoepel (nú að mestu vanræktur) og hálf enski blámaðurinn Coleridge Taylor, sömdu við Hiawatha hin ágætustu tónljóð, og heil leikhúskvöld voru tileinkuð kvæðinu. Á Englandi öðlaðist kvæðið álíka hylli.

Að vísu fylgir Longfellow fullnákvæmt stíl og orðalagi Kalevala, en að kalla það mislukkaða tilraun er álíka sanngjarnt og að segja, að Jónasi, Matthíasi, Stefáni frá Hvítadal og ótal fleirum hafa „brugðizt bogalistin“ að því að þeir „reyndu“ að yrkja sum sín beztu kvæði undir Liljulagi Eysteins munks. Annað er það sem sumir hneykslast á í Hiawatha og úir og grúir af í Kalevala, eru endurtekning sömu hugsunar og efnis með lítið eitt breyttu orðalagi og sé ég ekki betur en að það fari yfirleitt vel og gefi frá sögninni meiri þunga. Dæmi af handahófi úr Hiawatha:

„Handsomest of all the women —
in the land of handsome women“.

Og þetta gripið út úr Kalevala:

„Mælti þvínæst þessum orðum,
þessi orð af vörum mælti“.

Í mörgum fegurstu og skáldlegustu ritum biblíunnar er samskonar stíll algengur, og mundi víst enginn dirfast að telja það til lýta.

* * *

Þóroddur Guðmundsson:

frá Sandi

Sólmánuður

Ljóð

Þegar ungir skáldhneigðir menn fyrst fara að fella orð sín og hugsanir í stuðla, verða yrkisefnin að jafnaði það sem fyrir augu og eyru ber — fjöll og dalir, fossar og ár, sólskin og suðandi vindar. Með árum og vaxandi þroska og breyttu hugarfari víkkar sviðið — sýnirnar færast inn á við jafnframt, svo að stundum sjá blindir undrasýnir (Milton) og heyrnarlausir festa ódauðleg hrynjandi tónljóð á bókfell ungum og öldnum til undrunar (Bethoven).

Þetta er með vissu fjórða ljóðabók Þórodds. Hin fyrsta lýsir nokkurn veginn þroskuðu skáldi, svo á undan henni hafa hlotið að vera kynstur æskuljóða, eða ef eitthvert hefir slæðzt þar inn, þá hafa þau verið endurbætt. Svo rekur hver bókin aðra, og er þetta fjórða bókin; ber hún hið bjarta nafn Sólmánuður, sem ótvírætt bendir til þess, að enn er sól og sumar í huga skáldsins. Í einlægni talað finnst mér minnstu muna um ágæti þessara bóka — í þeim hefi ég hvergi fundið lélegt kvæði — en það er ekki laust við, að manni finnist viðhorfin hafi breytzt, innsýnin aukizt, hjartað hlýnað, hugarfarið mildazt, sem varð orsök til inngangshugleiðinganna hér í upphafi máls.

Eftir öllum sólarmerkjum að dæma virðist skáldið nú á miðju aldursskeiði; ber þess ekki sízt merki hið yndislega kvæði „Ég heyrði hörpuslátt“, sem lítur með tregablandinni undiröldu til liðinna ára, en um leið með fögnuði upp að „lífsins Ljósufjöllum“.

Þessi bók er af sömu stærð og hinar fyrri ljóðabækur höfundarins, en í henni eru engar þýðingar. Frágangur allur hinn snyrtilegasti og víst engar prentvillur.

* * *

Árni G. Eylands:

Brattahlíð

Kvæði

Þegar ég var síðast heima á Íslandi stakk vinur okkar, Árni G. Eylands, snotru kvæðakveri í vasa minn, því þriðja sem hann hefir látið frá sér fara. Bókin heitir Brattahlíð eftir sumarbústað hans við Þingvallavatn. Þangað átti ég heimboð, sem fórst fyrir sökum óvenjulegs lasleika. Árni býr nú lengst ársins með konu sinni úti í Noregi, en ekki er það mjög á að sjá í kvæðunum. Þau eru svo að segja öll um Ísland, íslenzkar sagnir og sögur og um áhugamál hans þar. Fjöldi kvæðanna er einkennilega kveðinn á snjöllu alþýðumáli. En í þeim er skrítilegur tvískinnungur, sem sjaldan ber á hjá öðrum skáldum. Hann er einbeittur framfaramaður, sem heimtar verklega sem andlega framför þjóðarinnar. En samt kennir allvíða undarlegs saknaðar þess, er fyrr var og horfið er úr lifnaðarháttum og viðhorfi fólks.

Bókin er prentuð í 150 tölusettum eintökum og því í fárra höndum, en

hún er góð viðbót við hin tvö fyrri ljóðakver höfundarins. Því miður hafa prófarkir ekki verið grandgæfilega lesnar.

* * *

Snæbjörn Jónsson:

Vörður og vinarkveðjur

Greinasafn

Í síðastliðinn mannsaldur hefir Snæbjörn Jónsson verið að skrifa og yrkja um alla skapaða hluti í jörð og á og það sem í himnunum býr. Hann lætur sér fátt óviðkomandi. Það mætti nærri segja, að hann sé rödd hrópandans — hann sé vandlætarinn, sem tekur sér nærri allt sem honum finnst aflaga fara með þjóð sinni. Eigi að síður er hann fundvís á það sem betur fer.

Það fer því ekki að ólíkindum, að í þessari tæplega 200 blaðsíðu bók séu um aðeins lítinn hluta að ræða af ritgerðum hans og erindum. Ekkert skal um valið sagt. Það ætti ekki að vera af verri endanum, þar sem höfundurinn sjálfur átti hlut að máli ásamt hinum ágæta fræðimanni Finni Sigmundssyni bókaverði. Samt þori ég að fullyrða, að margt jafnhátt hafi verið sniðgengið. En þesshháttar allt fer nú að vísu eftir smekknæmi og hugarfari hvers lesanda. Honum verður tíðrætt um bækur og bókaútgáfur og það smekkleysi og kæruleysi, sem þar á sér á tíðum stað, enda hefir hann jafnan til fyrirmyndar hið bezta í enskri bókagerð.

Sumar markverðustu greinarnar fjalla samt um önnur og dýpri efni, svo sem skáld og verk þeirra og áhrif á samtíðina, og að minnsta kosti ein beinlínis um sálræn efni, auk ívitnana í þá átt á öðrum stað. Enn önnur er um svipi og afturgöngur, og virðist höf. ekki efa, að slíkt geti átt sér stað.

Síðari og lítið eitt styttri hluti bókarinnar e r u æviminningar merkra manna. Gallinn á þesskonar greinum er oft sá, að þær hlaða oflofi á þann dána um skör fram — gera úr honum stærri og betri mann og stundum allt annan mann en þann er við þekktum. Mönnum finnst að gallarnir eigi að gleymast. En naumast þarf að taka það fram, að slíkt er ekki ráðvönd sagnfræði, þótt í góðu skyni sé gjörð. Hér virðist þó öllu í hóf stillt. Mikið hefði gildi og verðmæti bókarinnar aukizt, ef útgáfufélagið hefði séð sér fært, að láta myndir allra þessar dánu manna fylgja.

Skáldið Tómas Guðmundsson skrifar stuttan formála og getur þar hinnar fjölþættu bókmenntastarfsemi höfundarins — frumsamið mál og þýtt — auk útgáfu fjölda bóka eftir ólíkustu höfunda. Sjálfur skrifar Snæbjörn formála í ljóði fyrir hvorum kaflanum fyrir sig — báða vel kveðna og í samræmi við efni þeirra.

Að endingu verð ég að leyfa mér svolitla hótfindni. Á bls. 119 byrjar einkar falleg grein um dóttur Einars Benediktssonar, eða réttara sagt skáldskap hennar. Greinin er nefnd „Eikin og eplið“, sem bendir á hinn misskilda málshátt: „Sjaldan fellur eplið langt frá eikinni“. Eikin gefur af sér akarn, sem er hneta, en apaldrar (eplatré) bera epli. Reyndar verður Gröndal, sem vissi þó betur, sú skyssa á, að gera björkina að barrtré.

Ógát er það á bls. 67, að þýðandi vísunnar eftir Bólu-Hjálmar, dr. G. J. Gíslason, hafi komið fulltíða frá Íslandi og því ekki kunnað ensku. Hann var vel metinn læknir í Norður Dakota, ólst þar upp og fékk alla sína menntun á ensku. Enda ber vísan einmitt þess merki, að hann kunni ekki íslenzkt-skáldamál — hefir að líkindum aldrei lesið Snorra eða íslenzkar rímur, og því misskilið kenninguna „leturs lönd". Er þýðing Craigie's óneitanlega betri, þótt blómangan Hjálmars hverfi. G. J.

* * *

Gísli Jónsson, **Haugaeldar, Ritsafn,** Inngangur eftir dr. Stefán Einarsson, Bókaútgáfan Edda, Akureyri.

Þegar ritdómur þessi birtist, hefir höfundur ofangreinds verks fyllt áttunda ár hins níunda tugar. Þess vegna er það engin goðagá að nefna hann aldursforseta íslenzkra skálda og rithöfunda báðum megin hafs.

„Haugaeldar" er fjölskrúðugt ritgerðasafn. Fyrsti hlutinn fjallar um tónskáld, annar hluti um flest milli himins og jarðar, sá þriðji um samtíðarmenn lífs og liðna. Lokakaflinn hefir að geyma formálsorð bóka. Flestar ritgerðanna hafa áður birzt í blöðum og tímaritum nema upphafsritgerð þriðja þáttar og jafnframt lengsta greinin í bókinni, „Heiðarbúinn og ættmenn hans".

„Haugaeldar" er stór bók eða fjögur hundruð blaðsíður. Því fer þó fjarri, að höfundur hafi gerzt langorður, heldur eru skrif hans öll gagnorð, stílhrein og án allra endurtekninga. Heildareinkenni safnsins eru stíllipurð, sem kalla má næsta fágæta, vandvirkni og samúð með viðfangsefnum. Markmið höfundar er tvenns konar: að fræða lesendur og bregða upp fallegum myndum. Neikvæð gagnrýni á sér hvergi friðland í bókinni.

Undirrituðum er gjarnt að líta á Ritgerðasafn Gísla Jónssonar sem heimild um hann sjálfan og samtíð hans. Austfirzkur uppruni höfundar kemur víða fram, og öruggt sönnunargagn höfum við hér um það, að Austurland og raunar allt Ísland sleppa ekki tökum á niðjum sínum, þótt þeir dvelji langa ævi í miklum fjarska við æskustöðvar.

Veraldlegum auð var ekki til að dreifa á æskuheimili höfundar í Jökuldalsheiðinni. Ljóst er það þó, að ófáir geislar mennta og menningar smugu snemma um glugga og gættir á Háreksstöðum, og miklum mun hefir tungutak á því heimili verið íslenzkara en tíðkaðist meðal sumra löglærðra Hafnarstúdenta.

Þegar Gísli Jónsson sá dagsins ljós, var Ísland að þokast út úr miðöldunum og íslenzka þjóðin að vakna til meðvitundar um, að móðurmál sitt væri hvorki ill danska né bjöguð íslenzka með latneskri orðaskipan, heldur tunga Jónasar og þeirra manna, sem skrásettu sagnir um útilegumenn og drauga og aðrar þjóðlegar vættir. Þetta tungutak hlaut höfundur „Haugaelda" að erfðum, og ætla ég það mikla ofrausn að reyna að lagfæra það eða leiðrétta. Vænlegra mun reynast að lesa ritgerðir Gísla sem vandlegast og reyna að nema af þeim eftir föngum.

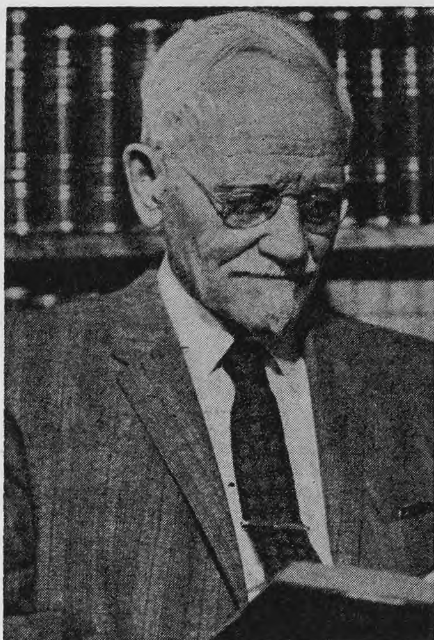
Gísli Jónsson brautskráðist frá Möðruvöllum skömmu fyrir síðustu

aldamót og er því einn hinna fáu núlifandi Möðruvellinga. Möðruvallaskóli skipar í mínum huga svipaðan sess og Bessastaðaskóli. Möðruvellingar voru synir hins uppvakta Íslands, eldheitir „upplýsingarmenn", sem biðu ekki boðanna um að uppfræða landslýðinn, en fóru sumir um landið þvert og endilangt boðandi fagnaðarerindi sitt. Þeir urðu bókmennta- og félagsmálafrömuðir og langlífir og mikilsvirtir í landinu.

Gísli Jónsson er ósvikinn Möðruvellingur, og Möðruvallaandann flutti hann með sér til Ameríku, og hefir hann æ síðan miðlað öðrum af þeirri auðlegð. Það er bjargföst sannfæring hans, að bókmenntir og fagrar listir séu mannbætandi, og þeirrar ættar eru verk hans öll, kvæði, ritgerðir, útgáfur bóka og margt annað. Allt þetta verður öruggur minnisvarði höfundar og eftirkomendum leiðarljós.

Tónskáldaþættirnir í fyrsta hluta „Haugaelda" eru með miklum ágætum. Þar er meðal annars að finna þá langbeztu ritgerð, sem samin hefir verið um Sveinbjörn Sveinbjörnsson, og ekki þykir mér sennilegt, að nokkur verði til þess að bæta þar um, því að þeir Gísli og Sveinbjörn voru nánir vinir um langt skeið. Fróðlegur þykir mér kaflinn um vestur-íslenzku tónskáldin, og í tónlistinni hafa Vestur-Íslendingar líklega skákað löndum sínum eystra, enda tækifærin til mennta í tónlist ólíkt fleiri og betri í henni Ameríku heldur en heima á Fróni.

Bókmenntaritgerðir annars þáttar eru merkilegar, ekki sízt fjörtíu ára gömul grein um Jónas Hall-

grímsson, sem á heima í úrvali greina um skáldið. Það er ekki eingungis, að Gísli gjörþekki verk Jónasar, heldur umgengst hann viðfangsefni sitt af kunnáttusemi hins lærða bókmenntafræðings með slíkum ágætum, að ekki verður á betra kosið.

„Fokdreifar úr Íslandsferð" er um heimsókn höfundar til æskustöðva eftir hálfrar aldar útivist. Þar kennir margra grasa og öll er frásögn höfundar yljuð ættjarðarást, sem fimmtíu ár hafa ekki megnað að slæva.

Lengsta ritgerð bókarinnar, „Heiðarbúinn" og ættmenn hans er sannorð og vönduð lýsing á æskuheimili höfundar og örlögum ættar hans. Grein þessi er einstök í sinni röð. Höfundur samdi hana, þegar hann var hálfníræður, og því má líta á hana, eins og raunar bókina í heild sinni, sem eitt merkilegt „document" um andlegt langlífi. **H.B.**

Helztu viðburðir

meðal Íslendinga vestan hafs 1963

RICHARD BECK tók saman

18. jan. — Í fjölmennri kveldveizlu, sem The Icelandic Canadian Club hafði efnt til, afhenti Stephen Juba, borgarstjóri í Winnipeg, fyrir hönd bæjarstjórnar, þeim Walter J. Lindal dómara og dr. P. H. T. Thorlakson heiðursskírteini („Community Service Awards") í viðurkenningarskyni fyrir störf þeirra í þágu borgarinnar og annarra opinberra málefna.

Jan. — Seinustu vikuna í þeim mánuði flutti Kanadíska ríkisútvarpið og sjónvarpið af segulbandi viðtöl við dr. Vilhjálm Stefánsson landkönnuð um rannsóknarferðir hans á Norðurslóðum, sem hann hafði átt við tvo sérfræðinga í Norðurheimskautsrannsóknum stuttu áður en hann lézt í ágúst 1962.

31. jan. — Kom út vönduð hátíðarútgáfa af **Lögbergi-Heimskringlu** í tilefni þess, að þ. 14. janúar voru 75 ár liðin frá því að **Lögberg** var stofnað. Síðan vestur-íslenzku vikublöðin sameinuðust, hefir frú Ingibjörg Jónsson haft ritstjórnina með höndum, en áður hafði maður hennar, Einar P. Jónsson skáld, verið ritstjóri **Lögbergs** áratugum saman.

9. febr. — Átti Eggert Grettir Eggertson verkfræðingur sextugsafmæli. Hann hefir tekið mikinn þátt í starfi ýmissa vestur-íslenzkra stofnana. um mörg ár átt sæti í stjórn Eimskipafélags Íslands, og komið við sögu rafmagnsmála á Íslandi.

18—20. febr. — Fertugasta og fjórða ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi haldið í Winnipeg við prýðisgóða aðsókn á fundum og samkomum. Séra Philip M. Pétursson var kjörinn forseti í stað dr. Richards Beck, er baðst undan endurkosningu eftir að hafa skipað forsetasessinn undanfarin sex ár. Stuttu síðar endurkaus stjórnarnefndin þá Gísla skáld Jónsson og Harald Bessason prófessor ritstjóra **Tímarits** félagsins. Heiðursfélagar Þjóðræknisfélagsins voru kjörnir þeir Dr. Hugh H. Saunderson, forseti fylkisháskólans í Manitoba, Sigurður Sigurgeirsson bankaritari, um langt skeið formaður Þjóðræknisfélagsins í Reykjavík, og Ólafur Hallsson sem átt hefir sæti í stjórnarnefnd Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi árum saman. Sérstakur gestur þingsins og aðalræðumaður var Sigurður Magnússon, upplýsingastjóri Loftleiða í Reykjavík.

Marz — Í síðustu viku þess mánaðar flutti dr. Sigurður Þórarinsson, kennari í jarðfræði við Háskóla Íslands og víðkunnur vísindamaður og rithöfundur í sinni fræðigrein, fyrirlestra á vegum jarðfræðideildar Manitobaháskóla, ennfremur erindi á samkomum þjóðræknisdeildanna „Fróns" í Winnipeg og „Esjunnar" í Arborg, Man.

8. apríl — Við almennar kosningar í Kanada voru tveir Íslendingar endurkosnir fulltrúar á sambandsþingið, þeir William Benedickson, þingmaður Kenora-Rainy River kjördæmisins í Ontario, í sjöunda sinn, og Eric Stefánson, þingmaður Selkirk kjördæmis, í þriðja sinn, báðir með drjúgum auknu afli atkvæða.

22. apríl — Efndi Icelandic Canadian Club til alþjóða lista- og hannyrðasýningar í samkomusal Fyrstu lútersku kirkju í Winnipeg, er fjölsótt var. Frú Geraldine Thorlakson stóð fyrir sýningunni.

27. apríl — Leo Johnson, Winnipeg, kosinn forseti „The Manitoba Curling Association", en hann er einn af fremstu afreksmönnum Kanada í þeirri íþróttagrein og hefir unnið fjölda verðlauna í samkeppni á því sviði.

Maí — Við vorprófin á Manitobaháskóla (Univ. of Manitoba) brautskráðist eftirfarandi námsfólk af íslenzkum ættum:

Master of Arts:

Kathryn Gail Oleson, B.A. 1961, B.A. Hon. 1962, Winnipeg.

Bachelor of Arts:

Daniel Murray Bjarnason, Brandon.
Herbert Garth Bjarnason, Gimli.
Kenneth Roy Davidson, Selkirk.
Elin Margaret Josephson, Glenboro.
Ruth Jensine Martinussen, Swan River.

Jón Timothy Samson, Winnipeg.
Marvin Halldór Sveistrup (í okt. 1962), Vogar.
Jo-Ann Helga Emily Stefánson, Lundar.

Bachelor of Science:

Helgi Herbert Albertson, Pine Falls.
David Hjálmar Bergman, Brandon.
Thorkell James Brandson, Winnipeg.
Janice Carolyne Ingimundson, Winnipeg.
Stefán Vern Júlíus Sólmundson, Charleswood, Man.

Bachelor of Social Work:

Frank Caldwell Johnson, Winnipeg.

Bachelor of Fine Arts:

Hjörtur Dale Ólafur Amundson, St. James, Man.

Doctor of Medicine:

Herman Magnús Johnson, B.Sc., Oak View, Man.

Bachelor of Science in Engineering:

Robert Solvin Sólmundson, Hecla, Man.

Bachelor of Agriculture:

Marvin Robert Borgfjord, Árborg.

Bachelor of Education:

John Herbert Arnason, B.Sc., St. James, Man.
Wilfred Leonard Arnason, B.S.A., Gimli.
Albert Frank Sigurdson, B.A., Selkirk.
Brian Douglas Thorkelson, B.Sc., Virden, Man.

Diploma in Agriculture:

Ólafur Bjarni Keith Halldórson, Hayland, Man.
Halldór John Johnson, Vogar, Man.

Certificate in Education:

Helgi Herbert Albertson, B.Sc., Pine Falls.
David Ellis Árnason, B.A., Gimli.
Carol Lynne Asgeirson, Winnipeg.
Dorothy Salome Backman, B.Sc. (okt. 1962), Lundar.
Rosemary Johnson, B.A., Winnipeg.
Lincoln Jorgen Péturson, B.Sc., St. James, Man.
William Dempsey Valgardson, B.A., Gimli.

Bachelor of Science in Home Economics:

Sheila Dawn Stinson (íslenzk í móðurætt), Elmwood, Man.

Maí — Um þær mundir skipaði Lester B. Pearson, forsætisráðherra Kanada, William Benedickson samabandsþingmann sem námumálaráðherra í ráðuneyti sínu.

3. maí — Árni G. Eggertson, Q.C., lögfræðingur í Winnipeg, endurkosinn í stjórnarnefnd Eimskipafélags Íslands á ársfundi félagsins í Reykjavík.

Maí — Blaðafrétt greinir frá því, að T. David Einarson hafi nýlega verið kjörinn félagi í allsherjarfélagsskap jarðeðlisfræðinga, „The Society of Exploration Geophysicists", en hann gegnir meiriháttar starfi í þeirri grein í Tripoli, Lybya. Hann er sonur þeirra Guðmundar O. (nú látinn) og Elínar Einarsson í Arborg, Man.

Maí — Tilkynnt, að National Research Council of Canada hafi veitt Oscar Thor Sigvaldason frá Arborg, Man., $2,400 námsstyrk til framhaldsnáms í verkfræði við Imperial College í London. (Um fyrri námsframa hans og foreldra, sjá „Helztu viðburði" hér í ritinu fyrir 1961).

14.—15. maí — Eftirfarandi stúdentar af íslenzkum ættum útskrifuðust af fylkis-háskólanum í Saskatchewan (Univ. of Saskatchewan):

Bachelor of Arts:

Stefanie Thordís Árnason (með háum heiðri), Sakatoon.
Richard Douglas Bell, Saskatoon.
Heather Gail Peterson (menntastig með heiðri í eðlisfræði), Saskatoon.

Bachelor of Civil Engineering:

Gerald William Runólfsson, Semans, Sask.

Master of Arts:

Morine Barbara Baldwinson, Regina.

24.—26. maí — Þrítugasta og níunda ársþing Bandalags íslenzkra lúterskra kvenna (The Lutheran Women's League of Manitoba, Icelandic) haldið í Argylebyggð, Manitoba. Miss Mattie Halldórson, Winnipeg, var kosin forseti.

2. júní — Luku eftirfarandi stúdentar af íslenzkum ættum námi á ríkisháskólanum í N.Dakota (Univ. of North Dakota):

Bachelor of Science Medical Technology:

Mary Beth Dínusson, Akra, N.Dak.

Bachelor of Science in Education and Bachelor's Diploma in Teaching:

Arthur Eldon Hillman, Akra, N.Dak.
Phyllis Kaye Magnússon, Hensel, N.Dak.

Bachelor of Science in General Industrial Engineering:

Burke Magnús Halldórson, Grand Forks, N.Dak.

Bachelor of Science in Business Administration:

Alfred Jerome Hall, Edinburgh, N.Dak.
John Gudmund Thorgrimsen (íslenzkur í föðurætt), Grand Forks, N.Dak.

Bachelor of Science in Nursing:

Sandra G. Halldórson, Grand Forks, N.Dak.

Bachelor of Laws:

Romaine Dolye Thorfinnson, Wahpeton, N.Dak.

Júní — Í lok skólaársins í byrjun þess mánaðar lét dr. Richard Beck prófessor af embætti sem forseti Hinnar erlendu tungumáladeildar ríkisháskólans í N.Dakota eftir 10 ár í því embætti, en heldur áfram óbreyttri háskólakennslu sinni í Norðurlandamálum og bókmenntum.

Júní — Kunnugt gert, að „The Social Research Council of Canada“ hafi veitt John Stephan Matthíasson fjárstyrk að upphæð $7,000 til rannsókna meðal Eskimóa að Pond Inlet á Baffin Island. Hann stundar nú framhaldsnám í mannfræði á Cornell University, og á sér að baki merkan námsferil. Hann er sonur Mrs. W. Kristjánsson í Winnipeg og fyrri manns hennar dr. M. J. Matthíasson, sem látinn er fyrir mörgum árum.

6. júní — Rúmlega 40 manna hópur flaug á vegum „The Icelandic Canadian Club“, frá Winnipeg um New York til Íslands, undir fararstjórn Walters J. Lindal dómara, og dvaldi þar um mánaðartíma.

Júní — Snemma í þeim mánuði flaug stór hópur Vestur-Íslendinga til Íslands til að taka að sér atvinnu þar, og hafði séra Robert Jack haft með höndum ráðningu þessa fólks fyrir hönd atvinnuveitenda. Var hér um nýmæli að ræða í samskiptum Íslendinga yfir hafið.

11. júní — Hélt Guttormur J. Guttormsson, skáld að Víðivöllum í Nýja Íslandi, til Íslands í boði flugfélagsins „Loftleiðir“, Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi og nokkurra velunnara vestan hafsins, og dvaldi heima á ættjörðinni fram eftir sumrinu. Þótti hann mikill aufúsugestur og var margvíslegur sómi sýndur.

13. júní — Flaug 110 manna hópur frá Vancouver til Reykjavíkur, á vegum þjóðræknisdeildarinnar „Ströndin“, og voru fararstjórar þeir Snorri Gunnarsson, forseti deildarinnar, og Sigurbjörn Sigurdson söngstjóri. Var hér um sögulega ferð að ræða, þar sem flogið var yfir norðurhvel jarðar beint til Reykjavíkur.

17. júní — Walter J. Lindal dómari flytur kveðjur frá Vestur-Íslendingum á lýðveldishátíðinni í Reykjavík. Um þær mundir flutti hann og opinberan fyrirlestur við Háskóla Íslands. Þann dag eða um þær mundir var lýðveldisdagur Íslands haldinn hátðlegur með samkomum á mörgum stöðum meðal Íslendinga vestan hafs. Á sjálfan lýðveldisdaginn hélt þjóðræknisdeildin „Báran“ að Mountain samtímis hátíðlegt 25 ára afmæli deildarinnar með fjölþættri skemmtiskrá. Aðalræðumaður var dr. Richard Beck, fyrrv. forseti Þjóðræknisfélagsins og ræðismaður Íslands í N. Dakota, en Guðmundur J. Jónasson, um langt skeið forseti deildarinnar, hafði samkomustjórn með höndum.

23. júní — Lét séra Sveinbjörn S. Ólafsson, í Little Falls, Minnesota, af embætti eftir 32 ára prestsþjónustu hjá Methodistakirkju Bandaríkjanna á ýmsum stöðum í Minnesota. Hefir hann verið vinsæll og velmetinn í prestsstarfinu.

Júní—júlí — Um þau mánaðamót lögðu þau dr. Valdimar J. Eylands og frú Lilja Eylands af stað til Íslands í boði Þjóðkirkjunnar íslenzku, til þess að vera viðstödd vígslu Skálholtskirkju þ. 21. júlí. Tók dr. Valdimar þátt í þeirri sögulegu athöfn, en að kirkjuvígslunni afstaðinni ferðuðust þau hjónin til Rómaborgar og víðar á þeim slóðum.

2. júlí — Varð Kári Vilhelm Jóhannson, forstjóri í Winnipeg, sextugur. Hefir hann tekið mikinn og góðan þátt í vestur-íslenzkum kirkjumálum og öðrum félagsmálum.

4. júlí — Sæmdi forseti Íslands, herra Ásgeir Ásgeirsson, dr. Watson Kirkconnell, forseta Acadia University, in Wolfville, Nova Scotia, stórriddarakrossi Fálkaorðunnar, og John F. Sigurdson, ræðismann Íslands í Vancouver, B.C., riddarakrossi orðunnar. Um sömu

mundir sæmdi forseti einnig þá Walter J. Lindal dómara og E. Gretti Eggertson verkfræðing í Winnipeg stórriddarakrossi Fálkaorðunnar.

10. júlí — Tilkynnt, að sambandsstjórn Kanada hafi skipað Benjamín G. Sivertz landstjóra („Commissioner") fyrir Norðursvæði landsins („Northwest Territories"), en hann hefir áður lengi verið framkvæmdastjóri þeirrar stjórnardeildar, er um þau mál fjalla. Hann er fæddur og alinn upp í Victoria, B.C., sonur þeirra Kristjáns Sivertz og konu hans, er þar bjuggu um langt skeið, nú bæði látin.

11. júlí — Átti Freeman M. Einarson, bóndi og fyrrv. ríkisþingmaður að Mountain, N.Dak., 75 ára afmæli. Hann hefir komið með mörgum hætti og farsællega við sögu byggðar sinnar og átti samfleytt 16 ár sæti á ríkisþinginu í Norður-Dakota.

21. júlí — Biskupinn yfir Íslandi, herra Sigurbjörn Einarsson, tilkynnir, að borizt hafi fyrsta gjöfin — að upphæð 20 þúsund krónur — til lýðháskólans, sem kirkjan ætlar að reisa í Skálholti, frá þeim hjónunum Guðrúnu Grímsdóttur og Ágústi Eyjólfssyni í Winnipeg. Guðrún er fædd og uppalin í Skálholti, dóttir Gríms Eiríkssonar og Guðrúnar Eyjólfsdóttur, er þar bjuggu.

28. júlí — Haldinn árlegur Íslendingadagur við Friðarbogann í Blaine, Wash.

5. ágúst — Sjötugasti og fjórði Íslendingadagur haldinn að Gimli, Man.

9.. ágúst — Mervin Johnson, fyrrum sambandsþingmaður Kindersley kjördæmisins í Saskatchewan, kosinn forseti New Democratic þingflokksins á þingi hans í Regina, Sask.

10. ágúst — Brautskráðist George Myron Benjamínson, Edinburg, N.Dak., af ríkisháskólanum í N.Dakota, og hlaut menntastigið „Bachelor of Science in Education and Bachelor's Diploma in Teaching".

20. ágúst — Lauk George Hanson, sem búsettur er í Chicago, Ill., meistaraprófi í bókavörzlufræðum („Master of Arts in Library Science") á Chicagoháskóla (Univ. of Chicago). Fjallaði meistararitgerð hans um sögu Landsbókasafns Íslands („The History of The National Library of Iceland During the Twentieth Century"). Hafði hann viðað að sér efni í hana árið 1961—1962, er hann var kennari á Keflavíkurflugvelli.

18. sept. — Hélt hinn víðfrægi íslenzki píanóleikari Rögnvaldur Sigurjónsson opinbera hljómleika í Winnipeg á vegum Þjóðræknisfélagsins við góða aðsókn og frábærar undirtektir áheyrenda. Sambærilegum viðtökum átti hann að fagna síðar á hljómleikum sínum í Vancouver, B.C., Seattle, Wash., og Washington, D.C.

24. sept. — Paul Sveinbjörn Johnson lögfræðingur, vararæðismaður Íslands í Chicago, sæmdur riddarakrossi Fálkaorðunnar. Dr. Árni Helgason, ræðismaður Íslands í Chicago, afhenti heiðursmerkið fyrir hönd forseta Íslands. Hinn nýi orðuhafi er sonur dr. Sveinbjörns heit. Johnson, fyrrum dómsmálaráðherra og hæstaréttardómara í N.Dakota, er einnig var síðar lögfræðilegur ráðunautur ríkisháskólans í Illinois (Univ. of Illinois.

30. sept. — Þrítugasta og sjöunda ársþing Kvennasambands Unitara haldið í Winnipeg.

Sept. — Blaðafregn skýrir frá því að ákveðið hafi verið að nefna byggingu þá á fylkisháskólanum í Saskatchewan (Univ. of Sasktchewan), þar sem öll kennsla í efnafræði fer fram, „The Thorvaldson Building", til heiðurs dr. Thorbergi Thorvaldson og í viðurkenningar skyni fyrir mikilvæg störf hans sem háskólakennara í efnafræði og víðtækar rannsóknir hans í þeirri fræðigrein, en fyrir þær hefir honum verið margvíslegur sómi sýndur.

Sept. — Um þær mundir lauk Gerald Björnson, frá Old Kildonan, Man., prófi á The Institute of Chartered Accountants sem löggiltur endurskoðandi (C.A.).

15. okt. — Í tilefni af 85 ára afmæli landnáms Íslendinga í Norður-Dakota á undanförnu sumri flutti Ríkisútvarpið íslenzka erindi um sögu landnámsins, sem dr. Richard Beck hafði talað á segulband fyrir það tækifæri.

17. okt. — Fyrsti lúterski söfnuður í Winnipeg heiðraði þau dr. Valdimar J. Eylands og frú Lilju með fjölmennri og virðulegri kvöldsamkomu í kirkjunni í tilefni þess, að hann hefir á þessu ári þjónað söfnuðinum í aldarfjórðung.

24. okt. — Átti frú Jakobína Johnson, hin góðkunna skáldkona í Seattle, Wash., áttatíu ára afmæli, og var þess minnzt með mörgum hætti. Meðal annars var hún heiðruð í afmælisveizlum í Seattle og Vancouver, B.C.

25. okt. — Lauk Thomas Eric Stefánson, frá Gimli, Man., prófi sem löggiltur endurskoðandi (C.A.) á United College í Winnipeg.

Okt. — Dr. Arnold W. Holm, Winnipeg, kjörinn félagi („Afiliate Fellow") læknafélagsins „The American Academy of Pediatrics", og hlaut þannig viðurkenningu þess sem sérfræðingur í barnalækningum. Hann er sonur þeirra hjóna Sigurðar og Sigríðar Holm að Lundar, Man.

Nóv. — Í fyrstu viku þess mánaðar flutti dr. phil. Halldór Halldórsson, prófessor í íslenzkri málfræði við Háskóla Íslands, fyrirlestra á háskólunum í Norður-Dakota og Manitoba, en hafði áður um tveggja mánaða skeið verið á ferðalagi um Bandaríkin í boði Utanríkisráðuneytis þeirra, og flutt fyrirlestra á fjöldamörgum háskólum þar í landi. Í för með honum var kona hans, frú Sigríður Guðmundsdóttir.

Nóv. — Í þeim mánuði var Skafti J. Borgford, verkfræðingur og húsabyggingameistari í Winnipeg, kosinn forseti samvinnu-húsabyggingarfélagsins „Cooperative Housing Association of Manitoba". Hann á einnig sæti í framkvæmdanefnd hins fjölmenna félagsskapar „Cooperative Credit Society of Manitoba" og í stjórn fleiri félaga. Hann er sonur þeirra hjóna Thorsteins byggingarmeistara og Guðrúnar Borgford, nú bæði látin.

16. nóv. — Tuttugu ára afmælis þjóðræknisdeildarinnar „Gimli" að Gimli, Man., minnzt með fjölþættri og fjölmennri samkomu, þar sem saman fóru margháttaður söngur, hljómlist og ræðuhöld. Frank Olson, skólastjóri að Gimli og forseti deildarinnar, stýrði samkomunni, en aðalræðuna flutti dr. Kjartan I . Johnson, frá Pine Falls, Man., fyrsti forseti deildarinnar. Kveðjur og ávörp fluttu Grettir L. Johannson ræðismaður, frú Ingibjörg Jónsson ritstjóri, er verið hafði í hópi þeirra, er áttu hlut að stofnun deildarinnar, séra Philip M. Pétursson, forseti Þjóðræknisfélagsins, og Gunnar Sæmundsson, forseti deildarinnar „Esjan" í Árborg.

21. nóv. — Varð Guttormur J. Guttormsson, skáldabóndi að Víðivöllum við Íslendingafljót í Nýja Íslandi, hálf-níræður, og var þeirra merku tímamóta í ævi hans og rithöfundarferil minnzt fagurlega að verðleikum austan hafs og vestan.

26. nóv. — Átti Thor Thors, ambassador Íslands í Bandaríkjunum og Kanada, sextugsafmæli. Auk víðtækra og mikilvægra starfa sinna í þágu Íslands á erlendum vettvangi, hefir hann komið mikið og farsællega við félagsmál Íslendinga í Vesturheimi. Var hann einnig með mörgum hætti minnzt með þökk og virðingu á afmælinu. Meðal annars afhenti Grettir L. Johannson ræðismaður ambassadornum skrautritað ávarp undirritað af öllum ræðismönnum Íslands í umdæmi hans í Norður- og Suður-Ameríku og af forsetum íslenzkra félaga í Vesturheimi.

28. nóv. — Átti Grettir L. Johannson, ræðismaður Íslands í Vesturfylkjum Kanada, 25 ára starfsafmæli, og er hann aldursforseti íslenzkra ræðismanna. Hefir hann, samhliða ræðismannsstarfinu, tekið margháttaðan þátt í vestur-íslenzkum félagsmálum.

Des. — Dufferin Roblin, forsætisráðherra Manitoba, skipaði dr. George Johnson menntamálaráðherra í ráðuneyti sínu, en hann hafði síðan 1958 verið heilbrigðismálaráðherra, og framan af ráðherratíð sinni einnig haft velferðarmálin með höndum.

GUTTORMUR J. GUTTORMSSON:

Know Thyself

Translated by Vilhjálmur Bjarnar

Guttormur J. Guttormsson (1878-) is one of a small number of Canadian-Icelandic writers in the language of their fathers who were born on this side of the Atlantic, his birthplace being Riverton, Manitoba. Largely a self-educated man, he has successfully combined writing with farming as did the giant among Canadian - Icelandic writers and poets, Stephan G. Stephansson (1853-1927). Like Stephansson, too, Guttormsson is primarily a poet, with six volumes of poetry to his credit: *Jón Austfirðingur* (Jonh of the Eastfjords, 1909), *Bóndadóttir* (Farmer's Daughter, 1910), *Gaman og alvara* (Jest and Earnest, 1930), *Hunangsflugur* (Honeybees, 1944)— these were later published in a one-volume edition entitled *Kvæðasafn* (Collection of Poems, 1947) — and *Kanadaþistill*, (Canadian Thistle 1958).

In contrast to Stephansson, who has left us no dramatic works, Guttormsson has written a number of short plays, ten of which appeared in 1930 in a volume entitled *Tíu leikrit* (Ten Plays). Since then, he has published two more plays — "Byltingin" (The Revolution) and "Líkblæjan" (The Shroud)—in the periodical *Óðinn* (1935-36), where the others plays previous had also found space.

Rejecting a naturalistic approach to dramatic creation, Guttormsson sees the play as the proper medium for symbolic expression of the reality which he perceives under the illusory surface of earthly things. His plays as a rule wrestle with social or philosophical problems and contain some message, which in case of the first-mentioned tends to take the form of social satire.

Among the social satire plays the following may be noted: "Hinir höltu" (The Lame Ones), "Spegillinn" (The Mirror), "The Revolution," and Ódauðleiki" (Immortality).

The philosophical plays — such as "Skugginn" (The Shadow), "Upprisan" (The Resurrection), "Hringurinn" (The Circle), and "The Shroud" — deal with the themes of life and death, of love and hate, of man faced with his destiny, of youth versus age. The motif of unity with dual aspect recurs in these plays and receives even greater emphasis in "Þekktu sjálfan þig," the play here presented in English translation.

The dual unity of life-death, dream-reality, and happiness-unhappiness is the main theme of the play, with particular stress on man's pursuit of happiness. Man's personality is considered dual also, and the thesis of the play is that the secret of happiness lies in knowing one-

self; that is, in the realization of one's dual nature as part earth, part heaven. In that self-realization, the play also seems to say, is to be found harmony between spirit and body.

To express the duality of existence, the author uses structural symbolism. Thus the first act takes place in a vegetable garden, which represents the limitations and hopelessness of merely physical life. In contrast, the second act it set in an orchard, where are found potentialities for unlimited development and the freedom of the spirit: when there, the searcher for happiness, Worm, who in the vegetable garden is a lame, one-eyed slave, is sound and free. The final scene of the third act, which takes place in the summer home of Worm's master, Ant, in the woods off the vegetable garden, reveals, however, that the two "gardens" are in reality one and the same. For, as Firefly's light flashes on and off outside, the spectator sees, through the open door of the summer home, first the vegetable garden; the next instant, the orchard; and finally, Worm standing outside the door looking at his own lifeless body within. Thus, although the play holds out a hope for the possibility of self-realization while in the body, only in the moment of death does Worm fully understand his dual nature and become united with his soul's true love, Firefly.[1]

1. For additional information about Guttormsson's life and works the reader is referred to Stefán Einarsson, **History of Icelandic Prose Writers, 1800-1940 (Islandica, XXXII—XXXIII;** Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1948), pp. 244-245, on which the remarks above in part are based. — Translator.

CHARACTERS:

WORM
BUTTERFLY
FIREFLY
ANT

ACT I

A vegetable garden; plants in many rows A tall pine forest on each side. Upstage left a waterfall, its roar audible, descends between cliffs. In the pine forest to the right of the waterfall is seen the gable of a low but stately summer home of logs; on the gable a door, a large window to the right of it Evening; darkness is falling.

Worm, in grey overalls, is hoeing plants. *Firefly,* wearing a yellow silk dress, is sitting on a stone to the left.

Firefly: To know what is happiness, one would have to be able to anticipate all changes in oneself, for one's happiness is one's condition at a given moment. What is happiness today may be unhappiness tomorrow. To anticipate how any given incident would change one's condition, one would have to know oneself. Therefore happiness would seem most likely to be found where there is need for the greatest possible number of one's qualities or talents.

Worm (puts down the hoe): The first prerequisite for seeking happiness is freedom. I don't know whether I possess few talents or many. I am certain, however, that those who make themselves conspicuous and hoe vegetables are in bondage.

Firefly: A new environment and new undertaking call forth previously unknown talents.

Worm: Yes—that is why I have made up my mind to run away tonight. I am waiting for the dark. The way toward the light leads through darkness. I long for the freedom on the other side of the border.

Firefly (jumps to her feet): But, Worm, the waterfall is on the border, and the bridge over the waterfall is narrow—the blacker the darkness, the narrower the bridge. Remember that you are lame and one-eyed.

Worm: I know I can't flee all by myself.

Firefly (calmer, in a low and tender voice): I wouldn't stray off the bridge if you were with me. I should have to be careful so I could protect you.

Worm: But I can't let you guide me, Firefly.

Firefly (starts; silent for a moment): You are rejecting that which you want; you want me to guide you, but you don't know it.

Worm: Your words are large in the fog.

Firefly: In his innermost being, everybody desires whatever he needs for his happiness. You need me to guide you. I am not meant to guide those who don't need my guidance. I know that I was given light for no other purpose than to illumine the way for those who need light.

Worm: I am waiting for my sweetheart.

Silence.

Firefly: You are waiting against your will. You are waiting for a companion whom you don't want.

Worm: It is Butterfly who is going with me.

Firefly (silent for a moment): Suppose she were to lead you off the bridge.

Worm: I would rather die with her than live without her.

Firefly: Your love for her will last only as long as she is young and beautiful outwardly. It is the kind of love which Providence employs to unite two different human beings for the sake of propagating the species; their own wills are disregarded. Your soul doesn't love Butterfly. The soul's love is the only love which lasts beyond death and the grave.

Worm: I admit that I would rather be in love with you; yet it is Butterfly I love, not you.

Firefly (joyously): Now you know what you want.

Worm: It is possible that, because of your influence, this is not my true will.

Firefly: It is your true will, for the will is selfish. The will is always, always selfish. Even those who make the greatest sacrifices for others do so for their own sake, for they want to feel good, knowing that self-sacrifice and good deeds create a sense of bliss and peace of mind. Those who value their souls, willingly undergo physical suffering to secure happiness for their souls.

Worm: Since I am so divided against

myself that my human nature keeps me from doing what I want, isn't there reason to believe that I shall be able to live a truly integrated life—the life of the spirit alone—only after the soul has departed the body?

Firefly: It is much more urgent for you to ascertain whether you can't live in spiritual and physical harmony. I know you desire to change so that you can be happy, but the will is weaker than weakness itself. The only lasting change is the one which is not subject to your will, because such a change is consistent with yourself.

Worm: But involuntary changes are engendered by influences from without.

Firefly: Yes, imagine that Butterfly refused to go with you, left you, and took up with Ant, your master and enemy.

Worm: I can't imagine anything so preposterous.

Firefly: What would you do in the event it happened?

Worm: I should turn my back on her, despise her, thrust her out of my mind, and kneel before you.

Firefly: You don't know how you would react. Perhaps you would do what you least expected, something you thought you couldn't do or didn't have in you. Circumstances produce from the secret place which man is, various unexpected and unknown reactions, just as new undertakings call forth previously unkown talents.

Worm: Hush! Hush! There come Ant and Butterfly. (Points to the right.) And good God help me—they are walking hand in hand.

Firefly: The type of love you have for her she can of course find in others. Why should she make any sacrifices for the sake of your love? In many ways, Ant surpasses you: he has a strong and sound body; besides, he is your master. Butterfly is swayed by such considerations.

Worm: She is obviously not going to keep her promise to accompany me.

Firefly: Don't kneel now, but come quickly; I will go with you. (Goes out to the left.)

Worm: Yes. (Follows her hesitatingly.) No— (Stpos; looks back; takes the hoe and begins hoeing.)

Ant and *Butterfly* enter from the right; he is wearing dark-brown, tight-fitting clothes; she, a grey dress with dark-red trimming.

Ant: It could be said that I own every bone in Worm's body; I have kept him alive and have had him with me since he was young.

Butterfly: You have kept him in bondage and used force against him.

Ant: It goes by an entirely different name.

Butterfly: A pretty name that has an ugly meaning.

Ant: The civilization of the ants wouldn't be considered the greatest in the world if we hadn't made others subject to us and if we hadn't known how to use power and the law of the fist.

Butterfly: Power over the lowly is never lofty.

Ant: All power is power over slaves.

Butterfly: You made Worm lame and blinded him in one eye.

Ant: This we call claiming the oath of allegiance by force. Allegiance consists in not pursuing happiness.

Butterfly: In spite of everything, Worm could get across the border if somebody went with him.

Ant (starts): It never occurred to me that anybody might do that.—Why are you so concerned about Worm?

Butterfly: Oh, I am not concerned about him.

Ant: Come to think of it, I have seen you kiss each other.

Butterfly: You are lying; I have never kissed him.

Ant: Being in love with anybody in his position is blindness. You certainly have a chance for something better.

Butterfly: I should be pleased to know what that might be.

Ant: Then come with me into my house.

Butterfly: How can you imagine I'll do a thing like that?

Ant: We can be there all by ourselves.

Butterfly (moves back): Stop!

Ant: I will give you the wealth of the poor.

Butterfly: I don't want it.

Ant (laughs): When in the hands of others, it is the greatest wealth there is.—And I will give you a diamond ring iridescent with all the colors of the rainbow like the stars one sees at receiving a blow in the eye. And I will give you a necklace of pearls resembling tears which might have fallen in large drops and frozen on the breast. And I will give you an armlet that looks like golden blood flowing from the brachial artery.

Butterfly: I won't accept any of these things.

Ant: But you will consent to seeing them.

Butterfly: I won't go with you into your house.

Ant: Maybe not. (They exit to the right.)

Firefly enters from the left.

Firefly: You can't be undecided any longer. Now you can go without any reservations.

Worm (puts down the hoe): Never have I needed Butterfly more desperately than now—

Firefly: You are pained more at being worsted by Ant than at losing Butterfly.

Worm: All the same I feel as if happiness would lie in having your guidance. Happiness may even consist in not being aware of unhappiness. Although I don't seek to escape unhappiness but on the contrary wait for it, I do want to find happiness. I don't look for happiness where it can be expected, but rather where unhappiness is unavoidable. Just like those who commit crimes against their wills, knowing that doing so will result in their unhappiness, so I am drawn, as in a dream and as if by magic power, to unhappiness. At bottom, unhappiness is circumstances that cause a man to do wrong, intentionally or

unintentionally, or to leave undone what is right.

Firefly: Can't you accept my guidance—not for your sake, but for mine?

Worm: Where one is not free, one can't make any sacrafices. Perhaps a new environment would call forth a spirit of self-sacrifice.

Firefly: But you want to do everything within your power to be emancipated.

Worm: "The good that I would I I do not."

Firefly exits to the left. *Worm* grows pensive; starts when *Ant* opens the door of the house. *Ant* and *Butterfly* disappear into the house; the door is slammed shut. *Worm* looks a long time at the closed door; throws himself face down into the earth. By now it is fully dark. A light goes on in the window of the house.

CURTAIN

ACT II

An orange grove; reddish yellow fruit clusters hanging on dark-green boughs. The roar of the waterfall is heard in the distance. It is evening; darkness is falling.

Worm, wearing white, prosperous-looking summer clothes, lies sleeping at the roots of one of the trees.

Butterfly enters from the right; shakes the tree. An orange drops down on *Worm's* chest; he awakens.

Butterfly (takes up the orange; begins to eat it): You have been sleeping since this morning.

Worm: Yes, I have slept soundly. But what is this? (Rises.) I see that all of a sudden I am across the border. How did I get here, since you broke your promise to go with me, and took up with Ant, my master and enemy, who made me lame and blinded me in one eye?

Butterfly: That is quite a dream you have had.

Worm: Has it been only a dream?

Butterfly: Walk around and look about you; see whether Ant has made you lame and blinded you.

Worm (walks; looks about): I am not lame; I see with both my eyes. Then all that I thought took place in the vegetable garden has been a dream.

Butterfly: You must be satisfied now, for your wishes have come true; you have found everything you searched for.

Worm: Yes, I have found it, only to realize that this is not what I was searching for.

Butterfly: You are here in an exquisite orchard, where fruits are hanging on the branches of the trees and where everything is free.

Worm: This orchard is like a snow-covered graveyard, horrible in the dim light of a half-moon wading through the clouds.

Butterfly: You are here with your Butterfly, who loves you.

Worm: Your love is as unsatisfactory here in the orchard as Firefly's was in the vegetable garden.

Butterfly: Remember, Worm, that we have promised to be faithful to each other as long as we live.

Worm: You let Ant entice you away from me and lure you into his house—

Butterfly: In other people's dreams we do so many things of which we are innocent.

Worm: I wronged myself and Firefly in rejecting her guidance. It makes no difference whether we did wrong waking or dreaming, since the result is that this garden is like an orchard after the Fall.

Butterfly: If I did wrong in your dream, I did so unintentionally and unwittingly, and am therefore innocent. When dreaming, you are innocent of what you have done wrong while waking. When you wake up, you are innocent of any wrongdoing committed while dreaming. There is reason to bebelieve that you are without guilt when you awake to the life beyond, and that there is no sin. Or it may be that sin pertains to the body alone and will die with it, and that the soul has always been guiltless and will so part from the body—

Worm: Unless actions in a dream are as real as actions in a state of wakefulness; unless life after death is as real as the present life; and unless man is not one but two persons at once, each in his own world and each responsible for the actions of the other.

Firefly enters from the left. *Butterfly* starts. *Worm* and *Firefly* look at each other in silence, beside themselves with joy.

Firefly: Now you will never leave me.

Worm: No, never, never! All at once this orchard is Paradise.

Firefly: Its merit does not lie in the nutritiousness of its fruits but rather in the fact that its fruits are fragrant and capable of becoming lovely in the sunshine, and that nightingales come into the forest. What you see around us has potentialities for something higher, and that which is higher has potentialities for something higher still, and so on.

The nightingales have begun singing. It is completely dark. *Firefly* lifts the hem of her mantle to both sides so that it resembles wings. Her dress starts to glow with a golden red light. This causes *Butterfly's* dress to scintillate as if studded with iridescent gems; the oranges on the trees become flaming fireballs; and the reflection on the dew glitters like molten gold poured over mercury. As *Firefly* lets her hem down, everything turns dark and disappears. This she does at regular intervals—it is alternately light and dark—while to the song of the nightingales she performs a dance resembling flight. After a while the nightingales grow still. *Firefly* stops, holding up the hem of her mantle so that the radiance remains.

Worm: You dance the dance of light and darkness.

Firefly: It is the dance of bliss and pain—of love.

Worm: God be praised that I only dreamed that I refused your guidance.

Firefly: It was real.

Worm: But why is Butterfly here?

Firefly: You said you were going to

Worm (sad): Was everything that happened in the vegetable garden real?

Firefly: All of it was.

Worm: Then I must be dreaming that I am not lame, with full sight, in an orchard with you.

Firefly: It is real.

Worm (beside himself with joy): Firefly, now I have found happiness. —But how did I get here, since nobody came with me?

Firefly: You fell asleep in the vegetable garden and in the same moment woke up in the orchard. You are said to be asleep in the vegetable garden when you are awake here. thrust her out of your mind. You haven't done so; that is why she is here.

Worm: She doesn't belong here; she isn't wanted here. What made her he attractive to me in the vegetable garden doesn't affect me here in the orchard. In my mind she is incorporeal, yet not spiritual in nature, no doubt because she is all wrapped up in the vegetable garden and doesn't even have her mind here.

Firefly: That is how most of our daily associates are. To the extent that they are in our minds they are with us, but as for them they keep their minds and whole beings elsewhere.

Worm: Just as in a dream.

Firefly: In your eyes people are what you think they are, not what they really are.

Worm: Then there is no difference between dream and reality—

Butterfly: When I said that everything that happened in the vegetable garden was a dream, I lied unintentionally and unwittingly. Most of the wrong that people do is beyond their control. Nevertheless, if they see a chance for making amends for such wrongs, they feel as responsible for them as for acts which are within their control —just as they feel obligated to correct a misstatement when they ascertain the truth. It makes no difference, as far as their conscience is concerned,, whether they do wrong intentionally or untentionally. If in some paradise they are kept from making amends for transgressions for which they know they could atone somewhere else, that paradise is not a place of bliss for them but a place of torment. But a place of bliss is one where, even though it may be a place of torment, they can expiate their transgressions. (Starts walking; stops in front of *Worm*.) Worm, you can't experience any happiness as long as you know that I am unhappy. And I shall be unhappy as long as I can't make amends for the wrong I did to you.

Worm: I certainly must remove anything which casts a shadow over your happiness.

Butterfly: To do so, you must return to the vegetable garden.

Firefly: Worm, you can't get to the vegetable garden unless you fall asleep here and wake up there—you are said to be asleep here when you are awake there—but you can't be sure that you will wake there to consciousness of yourself here. You can't get to the vegetable garden

without turning lame, losing sight in one eye, and becoming a slave. Should you die in the vegetable garden, and if your death should prove to be my death, you will have sacrificed both our lives for Butterfly.

Worm: Yes, to give her a chance to make amends for her transgressions.
Firefly: Transgressions that affected you.

Worm: The more I sacrifice, the greater my good deed.

Firefly: Your selfishness lies in your wanting to find out how unselfish and self-sacrificing you are. But you would display a spirit of self-sacrifice, or what would be worthy of the name, if you were to sacrifice your own happiness by staying here and letting the wrong which Butterfly did to you remain unatoned for, knowing that precisely by so doing you would bring unhappiness down on her? Happiness is often sacrificed for one moment's bliss and pain. Remember that as you save Butterfly, you will place me in jeopardy.
Worm: Since losing you would be unberable, to save you would not be as good a deed as saving Butterfly.

As soon as *Worm* has spoken, *Firefly* drops the hem of her mantle; total darkness returns. A short while later *Firefly's* light flashes a few times stage left, revealing that *Butterfly* has disappeared and that *Worm* is lying at the roots of the same tree as before. Then total darkness returns once more.

Firefly's Voice (in the darkness): Now Worm has fallen asleep here and awakened in the vegetable garden. If he had awaked there to consciousness of himself in the orchard, he would be awake here.

CURTAIN

ACT III

A bedroom in the summer home; a door upstage; a large window to the left of the door; evidently the same gable as the one seen on the house in *Act I;* pictures of beautiful women on the walls; sumptuous furnishings. Evening; it is quite dark. The sound of the waterfall is heard faintly, but clearly every time the door is opened. *Worm,* his face and hands dirty, his shirt spotted with earth, is lying in a snow-white bed in the middle of the room; the head of the bed against the side wall stage left. *Butterfly,* holding a crystal bowl and a towel, is standing between the bed and the window. *Ant* is near the door.

Butterfly: I found him this morning critically ill in the vegetable garden. He had spent the night oustide and is probably suffering from exposure to the darkness and the cold.

Ant: You don't show me much consideration by bringing him in here and putting him in my snowy bed, as dirty as he is.

Butterfly: To let him remain longer under the cloudy sky would have been atrociously inhumane.

Ant: I will never again sleep in this bed or stay in this room. Apparently it is necessary to isolate Worm and the likes of him: to maintain a special institution for them so that

others can keep their houses clean and so that women like you won't have to nurse them.

Butterfly: I am going to watch over Worm.

Ant: In return for what?

Butterfly: Watching over him is its own reward.

Ant: If you will serve me instead of him, I will cover you with feathers plucked from birds which, before the very eyes of the birds brooding in their nests, have bled to death from losing their feathers. I will adorn you with new pearls brought up from the deep by dead men who drowned in diving for them.

Butterfly: Oh, Ant, such a reward would be an ill-fated gift.

Ant: You must choose between serving me or Worm. You can't serve both of us; you have to throw one of us overboard.

Butterfly: From now on I intend to serve God and dedicate my life to Him.

Ant: Me, you mean?

Butterfly: No!

Ant: Then you are of course not going to serve Worm.

Butterfly: Yes, him exactly. (Begins to wash *Worm's* face and hands.)

Ant: It looks to me as if God can stand having his face washed.

Butterfly: It was my fault that Worm spent the night outside and got sick.

Ant: When all is said and done, I have to admit that I am to blame.

Butterfly: To the extent that I can do so, I am going to make amends for the wrong I did him.

Ant: I am going to have a sanatorium built for God so that I shan't have to have him in my house. (Goes out.)

Worm: Now I am ready to leave.

Butterfly: No, your are not ready yet. I will go with you across the border when you are well again.

Worm: I can get to the orchard on my own if I awake here to consciousness of myself there.

Butterfly: But you are not asleep.

Worm: If I should happen to awake here without being conscious of myself in the orchard, I should become a lame and one-eyed slave.

Butterfly: But, Worm, you are lame and one-eyed.

Worm (realizing that he is blind in one eye): In the orchard I did not limp and I had full sight, but I was bound to become lame and one-eyed on my return to the vegetable garden. If I should awake here to consciousness of myself in the orchard with Firefly, my leg and my eye will be restored to their normal use again.

Butterfly: Worm, you have been dreaming.

Worm: This is real.

Butterfly: In sleep it might be considered real, but you are not sleeping. You are still dreaming even though you are awake.

Worm: I am not awake. I haven't yet awaked here to consciousness of myself in the orchard with Firefly, where her light shines like molten gold poured over mercury.

Butterfly: Firefly was found in the waterfall this morning.

Worm: ?

Butterfly: She had wandered off the bridge leading across the border, fallen into the waterfall, and died.

Worm (cries out): Oh!

Butterfly: Every hair on her head was weeping. It was like golden hair weeping silver tears.

Worm (as if finding his bearings and growing calmer): This is a terrible dream all the same.

Butterfly: But this dream is real.

Worm: That is true, dream is reality.

Butterfly: You have only awaked to consciousness of yourself in the vegetable garden.

Silence.

Worm: Unintentionally and unwittingly I have passed happiness by while awake, but in sleep, after Firefly's death, I have come to the realization that my happiness is where she is. Now I can find happiness only beyond the border of life and death. There in an orchard Firefly awaits me, performing a sun dance to the warbling of nightingales. A love engendered by Death is everlasting, for Death spares that which he himself has given life.

Butterfly: In the sight of God I shall not have atoned for my transgressions until I have helped to make you well and have guided you across the waterfall.

Worm: As far as I am concerned, you have atoned for your transgressions. What I did to enable you to make amends, I did for my own sake. A just God expects us either to pay each other our legitimate debts or to release each other from them; but He levies no tax on our debts, for He claims nothing for Himself.

Butterfly: I shouldn't have told you the truth, that Firefly is dead.

Worm: He who is guided into all truth knows the Lord.

Butterfly: Were you to die, I should be the cause of your death. If all truth were revealed, all men would die at once. If you died, I should be unhappy. If that very truth were revealed to you, how could you be happy? You wouldn't find happiness after death unless the Lord let you forget everything which has happened to you here and unless He concealed from you everything which goes on here. But if the Lord were to do so, He would not be a truth which you would recognize.

Worm: I am already in the state intermediate between sleeping here and waking on the other side of death.

Butterfly (looking at him): He has lapsed into a coma. Either life has to last long enough for him to remove any obstacle to his finding happiness on the other side, or else his death will have to be more than death—not just death of the body but also to a certain extent the death of the soul; in other words, an end to the awareness of the distress of those who survive. If death is anything but that, Worm is not ready to die. Worm, wake up! (Shakes him.) I can't awaken him. Somebody has

to come here who can wake him up. (Goes out.)

A moment's silence; then there is a soft knock at the door.

Worm (sits up in his bed): Who are you?

A Voice (resembling an echo): Who are you?

Worm: My name is Worm.

The Voice: My name is Worm.

The door opens of its own accord. Outside, darkness is seen.

Worm: Why didn't you leave me in peace?

The Voice: The sleep of death has no dreams.

Worm: Now I had best dream no more.

The Voice: Life is lovely for one dream of bliss—a dream which death could not afford you. If death had dreams, it would not be death but life.

Worm: What is death?

The Voice: A dreamless sleep. Whenever you are not dreaming, you are dead.

Worm: What is life?

The Voice: A dream while you sleep.

Worm: What is a dream?

The Voice: You don't know what a dream is until you wake up.

Worm: I want to wake up!

The Voice: You want to fall asleep.

Worm: Shan't I awake in death?

The Voice: It won't be you who will awake when I die.

Worm: Can't I ever wake up then?

The Voice: You will awake when you know yourself.

Worm: But death begins where dreams end.

The Voice: While sleeping, you can't distinguish between a dream and reality. Perhaps you will discover upon awakening that what you thought was real is a dream and that what you thought was a dream is real.

Worm: Then happiness may consist in my knowing myself.

The Voice: That—nothing else—is the true meaning of happiness.

Worm: If I knew myself, I might wake up in perfect health in the orchard with Firefly.

The Voice (resembling Worm's own voice even more): I am awake in the orchard with Firefly.

Worm (jealously): You?

The Voice: Now I have found Firefly, my sweetheart and my refuge, whom I have loved dearly for a long time without your knowledge.

Worm (furious): Then you are my enemy.

The Voice: Oh, with what joy Firefly has welcomed me, embraced me, and kissed me.

Worm (on the verge of tears): I could never have imagined that she would do a thing like that. Fickle, unfaithful, treacherous Firefly. This is the death blow; now I have no longer any reason for living.

The Voice: Go on living, so that Firefly and I may continue to live together and love each other. Live, to make us happy.

Worm (paralyzed): I am not capable of such self-denial and self-

sacrifice. I begrudge you any pleasure with Firefly.

The Voice: After a long, arduous struggle Firefly and I are together at last. We love each other with all our hearts. Don't separate us; do your share to enable us to live happily together for a long, long time. You don't have to lay down your life for us; all you have to do is to go on living.

Worm: I can't live on to accommodate you and Firefly. I can't relinquish my death for you.

The Voice: If you rid me of my life; if you die my death, you deprive Firefly of the happiness which she has spent her life pursuing.

Worm: I begrudge her any happiness with you.

The Voice: As long as I live, Firefly lives.Whether she will live after my death, I don't know. Maybe I am the wick on which her light burns. If you turn down the wick, she may die.

Worm (after some reflection): Although she has barred me from Paradise, I don't want to cause the death of her soul. Therefore I wouldn't commit suicide even if I had a weapon handy.

The Voice (now identical with Worm's own voice): You would realize the truth if you knew me. If you saw me, you might recognize me and find happiness at last.

Worm (hoarse): Don't let me see you. I don't want to know you. If I saw you, I should kill you! You have lured Firefly away from me. You have taken the orchard away from me. You have robbed me of all that is good and dearly beloved. And now, when life is unbearable and when nothing but everlasting rest could bring relief, you prevent me from dying. Whether visible or invisible, you are the symbol of my unhappiness.

The Voice: You shall see me.

Worm (menacingly): Be careful! (Begins to look in the bed for something that isn't there.)

Firefly's light illumines the scene as in *Act II;* the vegetable garden is seen through the window and the door. The light disappears suddenly. Again the scene is lit; the orchard is visible through the window and the door. Then it turns dark once more. The light goes on for the third time, shining more brightly than before; again the orchard is seen through the window and the door, and Worm, as he looked in *Act II,* is seen standing in the doorway.

Worm (the patient in bed, seeing himself): I know you! (Sinks back dead.)

Firefly is seen outside the window, holding up the hem of her mantle to both sides; her dress is aglow. *Worm* leaves the doorway; is seen at *Firefly's* side. They look through the window at *Worm's* body in the bed; hem of her mantle drop. Total darkness. Silence.

CURTAIN

DR. TRYGGVI J. OLESON, F.R.S.C.:

Anglo-Saxon England And Iceland

As is well known Iceland was settled between 870 and 930 chiefly by emigrants from Norway. These men were part of the great numbers who left that country after 800 and settled in the Hebrides, the Shetlands, the Orkneys and the Faroes, as well as parts of Scotland and Ireland. Most of them remained permanently in these lands but a number of them or their descendants joined after 870 the streams of migrants to that volcanic and glacier-studded outpost below the Arctic circle which was now to be brought into the orbit of European civilization and somewhat later into that of Christendom. Relations between Scandinavia and Ireland, Scotland and the Western Isles continued to be close for several centuries and after its settlement Iceland shared in this intercourse. The Irish element in the racial composition of the Icelanders is very considerable and no doubt this is true also in the realm of the literature which was produced in what is often called the Saga Island. Much has been written on this.[1]

Less well known is the extent of relations between Iceland and Anglo-Saxon England. These were no doubt considerable. Nor is this strange. Contacts between Anglo-Saxon England and western Norway antedate the settlement of Iceland and some of the settlers or their forbears had been wont to trade with the Anglo-Saxons. One need only cite the case of Þórólfr, the uncle of Egill Skallagrímsson, who carried on trade with England. Snorri Sturluson tells us[2] that Þórólfr sent dried fish, hides, wadmal and furs to England where he purchased cloth and other goods, such as, one may presume, wheat, honey, woollen cloth, weapons, jewelry and ornaments. In the tenth and eleventh centuries Norway's trade was chiefly with England. It is not therefore surprising that the Icelanders should trade with the Anglo-Saxons either directly or through Norwegian merchants, for the export wares of Iceland were to a great extent the same if more limited than those of Norway, that is to say fish, hides, peltries and wadmal. They would wish to import wheat and barley, honey, fine cloth, weapons and ornaments. The Icelandic sagas record many voyages by Icelanders direct to England and the visits of merchants from England to Iceland. A few examples may be given. The saga of Gísli Súrsson records three voyages to England about the middle of the tenth century and the names of at least two of the merchants who engaged in this trade.[3] Kjartan

Ólafsson, the great hero of **Laxdæla saga**, proposed ca. 998 a merchant voyage to England where, he said, conditions for trading were excellent. His partner, Kálfr Árnason, brought the merchant ship back to Iceland from this venture in the following year.[4] Around 1015 one Hallr Guðmundsson gave a certain Kolskeggr his merchant ship on which the latter then sailed away to England.[5] A great merchant named Þórir (fl. ca. 1050) was known by the nickname of "England-farer".[6] Such instances might be multiplied endlessly and it should be noticed that the sagas mention ventures of this kind only when some other occasion demands a recording of them and not because of any interest in the venture as such. The impression one gains is that voyages of this kind were commonplace. The Icelanders possessed their own ocean-going merchant ships not only throughout the period of Anglo-Saxon rule in England but certainly as late as the thirteenth century, after which they became more dependant on Norwegian shipping.

With the establishment of an Icelandic colony in Greenland in the year 986 certain wares were added to the list of export articles— wares that were extremely sought after in Europe. These included the white falcon of Baffin Island, (**falco rusticolus candicans**) which was the most highly prized bird used in that most popular of mediaeval sports, falconry, although the native Icelandic falcon (**falco rusticolus islandicus**) which is sometimes difficult to distinguish from the white falcon was almost equal in popularity. By the ninth century falconry had become a very popular pastime in western Europe and especially in England and Wales. No doubt Norwegian, Icelandic and Greenland falcons early became sought after in these countries. We do not know, however, when the Icelanders first began to train falcons for hunting but we do know that the Icelanders early became acquainted with the English passion for falconry. This passion dates probably from the time of the conquest of England by the Anglo-Saxons and certainly from the eighth century. About 750 we find King Ethelbert of Kent writing to Saint Boniface and asking him to procure two falcons which could be used for the hunting of cranes.[7] Again in the tenth century the interest in falconry is shown in the terms of peace made ca. 927 between King Athelstan and the Welsh kings. The latter are required to pay an annual tribute of, among other things, sixty hawks to the English king.[8]

It may well be that the settlers of Iceland were well acquainted with falconry. Allusions to falconry occur in the Eddic poems and although it does not appear that the Norwegians, unlike the Swedes and possibly the Danes, practiced falconry yet they must have been acquainted with it and even captured falcons for export. Towards the end of the tenth century Earl Hákon of Norway promised to pay an annual tribute which included sixty falcons to King Haraldr Gormsson of Den-

mark.[9] There cannot thus be any doubt that the Icelanders in the tenth century through their Norwegian connections were aware of the popularity of falconry in Germany in the tenth century.

When they likewise became acquainted with the English mania for the sport is not known, but it cannot have been later than the middle of the tenth century when Egill Skallagrímsson and several of his fellow Vikings returned to Iceland after the battle of Brunnanburh where they had fought in the service of King Athelstan.[10] During that stay in England they must have become acquainted with the great enthusiasm of the English for hunting with birds. Egill, who was an astute business man as well as the greatest of the Vikings could not have failed to see what a valuable export the large and powerful falcons of Iceland would be. Several allusions to falconry occur in Egill's poems, including one in a stanza which he composed in the hall at Athelstan's court after the battle of Brunnanburh. Here for the first time a man's arm is referred to as the tree of the hawk.[11]

We can also say that the export of falcons from Iceland must have begun about this time. The earliest collection of Icelandic laws forbids the hunting of falcons on another man's property and this provision probably dates from the first half of the tenth century.[12] Snorri Sturluson's account of the attempt of King Ólaf Haraldsson of Norway (1015-1030) to get the Icelanders to cede to him Grímsey, an island off the north coast of Iceland, shows that the export of hawks must have been a common thing by this time. Einar Eyjólfsson in opposing the cession to the king said that they might still maintain the friendliest relations with the king and make him a present of, among other things, falcons.[13]

There is no record of the export of falcons from Iceland and Greenland to the Anglo-Saxon kings, either directly from Iceland or indirectly through Norway, but considering the zeal with which falconers sought out the best birds there can be little doubt that these birds were early introduced into England and formed a bond between Iceland, Norway and the British Isles. We also know that in the reigns of Henry II, John and Henry III, Icelandic falcons were very well known in England and much sought after.[14] They were increasingly used as diplomatic instruments by the Norwegian kings.

Another and extremely valuable export of the Icelandic colony of Greenland was the polar bear. The bears were captured alive by the Icelandic inhabitants of Greenland and exported to Europe where a man could make his fortune by presenting one to a king. The live polar bear was, **par excellence**, the diplomatic instrument of the Scandinavian kings. We do not know if any reached Anglo-Saxon England but we do know that one was among the most prized possessions of King Henry III of England and was allowed to fish daily in the Thames.[15]

It is very likely that the third

great export from Greenland, tusks of walrus and ropes made from its hide, reached Anglo-Saxon England where walrus ivory was used extensively in the carving of various artifacts. Of course, walrus tusks might be obtained from Norway, but after 1000 A.D. most of them probably came through Norway from Iceland and Greenland. The Icelanders early began to carve in walrus ivory and Bishop Páll Jónsson of Skálholt (1195-1211) gave the archbishop of Trondhjem a crozier carved from a walrus tusk by a woman known as Margrét the "skilful".[16] I may mention here as an oddity that in 1276 King Magnús Hákonarson of Norway sent King Edward I of England a walrus head complete with teeth.[17]

It was not however trading alone that attracted Icelanders to England. Many of them, such as the poet Kormákr around 975,[18] took part in Viking raids on that country but we do not know from our sources that any settled there permanently when the Scandinavians began to settle as well as raid England. It is, however, possible that during the period of Danish rule (1016-1042) a number my have joined the standing army or Þingamannalið, but our sources explicitly mention only one, Eyjólfr Þorsteinsson, who is said to have gone to England and joined the force some time after 1018.[19] Others, however, served with the Danes there in one or another capacity such as Björn Hítdælakappi (ca. 1011-1013);[20] a certain Gísli Þorsteinsson (ca. 1020):[21] and Steinn (ca. 1025), the son of the famous Icelandic law-sayer (lög-sögumaður), Skafti Þórddsson.[22]

It was, however, in the fields of historical writing, literature and religion that the ties were closest between the two countries. Let us turn to this.

The first vernacular history to be written in Iceland was the **Íslendingabók (Book of the Icelanders)**. It was written in 1122 or 1123 by one of Iceland's earliest scholars, Ari Þorgilsson the Learned (1068-1148), who is sometimes called the father of Icelandic historiography. Its opening paragraph is as follows:

> Iceland was first settled from Norway in the days of Harald the Fairhaired, son of Halfdan the Black, at the time—according to the opinion and calculation of Teit my foster-father, the wisest man I have known, son of Bishop Isleif, and of my paternal uncle Thorkel Gellisson who remembered far back, and of Thurid daughter of Snorri Godi who was both learned in many things and trustworthy—when Ivar, son of Ragnar Lodbrok, caused Edmund the Saint, king of the English, to be slain; and that was 870 years after the birth of Christ.[23]

Another work which may in part be ascribed to Ari Þorgilsson is **Landnámabók (Book of the Settlements)**. It was, however, put into its present form by the Lawman Haukr Erlendsson during the years 1130-1334. The opening paragraph of **Landnámabók** reads as follows:

> In the book of the Course of the Ages[24] which the holy priest Bede wrote there is mention of an

island which is called Thule (Tili) and books say is located six days sailing north from Britain; he said that there were no days there in winter when the night is longest and no night in summer when the day is longest. Wise men believe that Iceland is here referred to as Thule because in many places in the country the sun shines at night when the day is longest and there are many places where for days the sun is not seen when the night is longest. The priest Bede died 735 years after the incarnation of our Lord according to written record i.e. more than 100 years before Iceland was settled from Norway.[25]

These two passages from the historical literature of Iceland attest to an early acquaintance with Anglo-Saxon scholarship and history, albeit both are historically somewhat inaccurate. Saint Edmund although his sanctity is great is a rather obscure figure. He was king of East Anglia 855-870 and died at the hands of the Danes led by Hálfdán and Ívar the sons of Ragnar Loðbrók. The source of Ari's information is the **Passio sancti Eadmundi** of Abbo of Fleury (ob. 1004) who spent some time teaching at Ramsey in England.[26] The main reason, however, for the interest of Ari in Saint Edmund is that Ari believed that Edmund was the ancestor of both his foster-father, Teitr, the son of Bishop Ísleifr Gizurarson, the first bishop of Iceland (1056-1080), and of Ari himself. It is not known from English or continental sources whether Edmund had any children but Icelandic sources credit him with a daughter whose name was, Úlfrún or Úlfbrún,[27] who was married to a King Oswald,[28] sometimes erroneously identified with Saint Oswald. Their daughter was Vilborg who had two daughters, Valgerdr and Helga. The latter is the ancestress of Bishop Ísleifr.[29] Thus the connection of Iceland with Anglo-Saxon England goes back to the early days of the settlement of Iceland.

If a digression be permitted, it may not be without interest to mention that the present Queen of England is said to have as an ancestor one of the original settlers of Iceland. Genealogists tell us that if we trace Elizabeth's ancestry back thirty-four generations we come to Auðunn Bjarnarson whom the **Landnámabók** reports as having settled in the north of Iceland. It also adds that Auðunn was one of the finest and noblest of the settlers in the northern quarter of Iceland. One version adds that Auðunn was the great grandfather of the most famous outlaw Iceland ever produced, Grettir the Strong.[30]

To return to Ari, it may be noticed that he again uses the year of the martyrdom of Saint Edmund to date events in Icelandic history. Thus when speaking of what happened in 1120 in Iceland he says that this occurred 250 years after the slaying of Edmund, King of the Angles, and 516 years after the death of Pope Gregory "who, as is told, brought Christianity into England".[31]

Bede's reference to Thule is based on clasasical writings and can hard-

ly refer to Iceland. It may refer to the Shetland Islands but this is of little consequence here. Ari and the Icelanders of the twelfth century believed that Bede was speaking of Iceland when he spoke of Thule. It is thus an attestation that among the Icelanders it was believed that the Anglo-Saxons were acquainted with the existence of Iceland as early as the eighth century, mistaken as this belief may have been.

As has been stated above, intercourse between England and western Norway was a commonplace in the ninth and tenth centuries. It is not surprising that some Icelanders in addition to merchants shared in this. This is particularly true of the court poets who like the earlier court poets mentioned in the Anglo-Saxon poem **Widsith** travelled from court to court. Several are mentioned in the Icelandic sagas. The most famous of these is the greatest of the Viking poets, Egill Skallagrímsson, who entered the service of King Athelstan and fought, as has been said, at Brunnanburh in 937.

Significant as was Egill's service under Athelstan yet his visit to Eric Bloodaxe who was at the time King of Northumbria was more dramatic and culturally more productive. The circumstances of this visit which took place either ca. 940 or ca. 950 are obscure. Eric's mother is said to have cast a spell on Egill which worked on him so that he had no peace until he set out to visit Eric who had sworn to kill him. When Egill reached England he was able through the good offices of his friend Arinbjörn, Eric's chief councillor, to gain an audience with his deadly royal enemy and was spared for the time being. On the advice of Arinbjörn he used the few hours Eric had granted him to compose an eulogy on Eric which was so well received by the king that he granted Egill his head and the poem is therefore know as **Höfuðlausn** or **Headransom.**[32]

In **Höfuðlausn** Egill took the old Eddic **fornyrðislag** (epic measure) and fitted it with end rhymes a variation known as **runhent.** This was an innovation, one which was to be copied widely. There may be some doubt that Egill was much influenced by English falconry, but there is little question that in producing this innovation Egill was influenced by Anglo-Saxon poetry e.g. Cynewulf's **Elene** or the **Riming Poem.** He had probably heard these or other poems like them recited during his earlier stay at the court of Athelstan.[33]

Egill is not the only Icelandic poet who serenaded English kings whether of Norwegian or Anglo-Saxon lineage. Gunnlaugr Ormstunga (Serpent's tongue) composed a lay in honour of Ethelred the Unready. It is not surprising that Egill's **Höfuðlausn** would be easily understood by Eric Bloodaxe and his court. It is more difficult to believe that there was no difficulty in comprehension when Grunnlaugr delivered his strophes before the throne of Ethelred. There can be no doubt that there was considerable difference between the "Danish" tongue and written Anglo-Saxon, but there

may have been less between the two tongues in ordinary speech. **Gunnlaugr's saga** minimizes the differences and says that the same tongue was used in England and in Scandinavia until the Conquest when French was introduced and consequently communication between the Norse and English became difficult. Howsoever that may be, Gunnlaugr delivered a poem before Ethelred, which so pleased the king that he gave him a rich cloak of scarlet cloth.[34]

It is in the field of religion and literature that the Anglo-Saxon influence has been greatest in Iceland. All scholars today are agreed that Icelandic literature is heavily indebted to the Anglo-Saxons. As is well known the influence of the Anglo-Saxon church on the introduction of Christianity in Norway was very considerable and through Norway or directly from England this infuence was carried to Iceland. We know that a kinsman of Edward the Confessor, Rotholf, who ended his days as abbot of Abingdon, spent about 19 years (ca. 1030-1049) in Iceland at Bær in Borgarfjord. There he conducted a school, but it is not likely that he also founded there a monastery as some have conjectured.[35] Rotholf is the only English cleric in Iceland at this time who is known to us by name, but he must have been only one of a large number of Englishmen who came to Iceland and taught the Icelanders the rudiments of the alphabet and literary practices in general. The earliest Icelandic manuscripts are written in a hand that is very similar to that used in the last days of Anglo-Saxon England.[36] It has been pointed out that to express the sound of **th** the Icelanders borrowed the letter **þ** from English script and called it by its English name **þorn,** and not **þurs** as the corresponding symbol in the Norse runic alphabet was called. Again the **þ** used in oldest Icelandic manuscripts resembles a **þ** used in England about 1050. Icelandic words having to do with books and writing are derived from Anglo-Saxon e.g. **bókfell (vellum,** Old English **bocfell), rita (to write,** O.E. **writan), stafrof (alphabet,** O.E. **stæfræw).**[37]

As we have seen Bede is quoted by the earliest historians of Iceland. In addition, his homilies are copied in the earliest collections of Icelandic homilies. The Stockholm Homily Book written about 1200 contains two homilies based on Bede or on works attributed to Bede. The first, which is preserved also in the Norwegian Homily Book, written a little later than the Stockholm one, follows the original closely but the second shows greater freedom.[38] Numerous words of ecclesiastical usage have passed either indirectly through Norway or directly from England into the ecclesiastical vocabulary of Iceland.[39]

It is true that in the eleventh century ties were close between the German church and the Icelandic church, but it seems clear that the Anglo-Saxon influence was greater than that of the German. Only a few terms have passed from Germany into the ecclesiastical termi-

nology of the Icelandic church. We know, indeed, that the first two bishops of Iceland studied at Hereford in Westphalia but we also know that when an Icelander wished to adopt the monastic way of life he went to Anglo-Saxon England. Guðlaugr, the son of the great Icelandic chieftain, Snorri **goði**, went there about 1012, entered a monastery and ended his days within its walls.[40]

Anglo-Saxon literature is of the same kind as Icelandic literature. It is interesting to speculate why the saga did not develop in England as it did in Iceland for there are indications that the beginnings of a similar genre of literature were to be met with in England in the tenth and eleventh centuries. Was it the Irish element that was lacking or was it rather that the emigration to a new country and the severance of ties with the old created an atmosphere in Iceland in which all recollections of the old homeland were treasured by the emigrants who had been forced to leave their ancestral haunts. Sigurdur Nordal has pointed out how apposite the words "Let us not weep but remember the more," are in any explanation of the origin of the family sagas in Iceland. These words were uttered, of course, in an entirely different context — one in which the remembering was done for the sake of revenge. As Nordal emphasizes, however, one may remember for many other reasons, and the vast interest, so great as to be almost unique, in genealogy implies that the Icelanders felt nostalgic about the homelands they had left and desired to keep green as far as possible the memory of these lands and any kinsmen dead or alive, whom they left behind. Instructive in this connection is the stanza which is attributed to Önundr **tréfótr** (Peg-Foot) uttered about the land which he was to settle. The substance of the verse is "I have fled lands and left behind numerous kinsmen, but this is the ultimate: Hard is the bargain if I am to gain Kaldbakr (the "cold" name Önundr gave to the mountain above his farm) in return for the loss of cultivated fields."[41] Out of such a milieu grew and flourished the Icelandic sagas, but in England there are only the bare beginnings of this type of literature.[42]

The book collections of Icelandic churches also show English influence going back to Anglo-Saxon times. In the inventories which list the books owned by churches in the 14th and 15th centuries several service books are designated as English and in one instance lectionaries are called **reddingabaekur** which is easily recognizable as a derivative of the Anglo-Saxon **rædingboc.**[43] The post-Conquest relationship which was close between Iceland and England has its roots in the pre-Conquest relationship. The earliest Icelandic saint Þorlákur Þórhallsson, (1133 - 1193), bishop of Skálholt, was venerated in England[44] and thirteen Icelandic mediaeval churches were dedicated to Saint Thomas Becket.[45] As early as 1191 Rafn Sveinbjarnarson took two walrus tusks with him to Canterbury and presented them to the martyred saint, Thomas.[46]

It would be tempting if time allowed to dwell on constitutional similarities between Anglo-Saxon England and the Icelandic commonwealth,—not so much in the hope of finding parallel institutions but for the light which Icelandic institutions and linguistic relics which survived longer in Iceland than in other Germanic countries might throw on some of the more obscure passages in English laws and diplomatic. I find it difficult for example to believe that the passage in the laws of the Kentish King, Wihtred,[47] dating from ca. 695, defining the way in which a **gest** may clear himself, is not to be elucidated in the light of what the sagas of the Norwegians kings tell of the **gestir** at the courts of the Norwegian kings and that the word is not erroneously translated as "stranger". Similarly when in the will of Æthelric, dated ca. 995, it is stated that a yearly rent is paid **mid healfum punde 7 mid anre garan,**[48] it seems to me that **gare** can only be the Old Norse **gæra,** whether this be a direct borrowing by the Anglo-Saxons from Old Norse or the words are a common derivative from an Old Germanic ***garjon.** But as there is a time and place for everything there will no doubt occur a time and place for the treatment of such abstruse but fascinating topics. Here it is obviously the time and place for me to end.

FOOTNOTES

1. One of the latest and best surveys is Einar Ól. Sveinsson, **Íslenzkar bókmenntir í fornöld,** I, Reykjavik, 1962.
2. **Egils saga (ÍF.** II, 1933), ch. 17. The edition of the Icelandic sagas which I have used (unless otherwise stated) is **Íslenzk fornrit** abbr. **ÍF).** Reykjavik, 1933-. Reference is made to chapters rather than pages, for the benefit of those using other editions.
3. **Gísla saga Súrssonar (ÍF,** VI, 1943), chs. 5, 8.
4. **Laxdæla saga (ÍF,** V, 1934), ch. 43.
5. **Heiðarvíga saga (ÍF,** III, 1938), ch. 13.
6. **Halldórs þáttr Snorrasonar II (ÍF,** V), ch. 2.
7. E. Emerton, **The Letters of Saint Boniface,** New York, 1940, p. 179,
8. William of Malmesbury, **Gesta regum** in D. Whitelock, **English Historical Documents,** I, London, 1955, pp. 280-281.
9. **Flateyjarbók,** Christiania, 1860-1868, 1, 107.
10. **Egils saga,** chs. 50-55.
11. **Ibid,** ch. 55.
12. **Grágás,** Copenhagen, 1879, II, 436.
13. **Heimskringla,** ed. F. Jónsson, Copenhagen, 1911, pp. 303-304.
14. Cf. **Diplomatarium Islandicum,** Copenhagen and Reykjavik, 1857-, X, 1-2. Giraldus Cambrensis is the first British writer to mention Icelandic falcons. It has been conjectured that he may have been acquainted with Páll Jónsson (bishop of Skálholt 1195-1211) when the latter was a student in England ca. 1180 (Björn Þórðarson, **Íslenzkir fálkar** (Safn til sögu Íslands, Sec. Ser. I, 5), Reykjavik, 1957, pp. 33-34). It is known that Bishop Páll sent falcons as gifts to his friends abroad (**Biskupa sögur,** Copenhagen, 1858-1878, I, 143).
15. T. J. Oleson, "Polar Bears in the Middle Ages" **Canadian Historical Review,** XXXI (1950), 47-55.
16. **Biskupa** sögur, II, p. 143.
17. **Diplomatarium Norvegicum,** Oslo 1849-, XIX, 191-192. Another oddity or mystery is the presence of walrus skulls buried in the churchyard of the episcopal church of Garðar in Greenland. Some were found in the church itself. Was some veneration attached to the skulls of these marvellous and precious beasts? (Poul Norlund, **Norse ruins at Gardar** (Meddelelser om Gronland, LXXVI, No. 1, Copenhagen, 1930, pp. 137-138).

18. **Kormáks saga** (**ÍF**, VIII, 1939), ch. 27.
19. **Valla-Ljóts saga** (**ÍF**, IX, 1956), ch. 8.
20. **Bjarnar saga Hitdælakappa** (**ÍF**, III, 1938), ch. 5.
21. **Heiðarvíga saga**, ch. 14.
22. **Flateyjarbok**, II, 267.
23. **The Book of the Icelanders**, ed. H. Hermannsson (Islandica, XX), Ithaca, 1930, ch. 1.
24. Thule is mentioned in Bedes **De Temporum ratione**, ch XXXI (J. P. Migne **Patrologia Latina**, XC, 434-436); in his **De natura rerum**, ch. XLVII (ibid col. 273); also in his **In libros regum quaestionum XXX liber I**, ch. 25 (**ibid. XCI**, 732).
25. **Landnámabók Íslands**, ed. F. Jónsson, Copenhagen, 1900.
26. See **Corolla Sancti Eadmundi**, ed. by Lord Francis Hervey, New York 1907, pp. 6-59. This work contains all the principal source material on St. Edmund.
27. **Landnámabók**, ch. b. The genealogy in **Njáls saga** (**ÍF**, 1954), ch. 113, varies considerably.
28. English chroniclers do not mention Oswald but coins indicate that there was an East Anglican king of that name about 870. See **Handbook of British Chronology**, ed. F. Maurice Powicke and E. B. Fryde, London 1961, p. 19. This may be our man.
29. The genealogy according to **Landnámabók** and later Icelandic works. See Jón Jóhannesson, **Íslendinga saga**, Reykjavik, 1956-1958, p. 26.
30. The genealogy is printed in **Tíminn**, XXXVII, No. 120, 2 June 1953. There is more than one version of Auðun's genealogy (see **Landnámabók**, ch. 224; **Grettis saga** (**ÍF**, VII, 1936), pp. XVIII-XXIII, 26; **Laxdæla**, pp. 113-114).
31. **The Book of the Icelanders**, ch. 12.
32. **Egil's saga**, chs. 59-61.
33. Stefan Einarsson, **A history of Icelandic literature**, New York, 1957, p. 49. The rime and possibly the metre of both **Höfuðlausn** and the Anglo-Saxon verse go back to Irish-Latin hymns.
34. **Gunnlaugs saga ormstungu**, (**ÍF**, III, 1938) ch. 7.
35. **Biskupa sögur**, I, p. 65. See also Jón Stefánsson, "Rúðólfur í Bæ", **Eimreiðin**, LV (1949), 88-93.
36. G. Turville-Petre, **The Heroic Age of Scandinavia**, London, 1951, p. 177.
37. G. Turville-Petre, **Origins of Icelandic literature**, Oxford, 1953, p. 75.
38. **Ibid**, pp. 115-120.
39. Cf. Watson Kirkconnell, "History in Icelandic Vocabulary," **Icelandic Canadian**, VI (1948), No. 4, pp. 11-12.
40. **Hiðarvíga saga**, ch. 12; **Eyrbyggja saga** (**ÍF**, IV, 1935), p. 185.
41. **Grettis saga**, ch. 9.
42. Cf. C. E. Wright, **The Cultivation of Saga in Anglo-Saxon England**, Edinburgh, 1939.
43. On these book collections see my articles in **Speculum** XXXII (1957), 502-510; and **Nordisk Tidsskrift för Bok-och Bibliotekvasen**, XLVI (1959), 111-123; XLVII (1960), 90-103.
44. **Biskupa sögur**, I, pp. 124, 357.
45. T. J. Oleson, "Book Collections of Icelandic Churches", **Speculum**, XXXII (1957), p. 506.
46. **Biskupa sögur**, I, pp. 641-632.
47. F. L. Attenborough, **The Laws of the earliest English Kings**, Cambridge, 1922, p. 28 (Wihtred 20).
48. D. Whitelock, **Anglo-Saxon Wills**, Cambridge, 1930, pp. 42, 147. The word has puzzled scholars and they have been unable to translate it.

HÓLMFRÍÐUR DANIELSON:

Albert Thorvaldsen, Sculptor

"See the hovering ships on the wharves. The Dannebrog waves, the workmen sit in a circle under the shade, at their frugal breakfast; but foremost stands the principal figure in this picture; it is a boy who cuts with a bold hand the lifelike figures in the wooden image for beakhead of the vessel. It is a ship's guardian spirit, and as the first image from the hand of Bertel Thorvaldsen, it shall wander out into the world. The swelling sea shall baptize it with its waters and hang its wreath of wet plants around it; nor night, nor storm, nor icebergs, nor sunken rocks shall lure it to its death, for the angel that guards the boy shall guard, too, the ship upon which with mallet and chisel, he has set his mark."

HANS CHRISTIAN ANDERSEN

On visiting the delightful city of Cophenhagen, one of the first things we, as Icelanders, would wish to do is to explore the Thorvaldsen Museum, where the works of the famous sculptor are kept intact, for all the world to see and to admire. For not only was he, during a period of history the most noted sculptor in the world, but he was of Icelandic parentage on his father's side.

It would naturally be with pride and humility that we would stand on that foreign soil and view the magnificent memorial that had been raised to honor the memory of an **Icelandic** artist. Never has a more fitting memorial been erected to do honor to any artist, or any man, for here it is the works of the artist himself that speak to us, in all their sublime simplicity and pure, polished radiance.

When in 1837, Thorvaldsen had decided to give to Copenhagen, his native city, all of his works of art, there was at once launched a campaign to raise the funds needed to build a suitable building to house

Albert Thorvaldsen

the collection, and the work was accomplished in 1848, four years after Thorvaldsen died.

Very fittingly, the building is designed in a pure Greek style, in the form of a square, enclosing an open court in the centre of which is the mausoleum, carved with lilies, holding the remains of the departed artist. The museum was designed by the eminent architect, M. G. Bindesböll and raised under his direction. Later the outer walls were decorated with scenes depicting events in the life of Thorvaldsen. This was the work of the artist, J. Sonne. Bronze statues adorn the front of the building particularly around the main entrance, the central figure being a magnificent statue of the Goddess of Victory, done by the sculptor H. V. Bissen, from the designs made by Thorvaldsen himself. Other figures in the group were designed by H. E. Freund, a lifelong friend of the artist.

We must not overlook the fact that, although at that time Iceland was indeed a poor country financially speaking, a considerable sum of money was raised there to contribute to this worthy momument.

The Thorvaldsen Museum contains, not only the works of the sculptor himself, all those that could be collected, or of whom reliable models could be made, as well as most of his originals in plaster, but also a notable collection of other famous works in painting and sculpture, and a great many antique treasures, such as bronze from Persia, jars from Egypt, rare jewels and coins from Greece and other lands; a large collection of earthenware, lamps, and marble statues from the Greek-Roman era. In addition the museum contains the sculptor's own designs, drawings, books, letters and other personal effects. Of his own works there are some 150 statues, 200 busts and 350 high-reliefs and bas-reliefs. Many of these items are naturally his originals in plaster or clay, but the glory of the collection are his statues in gleaming marble. In these statues we recognize the majestic purity of conception, the effortless, smooth charm of execution which were the hallmark of Bertel Thorvaldsen as a sculptor.

As we stand in awe and admiration before the greatest works of arts we are lifted up into a higher sphere, as it were, and we realize that too much and too often we are concerned with the trivial, the petty things of life, instead of opening our minds to the lasting beauties that have been created by God and by man. We feel with the noble Icelandic poet, Einar Benediktsson, that all is "svo lítið og lágt, sem lifað er fyrir, og barizt er móti". It is a sad commentary on human endeavour that many petty individuals will not admit to the good works of others, feeling that it will make them smaller, by comparison. But surely we should know that the best things created by the soul of man, in its infinite surge upward to beauty and goodness, is our treasure too, and will help to lift us, into the higher realm of that creative endeavour, wherein each

soul is alotted a sphere, be it ever so humble, for enriching himself and all humanity.

Some critics, especially of these latter days would convince us that Bertel Thorvaldsen was no creative artist in his own right, that he merely recreated and polished that traditional and noble art which at that time stood at its peak in Rome. But one must be wary of such judgments, for although Thorvaldsen was undeniably bound by tradition and a classicist in his art there was a rich creative element in his handling of the subject matter, which is evident in his works. There is not space to go into details on his technique here, but we must keep in mind that at this time after the French revolution and the Napoleonic wars there was a vast upheaval in all Europe in art as in other phases of life. Artists were trying to rise and unburden themselves from all the rubbish and showiness of the Rococo and Baroque periods, and it was Bertel Thorvaldsen who was one of the frst to lift the art of Europe from this cluttered pomp of scrolls and curlicues into a realm of simple purity of form and feeling. His art has always been designated as coming directly from ancient Greece, but there was one connecting link in between, — and this was the Greek-Roman art following the renaissance, built also upon the antique Greek style. The famous Italian, Canova, was perhaps the first interpretor of this new art, but Thorvaldsen was his desciple and by many considered to be his superior.

Self-portrait: Thorvaldsen with the Godess of Hope, Reykjavík

Thorvaldsen was the artist, "higher than all Israel", and greatly lauded by the great writer, Hendrick Willem Van Loon in his book on "The Arts". Van Loon rightly contends that it is not enough for goverments and authorities to try to impose culture on the people from the top down; for the creative arts are born of, and nourished by the human spirit. In this connection he says: "Not to forget Russia, where desperate efforts were made to found a national school of painting and where some very interesting work was done, but work that rarely got rid of the atmosphere of **Chauve Souris** of amiable memory. For art cannot become inspired by royal or imperial rescript. It either happens or it does not happen. The French

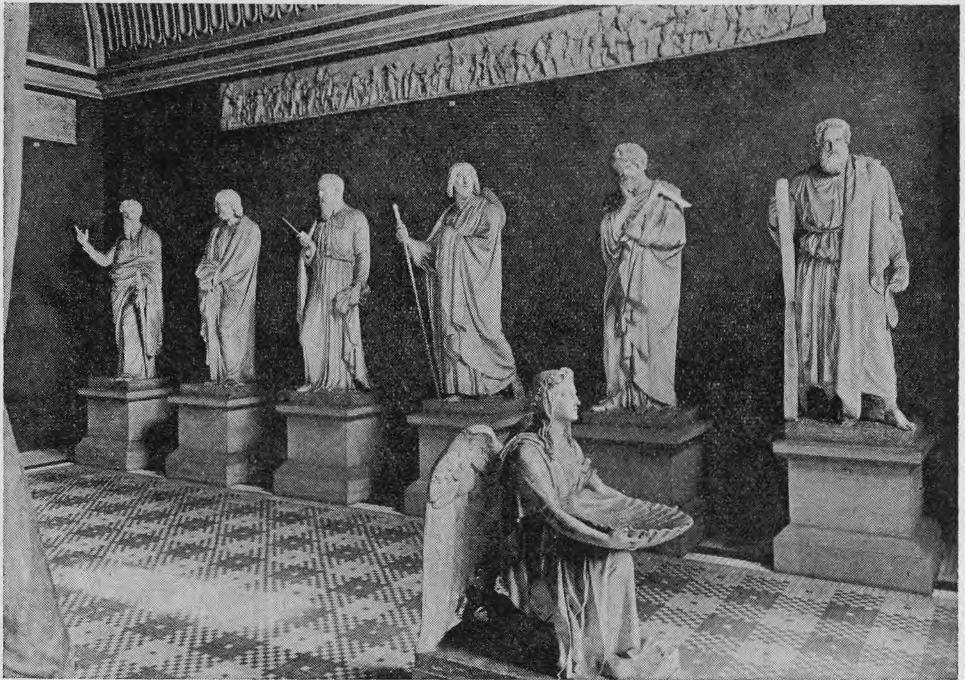
have a regular academy to encourage the practice of belles-lettres, but the son of a tubercular little shoemaker in a small Danish village makes the whole world read his fairy stories. Rome is the center for the sculptor's art, but it is the son of an Icelandic wood carver who becomes the great sculptor of the first half of the nineteenth century. You will find them both in the index as H. C. Andersen and Bertel Thorvaldsen."

This was all the more remarkable when we realize that Thorvaldsen was not an educated man, from scholastic viewpoint. He had little schooling; indeed he was a somewhat lazy and indifferent scholar, but he was extremely sensitive and aware. He drank in effortlessly from his associates, such knowledge, culture and philosphy as would best suit his artistic nature, and he was considered among the most cultured and charming gentlemen of the highest society in Rome.

* * *

Let us now enter the Thorvaldsen museum in Copenhagen. Almost at once we are arrested by the collossal statue of Jason, the champion in ancient Greek mythology, son of Æson and nephew of Pileas, king of Iolcus. To keep him from the throne, Jason was sent on a quest to find the Golden Fleece kept by Æates, king of Colchis, and guarded by a dragon. It is universally conceded that this statue became the corner stone for Thorvaldsen's success and fame. Naturally there were a variety of forces and events working that had an influence on the ultimate acceptance of Thorvaldsen as an acknowledged leader in sculpture, but it was the statue of Jason that determined his ability to stay in Rome and pursue his work. We will come to this event a little later.

We must remember that Thorvaldsen was a well known artist in Denmark before he left for Rome. He had worked as an independent artist for some ten years, in woodcarving and clay modelling from the time he won the first award at the Acedemy of Art in Copenhagen. The winning of this silver medal was one of the most memorable events in his life, not because of the award but because of what happened as a result of it. Shortly after the new year 1787 Bertel started to study for his confirmation. His father, Gottskálk, who was himself a minister's son and of good ancestry, although very poor, wanted his son to be associated with the children of the better class, so he sent him to study with Kristján Friðrik Höyer, the Archdeacon of Holm Church. But it was soon evident that young Bertel was untutored, and at best an indifferent student, so he was put at the bottom of the class. This was very embarrassing for Bertel who was sixteen years old and tall for his age. The Archdeacon's brother was an artist and told him that a lad by the name of Thorvaldsen had been awarded the silver medal at the Academy, so during the next class he asked: "Was it your brother who won the silver medal for art?" Bertel answered, "No, Sir, it was I!" The Archdeacon was highly impressed

The Statues (on one side in the Church of Our Lady, Copenhagen)

and said graciously: "Ah, indeed so, Monsieur Thorvaldsen, will you please step to the head of the class!" And there Bertel remained during his religious studies, and moreover the Archdeacon continued to address him as Monsieur.

Bertel was deeply touched by this honor that had come to him totally undeserved. He ran home to his mother and exclaimed, "He called me Monsieur!" And of all the honors and titles that later came to Thorvaldsen, which were numerous and highly estimable, this homely little tribute from the Archdeacon, seemed to be the one most deeply engraved on his memory.

At this time Bertel was a tall slender youth, with handsome chiselled features and a wealth of wavy straw-blonde hair. His large blue eyes looked wistfully out into the world which he knew was somewhere out beyond his narrow horizon. He had worked hard to help his parents, who were really poor. He carried home for firewood chips and shavings that fell from the carved figureheads as he and his father worked on the ships on the wharf. He made designs and soon was inspiring Gottskálk to do still better work. The trim skips with their grand figureheads went to sea, but Bertel was bound to the shore. Finally it had been one of the ship owners that persuaded Gottskálk that Bertel should study art, — but only half-days, as Gottskákl needed the boy's labours to support the household. One of the professors later remembered Thorvaldsen chiefly for his long yellow

hair whcih fell over his eyes as he worked, and for his lack of interest in anything except drawing and clay modelling. The painter, Abilgaard, taught Bertel painting and drawing and gave him every encouragement in his clay modelling. Abilgaard has left a record saying: "At this time, Thorvaldsen was very self-contained, reticent, seemingly without ambition." He used to postpone every task, (this was sometimes noticeable in his work habits later on). He would shirk his duties, until sharply reminded. When he did begin he fell to with vigour like one possessed, finishing his task quickly. Abilgaard believed that the stuff was there and that one day he would wake from his slumber, and his devoted teacher would be able to say triumphantly: "What did I tell you!"

As we have noted Thorvaldsen was already well esteemed in his native country, and was awarded a three-year sholarship to go to Rome to study. At first he was very reluctant to go and leave his parents, for he was a very dutiful and devoted son. Moreover he was not aggressively ambitious for himself, his nature being rather dreamy and introspective. Finally Abilgaard literally pushed him to **go!** He became a sort of charity passenger on the merchant ship "Thetis'," and was supposed to make himself useful to the crew. The ship took its leisurely way, calling at many seaports en route, and it was a full seven months before they arrived at the Eternal City. Unfortunately Bertel was too indolent to apply himself to learning the Italian language during the trip, (The ship's Captain called him: "The laziest fellow I've ever known!") But perhaps the young man deserved this period of rest. He had worked very hard helping his father, not only carving and designing the figureheads, but also at modelling in clay, figures for selling to augment the family finances. Indeed, so well had he applied himself that gradually the pall of poverty had been lifted and the family was moderately well off.

The soul grows by leaps and bounds, by throes and throbs. The fallow years are full of promise; the silent winter prepares the soil for spring. And so it was with our hero as he stood alone and isolated on this foreign soil and gazed at all the glory that was Rome. A flash! And a new world opens up, whereas before you have been blindly groping.

"I was born March 8, 1797!" Thorvaldsen used to say, for that was the day when he reached Rome. He was bitterly alone, he did not know the language, he felt his sense of unworthiness, the wasted years, as he called them. But he was alive, he was **here;** the future years were rich in promise. The antique world was new to him, he knew little of books, nothing of mythology, not much of history! But he would learn, Oh, how he would learn; and almost at once he started to **absorb** into himself knowledge and learning in many spheres. There are some that grub along at a snail's pace, not seeing the forest for the trees, but

others there are who take everything in big sweeps, literally absorbing in the mass, and grow great by dipping their bucket in the well of knowledge.

The Established Order is ever resentful of the pressing youth, and many trials awaited this youthful blonde Viking from the North. But he worked incessantly , sketched, read, modelled, studied. To help his finances he copied pictures for prosperous dealers, who made it their business thus to employ 'prentice talent. It was not many years later that we find him occupying the studio of Flaxman and more than able to fill this strong man's place. If you examine Flaxman's work, and then see Thorvaldsen's it is like multiplying by one hundred, Flaxman's was delicate and exquisite, Thorvaldsen's heroic and imposing, with its true inspiration from the Greek. If Thorvaldsen was not an inventive, a creative genius, he was truly receptive and responsive and he builded strongly on the best that had been done. He was not a fighter or iconoclast, he kept clear of all factions, made friends of Protestants and Catholics alike. Indeed, the Pope is quoted as saying: "Thorvaldsen is a good Catholic, only he does not know it".

But the first years in Rome were hard, and mostly disappointing, for various reasons, among them a prolonged illness, which stole much time from his cherished three years and left him with a temporary inertia. The time was at hand when he would have to return to Denmark, and he had accomplished nothing! He was almost destitute, the last remittance from Copenhagen being merely enough for his fare home. He wanted desperately to make one worth while effort before leaving and started modelling his full-size statue of Jason. But to himself he was a hard taskmaster, and when the model was finished he did not like it, and forthwith destroyed it. This was in the year 1802 and he had been in Rome for four years. The trip home was scheduled for the following fall, so he decided to build a new model of Jason, a much larger one this time, — and he finished it shortly after the new year. It was greatly admired for its fine workmanship, and his friend, Madame Brun, provided money for having it cast in plaster. Such a masterpiece, men said, had never been created since the era of Anient Greece! But, of course, Thorvaldsen had money to carve the statue from marble, and now the time had come to leave, — the actual day of leavetaking had arrived! Thorvaldsen stood sad and melancholy in his studio, when there arrived the rich English art lover and banker, Sir Thomas Hope, to see Jason. He asked the sculptor how much it would cost to carve the statue from marble, and Thorvaldsen mentioned 6,000 crowns. Hope thought this was inadequate and added another 2,000, commissioning Thorvaldsen to do the work. Thus was his return to Denmark postponed.

With renewed hope he plunged with vigour into a variety of works, and commissions began to roll in.

Indeed, he became so engulfed that it was not until many years later that he finished the superb statue of Jason after Sir Thomas had repeatedly prodded him to get it done. As was the fashion at that time, Thorvaldsen now presided over a large studio, with many apprentices, — at one time he had as many as forty working with him. But he was very meticulous in his work and always put the finishing touches on any commissioned works that were created in his studio. Actually it was not until 1828 that Sir Thomas finally took possession of the coveted statue of Jason, but the Thorvaldsen Museum bought it in 1918 from his heirs for 3,000 pounds sterlings, and now it stands in all its majesty facing the rotunda as you come through the main entrance. Here stands, embodied the realization of purity and strength, a rebirth of that noble simplicity which was ancient Greek art. The ideal, as Winckleman has envisioned it, rising out of the ancient myth, had now become a reality, projecting a feeling of restfulness and tranquility. Gone was the frenzied overornamentation of the Rococo; gone the rich encumbrances of the Baroque; what remained was the striking dignity of form, the lofty perception of beauty in its purest form. The statue of Jason was an entity in itself, free and fluid in its monumental naturalness. It gripped the imagination of that age, and there was general joy in this achievement. Even Canova, who in the nature of things, was a competitor of Thorvaldsen, admitted to the superior elegance of this "new and naturalistic style", It is said that on seeing Jason, Canova exclaimed: "I wish I were twenty years younger!" Jason was the embodiment of all the ideals that this age was vaguely striving towards: the simplicity, the courage, the nobility of soul, the freedom and deliverance from bondage; this was the hero that had conquered the dragon!

At this time Thorvaldsen became acquainted with Baron Herman Schubart, Danish Ambassador to Naples. He was a gay cavalier and drew Bertel into the social whirl of Rome where the richest and the noblest had their sure niche. As many of these were also great art lovers this was an advantage for the sculptor. He became a great favorite and was lionized by the ladies. This is not so strange for although he was almost totally without a formal education, he was by now well self-educated, and his grace and charm of manner made him a delightful companion. He was handsome, with a lithe strong body slightly over medium height, and his hair was the finest frame for that noble brow. It is said that those who envied him contended that it was not his genius as a sculptor that brought him success, but these dreamy blue eyes and the waves of golden hair that swept over his forehead and face as he worked. Invitations to the richest homes were constant, and it is a wonder that this society life did not engulf him. But he devoted himself faithfully to his work and

the achievements of his studio were prodigious.

* * *

At the time of his triumphant visit to Denmark in 1819, he was literally swamped with commissions. On this occasion he went across country and stopped at most of the important cities in Europe. He was greeted like a king and the nobility vied among themselves to do him honor. When he arrived in Warsaw he was greeted by Alexander, Emperor of Russia, who embraced him and decorated him with Russia's highest honor. Everywhere he went, the rich and the rulers of all lands lionized him and loaded him with commissions to do statues and monuments of their heroes and famous men. All these commissions were eventually fulfilled, although it took years to accomplish this, in spite of the fact that Thorvaldsen had at this time most of the ablest artists in his studio. As before, he took the greatest personal care of the work, doing himself all the drawings, models, and put the last touches to the work. One of the famous works from this time is his statue of the astronomer, Copernicus in Cracow, Poland.

His superb creations, "Night" and "Morning" so full of tenderness and spirit, were each done practically at one sitting in a passion of creative energy. Many great artists, especially in the field of literature, are remembered mainly for one supreme masterpiece: William Cullen Bryant, Gabriel Rossetti, Thoreau; and Edgar Allan Poe for his "Raven". Even those who would disparage the work of Bertel Thorvaldsen as mere imitation, feel called upon to pay tribute to his masterpiece: "The Lion of Lucerne". This is a colossal high relief carved into a mountainside in Lucerne, Switzerland to commemorate the massacre of the Swiss guard of King Louis XVI, when the mob stormed the Louvre in the French Revolution. All great art is born of feeling and in this work of Thorvaldsen the feeling is overwhelming; here he has captured and held in solid stone all the courage, loyalty, sorrow and travail of humanity, depicted in the face and stance of the lion! He made the model which was then sent to Lucerne where the memorial was carved in the immense rock wall. As a visitor to Lucerne you can buy every kind of reproduction of the Lion of Lucerne, in wood, plaster, bronze, even in butter! But they are lifeless images, while the memorial itself is a living thing of strength and grandeur, almost as if it had been done there by God himself in this eloquent setting, with the overhanging vines and melancholy boughs forming a subdued shade and the falling water like muted organ music. This is something beyond technical skill; this is born out of travail and truth; the lion, wounded, dying, has fallen across the great French shield, with a look of unutterable woe and compassion engraved on his face. In his body is depicted the strength, the courage, the loyalty to endure unto the end, to die for a cause! A century of dust had gathered over this heroic band of brave men, but here we can envisage them, —

humanity struck down but not defeated, pleading for our understanding and our tears, and we pay tribute!

When Thorvaldsen arrived in Copenhagen in 1819 he was naturally asked to do some work for his native city, statues and friezes to decorate buildings, particularly the ones that had been damaged when the English fleet attacked Copenhagen in 1807. Among these was the Church of our Lady, and Thorvaldsen made all the models for the magnificent statuary in that church. As we walk into this church we are overcome by the simple majesty of the scene: the twelve apostles, six on each side, seem to lead us forward to worship at the feet of the great Christ standing above the altar with his arms outstretched as if saying: "Come unto me all ye that labour and are heavy laden, and I will give you rest".

The statue of Christ in the Church of our Lady is a glorious piece of religious art and as such has been admired far and wide. Replicas of it are to be found in many churches, among them our own First Lutheran Church in Winnipeg. It portrays in simple majesty the love of our Saviour for all mankind, the humility of service, and the steadfastness of infinite power.

When all these noble works had been modelled and were in the making for the Church of our Lady, Thorvaldsen wished to make one special item to present to the church himself, and this was the christening font. At first he had visioned an angel standing, with a beautiful bowl in the shape of shell in his arms, but when he knew the front would be placed in front of the chancel he realized this would obstruct the view of the Christ image, and hit upon the idea of having a kneeling angel with the shell in outstretched arms and resting on his knees. And thus was conceived one of the most beautiful baptismal fonts ever to grace a house of worship. Nay, to us who have seen it, it seems indeed the most beautiful in the world, and we can visualize the solemn ceremony as it was dedicated. This was not until many years later, on Whitsunday, 1839, after Thorvaldsen had come home to stay. The plaster casts had been removed from the Church of our Lady and in their places stood the gleaming marble statues. Standing beside the kneeling angel was Thorvaldsen himself, holding in his arms the little daughter of his friend, Freund, whom he presented for baptism. Ranged along each side were the apostles, and crowning this scene of majestic beauty was the nine-foot statue of Christ, gently bidding: "Suffer little children to come unto me".

About the same time, in the Cathedral of Reykjavík, was dedicated an other baptismal font, the gift of Thorvaldsen to Iceland, for he was always aware of his Icelandic ancestry and of the rich heritage received through his father, from that country. He had intended to give this font to the church at Miklibær, in Skagafjörður where his grandfather had been Pastor. It was

sent to Copenhagen in 1833, but was still there when Thorvaldsen arrived in 1839. Thorvaldsen saw to it that it was sent on to Iceland, but it never did reach its destination and was placed instead in the Reykjavík Cathedral. Engraved on this baptismal font are the words:

"Grip þennan gjörði í Rómaborg og gaf Íslandi, **ættjörð sinni,** í ræktarskyni, Albert Thorvaldsen, árið 1827."

Not many of Thorvaldsen's works found their way to Iceland, but on the occasion of the millennial celebration in 1874, Denmark presented Iceland with a bronze statue, which is the self-portrait of the sculptor as he stands and leans on the Goddess of Hope. It is situated in a small park in Reykjavík, near the little lake "Tjörnin".

His friends were well aware of the fact that he considered himself Icelandic; they called him "Thor from Iceland". The Swedes and Norwegians called him an Icelander, and as such he was their cousin and kinsman. On several occasions when he was hailed and honored he was referred to as an Icelander in speeches and laudatory poems. One such example is given here in the Icelandic version:

"Þá hófust opin heilög Íslands vé
við hágný Þrumuguðsins fram hann sté,
hinn ungi Þór með Heklu eld í hendi,
frá hömrum Íslands Þór hinn rammi' hann sendi".

There is no doubt that generally speaking he was referred to as an Icelander, and this to do him added honor. But on one occasion it was used in a derogatory manner, and this was at the time his engagement to the estimable Scottish lady, Frances MacKenzie was broken. Her friends blamed Thorvaldsen for this and one of them said: "What else can you expect from this Icelandic Don Juan". There is every evidence that Thorvaldsen received his artistic talents from his father, and most likely his musical ability from his mother's people, — her father was the organist in a church in Jutland. Young Bertel had learned to play both the violin and the flute at home in Copenhagen, and he kept up his playing of the violin, becoming quite accomplished. When Felir Mendelssohn was his daily guest in Rome, it is said that they played "duets" on the piano. However that may be, Thorvaldsen could very well play "Song without Words" on his violin accompanied by Mendelssohn at the piano.

Naturally Thorvaldsen made a bust of Mendlessohn and of many other great men who crowded him, as well as of heroes dead and gone long since. Here may be mentioned a few: Byron, Shelley, Schiller, Goethe, Walter Scott, Alexander, Emperor of Russia, Oehlenschläger, Count Reventlow, the Duchess Helena, and more than one bust of Napoleon, whom he admired from afar. All this was very lucrative work and he was becoming wealthy. He worked furiously in his studio even when his anteroom was full of noble visitors who clamored to see him. Often, on these occasions, his servant would announce, "I am

sorry but the master is out of the city". One of his friends, King Louis of Bavaria, who spent long periods in Rome, would try every kind of ruse to get Thorvaldsen to "come for a walk", or "come for a drive", and the sculptor is said to have exclaimed: "I wish the king of Bavaria would go home to rule his country and leave me to my labours". King Louis, who was no mean artist himself, had a tremendous admiration for Thorvaldsen, and on one occasion he burst into the studio, embraced him and hung around his neck the "Cross of the Commander", a decoration never before given to any but the great military commanders of his own country.

It is no wonder that Bertel Thorvaldsen was "everybody's darling". He was so modest and sensitive to the feelings of others, such a good listener, so charming and gracious in his manner that everyone felt comfortable in his presence. He did not seem aware of all the adulation that constantly poured over him. Although he had received titles, and honor from most of the universities of Europe and decorations from kings, emperors and other rulers and governments, he seldom wore any of them. It is claimed that if he was invited to a reception by the King of Bavaria, he wore the "Cross of the Commander"; if he visited Alexander, Emperor of Russia, he wore the diamond studded Russian Cross; if a guest in the home of the French Ambassador he wore the blue ribbon of The Legion of Honor. He kept all the beautiful decorations in a chest, which could be shown to his women visitors, on request. "The ladies love such things", was his simple admission.

At one time he attended a reception to honor Sir Walter Scott, newly arrived in Rome, wearing no decoration but a Scotch Thistle in his lapel. Next day Scott went to see him and they fell into each others arms, practically speechless, for Thorvaldsen knew no English and Scott could speak no other language. But their mutual admiration burst out in exclamation such as: "Sublimissio . . . Hero . . . Plaisir . . . precious . . . la grande . . . delighted . . . splendide . . . honourable . . ." and so on.

Shelley, who was at best a moody and melancholy fellow, claimed that this simple modesty in Thorvaldsen was merely a pose to ingratiate himself still further with all and sundry, but we may be sure that it was the sign of a true nobility of character and unassuming kindliness. Even though Denmark, Russia, Germany, France, Italy and even the Pope himself had loaded him with honors, he refused to attach any title to his name.

Thorvaldsen was a foreigner in Rome and so in order to attain recognition he had to excel the native artists in his field. Furthermore he was an heretic, — a Protestant in a Catholic country, — where all the commissions for religious statuary had always gone to Catholic artists. What a triumph then, when he was saught out by Cardinal Consalvi to do the memorial for Pope Pius VII to be placed with other such famous memorials in the Church of St.

Peter's. Later the Pope, Leo XII, the successor of Pope Pius, came to visit Thorvaldsen and conferred upon him the tremendous honor of being appointed the President of the San Luca Academy of Art. One might even say that the Pope himself erred in this deviation from strong Catholic tradition, by giving this honor to an heretic!

Another monumental work entrusted to Thorvaldsen by this Catholic city, was to decorate the Quirinal Palace, in preparation for the projected visit of Napoleon to Rome. This was in the year 1812 and there was little time for doing the work, which was an immense frieze 115 feet in length. Thorvaldsen plunged into this project with such power of soul, heart and body that it was finished in a comparatively short space of time. It was furthermore, a delicate task from the diplomatic standpoint, for while this fabulous frieze should interpret an honorable welcome to Napoleon it must not in any way cast a shadow on the might and glory that was Rome. But the brilliant imagination of the sculptor solved this problem by using a symbolism that would be flattering to both sides. So we find this magnificent frieze depicting the entry of Alexander the Great into Babylon! The populace was astounded at this accomplishment of Thorvaldsen, — the speed, the precision, the artistry, aptness and clever symbolism of the finished work. But never did Napoleon come to see this work in his honor, for he was arrested in 1814!

Concerning the love-life of Albert Thorvaldsen we know little. Many and beautiful were his models of Cupid, whose arrows occasionally found a mark in the artist's warm and compassionate heart. But he was never married, and as the years passed he seemed more firmly wedded to his art. But other factors were at work here, too. In his early days in Rome he fell in love with an Italian girl who loved him madly in return, for she was a true daughter of the South, volatile, passionate and fiery of nature. But she married another man, a German Professor by the name of Uhden, leaving him shortly to return to Rome to her true love, Bertel. There was no possibility of a divorce as she was a Catholic, but she and Thorvaldsen were companions in love for over twenty years. They never lived together, as he continued to live in his permanent lodgings, but he provided a home for her, and they had two children, a girl and a boy. He loved the boy devotedly and was devastated with grief when he died suddenly at the age of three years. It is reputed that many of his most delicate and beautiful models of Cupid and of angels, were done from the image of this beloved little son, Carlo Alberto. The girl grew up and he took her to live with him, later sending her to a convent to be educated. She married a Fritz Paulsen, an officer at the court of the Danish King. It is reputed that her son became a well known artist. Thorvaldsen settled the sum of 20,000

crowns on his daughter and she took her mother to live with her.

Thorvaldsen's friends were deeply grieved over this unorthodox love affair, but not so much because of moral scruples, as was the case in Rembrandt's unhappy liaison with Hendrickje Stoffels, who was offically denounced from every pulpit by a narrow Calvinistic community, with an avalanche of abuse breaking over the poor artist's head. No! But they felt that Anna Maria Magnani was most unsuitable as a wife or companion of our sensitive, dreamy artist; and they were right. She was a child of passion and had a propensity for violence. It is said that she threatened the estimable Miss MacKenzie with a jewelled stiletto, when Thorvaldsen was betrothed to that lady. Anna was, moreover, lacking in perception and the protective warmth that an artist needs to shield him from the vicissitudes and irritants of everyday life. She was not, like Chopin's George Sand (Madame Dudevant) "the black widow spider, who destroyed her lovers", but in every way she was of a temperament unsuited to the gentle, sensitive artist's nature. But they loved each other, and he cherished her as the mother of his children.

It was not through Anna Maria's machinations that Thorvaldsen's engagement to Miss MacKenzie was broken; it is doubtful if he was very much attracted to her, although he was grateful to her because she had been very good to him,—had nursed him through a serious illness, and she was a good woman, though plain in appearance, and always very somberly dressed in grey. Some of his friends, who were on the other side of the fence called her the "grey bat". But even they were anxious to break up the affair with Anna Maria, and knew that if he married Frances he would be "in good hands". But at this time another woman fell desperately in love with Thorvaldsen. Perhaps he would have married the beautiful and accomplished Fanny Caspers, but he was by now almost fifty years old and so enwrapped in his art that he could not bring himself to take such an irrevocable step. Fanny went sadly back to Vienna, from whence she wrote him many letters full of her love and devotion.

When Thorvaldsen, in 1837, decided to give all his art colections to Copenhagen, Denmark sent their warship "Rota" to Rome to bring back the sculptor, and his effects. His entry into Copenhagen in September, 1839, was even more triumphant than Alexander's into Babylon, which he had depicted so masterfully in the Quirinal frieze. No king or emperor has ever received such a tumultuous welcome as Thorvaldsen when he finally arrived back in his native land! As he stood on deck coming towards the harbour he could see the whole sky emblazoned in fantastic fireworks. There was such a crush of people along the wharf and on all ajacent streets that the gendarmes had their hands full keeping back the throng, when the ship came along the landing pier. Hundreds of small craft came out to meet the

ship decorated with flags, and flowers, and cheers burst out on all sides. As Thorvaldson was led to a decorated carriage, the throng became so insistent that there was no way of moving at all. Some of the most enthusiastic stalwarts then unhitched the horses, and started pulling the carriage themselves. Thorvaldson, who in his accustomed modesty had attributed this extravagant welcome to the fact that the Danes were hailing their flagship of the fleet, was by now so overwhelmed that he was almost dizzy, but he refused to let **people** pull his carriage as if they were "beasts of burden".

Seeing the gendarmes decked out in their glittering uniforms, to pay tribute to him, may have reminded him of an incident from his childhood, when the officers of the King had handled him with less than respect in this same Kongens Torg. This had happened when he was about eight years old. With some older boys he had been playing around the majestic equestrian statue of King Charles V, when the boys had dared him to climb up, mount the horse and sit behind the King. By dint of much pushing and boosting from the bigger boys, he was finally settled on his precarious perch, when a pair of gendarmes passed on their rounds. The older boys quickly skipped off leaving young Bertel tearfully clutching the Royal Person, twelve feet above the ground. The gendarmes who had never witnessed such sedition, contumely or w h a t e v e r, quickly hustled him off to the police station, with an ungentle hold on his coat collar. All he got from the stern judge was an ominous warning never to do such a thing again; from his father he naturally got a flogging, "for his own good", for Gottskálk was not one to shirk his duty in bringing up a well-behaved properly respectful son. Poor young Bertel volunteered to excuse his father for this chastisement and so he got a few extra lashes for being "so smart"!

When Thorvaldsen, in Rome, had told this story to his good friend, Hans Christian Andersen, there was much merriment, and the famous author, with his usual wit and keenness, asked: "And did you ever do it again? I'll never tell". 'Since you promise not to divulge it, I'll confess that I did repeat the offence,—some forty-two years later!" laughed Thorvaldsen. "I was on my way home from a reception, alone and at midnight. I saw the great horse and rider gleaming in the moonlight, as I crossed the Kongens Torg, and recalled vividly how I had occupied that lofty perch and been hauled down by the scandalized officers. I remembered the warning of the stern judge as to what would happen to me if I ever again desecrated the sacred statue of King Charles. Hastily I removed my coat and hat and clambered up on the pedestal, seized a leg of the Royal Personage, and swung up behind. For some minutes I sat there defying the State and muttering unspeakable things about all gendarmes and Copenhagen gendarmes in particular!"

After arriving in Charlottenborg, Thorvaldsen was feted and hailed in every conceivable manner. There were grand receptions, addresses of tribute and hundreds of messages from far and wide. One of these, coming from the United States of America, was a message from Thomas H. Webb, secretary of the Rhode Island Historical Society, informing him that he had been elected Honorary Fellow of the Society on account of being the only living descendant of the first European born in North America! The letter said that through the researches of The Royal Norse Archaeological Society, contained in the book, "American Antiquities", now reposing in the library of Harvard University, there was found a genealogical table tracing the ancestry of Thorvaldsen to one Thorfinnur Karlsefni who had dwelt one winter at Mount Hope, Rhode Island, in the year 1006-7, with his wife Guðíður, and his whole household. There Guðríður bore a son named Snorri, and from him, in direct line, is descended the sculptor, Bertel Thorvaldsen, and as such is a sort of deputy or representative of Snorri, the first white child born on American soil.

Thorvaldsen was delighted with this lettter, in spite of its small inaccuracies, and said this was the first time he had been honored because of his ancestry! In fact he is descended, eighth in line, from the notable man of rank, letters and art, Guðbrandur, Bispuk of Hólar Bishopric in Iceland.

Thorvaldsen had dwelt in Rome for forty-two years, and had come to the evening of his days, and a placid and beautiful evening it was! He made his home for the last five years of his life on the delightful estate of Count Stampe and his wife at Nysö. His health was good, his mental faculties unimpaired, and he still worked at his beloved sculpture. He made a short trip to Rome in 1841, to arrange for the sending to Copenhagen the last of his collection. He had watched the building of the Thorvaldsen Museum, which was now almost completed on the outside. "Now I am ready to go to another Eternal City, for Bindesböll has prepared the resting place for my earthly body", he said shortly before his death.

That evening he attended a performance at the Royal Opera House, in good spirits and contented with his lot. He greeted numerous friends as he was on his way to his box seat, and sat down ready to enjoy the performance. As the orchestra played the overture and before the curtain went up, a friend saw him bend down as if to pick something off the floor; just as he was about to sink down on the floor, those near rushed to his aid, and carried him silently to the foyer. The heart had stopped beating; he had already passed away. This was on Sunday, March 24th, 1844. He would have been seventy-four years old had he lived until the fall, as he was born in 1770, reputedly on a Danish merchant vessel just out from Skagafjörður.

The funeral was impressive and solemn, and he was laid temporarily to rest in the burial vault of the

Church of Our Lady, from whence his earhtly remains were moved, September 6th, 1848, to the final resting place in the court of the now finished Thorvaldsen Museum.

Many and varied have been the monuments raised to honor the dead —the great and the not so great of this world—from the great pyramids of Egypt and down to the lowly unmarked graves of those whose memory lives only among the loved ones. But it is doubtful if ever a more fitting memorial was erected, than this one to honor the memory of Bertel Thorvaldsen. For all around him stand his own works of art, the stones to which he himself gave life.

The name of Bertel Thorvaldsen looms large not only in the annals of Denmark, but in the history of modern sculpture, for he recreated and re-vitalized the Greek-Roman style, and brought to it a robustness, and a simple manly directness that captivated his contemporaries, and won their respect. What he created was always a true art, with a real feeling of strength, beauty and simplciity, and as such it has lasting value. As he is revered in his mother country, Denmark, he must also be remembered with love and admiration by the descendants of his father's land,—Iceland,—for what he was and for what he gave to the world!

Mannalát

JANÚAR 1962

13. Bjarni Torfason, að Lundar, Man. Fæddur 29. ágúst 1880 á Seyðisfirði. Foreldrar: Skúli Torfason frá Sandbrekku í Hjaltastaðarþinghá í Norður-Múlasýslu og Jóhanna Martína Jakobsdóttir, fædd í Mandal í Noregi og af norskum ættum. Hafði dvalið langvistum vestan hafs.

MARZ 1962

16. John Lawrence Thompson, í Poughkeepsie, New York, 31 árs gamall. Sonur Norman Thompson frá Pelican Rapids, Minn., og konu hans Láru dóttur Stefáns Johnson og Hólmfríðar Hjaltalín Johnson, sem lengi bjuggu að Upham, N.Dak. Mikill efnismaður, sem átti sér glæsilegan námsferil að baki.

JÚNÍ 1962

29. Gísli Jónsson, útgerðarmaður og frumbyggi í Osland-byggðinni í British Columbia, á sjúkrahúsi í Prince Rupert, B.C. Fæddur í Rangárvallasýslu 8. okt. 1873. Foreldrar: Jón Ólafsson og Geirdís Ólafsdóttir. Fluttist vestur um haf til Selkirk, Man, 1902, en í Osland-byggð 1918.

ÁGÚST 1962

2. Ingimundur Ingimundarson (Goodman), að Lundar, Man., 76 ára að aldri.

SEPTEMBER 1962

18. Hóseas Björn Pétursson, í Wynyard, Sask. Fæddur í Argyle, Man., 2. des. 1903. Foreldrar: Jóhannes Pétursson og kona hans, er fluttu til Wynyard 1905. Áhugamaður um sveitarmál.

OKTÓBER 1962

15. Þorgerður Þórðardóttir (Thordarson) saumakona, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 93 ára gömul. Fædd að Signýjarstöðum í Hálsahreppi í Borgarfjarðarsýslu. Kom vestur um haf 1893 og átti lengstum heima í Winnipeg.

NÓVEMBER 1962

25. Dagbjört (Bertha) Potter, ekkja John Sloan Potter lögfræðings, á sjúkrahúsi í Vancouver, B.C. Fædd að Lundar, Man., 14. okt. 1894. Foreldrar: Snæbjörn og Ingibjörg Johnson, er fluttust til Vesturheims 1888.

26. Guðrún Jónsdóttir Guðmundsson, ekkja Guðmundar landnámsbónda Guðmundssonar á heimili sínu í grennd við

Mountain, N.Dak. Fædd 19. maí 1880 að Laugum í S. Þingeyjarsýslu. Foreldrar: Jón Þórarinsson frá Halldórsstöðum í Laxárdal og Þuríður Sveinsdóttir frá Garði í Aðaldal. Fluttist tíu ára gömul vestur um haf með móður sinni til Long Pine, Nebraska, en fimm árum síðar til N.Dakota.

DESEMBER 1962

6. Oliver (Ólafur) Johnson kaupmaður, í North Battleford, Sask. Fæddur á Íslandi 10. maí 1879. Foreldrar: Sigvaldi Jóhannesson og Ingibjörg Magnúsdóttir. Kom til Kanada 1884, ólst upp í Winnipeg, en flutti vestur til North Battleford nokkru eftir aldamótin. Forystumaður í félagsmálum bæjar síns.

31. Guðrún Johnson, ekkja Vigfúsar Jónssonar frá Fornhaga í Eyjafirði (d. 1933), að heimili sínu í Milton, N.Dak. Fædd 6. ágúst 1866 að Hömrum í Eyjafirði. Foreldrar: Þorleifur Björnsson að Fornhaga í Eyjafirði og Guðrún Árnadóttir frá Þúfnavöllum. Fluttist vestur um haf með manni sínum í Garðarbyggð í N.Dakota 1891.

JANÚAR 1963

5. Kolskeggur Torsteinsson trésmiður, á heimili sínu í St. James, Man. Fæddur 1889 í Fljótum í Skagafirði. Foreldrar: Tómas Thorsteinsson frá Núpakoti í Rangárvallasýslu og Guðrún Jóelsdóttir frá Sauðanesi á Upsaströnd í Eyjafjarðarsýslu. Kom ungur vestur um haf.

6. Páll S. Pálsson skáld, á sjúkrahúsi að Gimli, Man. Fæddur 17. sept. í Reykjavík. Foreldrar: Skarphéðinn Ísleifsson á Norður-Reykjum í Hálsasveit í Borgarfirði og Sigurbjörg Helgadóttir. Kom vestur um haf til Winnipeg vorið 1900, og hafði lengstum átt heima þar í borg, en að Gimli síðan 1952. Kunnur beggja megin hafsins fyrir skáldskap sinn og önnur ritstörf og tók mikinn þátt í vestur-íslenzkum félagsmálum.

10. Thóra Pálsson Scully hjúkrunarkona, á Almenna spítalanum í Winnipeg. Fædd þar í borg 1. sept. 1902. Foreldrar: Hjörtur Pálsson frá Norður-Reykjum í Hálsasveit og Kristín Thorsteinsdóttir frá Húsafelli í sömu sveit. Stundaði hjúkrunarstörf á ýmsum stöðum í Bandaríkjunum og á Kyrrahafsströndinni, um skeið forstöðukona á elliheimilinu Stafholti í Blaine, Wash.

13. Þorleifur (Leifur Johnson), að heimili sínu í Milton, N.Dak. Fæddur að Garðar, N.Dak., 28. maí 1895. Foreldrar: Vigfús og Guðrún Johnson. (Um ætt hans sjá dánarminningu hennar 31. des. 1962 hér að framan).

13. Ingólfur Johnson, í Winnipeg, 73 ára gamall . Fluttist vestur um haf til Glenboro, Man., 1902, og átti þar heima þar til hann flutti til Winnipeg 1916.

16. Steinunn (Steina) Jónasína Sommerville, kona dr. Andrew Neville Grace sjúkrahúsinu í Winnipeg. Fædd á Gimli, Man. Foreldrar: Jónas Stefánsson frá Þverá í Blönduhlíð í Skagafirði og Steinunn Grímsdóttir frá Egg í Hegranesi, er voru í fyrsta landnemahópi Íslendinga í Nýja Íslandi. Kona vel máli farin og ritfær, um mörg ár fréttaritari fyrir stórblaðið „Winnipeg Free Press“.

17. Thóra Jónína (Flora) Stephenson, á sjúkrahúsi í Winnipeg, 73 ára að aldri.

23. Freeman Halldórson frá Hayland, Man., á sjúkrahúsinu í Siglunes, Man.

24. Mrs. Oddfríður Johnson, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 86 ára gömul.

FEBRÚAR 1963

1. Ljótunn Guðríður Thorsteinson kennslukona frá Gimli, Man., á Almenna spítalanum í Winnipeg, 65 ára að aldri. Fædd í Keewatin, Ont., en átti lengstum heima að Gimli. Foreldrar: Hjálmar Thorsteinsson og kona hans, búsett að Gimli.

4. Sigrún Lindal, ekkja Hannesar Lindals hveitikaupmanns, í Los Angeles, Calif. Fædd að Jaðri í Árnesbyggð í Nýja Íslandi 5. maí 1892. Foreldrar: Gunnlaugur Helgason, landnámsmaður þar, og Jóhanna Helga Sigurðardóttir, ættuð úr Borgarfirði. Átti um langt skeið heima í Winnipeg en mörg hin síðari ár í Santa Monica, Calif. Hafði mikinn áhuga á félagsmálum.

4. Lárus Benson, á sjúkrahúsinu að Gimli, Man., 81 árs gamall. Flutti af Íslandi til Kanada 1888, átti heima í Selkirk, Man., um þrjátíu ára skeið, en síðustu 15 árin á Gimli.

4. Benedikt Benson, í Kenora, Ont. Fæddur 14. júlí 1881. Foreldrar: Björn Benediktsson frá Víkingavatni og Sigríður kona hans ættuð af Tjörnesi í Þingeyjarsýslu. Fluttist ársgamall vestum um haf til Glenboro, Man., með foreldrum sínum, og hafði átt heima á ýmsum öðrum stöðum í Manitoba.

7. Sigurrós (Rósa) Stefánsson Josephson, Mozart, Sask. Fædd að Mountain, N.Dak., 3. nóv. 1882. Foreldrar: Jóhann Stefánsson frá Tungu á Svalbarðsströnd,

landnámsmaður í Mountainbyggð, og Ingibjörg Jóhannesdóttir frá Hofstaðaseli í Skagafirði. Systir dr. Vilhjálms Stefánssonar landkönnuðar.

8. Mrs. Erikka Johnson, ekkja Geirs Johnson, frá Arborg, Man., á sjúkrahæli í St. Boniface, Man., áttræð að aldri.

Thorarinn Sveinn (T. S.) Gudmundson byggingameistari, í Grand Forks, N.Dak. Fæddur að Mountain, N.Dak., 24. febr. 1907. Foreldrar: Guðmundur og Guðrún Jónsdóttir Guðmundsson, er bjuggu skammt frá Mountain. (Sambr. dánarfr. hennar 26. nóv. 1962 hér að framan). Um allmörg undanfarin ár búsettur í Grand Forks.

13. Ólöf Johnson, kona Lárusar Þórarins Johnson, á heimili sínu að Lundar, Man. Fædd 12. jan. 1903. Foreldrar: Steinn og Helga Dalman, er bjuggu í grennd við Lundar.

16. Rannveig Kristín Guðmundsdóttir Sigbjörnsson skáldkona, í Foam Lake, Sask. Fædd 2. des. 1880 í Bolungarvík. Foreldrar: Guðmundur Guðmundsson bóndi á Gróunesi í Gufudalssveit og Steinunn Bergsdóttir frá Bolungarvík. Flutti vestur um haf til Winnipeg 1902, og hafði lengstum átt heima í Leslie, Sask. Gaf út smásagnasöfn bæði á íslenzku og ensku, og hafði ritað fjölda greina í vestur-íslenzku vikublöðin og víðar.

23. Hallur Johnson, fyrrum til heimilis í Arborg, á sjúkrahúsinu að Gimli, Man., 84 ára gamall.

26. Mrs. Gróa Björnson, í Winnipeg, 88 ára gömul. Hafði átt heima í Winnipeg síðastliðin 60 ár.

27. Mrs. Jónína Christie, að heimili sínu í Winnipeg, 84 ára að aldri. Ekkja J. Guðmundar Christie, er lengi rak hótel á Gimli og síðar kvikmyndahús í Winnipeg.

27. Sigurjón Björnsson, í Blaine, Wash. Fæddur 10. des. 1872 að Stóra-Bakka í Hróarstungu í Norður-Múlasýslu. Foreldrar: Björn Sigurðsson frá Straumi í sömu sveit og Guðrún Jónsdóttir frá Litla-Bakka. Fluttist vestur um haf 1903, og var framan af árum í Winnipeg og Argylebyggð í Manitoba, en síðan 1930 í Blaine. Mjög bókhneigður maður og félagslyndur.

27. Allan Jóhannesson smiður, á Almenna spítalanum í Winnipeg, 73 ára gamall. Fæddur í Glenboro, Man., en hafði átt heima í Winnipeg undanfarin 67 ár.

MARZ 1963

2. Helgi Thordarson, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 87 ára að aldri. Kom vestur um haf til Kanada um aldamótin og var bóndi að Arnes, Man., þar til hann flutti til Gimli 1942.

6. Mrs. Sigríður Hurdal, ekkja Hjartar Hurdal, á sjúkrahúsi í Ashern, Man., 71 árs gömul.

7. Mrs. Sigríður J. Gunnlaugson, kona Gunnars Gunnlaugson, á heimili sínu í Winnipeg, 68 ára að aldri.

13. Thorsteinn O. Thorsteinson járnbrautarvélstjóri frá St. James, Man., á Almenna spítalanum í Winnipeg, 65 ára gamall. Fæddur að Willow Island, Man., en búsettur í Winnipeg síðastliðin 40 ár.

14. Bjarni M. Loftson, að Lundar, Man., níræður að aldri.

16. Kristján Jóhannes Björnson, á sjúkrahúsinu að Gimli, Man., 79 ára gamall. Fæddur í Riverton, Man., og búsettur þar ævilangt.

17. Stefán Jóhannesson (Johnson), á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fæddur að Litla-Ósi í Húnavatnssýslu 4. nóv. 1869. Foreldrar: Jóhann Helgason og Ósk Þorkelsdóttir. Fluttist ungur vestur um haf, átti lengi heima í Glenboro, Man., en síðan 1920 í Winnipeg.

19. Mrs. Lois Jean Thompson, kona John Thompson, frá Blaine, Wash., á sjúkrahúsi í Bellingham, Wash. Fædd í Mozart, Sask., 13. nóv. 1932. Foreldrar: Gísli Guðjónson og kona hans. Fluttist með þeim til Blaine 1944.

22. Ingibjörg Eggertson, kona Sigurbjörns (Björns) Eggertson kaupmanns, að heimili sínu að Vogar, Man. Fædd 25. ágúst 1896 á Sleðbrjót í Norður-Múlasýslu. Foreldrar: Jón Jónsson alþingismaður á Sleðbrjót og Guðrún Jónsdóttir. Kom vestur um haf með þeim 1903.

23. John Finnbogason kaupmaður, í Langruth, Man. Fæddur á Íslandi 1892. Hafði rekið verzlun í Langruth í rúmlega 50 ár. Tók mikinn þátt í félagsmálum byggðar sinnar.

24. Bergrós J. Helgason, kona Þorsteins (Steina) Helgason, á heimili sínu í Riverton, Man., fimmtug að aldri. Foreldrar: Halli Hallson og kona hans í Winnipeg.

30. Thorarinn J. Thorarinson, á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 71 árs gamall.

APRÍL 1963

2. Halldór Jóhannes Stefánsson, í Dauphin, Man. Fæddur á Seyðisfirði 5. marz 1882. Foreldrar: Stefán Jóhann Halldórsson og Sigríður Sigmundsdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf til Winnipeg 1893. Hafði nærri samfellt í 50 ár verið fiski- og útgerðarmaður á vötnunum í Manitoba, og um nokkur ár aðstoðar fiskiveiðaumsjónarmaður fyrir fylkisstjórnina í Manitoba.

2. Mrs. Margrét Finnson, kona Sigfúsar Finnson, á sjúkrahúsinu í Árborg, Man., 51 árs gömul. Fædd að Víðir, Man., átti þar heima ævilangt, og tók mikinn þátt í félagslífi byggðar sinnar.

4. Edward Stefánson, að heimili sínu í Winona, Ont. Fæddur 24. apríl 1910 í Hólar byggðinni suður frá Leslie, Sask. Foreldrar: Jón J. Stefánsson og Arndís Guðmundsdóttir.

5. Thorkell Guðbrandur (Kelly) Brandson byggingameistari, á sjúkrahúsi í St. Boniface, Man., 57 ára gamall. Fluttist með foreldrum sínum vestur um haf, barn að aldri og átti síðan heima í Winnipeg.

6. Mrs. Kristín Swainson, ekkja Thorsteins Swainson, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 89 ára. Hún kom vestur um haf til Kanada 1905, og átti fyrrum heima í Winnipeg.

12. Ólafur Steingrímur Thorsteinsson, að Húsavík, Man., á sjúkrahúsinu að Gimli., 78 ára gamall. Hann kenndi hljómlist í 35 ár og var kunnur fiðluleikari og fiðlusmiður með ágætum.

13. Joseph W. Thorgeirsson, að heimili sínu í Winnipeg. Fæddur á Akureyri 12. sept. 1877. Foreldrar: Þorgeir Guðmundsson gullsmiður og Sigríður Eyjólfsdóttir frá Hvammi í Eyjafirði. Kom vestur um haf til Winnipeg 1885 og átti heima þar í borg til æviloka. Prentari framan af árum, en rak síðar rjómabú og fleiri fyrirtæki.

23. Jóhann G. Stephanson, á heimili sínu í Selkirk, Man., 49 ára að aldri. Átti heima í Selkirk ævilangt og stundaði fiskiútgerð.

27. Oddrún Bjarnason, kona Ólafs Bjarnasonar (frá Arnarstapa í Borgarfirði) í Seattle, á elliheimilinu Stafholt í Blaine, Wash. Fædd 5. okt. 1884 að Miðhópi í Austur-Húnavatnssýslu. Foreldrar: Hallgrímur Þorláksson og Ingibjörg Þórarinsdóttir. Kom vestur um haf til Winnipeg aldamótaárið, og átti þar lengi heima, en í Seattle síðan 1924.

29. Guðmundur Strandberg, að heimili sínu í Winnipeg, 77 ára gamall. Fluttist barn að aldri til Kanada, átti fyrrum heima í Riverton, Man., en síðustu 40 árin í Winnipeg.

MAÍ 1963

3. Mrs. Jóhanna Sveinson, kona Kelly Sveinson, á heimili sínu í Selkirk, Man., 75 ára að aldri. Fædd á Gimli, Man. Foreldrar: Eggert Sigurdson og Þorbjörg kona hans, bæði ættuð frá Álftanesi í Mýrasýslu. Lengi búsett í Selkirk.

8. Mrs. Ingibjörg (Emma) Thordarson Swengel, í Phoenix-borg í Arizona-ríki í Bandaríkjunum. Fædd 12. júlí 1873, en fluttist nokkurra vikna gömul vestur um haf til Milwaukee, Wisconsin, með foreldrum sínum, Jóni Þórðarsyni (frá Skeri við Eyjafjörð) og Rósu Jónsdóttur (frá Syðra-Laugalandi og síðar Þverá í Eyjafirði), fjórum árum seinna til Winnipeg og ári síðar til Dakota (N.Dak.) Átti hún þar heima á ýmsum stöðum lengstum ævinnar, en seinustu árin í Portland, Oregon., og Phoenix.

9. Mrs. Abigale (Ella) Þórðardóttir Wells, kona Charles Wesley Wells, á elliheimilinu Stafholt í Blaine, Wash. Fædd í Hattardal í Álftafirði, Norður-Ísafjarðarsýslu, 4. sept. 1879. Foreldrar: Þórður Magnússon, bóndi og alþingismaður, og seinni kona hans, Guðrún Hafliðadóttir. Fluttist vestur um haf til Baldur, Man., með foreldrum sínum 1894, en skömmu eftir aldamótin til Blaine, Wash., og átti þar heima lengst af síðan. Ritfær vel, og skrifaði allmargar blaðagreinar, bæði á ensku og íslenzku, fyrir blöð vestan hafs.

10. Mrs. Helga Gróa Helgason, kona Helga J. Helgason landnámsmanns, í Foam Lake, Sask. Fædd í grennd við Churchbridge, Sask., 22. febr. 1893. Foreldrar: Guðbrandur og Anna Narfason, landnámshjón norðvestur af Foam Lake.

11. Jóhann Daníelson, að Hnausum, Man., 65 ára gamall.

14. Sigríður Johnson, fyrrum til heimilis að Vogar, Man., í Winnipeg, 72 ára að aldri. Fædd á Íslandi, en kom til Manitoba fyrir 55 árum.

15. Haraldur Marelíus Skaptason, á heimili sínu í Winnipeg, 49 ára gamall. Fæddur þar í borg, sonur Hallsteins (látinn) og Önnu Skaptason.

17. Daníel Halldórsson, á sjúkrahúsinu að Gimli, Man. Flutti frá Íslandi til Manitoba 1912 og stundaði fiskveiðar á Winnipegvatni. Fyrrum til heimilis að Hnausum, en síðari árin að Arnes, Man.

18. Drukknuðu í Tunguá í grennd við Cavalier, N.Dak., tveir drengir þaðan úr byggð: Dirk Allan Johnson, sonur Mr. og Mrs. Arni D. Johnson, 6 ára, og Devin Linn Björnson, sonur Mr. og Mrs. Magnús Björnson, 10 ára, en Magnús er nýlega látinn.

18. Steinunn Hillman, ekkja Jóns Péturssonar Hillman, að heimili sínu í Bantry, N.Dak. Fædd 1882 að Hóli í Tungusveit í Skagafirði. Foreldrar: Frímann Hannesson úr Seyluhrepp í Skagafirði og Helga Jóhannesdóttir frá Hóli í Tungusveit. Fluttist með foreldrum sínum vestur um haf til Winnipeg 1888, en síðan til N.Dakota og hafði síðan um aldamótin átt heima í Mouse Riverbyggðinni íslenzku þar í ríkinu.

19. Joseph Helgason, fyrrum til heimilis að Matheson Island, Man., á elliheimilinu Betel að Gimli Man., 79 ára gamall.

19. Pauline Loretta Laufey Thorlákson, á Almenna spítalanum í Vancouver, B.C. Foreldrar: Björn Þorláksson frá Stóru-Tjörnum (látinn fyrir fjölmörgum árum) og kona hans Inga Jóhannsdóttir Stefánsson (systir dr. Vilhjálms Stefánssonar), er bjuggu í Wynyard, Sask.

21. Robert F. Björnson, frá Cavalier, N.Dakota, á sjúkrahúsi í Winnipeg, af afleiðingum bílslyss. Fæddur í Cavalier 23. febr. 1930. Foreldrar: Matthías (Matt) og Guðný (Dínusson) Björnson, sem lengi hafa átt heima í Cavalier.

24. Hólmgeir Ísfeld, frá Selkirk, Man., á Almenna sjúkrahúinu í Winnipeg, 79 ára. Fluttist vestur um haf til Manitoba barn að aldri.

31. Kristjana Ragnheiður Johnson, ekkja Sveins Jónssonar (frá Borg í Skagafirði), á sjúkrahúsi í Grafton, N.-Dak. Fædd 20. júní 1877. Foreldrar: Kristján Guðmundsson og Kristín Bjarnadóttir frá Dröngum á Skagaströnd í Snæfellsnessýslu. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum 1881 í Eyfordbyggð í N.Dakota, og bjó þar allan sinn aldur.

JÚNÍ 1963

5. Mrs. Sigríður Ingibjörg (Sarah) Pepper, í Edmonton, Alberta. Fædd í Miðfirði í Húnavatnssýslu, en kom til Kanada 1911. Átti fyrst heima í Manitoba, en í Edmonton síðan 1921.

5. Halldór Thorvaldson, á heimili sínu í Winnipeg, 68 ára gamall. Fæddur í Brandon, Man., en átti heima í Winnipeg síðastliðin 48 ár.

9. Guðmundur Jakobson bóndi, í Árborg, Man., áttræður að aldri.

11. Pétur H. Christopherson, í Winnipeg, 81 árs gamall. Ættaður frá Argyle, Man. Foreldrar: Landnámshjónin Hermit og Þóra Kristofersson.

20. John Einar Goodman bóndi, að heimili sínu í Baldur, Man. Fluttist barn að aldri frá Íslandi með foreldrum sínum, ólst upp í Belmont, Man., en flutti á bújörð sína í Baldur 1917.

21. Valdimar Helgi Hannesson, á sjúkrahúsi í Cavalier, N.Dak. Fæddur að Mountain, N.Dak., 1895. Foreldrar: Frímann Hannesson frá Reykjahóli í Seiluhrepp í Skagafirði og Helga Jóhannesdóttir frá Hóli í Tungusveit í Skagafirði. Ólst upp í Mouse River byggðinni íslenzku í N.Dakota, en búsettur að Mountain síðan 1921.

24. Eli Bjarni Lindal Stefánson frá Elfros, Sask., á sjúkrahúsi í Saskatoon, Sask. Fæddur í Churchbridge, Sask., 28. okt. 1891. Foreldrar: Bjarni Stefánson og Elín Eiríksdóttir, talin ættuð úr Miðfirði í Húnavatnssýslu, en þau fluttu til Vesturheims 1883. Hann fluttist í Elfrosbyggð 1913.

25. Eggert (Edward) Magnússon Eggertson, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fæddur í Hnífsdal við Ísafjarðardjúp. Foreldrar: Magnús Ágúst Eggertsson frá Flatey á Breiðafirði og Petrína Sigrún Stefánsdóttir frá Arney á Breiðafirði. Hafði átt heima í Winnipeg síðustu 57 árin.

25. Þorsteinn Guðmundsson Bergmann, á sjúkrahúsi í Vancouver, B.C. Fæddur á Bjarnastöðum í Hvítársíðu í Mýrasýslu. 21. okt. 1872. Foreldrar: Guðmundur Bjarnason og Agnes Steinsdóttir. Fluttist vestur um haf 1911, átti fyrst heima í Nýja Íslandi, en fluttist þaðan vestur á Kyrrahafsströnd og var búsettur þar til dauðadags.

28. Jónína Thórun Paulson, ekkja Christian Paulson, í Langenburg, Sask., 89 ára að aldri. Fædd á Íslandi, en fluttist til Kanada 1878 og settist að í Winnipeg. Fluttist til Gerald, Sask., aldamótaárið, og átti þar heima fram á síðustu ár.

Júní — Miss O. Bergman, í Vancouver, B.C., níræð að aldri. Átti fyrrum heima í Winnipeg og Riverton, Man.

JÚLÍ 1963

1. Mrs. Guðbjörg Einarson, ekkja Sigurgeirs Einarson, á elliheimilinu Betel

að Gimli, Man., 94 ára gömul. Fluttist af Íslandi til Kanada 1886, en átti lengst heima að Hnausum, Man.

3. Mrs. Ingibjörg Thorvardson, ekkja Jónasar Thorvardson fyrrum í Winnipeg, í Pine Falls, Man. Fædd 26. júní 1879 að Innri Ásláksstöðum á Vatnsleysuströnd í Gullbringusýslu. Foreldrar: Freysteinn Jónsson og Kristín Eyjólfsdóttir. Fluttist með þeim 1886 vestur um haf í Þingvallabyggð, í grennd við Chruchbridge í Saskatchewan, ólst þar upp, en hafði lengstum átt heima í Winnipeg.

5. Miss Aðalbjörg Helgason, fyrrum til heimilis í Winnipeg, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man.

5. Guðmundur Kristján Stephenson pípulagningarmeistari, á heimili sínu í Winnipeg, 74 ára gamall. Fæddur í Winnipeg og jafnan búsettur þar. Foreldrar: Landnámshjónin Vigfús Stefánsson frá Klungurbrekku á Skógarströnd í Snæfellsnessýslu og Kristín Guðlaugsdóttir úr sömu sýslu.

7. Mrs. Sophie Brynjólfsson, ekkja Sigfúsar Brynjólfsson fyrrum í Winnipeg, að Monte Rio, Calif., 77 ára að aldri. Átti um langt skeið heima í Winnipeg, en síðastliðin 39 ár í San Francisco, Calif.

8. Magnús Thorarinson, á sjúkrahúsi í St. Boniface, Man., 72 ára gamall. Fæddur í Reykjavík, en fluttist til Manitoba 1903.

10. John J. Lindal kaupmaður og bóndi, að Lundar, Man., 89 ára gamall. Fluttist vestur um haf til Norður-Dakota með foreldrum sínum 1887, en til Lundar byggðarinnar 1891. Átti árum saman sæti í sveitarráði og var í 12 ár umsjónamaður fiskveiða á Manitobavatni.

13. Jón Vídalín Magnússon frá Hnausum, Man., á sjúkrahúsinu að Gimli, Man., 78 ára að aldri. Fæddur að Hnausum. Foreldrar: Landnámshjónin Magnús Magnússon, bóndi og útgerðarmaður á Eyjólfsstöðum í Hnausabyggð, og Ingibjörg Magnúsdóttir. Stundaði fiskveiðar á Winnipegvatni mestan hluta ævinnar.

19. Fannie Skaptason Cook, ekkja William Cook, á sjúkrahúsi í Winnipeg, 73 ára að aldri. Fædd að Hnausum, Man., en hafði um langt skeið átt heima í St. James, Man. Hafði hlotið sérstaka viðurkenningu fyrir þátttöku í velferðarmálum heimaborgar sinnar.

19. Edna May Ísfeld, kona Fred Ísfeld, á Almenna spítalan um í Winnipeg, 49 ára gömul. Fædd í Winnipeg og búsett þar ævilangt.

27. Fanny Eymundsson, kona Stefáns Eymundsson, á heimili sínu í Vancouver, B.C., 75 ára að aldri.

30. Carl Björnsson, frá Lundar, Man., á sjúkrahúsi í Winnipeg, 67 ára gamall.

ÁGÚST 1963

2. Mrs. Sigurveig Christoferson Dawe, á sjúkrahúsi í White Rock, B.C. Fædd að Grund í Argylebyggð í Manitoba 14. febr. 1884. Foreldrar: Landnámshjónin Sigurður og Caroline (Taylor) Christoferson. Var kennslukona á ýmsum stöðum í Manitoba og British Columbia framan af árum, en um langt skeið búsett í Crescent, B.C.

3. Sigþrúður Magnússon, ekkja Ólafs Magnússonar, á heimili sínu að Lundar, Man. Fædd 13. júní 1866 á Ketilsstöðum í Jökulsárhlíð í Norður-Múlasýslu. Hafði um langt skeið verið búsett vestan hafs.

3. Ingólfur Jóhannesson, bóndi í Argylebyggðinni, á sjúkrahúsi í Baldur, Man., 69 ára gamall. Fæddur í Winnipeg. Foreldrar: Þorfinnur Jóhannesson og Karólína Andrésdóttir. Hafði átt heima í Argylebyggðinni síðan á æskuárum.

7. John Johnson, í Selkirk, Man., 52 ára gamall. Hafði fyrrum átt heima í Mitchell, Ont., og Glenboro, Man.

7. Martha Helgason, kona Brynjólfs Helgasonar, í Vancouver, B.C. Fædd 26. apríl 1893 í Brúarbyggðinni í Argyle, Man. Foreldrar: Skúli og Guðrún Anderson, er voru í hópi allra fyrstu landnema í Argyle. Hafði átt heima í Vancouver síðan 1919.

9. Mrs. Guðlaug Sigurdson, á elliheimilinu Stafholt í Blaine, Wash. Fædd 28. des. 1884 að Akra, N.Dakota, en fluttist vestur til Blaine 1943.

10. Karl Grímson, á elliheimili í Wynyard, Sask. Fæddur á Íslandi, en fluttist níu ára gamall með móður sinni og tveim systkinum til Minnesota. Bjó framan af árum í N.Dakota, Raymond, Wash., og Edmonton, Alberta, en fluttist í Wynyardbyggð 1917.

19. Margret J. Thorberg, ekkja Einars Thorberg, frá Riverton, Man., á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 82 ára að aldri. Hafði átt heima í Riverton síðan hún fluttist vestur um haf til Kanada.

20. Björn (Barney) Johnson, í Regina, Sask. Fæddur að Kýrholti í Viðvíkur-

sveit í Skagafjarðarsýslu 21. júlí 1897. Foreldrar: Jónas Jónsson frá Höfða í Suður-Þingeyjarsýslu og Helga Gunnlaugsdóttir, ættuð frá Hvammi í Laxárdal ytri. Fluttist með þeim vestur um haf til N.Dakota 1902, en til Wynyard, Sask., 1906. Framan af árum bóndi að Wynyard, en á seinni árum búsettur í Regina. Mikill forystu- og áhrifamaður í samvinnuhreyfingunni í Saskatchewan og Kanada, og skipaði margar trúnaðarstöður í samvinnufélögum.

21. Magnús Egill Johnson, á Ganges Salt Spring Island, B.C., 69 ára gamall. Fæddur á Íslandi, en kom til Kanada 1898. Átti fyrr á árum heima í Riverton, Man., en í Winnipeg frá 1944 til 1958, er hann fluttist til Ganges Salt Spring Island.

31. Kristveig Guðmundsson, ekkja Guðmundar F. Guðmundsson, á sjúkrahúsi í Wadena, Sask. Fædd að Hróarstöðum í Suður-Þingeyjarsýslu 28. maí 1898. Foreldrar: Björn Jónsson Axfjörð frá Ytri-Tungu á Tjörnesi og Valgerður Þorláksdóttir frá Garði í Þistilsfirði. Fluttist með þeim vestur um haf í Argylebyggð í Manitoba 1903, en til Leslie, Sask., 1910. Hafði lengstum átt heima í Hólarbyggð þar í grennd.

SEPTEMBER 1963

8. Björn Stefánsson, lögfræðingur og fyrrv. lögregludómari að Carmen, Man., á heimili sínu í St. Charles, Man. Fæddur á Litla-Bakka í Hróarstungu í Norður-Múlasýslu 19. jan. 1887. Foreldrar: Stefán Björnsson og Guðríður Björnsdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf til Mary Hill, í grennd við, Lundar, Man. Stundaði árum saman lögfræðistörf í Winnipeg.

10. John Albert Stevenson bóndi, að Walhalla, N.Dak., 63 ára gamall. Foreldrar hans voru þau Björn (Barney) og Kristjana Stevenson, landnemar í Hallsonbyggð í N.Dakota.

19. Mrs. Guðbjörg Campbell, á Almenna sjúkrahúsinu í Vancouver, B.C. Fædd 6. febr. 1882 í Winnipeg. Foreldrar: Jón og Guðrún Þórðarson, er bjuggu síðar í Glenboro, Man. Fluttu vestur til British Columbia nokkru eftir aldamótin.

22. Joseph Björn Frederickson, í Vancouver, B.C.

25. Ottar Sveinson smiður, að heimili sínu í Blaine, Wash., áttræður að aldri. Fæddur að Gimli, Man., en hafði átt heima í N.Dakota og Illinois áður en hann flutti til Blaine 1944.

25. Olavía Johnson saumakona, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 87 ára gömul. Fædd á Seyðisfirði. Foreldrar: Nikulás Jónsson og Þórunn Pétursdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf 1883 til Hallson, N.Dakota, en hafði átt heima í Winnipeg í 60 ár.

25. Ragnhildur J. Johnson kennslukona, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man. Fædd á Íslandi, en fluttist vestur um haf til Manitoba 1892 með foreldrum sínum, er voru frumbyggjar í Siglunes- og Lundarbyggðum í Manitoba.

25. Magnús W. Jónsson, frá St. Vital, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 76 ára.

26. Sigurður Sigurðson, frá Vancouver, B.C., af slysförum í Prince George, B.C. Fæddur að Baldur, Man., 15. maí 1885. Foreldrar: Hjörtur Sigurðsson og María Sigurðardóttir frá Ingjaldsstöðum í Þingeyjarsýslu, er námu land í grennd við Baldur og bjuggu þar til 1912, en fluttu þá til Blaine, Wash. Lengi bóndi skammt frá Raymore, Sask., en átti heima í Vancouver nokkur síðustu árin.

27. Benedict Peterson, að heimili sínu í Saskatoon, Sask., 81 árs gamall. Fæddur að Hensel, N.Dak., en flutti til Elfros, Sask., 1912, bóndi í Wynyard til 1924, en hafði átt heima í Saskatoon síðan 1930.

28. Alexander Lawrence Benson, í Chicago, Illinois. Fæddur í Winnipeg 16. apríl 1893. Foreldrar: Egill Benediktsson, ættaður úr Skagafirði, og Lovísa kona hans, ættuð úr Færeyjum.

OKTÓBER 1963

2. Þórhallur Magnús Hjálmarsson verkfræðingur, í San Diego, Calif. Fæddur nálægt Akra, N.Dak., 15. jan. 1893. Foreldrar: Halldór Hjálmarsson og Margrét Björnsdóttir Halldóssonar, bæði af austfirzkum ættum. Flutti til Los Angeles, Calif., 1921, bjó þar í mörg ár og vann að verkfræðilegum störfum, meðal annars í Suður-Ameríku og Austurlöndum á vegum Bandaríkjastjórnar, en hin síðari ár sem byggingameistari í San Diego.

4. Percy G. Helgason, á sjúkrahúsi í Winnipeg, sextugur að aldri.

7. Dr. Kristján Jónsson Austmann, frá Winnipeg, í Toronto, Ontario. Fæddur í Glenboro, Man., 25. sept. 1890. Foreldrar: Jón Ólafsson, alþingismaður og ritstjóri, og Þóra Þorvarðardóttir, ættuð úr Borgarfirði syðra. Kristján var

stjúpsonur Jóns Austmanns, er gekk honum í föðurstað. Lauk læknaprófi á Manitobaháskóla 1921, og gengdi síðan læknisstörfum, um 10 ár í Wynyard, Saskatchewan, en annars í Winnipeg. Bókamaður mikill, ættfræðingur og ritfær vel.

9. Dr. Tryggvi J. Oleson, prófessor í sagnfræði við Manitobaháskóla, á sjúkrahúsi í Winnipeg. Fæddur í Glenboro, Man., 4. maí 1912. Foreldrar: Guðni Júlíus Oleson, fæddur í Nýja Íslandi, en ættaður af Austfjörðum, og Kristín Tómasdóttir, fædd á Hólum í Hjaltadal, en fluttist ung vestur um haf. Víðkunnur og afkastamikill fræðimaður, sem ritað hafði merk sagnfræðirit bæði á íslenzku og ensku, og hafði einnig tekið mikinn þátt í vestur-íslenzkum menningar- og félagsmálum.

10. John Thorsteinson, fyrrum lengi til heimilis að Steep Rock, Man., á Gimli, Man., þar sem hann hafði átt heima síðustu sex árin, 74 ára að aldri.

13. Vigfús S. Benediktsson, 87 ára gamall, að heimili sínu á Gimli, Man., en þar hafði hann átt heima síðan hann flutti frá Íslandi 1903. Stundaði fiskveiðar á Winnipegvatni.

17. John P. Frederickson í Vancouver, B.C.

17. Mrs. Sigurrós Júlíana Gudmundson Densmore, ættuð frá Riverton, Man., á heimili sínu í Selkirk, Man., 47 ára gömul.

19. Thórunn Florence Stuart, ekkja Charles Stuart, á elliheimilinu Betel að Gimli, Man., 94 ára að aldri. Fædd á Íslandi en fluttist til Kanada 1882. Fyrrum búsett í Melville, Sask., en síðustu þrettán árin á Betel.

21. Bergman Flóvent Jónasson, frá Lundar, Man., á sjúkrahúsinu í Eriksdale, Man., 77 ára gamall. Fæddur í Riverton, Man., en hafði verið bóndi í Lundarbyggðinni í 65 ár.

22. Kristinn Ármann Kristinson, að heimili sínu í Arborg, Man., 76 ára að aldri. Fæddur að Geysir, Man., og var bóndi þar í byggðinni þangað til hann flutti til Arborgar 1952.

24. Einar Jón Magnússon, frá Selkirk, Man., á sjúkrahúsi í Winnipeg, 73 ára gamall. Flutti af Íslandi til Kanada 1910, settist fyrst að á Hnausum, Man., en hafði átt heima í Selkirk síðan 1916. Mikill áhugamaður um vestur-íslenzk félags- og menningarmál.

26. John Andrew Gudmundsen, að heimili sínu í Wittier, Calif., 71 árs að aldri. Fæddur á Washington Island í Wisconsin. Foreldrar: Landnámshjónin Árni Þórðarson Gudmundsen frá Eyrarbakka og Jóhanna Knudsen. Um mörg ár búsettur í Michiganríki.

28. Dr. Haraldur Sigmar, fyrrv. forseti Hins Evangeliska Lúterska Kirkjufélags Íslendinga í Vesturheimi, á sjúkrahúsi í Kelso, Wash. Fæddur í Argylebyggð í Manitoba 20. okt. 1885. Foreldrar: Sigmar Sigurjónsson frá Einarsstöðum í Reykjadal í Þingeyjarsýslu og Guðrún Kristjánsdóttir frá Hólum í Reykjadal í sömu sveit, er námu land í Argylebyggðinni 1883. Átti sér að baki nærri hálfrar aldar prestsstarf hjá íslenzkum söfnuðum í Wynyard, Sask., Norður-Dakota, Vancouver, B.C., og Blaine, Wash., og kom því mikið við kirkjumála- og aðra félagsmálasögu Íslendinga vestan hafs.

NÓVEMBER 1963

2. Hallgrímur B. Hallgrímsson, frá Argyle, Man., á Almenna spítalanum í Winnipeg, 64 ára gamall.

3. Guðbjörg (Bertha) Vilhelmína Ingimundardóttir Daníelson, ekkja Andrésar (Andrew) Daníelsson ríkisþingmanns, á elliheimilinu Stafholt í Blaine, Wash. Fædd að Gautsdal, Bólstaðarhlíðarhreppi, Austur-Húnavatnssýslu, 24. ágúst 1870. Foreldrar: Ingimundur Sveinsson, Tungubakka, Fremri-Laxárdal, og Júlíana Ingibjörg Ólafsdóttir. Fluttist vestur um haf til Winnipeg 1899, fór ári síðan til Seattle, en hafði átt heima í Blaine síðan 1905. Forystukona í félagsmálum Íslendinga þar í borg.

10. Allan Joseph Peterson, að heimili sínu á Gimli, Man., 35 ára gamall. Sonur Peters (látinn) og Valdine Peterson.

13. Guðmundur J. Johnson rakarameistari, í Winnipeg, 73 ára að aldri. Hafði lengi rekið rakarastofu þar í borg.

14. Jónína Ingibjörg Thorkelson, kona Ágústs Thorkelson, frá Gimli, Man. Fædd þar, dóttir Pálma Lárussonar og konu hans, frumbyggja á Gimli.

17. Christine Ingibjörg (Isabel) Farmer, frá East Kildonan, Man., á Almenna sjúkrahúsinu í Winnipeg, 71 árs gömul. Fædd að Garðar, N.Dakota, dóttir Josephs og Sigríðar Lindal, og flutti með þeim á barnsaldri til Lundar, Man.

23. John Gilson (Jón Ingvarsson), í Chichago, Ill., 68 ára gamall. Sonur

Ingvars Friðrikssonar beykis og Ágústu Jónsdóttur á Eyrarbakka. Kom vestur um haf til Bandaríkjanna 18 ára gamall. Hafði um langt skeið rekið rafmagnsiðnaðarfyrirtæki.

27. Jóhann Sigmundson smiður, í Vancouver, B.C., 86 ára að aldri. Átti lengi heima í Winnipeg, en fluttist til Vancouver fyrir 13 árum.

28. Franklin Lindal, á heimili sínu í Winnipeg, 57 ára gamall. Átti lengstum heima í norðurhluta Manitobafylkis, stundaði þar veiðar og rak verzlun.

30. Mrs. Sigrún Martin, ekkja Einars Martin, á sjúkrahúsi í Prince George, B.C. Fædd að Hnausum, Man., og átti þar lengi heima, en síðustu árin í McBride, B.C.

30. Ingi G. Brynjólfsson, á heimili sínu í Woodale, Ill., í nágrenni Chicago.

DESEMBER 1963

10. Mrs. Margrét Johnson, ekkja Halldórs Johnson fasteignasala, í Winnipeg. Fædd á Íslandi, dóttir séra Einars Vigfússonar og Bjargar Jónsdóttur konu hans. Fluttist til Manitoba fyrir 60 árum, og átti heima í Winnipeg til æviloka.

11. Christian Thorsteinsson, að heimili sínu í Winnipeg, áttræður að aldri. Fæddur í Edinburg, N.Dak., en flutti til Kanada 1919.

14. Hjörtur Jónasson, Víðir, Man., á sjúkrhúsinu í Árborg, Man., 65 ára gamall. Fæddur að Hnausum, Man., en bóndi í Víðirbyggð ævilangt.

15. Mrs. Guðrún S. Christopherson, kona Kjartans Christopherson fasteignasala, að heimili sínu í San Francisco, Calfi., 66 ára að aldri. Fædd að Point Roberts, Wash. Foreldrar: Thorsteinn Thorsteinsson (Stone Stoneson) frá Hraunskoti í Borgarfirði syðra og Ingibjörg Einarsdóttir frá Stafholti í sömu sveit, er lengstum bjuggu í Blaine, Wash. Fluttist til San Francisco fyrir 27 árum.

22. Mrs. Anna Kristjana Finnson, ekkja Kambínusar Guðjónssonar, á heimili sínu í Winnipeg. Fædd að Vatni í Haukadal, Dalasýslu, 22. sept. 1895. Foreldrar: Halldór Jónsson og Guðfinna Kristmannsdóttir. Fluttist með þeim vestur um haf 1901, og hafði átt heima í Winnipeg, að undanskildum tólf árum í Churchbridge, Sask.

22. Jón Ragnar Johnson, bóndi og útgerðarmaður, að Wapah, Man. Fæddur á Eskifirði 9. febr. 1884. Foreldrar: Gísli Jónsson og Sigrún Árnadóttir. Fluttist vestur um haf með foreldrum sínum og systkinum 1903, og átti lengstum heima að Wapah við Manitobavatn. Annaðist póstafgreiðslu og póstflutninga um 30 ára skeið. Forystumaður í öllum félagsmálum og ritari skólanefndar árum saman. Einnig ritarfær vel.

24. Jón Axel Jónsson, að heimil sínu á Victoria Beach, Man., 68 ára að aldri. Fæddur í Selkirk, Man. Foreldrar: Jón Jónsson frá Torfastöðum í Jökulsárhlíð í Norður-Múlasýslu og Guðlaug Sigfúsdóttir frá Straumum í Hróarstungu sömu sýslu, er áttu heima í Selkirk.

25. Mrs. María Halldórson, ekkja Kristjáns Halldórsonar, lézt á elliheimilinu „Borg“ á jóladagsmorgun, 93 ára. Hún var fædd á Hólum í Skagafirði, á Íslandi, 28. maí 1870. Foreldrar: Rögnvaldur Jónsson og Ólöf Kjartansdóttir.

27. Björn Kelly, að heimili sínu í Selkirk, Man., 85 ára gamall. Fæddur á Íslandi, en settist að í Selkirk 1886, og var einn af fyrstu íbúum þess bæjar. Um 40 ára skeið starfsmaður Kanadastjórnar á Norðurvötnunum.

28. Randver Sigurdson múrarameistari, að heimili sínu í Winnipeg. Fæddur að Svignaskarði í Borgarfirði 18. febr. 1890. Foreldrar: Sigurður Sigurðsson bóndi og hreppstjóri þar og seinast á Rauðamel og Ragnheiður Þórðardóttir. Fluttist með foreldrum sínum og systkinum til Kanada 1901, og hafði lengst af átt heima í Winnipeg.

Des. — John E. Melsted smiður, í Chruchill, Man., 53 ára gamall. Átti fyrrum heima að Árnes, Man., og í Winnipeg, en síðustu sex árin í Churchill.

Fertugasta og fjórða ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi

Fertugasta og fjórða ársþing Þjóðræknisfélags Íslendinga í Vesturheimi var sett af forseta þess, dr. Richard Beck, í Góðtemplarahúsinu við Sargentstræti, mánudaginn 18. febrúar 1963, kl. 10 f.h.

Að lokinni bænagerð dr. Valdimars J. Eylands flutti forseti ársskýrslu sína. sem hér fer á eftir:

Heiðruðu fulltrúar og gestir!

Fyrir allmörgum árum átti ég þess kost að dvelja í Árnasafni í Kaupmannahöfn, en þar eru, eins og alkunnugt er, varðveitt íslenzk handrit svo hundruðum skiptir, meðal þeirra mörg hin merkustu og dýrmætustu slíkra rita vorra, þótt sumar allra mestu gersemar þeirra, svo sem **Konungsbók** og **Flateyjarbók**, sé annars staðar að finna.

Þessa stund í Árnasafni fannst mér sem ég stæði á vígðri íslenzkri grund, eða öllu heldur í musteri, þar sem helgir dómar þjóðar minnar, dýrkeypt afrek anda hennar og handa, umkringdu mig á alla vegu. Ekki varð lotningartilfinning mín minni, þegar ég fékk að handleika handrit sjálfrar **Snorra-Eddu.** Og er ég gaf gætur að handritunum mörgu á hillum safnsins, skildi ég betur en áður djúpan sannleik orða safnvarðarins, dr. Jóns Helgasonar prófessors, í snjöllu og stórbrotnu kvæði hans „Í Árnasafni“:

Undrandi renndi ég augum með bókanna röðum:
eljuverk þúsunda, varðveitt á skrifuðum blöðum.
Hvar sem ég fletti, við eyru mér ólguðu og sungu
uppsprettulindir og niðandi vötn minnar tungu.

Eðlilega varð mér þá ríkara í huga heldur en endranær, hversu ómetanlega auðlegð vér Íslendingar eigum, þar sem handrit vor eru og þær sérstæðu og lífrænu bókmenntir, sem skráðar eru innan spjalda þeirra, og spegla andlega iðju þjóðar vorrar, harðsótta baráttu hennar fyrir tilveru sinni öldum saman, drauma hennar og vonir.

Í nýjustu kvæðabók Davíðs Stefánssonar frá Fagraskógi, **Í dögun**, er merkilegt og tímabært kvæði um íslenzku handritin. Í upphafserindum þess lýsir skáldið því eftirminnilega, hvernig þessi handrit urðu til í fyrstu, og hver uppspretta andlegrar orku og vakningar þau voru íslenzku þjóðinni, ekki sízt á mestu andstreymisöldum hennar, þegar erlend kúgun og harðæri bundu henni þyngstar byrðar:

Þeir slátruðu kálfum, eltu skorpin skinn
og skráðu á letur, mikil og ægifögur.
Fræðimenn skáru fjaðurpenna sinn
í fannbörðu hreysi norður við yztu gjögur.
Þar krotuðu bræður við kolunnar glæður
kvæði og ættarsögur.

Lengi bárust ritin frá manni til manns
við mánaglætuna lesin oft og víða.
Þau voru eini fjársjóður fátæks lands
í forlagastormum myrkvaðra hungurtíða.
Sagnanna andi varð sviknu landi
sólskin og veðurblíða.

Þessa dagstund á Árnasafni fagnaði ég því af heitum og þakklátum huga, að vera sonur þeirrar þjóðar, sem þrátt fyrir smæð sína og hin andvígustu kjör öld eftir öld, hafði átt skapandi gáfu og elju til þess að vinna þau afrek, er handritin íslenzku bera fagurt vitni. En sú fagnaðarkennd var harmi þrungin og sársauka, er ég minntist þess, hve langur dráttur varð orðinn á því, að Íslendingar endurheimtu þessa dýrmætu fjársjóðu sína. Ekki verður barátta þeirra að því marki rakin hér, en mikið ánægjuefni má það vera oss Íslendingum vestan hafs, eigi síður en löndum vorum heima á ættjörðinni, að fyrir vaxandi skilning á þessu réttlætismáli voru og drengilega afstöðu margra Dana til þess, er svo langt komið, að danska Þjóðþingið hefir samþykkt að afhenda Íslendingum meginhluta þeirra. Má þess vegna telja það víst, að sú farsællega lausn þessa deilumáls sé eigi langt undan landi, enda hefir Alþingi þegar samþykkt stofnun og starfrækslu Handritastofnunar á Íslandi, og hinn ágætasti maður verið skipaður forstöðumaður hennar, en það er dr. Einar Ól. Sveinsson prófessor, sem oss Íslendingum hér í álfu er að góðu kunnur, bæði af gagnmerkum ritum sínum um íslenzk-

ar bókmenntir og útgáfum fornsagna vorra, og af kærkominni heimsókn sinni og fyrirlestrahöldum hér vestan hafs. Meðal hinna mörgu bóka hans er einmitt prýðilegt rit um Handritamálið, sem var eitt af ritum Hins íslenzka Bókmenntafélags 1959. Eftir að hafa réttilega harmað það, hve mikið hefir á liðnum öldum glatazt af andlegum verðmætum íslenzku þjóðarinnar, lýkur hann riti sínu með þessum eftirtektarverðu orðum um bókmenntalegt og menningarsögulegt gildi handrita vorra:

„Eftir eru handrit, sem geyma orðlist Íslendinga, mynd þeirra af mannlífinu, mynd þeirra af dýrð mannsins og eymd, glímu þeirra við guð sinn, eins og þeir hafa tjáð þessi efni í stuðla skorðum eða í lausu máli. Leiðin til bókmennta þjóðarinnar, „leiðin til Hlíðarenda“, liggur til uppsprettu lífs þeirra sem þjóðar. Þessar bókmenntir eru hornsteinninn, sem menning þeirra er reist á, jafnvel sem tilvera þeirra er reist á. Og af því að þessar bókmenntir eru enn lifandi, eru þær rótin, sem dregur safann úr mold fortíðarinnar og gefur hann lifandi, gróandi, grænum, greinum menningar dagsins í dag“.

Segja má, að hér sé komið að **hjartanu,** aflvakanum, í allri þjóðræknislegri viðleitni vor vestan hafs frá allra fyrstu tíð og fram á þennan dag. Hún er byggð á meðvitundinni um það, hve djúpum rótum vér stöndum, ætternislega og menningarlega, í íslenzkum jarðvegi, og samtímis á heilbrigðum skilningi á því, hve nauðsynlegt oss sé það, ef vér eigum ekki að verða rótslitnir kvistir á lífsins meið, að halda áfram að vera í sem nánustum tengslum við vora þjóðernislegu menningarmold, og draga andlega næringu úr lífrænum erfðum vorum: — tungu vorri, sögu og bókmenntum. Af þeirri meðvitund og þeim skilningi sprettur svo löngunin til þess, ljósu letri skráð í stefnuskrá og starfi þessa félagsskapar, að oss beri, ef þegnskuld vor á að vera goldin til fulls, að gera sem ávaxtarríkast í hérlendu þjóðlífi hið bezta og fegursta í ættarerfðum vorum, andleg verðmæti, sem lifað hafa aldirnar, af því að þau áttu þann mátt lífs og listar, sem eldist ekki. Dr. Jóni Þorkelssyni (Forna) mæltist spaklega, er hann segir í einu kraftakvæða sinna:

Hið mikla geymir minningin,
en mylsna og smælkið fer.

Fyrrgreind stefunskrá félags vors, og framkvæmd hennar eftir mætti í störfum þess, hefir þá einnig frá upphafi vakið bergmál í hugum góðra Íslendinga hér vestan hafs, verið það aðdráttarafl, sem laðað hefir þá svo hundruðum skiptir frá ári til árs, til stuðnings við göfugan málstað félagsins, þótt fylking hinnar eldri kynslóðar þynnist óðfluga með ári hverju. Á síðastliðnu starfsári höfum vér átt á bak að sjá úr hópi vorum mörgum ágætum félagssystkinum, en þau eru þessi, eftir því, sem mér er kunnugt:

Dr. Vilhjálmur Stefánsson, Hanover, New Hampshire, heiðursfélagi; séra Eiríkur S. Brynjólfsson (hafði verið embættismaður í deildinni „Ströndin“), Vancouver; Páll S. Pálsson skáld (hafði átt sæti í stjórnarnefnd félagsins og safnaði auglýsingum fyrir **Tímarit** þess), Gimli; Benedikt Ólafsson (vara-skrifari deidlarinnar „Fróns“), Winnipeg; Jón Jónatansson skáld, Winnipeg; C. H. Ísfjord (lengi embættismaður deildarinnar „Ströndin“), Vancouver; J. A. Sveinsson, Baldur; Mrs. Anna Halldórsson, Winnipeg; Thorgerður Thordarson, „Betel“, Gimli; K. N. S. Friðfinnson, Árborg; Erling Guðmundson, Mountain; Gestur Gestson, Mountain; Th. Ísdal, „Höfn“, Vancouver; Bjarni Sveinsson, „Höfn“, Vancouver; Mrs. Ingibjörg Pálsson, Selkirk! Marus Benson, Selkirk; Thórunn Jóhannson, Selkirk; Miss Ljótunn Thorsteinsson, Gimli; Mrs. Þórhalla Elísabet Arngrímson; Mrs. Lárus Johnson, Lundar.

Vér vottum aðstendendum þessarar starfsmanna vorra og kvenna innilega samúð vora, en minningu þeirra heiðrum vér með því að rísa úr sætum.

Vitur maður hefir sagt: „Þakkarskuldin er eina skuldin, sem auðgar manninn.“ Minnug þess, skulum vér láta þakkahhugann til hinna horfnu félagssystkina verða oss hvatning til dáða málstað vorum til eflingar.

Af þeim sjónarhóli skal þessu næst horft yfir liðið starfsár. Stjórnarnefndin hefir, eins og að undanförnu, á allmörgum fundum leitazt við að ráða fram úr þeim málum, sem seinasta þjóðræknisþing fól henni í hendur, og úr öðrum þeim málum, sem komið hafa til kasta hennar. Þakka ég nefndinni ágæta samvinnu að vanda á árinu.

Starfsemi félagsins hefir nú sem áður fallið í tvo megin farvegi, innbyrðis, meðal vor Íslendinga sjálfra, víðsvegar um álfuna; hinsvegar, samstarfið við Ísland og Íslendinga heima á ættjörðinni. En eðlilega er starfsemi félagsins þannig vaxin, að þessir tveir aðal straumar hennar renna með mörgum hætti í einn farveg.

Útbreiðslu- og fræðslumál

Að þessum málum, sem ávalt eru meginþættir í starfi félagsins, hefir stjórnarnefndin unnið eftir beztu getu og

aðstæðum, en jafnframt notið í þeim efnum góðrar aðstoðar ýmissa velunnara félagsins nær og fjær.

Fyrrv. forseti félagsins og heiðursfélagi, dr. Valdimar J. Eylands, hefir nú sem áður í ræðu og riti slegið á þjóðræknisstrenginn og hvatt til varðveizlu íslenzkra menningarerfða. Hann er einnig jafnan reiðubúinn til þess að verða félagi voru að liði, þegar til hans er leitað.

Varaforseti, séra Philip M. Pétursson, flutti ræðu á samkomum deildanna í Selkirk og á Lundar. Í fjarveru forseta, afhenti hann Hon. Duff Roblin, forsætisráðherra Manitobafylkis, heiðursfélagaskírteini Þjóðræknisfélagsins við virðulega athöfn, að viðstöddum flestum stjórnarmönnum félagsins. Varaforseti hafði einnig samkomustjórn með höndum í hádegisverði þeim, sem félagið hélt til heiðurs ferðamannahópnum frá Íslandi, og ávarpaði hina góðu gesti í félagsins nafni. Einnig flutti hann kveðju Þjóðræknisfélagsins á Íslendingadeginum að Gimli. Votta ég honum innilega þökk fyrir fulltrúastörf hans vegna fjarvistar minnar.

Ritari félagsins, prófessor Haraldur Bessason, hefir á liðnu ári eins og undanfarið verið athafnamikill að útbreiðslu- og fræðslumálunum. Síðastliðið vor ferðaðist hann vestur á Kyrrahafsströnd og flutti erindi á samkomum deildanna í Vancouver og Blaine; ennfremur á samkomum deildanna í Selkirk, Árborg og að Gimli, á almennri samkomu í Glenboro, og á sumarmálasamkomu í Winnipeg. Hann skipar forsetasess í deildinni „Frón“ og á einnig sæti í Íslendingadagsnefndinni. Auk þess hefir hann á árinu ritað mikið í vikublað vort, og annaðist ritstjórn þess meðan ritstjórinn var í Íslandsferð sinni, er síðar getur. Í þágu fræðslumálanna mun og mega telja Leskaflana í íslenzku handa byrjendum, sem ritari og forseti hafa samið og komið hafa um skeið í **Lögbergi-Heimskringlu**, og átt hafa vinsældum að fagna, og þá væntanlega að einhverju gagni komið.

Vararitari, Walter J. Lindal dómari. Hefir ritað fjölda greina um íslenzk málefni og menningarerfðir í **Icelandic Canadian** og víðar. Eins og kunnugt er, varð hann nýlega 75 ára, og lét þá af dómaraembætti sínu, eftir 20 ár í þeim sessi við ágætan orðstír. Var honum á þeim tímamótum, að verðugu, margvíslegur sómi sýndur. Vér vottum honum virðingu vora og þökk fyrir unnin störf, ekki sízt að félagsmálum vorum, og óskum honum sem lengstra og hamingjuríkastra ævidaga.

Féhirðir, Grettir L. Johannson ræðismaður, flutti ávarp í embættisnafni á Íslendingadeginum að Gimli, ræðu í veizlu Þjóðræknisfélagsins til heiðurs ferðamannahópnum heiman um haf, og erindi á samkomu Icelandic Canadian Club um efnahagsmál á Íslandi.

Varaféhirðir, frú Hólmfríður Daníelson, skemmti með upplestri íslenzkra kvæða á samkomum deilda félagsins í Selkirk, á Lundar, í Árborg, á Gimli og í Winnipeg. Fyrir hönd félagsins annaðist frú Hólmfríður einnig og undirbjó að öllu leyti, þátttöku Íslendinga í fjölsóttri skrúðsýningu, er fór fram undir umsjón Winnipeg Y.MC.A. í sambandi við fimmtugasta ársþing aðalfélagsins (National Council of Y.M.C.A.). Þótti íslenzka sýningin, sem var táknræn um bókmenntaiðju og menningarlíf þjóðar vorrar, tilkomumikil og takast prýðilega.

Fjármálaritari, Guðmann Levy, hefir, jafnhliða embættislegu starfi sínu, er útheimtir eigi litlar bréfaskriftir, og ýmsum nefndarstörfum, haft með höndum söfnun auglýsinga fyrir **Tímarit** félagsins, með aðstoð féhirðis, og skuldar félagið þeim sérstaka þökk fyrir það starf. Fjármálaritari á einnig sæti í stjórnarnefnd „Fróns“.

Vara-fjármálaritari, Ólafur Hallsson, flutti ræðu um íslenzkar menningarerfðir á deildarsamkomu í Selkirk og Minni Kanada á Íslendingadeginum að Gimli.

Skjalavörður, Jakob F. Kristjánsson, gegnir, auk þess embættis síns, varaforsetaembætti í deildinni „Frón“, og er ritari Íslendingadagsnefndarinnar.

Forseti flutti ræðu um þjóðræknis- og menningarmál á samkomum deildanna í Selkirk, að Lundar, í Vancouver, Blaine og Seattle. Ennfremur flutti hann erindi um dr. Vilhjálm Stefánsson á deildarsamkomum í Árborg, að Gimli, og í Winnipeg, og ræðu um sama efni við minningarguðþjónustu að Mountain, N.-Dakota, er síðar var útvarpað frá útvarpsstöð Ríkisháskólans (Univ. of North Dakota) í Grand Forks, N.-Dakota. Einnig flutti forseti kveðju félagsins á Íslendingadeginum í Blaine, ræður í tilefni af Lýðveldisdegi Íslands við guðsþjónustur í Hallson og Vídalínskirkjum í N.-Dakota, og erindi um íslenzk efni og norræn á ársþingi félags Rogalendinga Vesturheimi í Fargo, á Leifs Eiríkssonarhátíð í Minneapolis og Kennaraskólanum í Mayville, N.-Dak. Frú Margrét Beck sýndi og skýrði litskuggamyndir frá Íslandi á deildasamkomunum í Selkirk, á Lundar, í Árborg, að Gimli og í Winnipeg, og ennfremur á kvöldsamkomu Rogalendinga í Fargo.

Á árinu hefir forseti ritað margt um íslenzk efni í blöð og tímarit austan hafs og vestan, meðal annars yfirlitsgreinar um íslenzkar bókmenntir fyrir tvö ný alfræðirit í Bandaríkjunum.

Eins og framanskráð frásögn ber með sér, mun óhætt mega segja, að heimsóknir til deilda af hálfu stjórnarnefndar félagsins hafi verið með mesta móti á árinu, og er mér það óblandið fagnaðarefni, því slíkar heimsóknir eru nauðsynlegar til eflingar starfsemi deildanna, viðurkenning á grundvallandi starfi þeirra í félaginu og um leið hvatning til framhaldandi viðleitni af þeirra hálfu. Ber oss að hafa það hugfast í framtíðinni, og styðja deildirnar með ráðum og dáð. Vil ég svo í nafni félagsins þakka innilega þær ágætu viðtökur, sem við hjónin, og þeir, sem með okkur voru í heimsóknum til deildanna, áttum alls staðar að fagna af hálfu deildafólks. Veit ég, að hinir aðrir úr stjórnarnefndinni, sem heimsóttu deildir vorar á árinu, hafa sömu sögu að segja hvað viðtökurnar snertir.

Brú frændseminnar yfir hafið

Margar stoðir hafa á liðnu ári runnið undir þá brú ætternis og erfða, sem tengir oss Íslendinga yfir hið breiða haf. Gagnkvæmar heimsóknir voru óvenjulega miklar á árinu. Meðal heimfarenda til ættjarðarstranda þykir mér ástæða til að nefna þá, er næst standa félagi voru, vegna starfsemi þeirra í þjóðræknismálunum.

Ritstjóri **Lögbergs-Heimskringlu**, fyrrv. ritari Þjóræknisfélagsins og fyrrv. forseti deildarinnar „Fróns", frú Ingibjörg Jónsson, dvaldi á Íslandi ágústmánuð, í boði Vestmannaeyinga; flutti hún ræðu á sögulegri þjóðhátíð þeirra í byrjun þess mánaðar, og ferðaðist síðan allvíða um landið. Óskum vér frú Ingibjörgu innilega til hamingju með þann verðskuldaða heiður, sem henni var sýndur með þessu heimboði.

Þær óskir taka einnig til Heimis Thorgrimsson, fyrrv. forseta deildarinnar „Fróns", er dvaldi heima á ættjörðinni þriggja vikna tíma í júnímánuði í boði Þingeyingafélagsins í Reykjavík og annara sveitunga sinna í Þingeyjarsýslu.

Skylt er að geta þess, að Þjóðræknisfélag Íslendinga á Íslandi átti frumkvæðið að þessum heimboðum, en þar eru helztu framámenn þeir Sigurður Sigurgeirsson bankaritari, sem árum saman hefir verið formaður félagsins, og dr. Finnbogi Guðmundsson. Eigum vér þessu félagi langa og ágæta samvinnu að þakka og margvíslega vinsemd.

Þá sótti fyrrverandi varaforseti Þjóðræknisfélagsins, dr. Tryggvi J. Oleson, ættjörðina heim í boði Háskóla Íslands, þar sem hann flutti erindi.

Annar ritstjóri **Tímarits** vors og heiðursfélagi Þjóðræknisfélagsins, Gísli skáld Jónsson, dvaldi einnig sumarlangt heima á ættjörðinni, og bjó undir prentun mikið safn ritgerða sinna, sem nú er nýlega komið út á vegum Árna Bjarnarsonar á Akureyri. Er þar um merkisrit að ræða, sem vonandi kemur bráðlega á bókamarkaðinn hér vestra, svo að íslenzkum lesendum hér í landi verði greiðar um vik að eignast það.

Sannleikurinn er sá, þótt aðeins örfárra hafi sérstaklega verið getið, að óhætt mun mega fullyrða, að aldrei hafi eins margir Íslendingar vestan um haf vitjað ættjarðarstranda og á síðastliðnu sumri, síðan þeir fjölmenntu á Alþingishátíðina sögufrægu 1930, né heldur eins margir heiman um haf komið hingað vestur. Hefi ég þá vitanlega um annað fram í huga hópferðina héðan til Íslands í júní, og hópferðina frá Íslandi hingað vestur síðar á sumrinu, en með henni var brotið blað í slíkum samskiptum vorum yfir hafið. Ekki þarf ég að fjölyrða um það, hve kærkomnir gestir þessir heimsækjendur voru báðum aðilum. Vér Íslendingar hérlendis fögnuðum sérstaklega komu hins stóra gestahóps frá Íslandi, og eins og sjálfsagt var, efndi Þjóðræknisfélagið til mannfagnaðar í heiðursskyni við þessa kærkomnu gesti, er var bæði vel sóttur, og þótti um allt hinn prýðilegasti. Harma ég það, að vegna fjarveru minnar gat ég eigi tekið þátt í þessu virðulega og skemmtilega hófi, en vil nú þakka samnefndarmönnum mínum í stjórnarnefnd félagsins fyrir mikið og gott starf þeirra í sambandi við þetta vinsæla samkomuhald. Hins vegar er það nokkur bót í máli, hvað mig snertir, að við hjónin áttum þess kost að vera viðstödd á mjög fjölmennri og framúrskarandi ánægjulegri samkomu, er sambandsfélag vort í Seattle hélt til heiðurs gestunum frá Íslandi, og gafst mér þar tækifæri til þess að ávarpa gestina og félagsfólk vort vestur þar í nafni Þjóðræknisfélagsins.

Um það, hve mikilvægar slíkar gagnkvæmar heimsóknir eru fyrir framhaldandi ættartengsl og menningarleg samskipti milli vor Íslendinga beggja megin hafsins, er óþarft að fjölyrða, en að sama skapi ber að meta að verðleikum allt það sem treystir bræðraböndin og eykur góð kynni yfir hafið.

Með það í huga, söknum vér hér á þinginu í ár séra Hjalta Guðmundssonar og frúar hans, en hann skemmti oss oft ágætlega með söng sínum, og lagði með öðrum hætti sinn skerf til félagsmála

vorra. Hurfu þau hjónin, eins og kunnugt er, heim til Íslands síðastliðið sumar. Fylgja þeim heilhuga óskir vorar. Samtímis bjóðum vér innilega vel komin í hóp vorn vestan hafs, og hingað á þingið, séra Kristján Róbertsson og frú hans, sem nýlega komu hingað til lands, en hann þjónar nú Argyle-prestakalli. Verður hann aðal-ræðumaður á „Fróns"-mótinu í kvöld, og megum vér áreiðanlega eiga þar von á snjallri ræðu. Nýkomin eru einnig heiman um haf til dvalar hér vestra Hjörtur Pálsson cand. phil. og kona hans, frú Steinunn Bjarmann cand. phil. Er hann bókavörður við íslenzka bókasafnið á Manitoba-háskóla. Fögnum vér komu þeirra, og hyggjum gott til að kynnnast þeim og njóta starfskrafta þeirra.

Í sumar, er leið, voru fimmtán ár síðan fyrsta hópferð var farin á vegum Loftleiða frá Winnipeg til Reykjavíkur, og skipulagði féhirðir félags vors, Grettir L. Johannson ræðismaður, hana. Síðastliðið sumar voru einnig tíu ár liðin frá því að Loftleiðir hófu reglubundnar flugferðir milli Vesturálfu og Íslands, sem Íslendingar beggja megin hafsins hafa ríkulega fært sér í nyt. Minnug þessara tveggja merkisafmæla, og í viðurkenningar skyni fyrir þann mikla skerf, sem Loftleiðir hafa með beinum flugferðum sínum milli Íslands og Vesturheims, lagt til eflingar tengslanna milli Íslendinga heima og hérlendis, ákvað stjórnarnefnd Þjóðræknisfélagsins að bjóða Loftleiðum að eiga fulltrúa hér á þjóðræknisþinginu, sem jafnframt væri gestur félagsins. Var það boð þegið, og Sigurður Magnússon, sem upplýsingastarfsemi hefir með höndum fyrir Loftleiðir, valinn til þess að vera fulltrúi þeirra og þá um leið sérstakur gestur vor. Bjóðum vér hann hjartanlega velkominn í vorn hóp. Hann er ræðumaður góður, prýðilega ritfær, vinsæll maður og vel metinn, og því ágætur fulltrúi félags síns og heimaþjóðarinnar. Flytur hann kveðjur hér á þinginu eftir hádegi í dag, ennfremur erindi á samkomu félagsins seinasta þingkvöldið. En alltaf setur það íslenzkan svip á þing vort, og meiri hátíðarbrag, er vér eigum að fagna slíkum gestum sem honum beint heiman af ættjörðinni; þeir flytja hana og heimaþjóðina nær oss og oss nær þeim.

Þinn svipurinn ljúfi, þitt líf og þitt mál,
í lögum þeim hljóma, er kveður mín sál,

segir Stephan G. Stephansson í „Ástavísum til Íslands", og minnir þar fagurlega á náin tengsl manns og móðurmoldarinnar. Sú meðvitund er einnig sterk í hugum vorum, og þessvegna hitar það oss um hjartarætur, þegar einhver úr vorum hópi sýnir í verki óvenjulega rækt til ættjarðarinnar. Það gerði hinn ágæti félagsbróðir vor, Páll Guðmundsson í Leslie, Saskatchewan, er hann í sumar gaf til Rafnseyrar málverk af Jóni Sigurðssyni, sem sjálfur forseti Íslands og heiðursverndari félags vors, herra Ásgeir Ásgeirsson, afhenti við virðulega athöfn. En Páll hefir áður gefið stórgjafir til Íslands. Heiður sé honum og hans höfðinglegu ræktarsemi! Þá hefir vafalaust mörgum fleirum en mér hitnað um huga, er þeir lásu nýlega í vikublaði voru tilkynningu frá herra biskupinum yfir Íslandi, dr. Sigurbirni Einarssyni, þess efnis, að Ekknasjóði Íslands hefði borizt eitt þúsund dollara gjöf frá Íslending búsettum í Kanada, er eigi vildi láta nafns síns getið, en þessi höfðinglega gjöf var gefin til minningar um látna eiginkonu gefandands. Ekki veit ég neitt um það, hvort þessi maður er í Þjóðræknisfélaginu, enda skiptir það engu máli í þessu sambandi. En sá rausnarhugur og mannúðar, sem þar kemur fram, er í ætt við það bezta í Íslendingseðlinu, og í anda þeirrar ræktarsemi við hugsjónina- og ættarerfðir vorar, sem er og hefir verið vígður þáttur í stefnuskrá og starfi þessa félagsskapar.

Vil ég svo ljúka þeim hluta skýrslu minnar, sem fjallar um samskiptin við Ísland á liðnu ári, með því að vitna til bréfs, sem mér barst alveg nýverið frá séra Jóni Guðnasyni, fyrrv. skjalaverði í Reykjavík. Eftir að hafa flutt mér og mínum hugheila blessunarósk og kveðju, fórust honum þannig orð:

„Og sömu ósk ber ég í brjósti um alla landa vestra. Ég get aldrei slitið mig frá þeim — og reyni að vísu ekkert til þess. Þrátt fyrir fjarlægðir í rúmi erum við heima og þið vestra „dropar tveir, en sami sjór" í þjóðahafinu. Mun jafnvel svo verða enn langa framtíð, hvort sem þess gætir á ytra borðinu eða ekki".

Þetta er vel mælt og viturlega, en séra Jón hefir áður sýnt í verki í merkum ættfræðiritum sínum djúpstæðan áhuga sinn á framhaldandi ættar- og menningartengslum milli Íslendinga austan hafs og vestan; meðal annars átti hann mikilvægan þátt í undirbúningi hins mikla og merka rits: **Vestur-íslenzkar æviskrár.** Vil ég jafnframt minna á beiðni séra Benjamíns Kristjánssonar, er út kom nýlega í **Lögbergi-Heimskringlu,** varðandi annað bindi ritsins, sem hann hefir nú í undirbúningi, og hvetja fólk vort eindregið til þess að bregðast sem bezt við þeirri málaleitun hans. Slík samvinna er það minnsta sem vér getum lagt til fram-

halds útgáfu þessa gagnmerka rits, sem bæði á sér mikið og varanlegt ættfræðilegt og menningarsögulegt gildi, og er um leið sterk stoð undir brú ætternis og erfða yfir hafið.

Gömlu máli ráðið til lykta

Eins og mörgum af ykkur mun reka minni til, samþykkti þjóðræknisþingið 1957 tillögu frá þáverandi stjórnarnefnd félagsins þess efnis, að væntanlegri stjórnarnefnd væri heimilað að afhenda The Mariners' Museum í Newport News, Virginia, í Bandaríkjunum, Leifs Eiríkssonar styttuna, sem nú hefir verið geymd þar í meir en 20 ár. En stytta þessi er eirsteypa af hinni miklu styttu Leifs, sem Bandaríkin sæmdu Ísland að gjöf Alþingishátíðarárið 1930. Gekkst Þjóðræknisfélagið á sínum tíma fyrir því, að fjársöfnun fór fram meðal Íslendinga vestan hafs til þess að greiða kostnaðinn við að láta gera umrædda eirsteypu, og stóð hún upprunalega fyrir framan skála Íslands á Heimssýningunni í New York borg 1939.

Af ýmsum ástæðum hefir orðið dráttur á því, að styttan væri afhent safninu, en í sumar vakti forseti máls á því á stjórnarnefndarfundi, að tími væri kominn til þess að ráða þessu máli til lykta í samræmi við fyrrgreinda samþykkt þjóðræknisþings, en endurtekin var á þinginu 1961. Fól stjórnin þeim forseta og féhirði félagsins, Gretti L. Johannson ræðismanni, að annast um afgreiðslu málsins. Eftir að hafa ráðfært okkur við heiðursfélaga og velunnara félags vors, Ambassador Thor Thors í Washington, og notið góðra bendinga hans, og einnig haft samband við annan heiðursfélaga vorn og hollvin, Guðmund Grímsson, fyrrum dómstjóra hæstaréttar, í Bismarck, N.Dakota, sem frá byrjun hefir verið í nefnd þeirri, er fjallaði um þetta mál, tilkynntum við, í umboði stjórnarnefndar og nafni félagsins, með bréfi til forstjóra The Mariners' Museum, Rear Admiral George J. Dufek, USN (Ret.), dags. 28. janúar s.l., að Leifsstyttan væri þar með formlega afhent safninu til varðveizlu um óákveðinn tíma. Var sending umrædds bréfs áður samþykkt með einróma atkvæðum stjórnarnefndarinnar. Teljum vér, að málinu sé með þessari ráðstöfun farsællega til lykta ráðið, því að á þessu mikla og fjölskrúðuga safni, sem helgað er sæfarendum og sjóferðum að fornu og nýju, á stytta Leifs Eiríkssonar ágætlega heima. Stendur hún á mjög áberandi stað við safnið og þar skoða hana tugþúsundir manna árlega. En á málmskildi framan á styttunni er skýru letri skráð, að hún sé af Íslendingnum Leifi Eiríkssyni, er fyrstur Norðurálfumanna steig á strönd Norður-Ameríku. Er styttan því hin ágætasta lands- og þjóðarkynning fyrir oss Íslendinga.

Útgáfumál

Tímarit félagsins kemur í ár, eins og nokkur síðustu árin, út undir sameiglegri ritstjórn þeirra Gísla skálds Jónssonar og Haraldar prófessors Bessasonar. Þökkum vér þeim prýðilegt starf þeirra. Vegna hækkandi prentunarkostnaðar, og af öðrum ástæðum, gerist útgáfa ritsins stöðugt meiri erfiðleikum háð fjárhagslega. Hefir stjórnarnefndin rætt það mál, og sérstök nefnd af hennar hálfu, skipuð þeim Guðmanni Levy fjármálaritara, Gretti L. Johannson féhirði og Haraldi Bessasyni ritara félagsins, mun koma fram með tillögu um útgáfu ritsins. En margoft hefi ég og aðrir lagt áherzlu á það, hve mikilvægur þáttur og varanlegur útgáfa **Tímaritsins** er í starfsemi félagsins.

Eins og að undanförnu hefir Þjóðræknisfélagið aftur á liðnu ári stutt útgáfu hins íslenzka vikublaðs vors með $500.00 fjárframlagi, og munu allir sammála um, að það sé hin ágætasta þjóðrækni. Eins og þið vitið öll, átti **Lögberg** nýlega 75 ára afmæli. Vil ég nú úr forsetastóli endurtaka þakkir þær og kveðjur, sem ég af félags vors hálfu, birti í afmælisblaðinu, sem út var gefið af fyrrnefndu tilefni, en þær veit ég bergmála hug þingheims og félagsfólks vors.

Skýrslu embættismanna, nefnda og deilda

Skýrslum féhirðis, fjármálaritara og skjalavarðar verður venju samkvæmt útbýtt á þinginu. Ennfremur verða lagðar fram skýrslur milliþinganefnda í **skógræktar-** og **minjasöfnunarmálinu.** Nefndina í hinu fyrrnefnda máli skipa frú Mrja Björnsson, Ólafur Hallson varafjármálaritari og Jakob F. Kristjánsson skjalavörður, en í hinni síðartöldu nefnd eiga sæti Jakob Kristjánsson, frú Hólmfríður Danielson varaféhirðir, og frú Kristín Johnson. Samkvæmt fyrirmælum, síðasta þjóðræknisþings, tók stjórnarnefndin til ítarlegrar athugunar, hvort unnt væri að láta gera og koma fyrir í þinghúsi Manitobafylkis minnismerki um íslenzka landnámsmenn í fylkinu og fyrsta leiðtoga þeirra Sigtrygg Jónasson. Sérstök nefnd fjallaði um þetta mál af hálfu stjórnarnefndar, en í henni voru: Walter J. Lindal, Grettir L. Johannson og frú Hólmfríður Danielson. Komst nefndin að þeirri niðurstöðu, að heppilegast væri, undir núverandi kringumstæðum, að fresta

framkvæmdum í málinu. Samþykkti stjórnarnefndin þá tillögu nefndarinnar. Eins og vanalegt er, verða skýrslur deilda einnig fluttar hér á þinginu, og vil ég fyrirfram í nafni félagsins, þakka öllum þeim, sem á þeim vettvangi hafa lagt hönd á plóg til viðhalds og eflingu þjóðræknismálanna á liðnu starfsári.

Niðurlagsorð

Dregur nú að lokum þessa máls, en áður en ég lýk máli mínu, vil ég leyfa mér að tilkynna þingheimi að ég sé mér eigi, af mörgum ástæðum fært að taka aftur kjöri í forsetaembættið, þó að þess kynni að verða óskað, enda hefi ég nú skipað forsetasessinn í samfleytt sex ár. Með tilliti til þeirrar ákvörðunar minnar, gríp ég tækifærið til þess að þakka hjartanlega þann sóma og þá tiltrú, sem þið í Þjóðræknisfélaginu hafið sýnt mér með því að kjósa mig í virðulegan og ábyrgðarmikinn forsetasessinn hvað eftir annað. Sérstaklega vil ég jafnframt þakka stjórnarnefndinni framúrskarandi samvinnu á forsetaárum mínum. Um hitt er óþarft fyrir mig að fara mörgum orðum, að ég mun halda áfram að vinna Þjóðræknisfélaginu og öðrum félags- og menningarmálum vorum allt það gagn, sem ég má, og eins lengi og við hjónin eigum þess kost, þótt um langan veg kunni að verða að sækja, munum við sitja þjóðræknisþingin hér í borg.

Þjóðræknisfélagið á sér langa og merka sögu að baki, og er fyrir löngu búið að margréttlæta tilveru sína. Það hefir frá fyrstu tíð átt mikilvægu hlutverki að gegna í félagsmálum og menningarlífi vor Íslendinga vestan hafs, og að öllu athuguðu, mun mega segja, að það eigi nú enn meira hlutverki að gegna, eins og háttað er félagsmálum vorum. Óneitanlega liggur þungur straumur oss í fang í þjóðræknismálum vorum, en eigi getum vér verra gert í þeim efnum eða öðrum, heldur en að láta hugfallast og ganga uppgjafarstefnu á hönd, því að það er greiðasti vegurinn til þess að sjá hallir sínar hrynja til grunna og drauma sína verða að ösku.

Hitt er mannsæmra, að skipa sér fastar um göfugt merki félags vors, að sameina krafta vora í anda spaklegra orða Jónasar Hallgrímssonar um mátt samvinnunnar:

Sterkur fór um veg,
þá var steini þungum
lokuð leið fyrir.
Ráð at hann kunni,
þó ríkur sé
og hefðu þrír um þokað.

Enn er hér ofan moldar í Vesturheimi stór hópur Íslendinga, innan og utan félags vors, sem ann íslenzkum erfðum. Ykkur hér samankomin, sem orð mín heyrið, og aðra, sem kunna að lesa þau, og annt er um varðveizlu og ávöxtun menningarerfða vorra, kveð ég til dáða í orðum Davíðs skálds Stefánssonar:

Gakk þú heill að hollu verki,
heimta allt af sjálfum þér.
Vaxa skal sá viljasterki,
visna hinn, sem hlífir sér.

Já, skáldið hefir laukrétt að mæla, menn vaxa af því andlega, og að manndómi, að unna og vinna göfugum málstað. Svo býð ég yður velkomin á 44. ársþing félags vors, til þess að njóta ánægjunnar, sem fylgir því að koma saman sem Íslendingar, og til þess að vinna að viðhaldi og framgangi hjartfólginna áhugamála vorra.

Samkvæmt sérstakri samþykkt útgáfunefndar Tímaritsins verður aðeins birtur örstuttur útdráttur fundargerninga þjóðræknisþings. Hins vegar verða þeir í heild sinni sérprenaðir eða fjölritaðir.

Fulltrúar hinna ýmsu deilda á þinginu voru: Frá „Fróni" í Winnipeg: Haraldur Bessason, Oddný Ásgeirsson, Kristín Jonhson, Hrund Skúlason, Guðmann Levy, Jakob F. Kristjánsson, Soffía Benjamínsson, Gunnar Baldwinsson og Jón Hafliðason; Frá deildinni „Gimli", Jónas Jónasson, J. B. Johnson, Sigurbjörg Stefánson og Margrét Sigurdson. Frá „Ströndinni" í Vancouver og „Öldunni" í Blaine, Marja Björnson; Frá „Esjunni" í Árborg: Guðrún Magnússon, Inga Hólm, Björgvin Hólm, Gestur Pálsson, Herdís Eiríksson og Guðrún Jónasson; Deildin „Ísland" í Morden, Man.: Jón B. Johnson; Deildin „Lundar": Gísli S. Gíslason og J. B. Howardson; Deildin „Brúin" í Selkirk: Sigrún Nordal, Guðrún Vigfússon.

Fjölmargir aðrir voru mættir á þingi.

Í dagskrárnefnd þingsins voru skipuð: Dr. Valdimar J. Eylands, J. B. Johnson og Herdís Eiríksson. Formaður nefndar, dr. Eylands flutti þegar skýrslu nefndarinnar, sem var í meginatriðum svipuð skýrslum frá fyrri árum.

Í kjörbréfanefnd voru skipuð: Guðmann Levy, Kristín Johnson og Guðrún Jónasson.

Fjölmargar kveðjur voru fluttar þingheimi, sumar af segulbandi, aðrar voru lesnar upp af forseta. Kveðjur bárust frá: Sigurði Sigurgeirssyni forseta Þjóðræknisfélagsins á Íslandi, dr. theol. Ás-

mundi Guðmundssyni, Guðmnudi Í. Guðmundssyni utanríkisráðherra Íslands, Thor Thors ambassador, Ármanni Snævarr háskólarektor, Guðmundi Grímssyni fyrrv. háyfirdómara, Valdimar Björnson fjármálaháðherra Minnesota, Sigurði Þórðarsyni söngstjóra og þeim Ásgrími M. Ásgrímssyni og Guðmundi Jónassyni, sem eru félagar í þjóðræknisdeildinni að Mountain í N.Dak.

Mættur var á þingfundi sérstakur gestur þjóðræknisþings, Sigurður Magnússon fulltrúi Loftleiða á Íslandi, ávarpaði hann þingheim og flutti kveðjur frá forseta Íslands, Ásgeiri Ásgeirssyni og biskupi íslenzku þjóðkirkjunnar, dr. Sigurbirni Einarssyni.

Fyrsta og annan dag fluttu fulltrúar ársskýrslur allra deilda. Báru þær skýrslur yfirleitt vott um blómlegt starf.

Annan dag þings skipaði forseti þingnefndir sem hér segir: Útbreiðslu- og fræðslumálanefnd: Hólmfríður Danielson, Sigurbjörg Stefánson, Hrund Skúlason, Guðrún Vigfússon og Gestur Pálsson; Fjármálanefnd: Jakob Kristjánsson, John B. Johnson (Gimli) og Gísli S. Gíslason; Allsherjarnefnd: Philip M. Pétursson, W. J. Lindal, J. B. Johnson (Morden); Samvinnumálanefnd: Grettir L. Johannson, Marja Björnson, Herdís Eiríksson, Jónas Jónsson og Sigrún Nordal; Útgáfumálanefnd: Guðmann Levy, Björgvin Hólm, Gunnar Baldwinson.

Álit ofangreindra nefnda voru flutt á þriðja degi þings og öll samþykkt.

Skýrsla féhirðis, Grettis L. Johannson, sýndi að inneign Þjóðræknisfélagsins er $6.065.54, en í fyrningarsjóði er $3,254.36.

Frú Ingibjörg Jónsson talaði á þinginu um tillögu Jónasar Jónssonar frá Hriflu um útgáfu á greinum varðandi Vestur-Íslendinga og hækkun á námsstyrkjum Kanadastjórnar til Íslands.

Í upphafi þings lýsti forseti Þjóðræknisfélagsins, dr. Richard Beck, því yfir að hann sæi sér ekki fært að taka endurkjöri. Þingheimur varð við óskum forseta og var honum þakkað frábært starf í þágu Þjóðrækisfélagsins, áttu þær þakkir ekki einungis við sjö undanfarandi ár í forsetaembætti, heldur hafði þingheimur í huga störf dr. Beck, sem hann hefir unnið hér vestra síðan hann fyrst steig hér fæti á land.

Á síðasta þingdegi fór fram stjórnarkjör, og voru úrslit sem hér segir: Forseti, Philip M. Pétursson; Varaforseti, Haraldur Bessason; Ritari, Hólmfríður Danielson; Vararitari Walter J. Lindal; Féhirðir, Grettir L. Johannson; Varaféhirðir, Jóhann Beck; Fjármálaritari, Guðmann Levy; Varafjármálaritari, Ólafur Hallson. Skjalavörður, Jakob F. Kristjánsson. Endurskoðendur voru kjörnir þeir Davíð Björnson og Gunnar Baldwinson.

Heiðursfélagar Þjóðræknisfélagsins voru kjörnir þeir dr. H. H. Saunderson forseti Manitobaháskóla, Sigurður Sigurgeirsson forseti Þjóðræknisfélagsins á Íslandi og Ólafur Hallson. Sérstakt heiðurskjal til Loftleiða var og afhent Sigurði Magnússyni, áður en hann flutti aðalræðu sína á lokasamkomu þingsins miðvikudagskvöldið þann 20. febr. 1963.

Richard Beck
forseti
Haraldur Bessason
ritari

Auglýsingaskrá Tímaritsins

(Index to Advertisers)

Page

A

Academy Road Service 33
Acme Auto Service 33
Aldo's Bakery 22
Anderson, Arthur 19
Arborg Farmer's Co-Op 33
Arborg Drugs 5
Arlington Pharmacy 14
Arnason Engineering 24
Asgeirson Paints 14

B

Bailey, Allan 30
Bank of Montreal 3
Bank of Nova Scotia 29
Bardal, A. S. Ltd. 9
Black & Admstrong Ltd. 33
Booth Fisheries 16
British American Oil 25
Brooke Bond Canada Ltd. 25
Buckinghahm Cigarettes 12
Building Mechanics Ltd. 22
Burdett, Stan 32

C

Canadian Fish Producers, Ltd. 11
Canadian Rubber Stamps, Ltd. 16
Chieftain Hardware Stores 16
Chudd & Sons Garage 24
City Hydro 4
Clemens Funeral Service 33
Coghill's Food Market 32
Coronet Printers 21
Crescent Creamery 15
Crescent Motor Service 5
Curry, Peter D. & Co. 22

D

Dalman, H. — Shell Oil 28
Dangerfield Hotels 4
Darin's Furniture and Appliances 8

E

Easton, Dr. W. I. 26
Eaton's of Canada Back Cover
Eggertson, Bjorn 23

Page

Einarson Realty 30
Ellice & Beverley Service 19
Electrician, The 19
Empire Sash & Door Co. Ltd. 31

F

Federal Grain Ltd. 6
Fonseca Roofing 8
Fort Garry Hotel 34
Fred's Service 28
Friend, From A 22
Friends, From Two 21
Frón, Heillaóskir 20
Furnasman, Ltd. 21

G

G. & E. Cash Store 22
Gilbart, J. Roy 15
Gimli Cafe 28
Gimli Construction 30
Gimli Hotel 24
Gimli I.G.A. 28
Gimli Tailors 24
Gimli Transfer 24
Gimli Þjóðræknisdeildin 30
Golko's Hardware 24
Goodall Photo Co. 20
Goodbrandson's Service 21
Great-West Life 34
Guttormson, P. T. 14

H

Hallson, H. O. 23
Hillhouse, Thos. B. 26
Hooker's Lumber Yard 22
Hudsons Bay Company 1

I

Independent Fish Co. Ltd. 20
Ingimundson, Dr. A. B. 24
Investors Syndicate 9
Interlake Insurance 28

J

J. B. Johannson & Son 32
Jonhson, S. E. Ltd. 14
Johnson, Dr. J. G. L. 24
Johnson Radio & TV 32
Johnson's Store 26
Johann's Beauty Salon 30

Page

K

Keystone Fisheries, Ltd. 8
Kim, M. Furs 13

L

Lake Inn Restaurant 28
Lakeland Dairies, Limited 31
Lipton Pharmacy 14
Lundar Bakery 33
Lundar Garage 33
Lundar Transfer 16
Lundar Drugs 23
Lundar þjóðræknisdeild 23

M

Macdonald Shoe Store, Ltd. 4
MacLeod Authorized Dealer 33
Manitoba Dairy & Poultry 34
Manitoba Pool Elevators Front Cover
Manitoba Hydro 6
Manitoba Rolling Mills 6
Maple Leaf Creamery 8
Massey-Ferguson, Ltd. 12
McCaughey, Neil R. 22
McCurdf Supply Co. Ltd. 8
McDonald-Dure Lumber Co. 31
McLean, G. Co., Ltd. 16
Modern Dairies 20
Morrison, J. W. & Co. 26
Mundy's Barber Shop 26
Mulvihill Trading Co. 20

N

National Grain Co. Ltd. Inside Top Back Cover
Nell's Flowers Shop 14
North American Publishing Co. 11
North Star Co-Op Creamery 28
North American Lumber 28

O

Oakland Hatcheries Ltd. 12
Oakley, D. R. 24
Orchid Florist, The 31

P

Paddock, The 12
Park-Hannesson, Ltd. 12
Parker, Tallin, Kristjanson & Co. 20
Paulson, Dr. G. 26
Perths Cleaners 32

Page

Q

Quinton's Ltd. 5

R

Rozecki, Dr. W. A. 28
Riverton Garage 31
Robinson's Stores 26
Roberts & White 26
Royal Bank of Canada 10
Royal Daries 22
Rudd's Tom-Boy Store 28

S

Salisbury House Restaurants 21
Selkirk Navigation Co. 15
Scribner, Drs. F. E. & C. R. 30
Sigurdsson, Halldor & Son, Ltd. 20
Sigurdsson, Dr. L. A. 22
Sigurdson, S. A. & Son 31
Sigurdson Fisheries, Ltd. 32
Sigurdson's Limited 31
Stefanson, Eric 24
Swedish Canadian Sales 22

T

Takas, Julius 30
Tergesen, H. R. 30
Thorarinson, Kris 32
Thorarinson, S. A. 14
Thorgeirson, Magnús 14
Thor's Gift Shop 26
Thorvaldson, Eggertson & Co. 16
Tip Top Meats 28
Tweed, Dr. H. W. 19

U

Union Loan Shoppe 26
Union Insurance Agencies 31

V

Variety Shoppe 26
Vopni, R. B. & Co. 30
Vick Chemical Inc. 20

W

Western Elevator & Motor Co. Ltd. Inside Back Cover
Western Paint Co. Ltd. 21
Western Saving & Loan Association Front Cover
White's Esso Service Station 14
Winnipeg Supply & Fuel 14

Kristín Sveinsson
Margrét Sigurðsson
Fred Thordarson
Emma Thorvaldsson
Soffanías Thorkelsson
Halldóra Thorsteinsson
Thor Thorsteinson
Örn Thorsteinsson
Valgerður Thorsteinsson
Th. Thorsteinsson
Mrs. A. Thorgrímsson
Heimir Thorgrímsson
Laufey Thorgrímsson
Margrét Thorbergsson
Valdheiður Thorláksson
Ljotunn Joung
Axel Vopnfjörð

„Vestri" Seattle, Wash.

Mr. Ólafur Bjarnason
Mrs. Ólafur Bjarnason
Mr. S. Margeirsson
Mrs. S. Margeirsson
Mr. Ted Samúelson
Mrs. Ted Samuelson
Mr. Jón Th. Johnson
Mr. Stefán Hauksson
Mr. Thor Viking
Mrs. Thor Viking
Mr. Fred Nelson
Mr. Snorri Hauksson
Mr. Byron Samúelson
Mrs. Byron Samúelson
Mr. J. J. Miðdal
Mrs. J. J. Miðdal
Mr. Jón Magnússon
Mrs. Jón Magnússon
Mr. Steve B. Johnson
Mrs. Steve B. Johnson
Mr. B. O. Johannson
Mrs. B. O. Johannson
Mrs. Ruth Sigurdson
Mrs. Anna Hanley
Mrs. S. S. Thordarson
Mrs. Emma Scheving
Mr. Pálmi Pálmason
Mrs. Pálmi Pálmason
Mr. Bjarni Jónsson
Mrs. Bjarni Jónsson
Miss Dóra Grimson
Mr. Kristinn Thorsteinson

Deildin „Aldan" Blaine, Wash.

Elísabeth Arngrímson
Sigurjón Björnsson
Ágúst G. Breiðfjörð
Rósa Carper
Elín Guðbrandson
Guðmundur Guðmundson
Gísli Guðjónsson
Hólmfríður Guðjónsson
Sólveig Jóhannsson
Rev. Guðm. P. Johnson
Margrét Johnson
Rúna Johnson
Thorbjörg Johnson
Helga Guðmundson
Dr. Sveinn E. Björnson
Marja Björnson
Bertha Björnson
Gísli Benedictson
Thorbjörg Ruby Couch
Séra A. V. E. Kristjánsson
Anna Kristjánsson
Jón Laxdal
Kristín Líndal
Margrét Sigmar
Einar Símonarson
Begga Solvason
Kristín Steinberg
Herdís Stephanson
Jóhann J. Straumfjörð
Bella Straumfjörð
Solveig Sveinsson
Dagbjört Vopnfjörð

Deildin „Brúin" í Selkirk

Embættismenn:
Forseti
Th. Skagfjord
Vara-forseti
Gestur Johannson
Skrifari
Sigrún Nordal
Féhirðir
Alli Goodbrandson
Vara-féhirðir
Ola Magnússon
Bókavörður
Friðrik Nordal
Meðlimir:
Birgitta Björnsson
Asta Erickson
Margaret Goodman
Kristinn Goodman
Johanna Goodman
Guðrún Isfeld
Þórun Johannson

Vigdis Johnson
Dr. Oli Johnson
Christie Johnson
Freida Lyons
Einar Magnússon
Rúna Magnússon
Jofeta Skagfjord
Einar Thorvaldson
W. P. Thorsteinson
Pete Thorsteinson

Deildin „Gimli"
Gimli, Man.

Meðlimaskrá:

Guðjón W. Árnason
Mrs. G. M. Árnason
Ted K. Árnason
Miss Sæunn Bjarnason
Helgi Benediktsson
Harold Bjarnason
Mrs. Harold Bjarnason
Óli Bjarnason
G. B. Bjarnason
Sveinn Björnsson
Mrs. Helga Demedash
Pálmi F. Einarsson
Barney Egilson
Mrs. Barney Egilson
Harry Einarsson
Mrs. Harry Einarsson
Einar S. Einarsson
Mrs. Einar S. Einarsson
Ingi Einarsson
Mrs. Ingi Einarsson
August Elíasson
Mrs. August Elíasson
S. E. Eyólfsson
Mrs. S. E. Eyólfsson
Mrs. G. Eyólfsson
Mrs. Sigrún Gíslason
Kjartan Geirholm
Mrs. Kjartan Geirholm
Adolf Holm
Mrs. Adolf Holm
Miss M. Halldórsson
Miss S. Hjartarson
Dr. A. B. Ingimundson
Mrs. Guðný Ísfeld
J. V. Johnson
Mrs. John J. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Mrs. Pálmi Jóhannson
Óli P. Josephson
Mrs. Óli P. Josephson
Dr. Jónas G. Johnson
Mrs. Elín Kristjánsson
Mrs. O. N. Kardal
Ted Kristjánsson
Kristjáns N. Kárason
Lestrarfélagið „Gimli"
F. O. Lyngdal
G. E. Narfason
Mrs. G. E. Narfason
Frank Olson
Mrs. Baldur Peterson
Guðmundur Peterson
Dóri Peterson
Mrs. Dóri Peterson
Mrs. Lauga Peterson
Mrs. Emma Von Renesse
Miss Sigurbjörg Stefánsson
Mrs. Margrét Sigurdsson
Björn Sigurdsson
Sam Sigurdsson
Mrs. Elín Sigurdsson
Miss Guðrún Sigurdsson

Mrs. Ingibjörg Sveinsson
S. Th. Sveinson
Helgi Stevens
Mrs. Norman K. Stevens
Mrs. L. Stevens
Valdimar Stefánsson
Mrs. Valdimar Stefánsson
Eric Stefánsson, M.P.
Mrs. Eric Stefánsson
Mrs. F. E. Scribner
Óli Thorsteinsson
Mrs. Óli Thorsteinsson
Mrs. Guðrún Thompson
Mrs. Lára Tergesen
Mrs. H. R. Tergesen
Miss J. V. Thordarson
Björgvin Thordarson
Miss Sylvia May Kardal

Ströndin — Vancouver

Siggi Anderson
Mrs. S. Anderson
Ingi Anderson
Mrs. I. Anderson
Margret Anderson
Oli Anderson
Mrs. O. Anderson
James Amdal
Helga Amdal
Elias Arnason
Frú Olga Árnason
Mrs. R. L. Arneson
Margaret Arngrimson
Harold W. Baird
Vigfus Baldwinson
Clara Baird
Mrs. S. Baldwinson
Gisli Benedictson
Runa Benedictson
Thorsteinn Bergmann
Noi Bergmann
B. Bergvinsson
Mrs. Gulla Bergvinsson
G. Bergvinson
D. G. Barber
Mrs. D. G. Barber
Jonatan Bjornsson
Mrs. J. Bjornsson
B. Bjornson
Mrs. L. Bjornson
Mrs. B. Bjornson
Dr. Sveinn E. Bjornsson
Marja Bjornsson
Mrs. A. Bjornson
Wilhelm Bjornson
Bert J. Bjornson
Mrs. E. S. Brynjolfsson
B. Brynjolfsson
Mrs. S. Brynjolfsson
Mrs. B. Brynjolfsson
Mrs. Emily Burt
William Burnette
Jennie G. Burns
Dora Cheever
Margaret Christianson
Mr. Cross
Inga Cross
Carry Christopherson
Mrs. Maria Cray
Miss N. G. Dall
W. R. Darling
Thora B. Darling
Finna Drewry
Harold G. Eastvold
Eyrika Eastvold
David Eggertson
Mrs. D. Eggertson
Gudbjorg Eggertson
Inga Egilsson
Edna Einarson
Thorunn Einarsdottir
Rebecca Einarson
E. Eliasson
Mrs. G. Erickson
Frank Eyford
Mrs. F. Eyford
Herman Eyford
Mrs. H. Eyford
Haraldur Eyford
Mrs. H. Eyford
Chris Eyford
Mrs. C. Eyford
Stefan Eymundson
Mrs. S. Eymundson
Gudbjorg Eyrikson
Mrs. Ellen Fafnis
Geira Farris
Eggert Felsted
Mrs. E. Feldsted
Mrs. C. Finnbogason
Matthildur Frederickson
Miss Emily Freeman
Mrs. M. Fridrikson
Margret Fridrikson
G. Fridrikson
Mrs. G. Fridrikson
Dr. E. J. Fridleifson
Mrs. E. J. Fridleifson
S. V. Gillis
Elizabeth Goodman
G. G. Gislason
Mrs. G. G. Gislason
Mrs. Erna Graveline
S. Grimson
Mrs. S. Grimson
Edwin N. Grubbe
Gerri K. Grubbe
Bara Gudlaugson
Clara Gudmundson

Mrs. G. J. Gudmundson
J. Gudmundson
Miss Rosa Gudmundson
Miss Helga Gudmundson
Agust Gudmundson
V. Gudmundson
Agust Gudjonsson
Mrs. A. Gudjonsson
S. R. Gunnarsson
Asthildur Gunnarsson
Thor Gunnarsson
Disa Gunnarsson
Olgeir Gunnlaugson
Kristin Gunnlaugson
Oscar Gunnlaugson
Thorsteinn Hallgrimson
Mrs. S. Haralds
Mrs. E. F. Hall
Gudrun Hallson
Geir Jón Helgason
Mrs. G. J. Helgason
Gunnthor Henrikson
Mrs. G. J. Henrikson
Oscar Howardson
Mrs. O. Howardson
John Howardsson
Gunnlaugur J. Holm
Mrs. G. J. Holm
Mrs. Elsie Hyde
Ingthor Indridason
Mrs. I. Indridason
Marion W. Irwin
Herman Isfeld
Mrs. C. H. Isfjord
Bud Jacobson
G. Jacobson
Mrs. G. Jacobson
Thorir Jacobson
Victor Jakobson
Agla Jacobsen
Mrs. Gudl. Johannesson
Egill Johnson
Mrs. E. Johnson
H. B. Johnson
Margret Johnson
Miss Helga Johnson
J. S. Johnson
Jonas Johnson
Sigurdur Johnson
Mrs. Sig. Johnson
Mrs. O. W. Johnson
Bjorn S. Johnson
Mrs. B. S. Johnson
Miss Kristin Johnson
Th. Kjerulf Johnson
Albertina Johnson
Runolf Johnson
Pauline Johnson
M. Johnson
John J. Johnson
Olina Johnson
Bjarni Johnsson
Solveig Jónsson
Ölver Jónsson
Óli Jónsson
Snorri Kristjansson
Ragnar Kristjansson
Hakon Kristjansson
Mrs. H. Kristjansson
Mrs. Mary Kerr
Bjarni Kolbeins
Mrs. B. E. Kolbeins
Elma Larson
T. E. Laxdal
Jon Magnusson
Gudrun Magnusson
Kristin Magnuson
Gunnlaugur Magnusson
Violet Mary Magnusson
Mrs. Edith Martin
Walter Maxson
Colleen K. Mayovski
Mrs. Rósa Mórsson
Mrs. Freda McDonald
Mrs. Marie McIntosh
Kr. Olafson
Mrs. Maria Ólason
Sina Olason
Ray Olason
Mrs. R. Olason
Kristin Oliver
Mrs. Sigrun Olson
Mrs. S. I. N. Oddstad

Mrs. Emily Palsson
Mrs. Ragna Pedersen
Miss Ingrid Pedersen
Maria Penko
Mrs. Frida Philipson
Mrs. Sigridur Reykjalin
Kristin Rice
Dora Rosvick
Mrs. Anna Samson
Stefan Scheving
Mrs. Emma Scheving
Steve Scheving
Anna Scheving
Johann Sigmundson
Ásmundur Sigurbjörnsson
Johann Sigurdson
Bergþora Sigurdson
Bjorg Sigurdson
John F. Sigurdson
Mrs. J. F. Sigurdson
Keli Sigurdson
M. K. Sigurdsson
Agusta Sigurdsson
Sigurdur Sigurdson
Sigurbjorn Sigurdson
Mrs. S. Sigurdson
Elin Sigurdson
Harold Sigurdson
Norma Sigurdson
Mundi Sigurdson
Mrs. M. Sigurdson
Ruth Sigurdson
Jonina J. Skafel
Mrs. Mikka Smith
Loa Skulason
Mrs. Jennie Sophuson
Sigurdur Stefanson
Gunnbjorn Stefanson
Gudrun Stefanson
Oli Stefanson
Svava Stefanson
B. Sig. Sturlaugson
Kristbjorg Sturlaugson
Mrs. L. E. Lummers
J. Sumarlidason
Mrs. J. Sumarlidason
H. M. Sumarlidason
Mrs. H. M. Sumarlidason
Gudrun Sveinbjornson
Oscar Sveinson
Georeg L. Sveinsson
Mrs. G. L. Sveinsson
Thordur H. Teitsson
Mrs. T. Teitsson
Bjorn Thorlakson
Mrs. B. Thorlakson
Sigurdur Thorlakson
L. Halfdan Thorlakson
Mrs. L. H. Thorlakson
F. Thorsteinson
Mrs. F. Thorsteinson
Svavar Tryggvason
Sveinbjorg Tryggvason
S. S. Thordarson
Catherine Torlakson
Odin Thornton
Mrs. Emily Thorson
Laugi Thorstenson
Ella Thorstenson
Gudm. Thorsteinsson
Lilja Thorsteinson
Mrs. T. S. Thorsteinson
Birgir Valdimarson
Dr. Thos Wallace
Mrs. T. Wallace
Garth Wallace
Michel Wallace
Tove Walthers
Albert Wathne
Mrs. A. Wathne
Ella Wells
Anna Williams

Deildin „Esjan", Árborg, Man.

Þórarinn Gíslason, heiðursmeðlimur, 96 ára
Björgvin Hólm
Guðrún Jónasson
Eiríkur Bjarnason
S. S. Johnson
Brandur Finnson
Óli Gíslason
Halldór Austman
Jórdís Brandson
Herdís Eiríkson
Gestur Pálsson
Bjössi Goodman
Þorbjörg Sigurdson
Bjössi Jónasson
Þorgrímur Pálsson
Kristján Albertson
S. F. Sigvaldason
Kristján Th. Johnson
Jón K. B. Jónson
Emily Vigfússon
Guðrún Magnússon
Sigurður Vopnford
Bjarni Sigvaldason
Grímur J. Magnússon
Björn Bjarnason
Jóhann K. Jonhson
Óli Ólafson
Franklin Johnson
Stefán Guttormson
Laugi Johnson
Ragnar Karvelson
Sigurjón Karvelson
Lóa Guðmundson
Lára Daníelson
Kristín L. Skúlason
Valdi Jónasson
Valgerður Sigurdson
Þórdís Thompson
Kristjón Sigurdson
Sigurdur Sigurdson
Jón Thorsteinsson
Gunnar Simundson
Helgi Jacobson
Gestur Vidal
Edward Gíslason
Guðjón Danielson
Timi Böðvarsson
Margrét Lífman
Olga Anderson
Jacobína Friðfinnson
Guðni Sigvaldason
Aðalbjörg Sigvaldason
W. S. Eyjólfson
Kristinn Kristinnson (látinn)
Lára Sigvaldason
Eiríkur Einarson
Jón Pálsson
A. S. Johnson
Páll Stefánson
Pálína Hornfjorð
Sigurður Pálsson
Bergur Vigfússon
Rikka Magnússon
Beatrice Martin
Sigurður Sigvaldason
Sigríður Kristjánsson
Ragnar Guðmundson
Victor Jóhannesson
Elín Floyd
Andrés Fjeldsted
Axel Eyjólfson
Einar Johnson
S. H. Jóhannesson
Guðjón Björnsson
Elísabet Guðbjartson
Sigfús Hildibrandson
Helgi Helgason
Helgi Sigurðson
Jón Baldvinson
Jón Þórðarson
Valdimar Pálsson
Elli Guðmundson
Guðmundur Sigvaldason
Gunnlaugur K. Oddson
Þórður Anderson
Jónína Alexander
Guðríður Gíslason
Veiga Jóhannesson
María Boundy
Sigrún Oddleifson
Mrs. Helgi Johnson
Ragnheiður Paulson
Óli Péturson
Lauga Eyjólfson
Indíana Kristinnson
Njáll Johnson
Guðjón Stefánsson
Valgerður Nordal
Jóhann M. Einarson

Deildin „Lundar"
Lundar, Man.

Sveinn Johnson
Ásmundur Freeman
Mrs. Ásmundur Freeman
Oscar Johnson
Mrs. Oscar Johnson
Gísli S. Gíslason
Jón A. Björnson
J. A. Howardson
Kári Byron
Mrs. Kári Byron
Margrét Björnson
Ásta Sigurðsson
Ragnheiður Magnússon
Ágúst Eyjólfsson
Ásgeir Jörundson
Óli Johnson
Thorsteinn Johnson
Thorsteinn Gíslason
Mrs. Thorsteinn Gíslason
Albert Johnson
Sigrún Johnson
Kristín Pálson
Vigfús Guttormson
Mrs. Vigfús Guttormson
Leo Daníelson
Mrs. Leo Daníelson
Dr. Númi Hjálmarson
Oddur Oddson
Lárus Johnson
Hjalti Johnson
Margrét Johnson
Björg Björnson
Margrét Lindal
Rannveig Guðmundson
Eiríkur Hallson
Hjörtur Hjartarson
Margrét Hofteig
A. Erlendson
Leslie Johnson
Ingibjörg Rafnkelson
Ólafur Hallson
Mrs. Ólafur Hallson

Deildin „Báran"
Mountain, N.Dak.

Heiðursfélagar:
Dr. Richard Beck
H. B. Grímsson
P. B. Ólafsson
Meðlimir:
Einar J. Einarson
John J. Einarson
A. E. Pálson
Sigri Steinólfson
O. G. Jonhson
Helgi Laxdal
Mrs. Garðar Johnson
Leo Melsted
Steve Thordarson
Alvin Melsted
Fred G. Johnson
K. Kristjánson
Mrs. F. M. Einarson
Chris S. Guðmundson
G. J. Jónason
Joseph Anderson
S. F. Björnson
John Magnússon
S. A. Björnson
H. M. Jónason
Steve Myrdal
G. W. Guðmundson
H. F. Hannson
John A. Hannson
V. G. Guðmundson
Stefán Indridson
Símon S. Johnson
Sylvia Stevenson
H. S. Walters
Theodar Thorleifson
G. Gudmundson
Frank Hall
Fred Ólafson
K. S. Johnson
Victor Sturlaugson
A. S. Byron
Mrs. Ingibjörg Jónason
Mrs. J. C. Helgason
J. L. Hannson
Dale Goodman
Mrs. Kristján Jonhson
Mrs. John H. Jonhson
Barney Einarson
Helgi Finnson
Mundi Goodman
Haraldur Ólafson
Fred Halldórson
Thorunn Gestson
Ivan Guðjónson
W. M. Sigurdson
A. M Ásgrímson
V. J. Thorsteinson
Helgi Reykdal
Mrs. Lárena Northfield
Matt. Björnson
John H. Axdal
M. W. Guðmundson
Reynir E. Fafnir
Leanard Bennson
Kenneth Indridson
Sigurd E. Johnson
Raymond C. Johnson
William Paulson
Lie J. Laxdal
Hannes J. Björnson
H. S. Jenson
Elmo Kristjánson
Arnald G. Christjanson

Deildin „Ísland"
Morden, Man.

Stefán G. Einarson
Ben S. Einarson
Lorry Einarson
Árni Gillis, Jr.
Andy Gíslason
Lovisa Gíslason
(ævifélagi)
Jón Gudmundson
Mrs. Olive Kunzelman
Leonard Helgason
J. B. Johnson
Mrs. J. B. Johnson
Óli Lindal
Mrs. Freda Lindal
Mrs. Willie Ólafson
Willie Ólafson
Joe Ólafson
Páll Sigurðson
Jóhann P. Thomasson
Thomas Thomasson
Mrs. Kristín Thomasson
Guðrún Thomasson
Janathan Thomasson

NORTH STAR CO-OP CREAMERY ASSOCIATION LIMITED

Makers of Canada First Grade Butter

TEL.: 76-562 - ARBORG, MANITOBA

NORTH STAR FOOD LOCKERS

Economical Locker Rentals - Cutting, Wrappinf & Quick Freezing
Finest Bacon and Ham Curing and Smoking

Tel.: 76-307

Compliments of . . .

STAN BURDETT

Your Imperial Esso Agent

Res. 762-5606 Office 762-5653

LUNDAR MAN.

COMPLIMENTS OF . . .

SIGURDSON FISHERIES LTD.

RIVERTON MANITOBA

Compliments of . . .

KRIS THORARINSON

General Store and Lumber

Phone 79231

RIVERTON MANITOBA

Compliments of . . .

JOHNSON'S RADIO & T.V.

SALES AND SERVICE

Phone 79202

RIVERTON MANITOBA

Compliments of

COGHILL'S FOOD MARKET

Groceries and Meats
Fresh Fruits and Vegetables

Phone 79-381

RIVERTON MANITOBA

Compliments of . . .

J. B. JOHANNSON & SON

Dealing in North Star & Shell Oil
High Quality Fuels, Oil and
Farm Chemicals

Phone 76201

ARBORG MANITOBA

Perth's

CLEANERS
LAUNDERERS
FURRIERS

Western Canada's Largest Cleansing Institute

SUnset 3-7261